

publicavit. Libri secundi epistolæ 1, 3, 4 et 34 debentur auctori prædicto; 8, 9, 10, 11, 12, 15, 22, 24 (hæc mihi excidit in præfatione, ubi falso 13 recensit) et 29 Hansizio; ac 35 utriusque. Octo demum epistolæ libri tertii, nempe 13, 19, 24, 25, 26, 27, 30 et 36 omnes auctori Piet. Austr. referuntur acceptæ. Quæ autem duo diplomata exstant in fine nostri codicis absque ulla numeratione, in Cæsareo desiderantur, ut patet ex eodem auctore, qui (lib. 1, cap. 17, p. 102) alterum eorum exhibet ex annalibus Bzovii (An. 1283, n. 15); at de eo dicendum erit in fine hujus voluminis, quo illud rejicimus. Nec prætereundum videtur, quod laudatus auctor (*Ibid.* p. 103, seqq.) binas ait litteras a se reperlitas in Seifridiano cod. ad Philippum III Francorum regem datas pro monasterio Aureæ Vallis (Cod. 19 et 24), quas recitat, 20 nostri codicis ommissa, utpote in eo, quem Seifridianum reclamante Lambecio appellat, desiderata, quamquam multo plures ibidem reperiantur, 300 quam in vero Seifridiano codice, qui nunc demum in lucem prodit, qualicumque mea opera. Codex revera præstantissimus, quippe qui epistolas continet ex ipsis autographis descriptas: quod facile colligitur ex iis signis (·) non semel obviis, quæ consuetum codicum fere omnium vitium, summamque exscribentis fidem palam faciunt, modo earum periochæ nullo loco habeantur.

LXVIII. Ex dictis patet Rudolphinas hæc epistolas modico alicujus verbi discrimine in cod. antiquo membranceo Augustæ bibliothecæ Vindobonensis existere, unde Hansizius eas decerpit, quæ ad archiepiscopum Salisburgensem spectant, et auctor Piet. Austr. alias ad suum institutum facientes, nisi forsitan aliena opera usus, unde exscriptæ illæ fuerint, ignoravit, nam codicem 149 epistolarum Seifrido tribuendum affirmat, quem Lambecius negat. Illum utique codicem idem Lambecius prelo committere deliberaverat in suo Syntagmate rerum Germanicarum. Id vero quam commode mihi cesserit jura ac privilegia sanctæ sedis vindicanti optimis monumentis, hoc unum ostendit, quod, quæ duo facile cæteris præferenda, operis hujus cardines esse volui, tanti viri commendatione, gratissima eruditio omnibus sunt futura. Utinam codex ipse Cæsareus ad meas manus

A venisset, quemadmodum Carolinus, quem Syntagmatis Lambeciani principio typis csum, monumentorum pontificiæ dominationis primum esse volui! Ultima enim primis responderent, ipsosque in eruditissimi hujus viri labores successisse gloriarer, ut principis apostolorum, ejusque successorum jura et privilegia omnia a magno Augustæ domus Austriacæ progenitore confirmata, majorisque validitatis ergo donationes prædecessorum relictas ex integro, publicam in lucem ederem; ac tanti regis auctoritate imperatoris majestatis veram indolem demonstrarem. At quoniam ex voto id non accidit, Seifridianum istum codicem, a Cæsareo per Lambecium publicando levissime discrepare ostendi prædictarum duodeviginti epistolarum collatione. Deinde allata prima ex 149 Lambecianis, quæ in Seifridiano desideratur (supra num. 47) nec non duabus sequentibus (lib. 1, ep. 14, n. 2; lib. 11, ep. 20, n. 3), quæ pari modo a Seifridiano exsulant, eandem indolem ex ore B ipsius Rudolphi, et unius ex S. R. I. electoribus Coloniensis archiepiscopi expressi; atque aliis epistolis, in cod. Seifridiano exstantibus (lib. 1, ep. 12, 38, 42; lib. 11, ep. 1) cum Cæsarei cod. litteris diligenter collatis, confirmavi. Cætera, quæ ad jura et privilegia spectant, cum autographa eorum exstant in archivo Molis Adrianæ, alia testificatione non egere videntur. Nihilominus 301 fateor prorsus incredibile mihi esse, unam tantum epistolam (lib. 11, ep. 37) reperiri eorum vindicem; nullusque dubito, quin plures ex illis tribus et viginti a Seifridiano cod. exsulantibus, ad tanti momenti negotium spectent. Futurum autem confido, ut augustissimæ bibliothecæ Vindobonensis præfectus, prædecessorum suorum vestigiis insistens, præcipuam regis Romanorum Rudolphi gloriam diutius latere non patiar. Interim has epistolas qualicumque meo labore curatas prodire in lucem jussi. E re enim publica esse existimo tam multas eruditorum opiniones falsas hujusmodi monumentorum auctoritate amandare. Diplomati principum S. R. I. electorum, quod in fine epistolarum legitur, Rudolphinum præmitti oportere res ipsa docet. Quamobrem de illo agendum mihi erit sequenti dissertatione, qua totum opus absolvam.

303 RUDOLPHI I

CÆSARIS AUGUSTI

EPISTOLARUM LIBRI TRES.

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA PRIMA.

Rudolphus electus in regem Romanorum ad stabilienda imperii sui auspicia petit a religiosorum congregatione orationum suffragia.

(An. Dom. 1273, cod. Cæs. LIII, cod. Rud. 1.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus rex Romanorum electus,

* Tituli omnes a collectore appositi. Raro iis convenit cum epistolis. Qui religiosi appellantur, sunt monachi Cistercienses, ut patet ex sequenti epistola. Erant enim sanctitate celebres. Innocentius etiam III (*Regest.* lib. 1, ep. 176) pontificatum auspiciatus erat sui met commendatione abbati et conventui Cisterciensi, nec non abbati et conventui Claravallensi. Quin etiam exstant ejus litteræ apud Raynaldum (*Regest.* lib. ix, ep. 119) queis pontificatus anno 1x Rom. Ecclesiam in magnis rerum angustiis commendat universis abbatibus in generali Cisterciensi capi-

D de imperiali diademate assequendo sollicitus, terribusque horrido Imperii ob diuturnam vacationem aspectu, cœnobitas Cistercienses, sui amoris ac munificentia admonitos, regiique patrocinii spe illectos, precatur ut sibi orationibus divinam operam implerent.

Assumpti divinitus ad Romani imperii dirigenda

tulo congregatis. Pontificia ipsa verba, queis non modica convenientia est cum Rudolphinis, recito: « Cum inter tot et tanta pericula constituti, vestris indigeamus meritis et orationibus adjuvari, oramus et obsecramus vos per viscera misericordie Dei nostri, quatenus nobis in maris altitudine fluctuantibus charitatis vestrae suffragium impendatis, et remis orationum vestrarum piscatorem et naviculam sublevantes, illum, qui mari et ventis imperat, exortis, etc. »

molimina, dum in eminentis specula celsitudine, cui nos manus Domini viruose præfecit, ad deorsum suijectantis abyssi faciem oculos retorquemus, dum ineultum lactonus agrum ejusdem imperii circumquaque prospicimus, tempestatum insurgentium densitate quotidie sylvescentem ^a, quodam nimirum timore pariter et tremore [b horrore] demittimur

304 ex præmissis incerta formidine merito trepidantes. Verum rejectis interdum ad primitivæ nostræ sublimationis auspicia nostræ considerationis obtutibus, attendentes quod manus Altissimi de tam humilis locis tugurio ad tam celsa, tam [celsata et] fastigiosa palatia nos provexit ^c in eo cujus admiranda potentia dat per gratiam esse stabilia quæ sunt fragilia per naturam, nostræ fiduciæ spem locamus, presumentes fiducialiter, quod opus, quod omnipotentis sue dignoscitur ineffabili dispensatione contextum, felici præstatio consummabit ^d. Porro cum ad hoc justorum preces assiduas nobis summo prece necessarias æstimemus, devotionem vestram attentius exhortamur, quatenus debita gratitudine diligentius advertentes, quod in vestris agendis regia vobis celsitudo libenter aspirat, piarum orationum vestrarum suffragiis nos divinæ clementiæ commendatis.

^a Olomucensis episcopi litteræ ad Gregor. X, aliaque monumenta ap. Raynaldum (1273, n. 10 seqq.) miserimum imperii statum illius ævi demonstrant. Ad bella et seditiones fere universales accedebant prædonum assidue vexationes. Facinorosorum hujusmodi receptacula, seu nidos Rudolphus excidisse fertur ad octoginta (*Piet. Austr.* lib. 1, c. 5. p. 40) sui regni tempore. Præterea cleri populique flagitiis Germania turpiter laniabatur; principesque libertati assueti imperatore iniquo ferebant sibi dari. Finitimis regionibus nil melius erat. Hungariam præcipue præ bellorum malis schismatici et hæretici affligebant.

^b Dantur variantes lectiones ex codice Casareo.

^c Constanti scriptorum testimonio Austriacum genus inelytum celebratur. Nihilominus princeps optimus humilitatem patriæ non dislicitur. Nec video quid sibi velit Couingius (*de Fin. Imp. Germ.* tom. I, p. 285) dum de Rudolpho ait: « Hic est auctor dignitatis Casaræ: in domo Austriacæ. Fuit comes Habsburgensis, Habsburgum autem est civitas in Helvetia, et tenetur hodie ab urbe Berna. Inde familia Austriacæ et reges Hispaniæ orti sunt. » Summa enim prudentia, militaris virtus, morum integritas, innata pietas atque excelsæ animi dotes, quibus erat præditus magnus hic progenitor augustæ domus Austriacæ, fuerunt in causa cur omnibus Germaniæ principibus præferretur in regis Romanorum electione

^d Recentia regum Romanorum Richardi et Alphonsi exempla Rudolphum sollicitant. Uterque enim ab Alexandro et Urbano IV reges Romanorum appellati, ac proinde imperatores designati. At eorum neutri diadema imperii tam impense quesitum Romanus pontifex imposuit: quod erat regem Romanorum electum ad imperatoriam majestatem extollere, ut Rudolphus ipse dilucidius explicat in sequentibus litteris.

^e In capitulo generali regis litteræ lectæ sunt; quorum primum Cistercii in Burgundia habitum, ut creditur, anno 1116, deinceps annum esse cepit. Cujusmodi generalia capitula celebrandi exemplum a Cisterciensibus præbitum esse Benedictinis docet Mabillonius (*Ann. lib. lxxii, c. 119*). Tunc autem temporis, duodevicesimo scilicet anno a fundatione, quatuor duntaxat monasteria erant, proindeque abbates totidem congregari poterant. Sed postmodum progressu fere incredibili ordo ille undique diffusus eo devenit, ut tertio et quinquagesimo foundationis anno, seu 1151, decerni oportuerit, ne ullum amplius monasterium fundaretur, ut verbis Matthæi

305 EPISTOLA II.

Fr. Joannes sancti Cisterciensis ordinis abbas generalis respondet ad superiores Rudolphi litteras ordinem suum ipsi commendans.

(*An. Dom. 1275, cod. Rud. n.*)

ARGUMENTUM. — Frater Joannes abbas Cistercii reponit regis litteris, lectas easdem esse in capitulo generali, auditumque ab omnibus lætanti animo, spem vetusti amoris et patrocini confirmari. Misarum sacrificia, stasque preces pro cuncta domo regia indictas esse ordini Cisterciensium universo, cujus privilegia et indulta regio patrocini commendat.

Serenissimo Rudolpho Romanorum regi electo frater Joannes in illo feliciter agere, qui regibus dat salutem. Sublimitatis regis vestræ litteris susceptas cum reverentia debita legi feci coram fratribus de diversis mundi partibus congregatis ^e: et quia eadem quasi duplici fungentes officio nostrorum fratrum vestræ excellentiæ devotorum exhiberi vobis devotarum orationum suffragia postulabant ^f, et vos eorumdem singularem dominum, dilectorem **306** præcipuum, et provisorem munificam testabantur,

Parisiis asserit Thomassin. (1, l. III, c. 68, n. 3): « In capitulo Cisterciensi statutum est, ne de cætero aliqui novam construerent abbatiam, quia numerus abbatiarum illius ordinis ad quingentas excrevit. » Quam rem aliunde confirmat Mabillonius (*Annal. lib. lxxx, n. 9*), tametsi generali in capitulo anni 1153, ita decretum esse testetur. Ea propter cum Innocentius III Cisterciensi, Clarevallensi, Pontinnensi, de Feritate, et universis abbatibus Cisterciensis Ordinis quinquagesimam partem reddituum indixit pro subsidio Terre Sanctæ (*Regest. ap. Baluz. l. II, ep. 268, pag. 514*), sine dubio quingentis abbatibus id tributum est indictum. Incredibile autem videtur quingentos abbatibus congregatos fuisse an. 1244, cum sanctus Ludovicus IX ad generale capitulum se contulit, ut in fraternitatem et communionem prece ordinis adoptaretur, ut idem Thomassinus interpretatur Parisii verba: nam ipsemet (II, l. III, c. 42, n. 13) in constitutionibus, seu statutis capitulorum animadvertit, multo antea decretum fuisse, ut abbates Iberiæ, Scotiæ et Siciliæ ad generale capitulum convenirent quarto quoque anno; Norvegiæ, Græciæ, Livoniæ, Syriæ quinto; Hungariæ singulis trienniis. Quamobrem verba illa Parisii (*pag. 459*): « Etece omnes abbates cum universo conventu, videlicet, quingenti eis appropinquantibus cum processione occurrerunt ob honorem domini regis; » verba, inquam, Parisii de monachorum omnium numero, non de solis abbatibus accipienda sunt. Cæterum hinc aperte colligitur, quanto in Cisterciensium monachorum conventu hæc Rudolphi epistola lecta fuerit, quantisque orationum suffragiis augustæ domus Austriacæ primordia a Deo optimo maximo capienda duxerit magnus ejusdem progenitor Rudolphus rex Romanorum electus.

^f Sancti Ludovici exemplo summus alios principes Cisterciensium fraternitatem requisivisse non reperitur. Insignia tamen petite fraternitatis exempla non desunt. Celebre est monumentum apud Hansiz. (*Germ. Sac. tom. II, pag. 529*) ex chron. ms. Casareæ bibliothecæ, quo « capitulum Salzburgense a toto ordine Cisterciensi in generali abbatum capitulo in fraternitatem recipitur. » Quod hic subjiciam, ut pateat discrimen inter orationum suffragia, quæ Innoc. III et Rudolphus petierunt, et fraternitatem: « Frater Guillelmus de Montecauto dictus, abbas Cistercii, totusque conventus abbatum Capituli generalis viris vener. et discretis præposito et capitulo in Salzburg. salutem et orationum suffragium salutare. Exigente piæ dilectionis affectu erga ordinem nostrum, quem, inspirante vobis Domino. sin-

non solum audite fuerunt libentius et gratus intellecte, verum etiam ipsarum petitio efficaciter et hilariter meruit exaudiri. Noverit igitur vestra serenitas, quod pro vestre conservatione salutis pariter et [in] augmento, pro illustrissima domina Anna^a vestre magnificentie particeps et consorte, nec non pro praeclarissima vestra prole^b universis et singulis fratribus totius ordinis nostri missae, et aliarum orationum suffragia sunt imposita et injuncta, ab eisdem eo libentius **307** et celerius divinae clementiae offerenda, quo vos patrem recognoscunt benevolentem, et ipsorum fervidum zelatorem, quos licet ex abundantia vestre excellentiae propius recomendo, pro indultis eisdem gratiis et favoribus^c, ad gratiarum vobis multiplices actiones assurgens, paratus nihilominus ea promptiori animo juxta modum facultatis propriae effectu prosequente complere, quae accepta novero vestre beneplacito voluntatis.

EPISTOLA III.

Rudolphus itidem petit a sanctimonialibus virginibus pro se et consorte sua orationum suffragia.

(An. Dom. 1273, cod. Rud. III.)

ARGUMENTUM. — Binis sequentibus litteris eadem de causa et ad eundem finem scriptis ad moniales diversi ordinis, Rudolphus petit earum ferventes orationes, quas efficaciae futuras putat, utpote quae a sanctimonialibus sanctissimae Virginis acceptissimis ad ejus Filium Jesum Christum dirigentur.

Ad speculam dignitatis regiae ordinatione divina

cere in Christo diligitis, et fovetis, petitioni vestrae, quae per ven. coabbatem nostrum Raichaselach nobis proposita fuit, benigno duximus occurrendum assensu. Concedimus igitur vobis honorum omnium, quae sunt tam in missis quam in orationibus et caeteris bonis operibus, et de caetero facienda sunt in toto ordine nostro, participationem plenariam in vita vestra pariter et in morte. Ita quidem cum obitus vester generali capitulo fuerit nuntiatus, tantum fiet pro unoquoque per ordinem universum, quantum pro unoquoque nostrum fieri consuevit. Datum Cistercii anno gratiae 1228, tempore cap. gener. »

* Cum Albertus comes Habsburgicus mortem obiisset in Syria, et Acoene sepultus esset, filius ejus Rudolphus, quem nonnulli secutum esse tradunt Castra Friderici II, in patriam reversus, uxorem duxit. Gerardus de Roo (*Hist. Austr.* lib. 1, p. 8) rem totam paucis complectens: « Rudolphus, inquit, a parentis obitu domum profectus pactas cum Anna Hohembergica nuptias perfectit anno supra mille ducentos quadragesimo. » Aetatis scilicet agebat annum 22, nam 1218 Hedvigis filia Hermanni comitis Kyburgensis, et Alberti uxor enixa eum erat Kalendis Maii.

† De Rudol. liberorum numero varia est Auctor. opinio. Auctor Piet. Austr. septem recenset: *Rudolphum* duodecimo aetatis anno mortuum; *Albertum*, qui post Adolphum patri successit, augustamque Austriacam domum propagavit; *Hartmannum* et *Fridericum*, qui sine liberis decesserunt; *Rudolphum* alterum Sueviae ducem, qui Otocari filiam Agnetem uxorem duxit; *Hermannum* seu *Hartmannum* alterum, qui antequam matrimonio jungeretur cum Margarita Eduardi Angliae regis filia in Rheno submersus est; ac denique *Carolus* in pueritia mortuum. Filias totidem constanter auctores recensent: *Euphemiam*, quae matris exemplum secuta inter sanctimonialia monasterii Tullnensis ordinis sancti Dominici vitae sanctioris institutum amplexa est; *Gutham*, seu *Jutam* aut *Juditham* Wenceslai Otocari filii uxorem; *Mechtilidam* Ludovici Bavariae ducis uxorem; *Agnetem*, quam Albertus Savoniae dux et elector uxorem duxit; *Catharinam* Ottoni Bavariae Duci nuptui traditam; *Annam* aliis *Hedwigem* Ottonis marchionis Brandeburgici uxorem; et *Cle-*

proveci, dum importabilia onera nostris humeris incumbentia diligenter attendimus, dum in trutina continua meditationis appendimus propriarum imbecillitatem et insufficientiam virium, et suscepti laboris inspicimus gravitatem, quodam [quod jam] nimirum timore et tremore stupere compellimur, et gradus praeminentiam, et perspectam deorum abyssum faciem formidantes, ne loci forsitan terribilis altitudo plerumque nos terreat, ex fiducia tamen divinae clementiae relevamur sperantes, quod hujus spatiosi et procellosi maris illasi transire possimus angustias, si salutis et gratiae nobis impetretis auxilium, quae caelesti sponso in conscientiae vestrae deliciis lectum floridum praeparastis. Quid enim vobis a pietate divina **308** negabitur, quae [quamquam] semper illam meremini habere propitiam virtutum candore et fragrantia operum beatorum [Beatorum?]. Quid apud reginam prefulgidam matrem^d Dei vestra non poterunt obtinere praerogativa, quarum [quorum] meritis fulget Ecclesia, viget mundus exemplis, et proficit religio Christiana? Quid illa clarissima civium acies supernorum vestris votivis non impetrabit affectibus, quae vobis propitia redditur pro laudis divinae praerogativa et pro vitae meritis innocens? Ecce igitur qui cum Martha multiplicis perturbationis inquietamur incommodis, opportunum auxillationis solatium expectantes ab acquiescentibus cum Maria, universitatem vestram, quam regis aeterni gratiam et caelestis curiae favorem claris habere argumentis praesumimus, votis supplicibus duximus requirendam, quatenus nobis ac inclytae Annae^e Romanorum reginae consorti nostrae charissimae divinae

mentiam Carolo Martello regis Siciliae nepoti ex filio locatam. De iis Gerardus praedictus (*Hist. Austr.* p. 16): « Sunt, ait, qui eo libentius in hanc electionem consensisse principes volunt, quod Moguntinus inter alia dixerat, esse Rudolpho sex filias eximia forma atque indole, in quibus elocandis magna fore ad principes inter se conjungendos momenta... Ipse autem rex antequam Aquisgrano discessum est, Moguntino adnitente, Machtildis Rudolphi filia Ludovico Palatino, Agnes Alberto Saxoni, et Hedwigis Ottoni Brandeburgico desponderunt. » Hanc postremam Henricus Stero (ap. Canis. *Ant. lect.* tom. IV, p. 201) nescio cur praetereat. Tres enim istas ipso anno coronationis tribus praedictis electoribus nupsisse alii omnes traduntur; ac tres reliquis annis sequentibus, videlicet Catharinam Ottoni Henrici filio anno 1276 post hujus reconciliationem cum Ludovico fratre; Gutham Wenceslao filio Otocari post paternam caedem anno 1278, ac denique Clementiam, quam Stero et Gerardus silent, nepoti Caroli Siciliae regis anno 1280, ut chron. et Hist. Austr. apud Freherum docent, et infra plantus fiet.

* Thomassinus (I, lib. III, c. 28, n. 12; III, l. III, c. 23, n. 5) animadvertit, usque ad Innocentium IV Cistercienses nullis privilegiis usos esse, adeoque expertos fuisse adeo propitios episcopos, quibus subiecti erant, ut monasteria construxerint ad duo milia. Postea vero eodem pontifice illos absolvente, nec statatis capitulorum generalium, nec Bernardi sanctissimis legibus a privilegiis opibusque exquirendis esse prohibitos.

† Innata Augustae domui Austriae erga beatissimam Virginem pietas a magno ejus progenitore ducens originem, insignes de infensissimis catholicae fidei hostibus semper victorias peperit.

* Hinc facile conjicitur has litteras datas esse ad moniales ordinis sancti Dominici. Nam traditur Hedwigis Rudolphi mater post Alberti Habsburgici obitum in Syria, emisisse professionem inter moniales ordinis Praedicatorum cujus exemplum postea secuta est Euphemia Rudolphi filia, incertum, num ante an post patris electionem in regem Romanorum. Constat autem Rudolphum fundasse monasterium

omnipotentiae gratiam vestris plis interventionibus A acquiratis, ut ejus admiranda potentia faciat per gratiam esse fortissima, quae sunt fragilia per naturam; debilitatem nostram robore fulciat, et virtute corroboret; detque nobis ab alto prosequi quod commisit et tradidit, quatenus in gloriae suae convalescat augmentum, et Christianus populus * una nobiscum in pulchritudine pacis et requie opulenta coideat tandem claritatis perpetuae radiis illustrandus.

309 EPISTOLA IV.

Ejusdem cum superiore argumenti, et itidem pene verbis conscripta.

(An. Dom. 1273, cod. Rud. iv.)

In praecelsae dignitatis honore, quo nos praetulit exaltator humilium, quasi onus importabile nostris est humeris alligatum, cujus dum magnitudinem venerandam ac stupendam attendimus, non immerito formidamus. Verum sicut ex fragilitatis nostrae consideratione mergimur, sic ex fiducia divinae clementiae quodammodo relevamur, sperantes quod hujus procellosi maris prospere transire possimus insidias, si nobis impetretis salutis auxilium, qui caelesti sponso in vestrae conscientiae deliciis lectum floridum B praeparastis. Quid enim vobis a Dei pietate denegabitur illam merentibus habere propitiam candore virtutum? Quid apud reginam praefulgidam matrem Dei angelorum dominam gloriosam vestra conversatio non obtinebit, quorum meritis splendet Ecclesia, exemplis viget et proficit religio Christiana? Quid illa beatorum acies vestris votivis non impetrabit affectibus, quae vobis propitia redditur, et pro laudis divinae praerogativa, et vitae meritis innocentis? Ecce regis aeterni gratiam et caelestis curiae vos habere favorem claris argumentis praesumitur, et signis perspicuis comprobatur. Digne itaque vestram universalitatem per Dei misericordiam obsecramus, quatenus pia meditatione pensantes quantum ex eo possit imminuere stuporis, quod qui pulveris et cineris essentiam gerimus, regentis in saecula per temporalem C gladium vicarii facti sumus ^b, piis orationum vestra-

Tullnense in inferiore Austria, eoque Norimberga arcessisse virgines ordinis sancti Dominici, cujus ordini id monasterium obtulit; quod scilicet in honorem sanctae Crucis aedificaturum se voverat ante praelium cum Ottocaro Bohemiae rege. Diploma fundationis extat apud auctorem Piet. Austr. (lib. i, cap. 15, p. 87): « Datum Vienna per Godefridum aulic nostrae protonotarium, et praepositum Passaviensem prid. Kal. Sept. in viii ind. post. Nativit. Chr. 1280, regni nostri septimo. »

* Cum Leo III Occidentale imperium renovavit, Romanae Ecclesiae, summo pontifici, ac praesertim orthodoxae fidei defensionem quaesivit. Perinde Joannem XII ad Germanos eam dignitatem transferendo, seu potius in Germanis confirmando Caroli Magni ex Germanis Augustis primi majestatem, se gessisse constat ex juramento Otonis I (diss. 1, n. 40). Cum cepit caeremonia tradendi imperialia insignia, in traditione sceptri (diss. 6, n. 28) aiebat pontifex: « Sanctam Ecclesiam, populumque Christianum tibi a Deo commissum regia virtute ab improbis defendas. » Hinc postea cepit opinio imperatoriae potestatis in temporalibus, ut in spiritualibus pontificiae, nullis subibus coarctata: unde et duorum luminarium majorum comparatio

^b Praedictae opinionis argumentum luculentius. De pontificia quidem nullum dubium: « In speculis a Deo constituti, ait Coelestinus, ut vigilantiae nostrae diligentiam comprobantes, et quae coercenda sunt reseremus, et quae observanda sunt sancimus. Circa quamvis longinqua spiritalis cura non deficit, sed se per omnia, qua nomen Dei predicatur, extendit. » Sic admonebat episcopos Viennens. et Narbonens. ap. Coustant. (Ep. Rom. Pontif. tom. I, p. 1066). In hanc

rum praesidiis nobis * gratiae divinae suffragia impetretis, humili supplicatione postulantes, ut ejus admiranda potentia det per gratiam esse fortissima quae sunt fragilia per naturam, debilitatem nostram et robore fulciat, et virtute perfundat, 310 detque sic nobis prosequi quod impotentiae nostrae tradidit, et humilitati commisit, quatenus in gloriae suae augmentum transeat, et populus Christianus per nos pace et tranquillitate proficiat, et tandem illis ac nobis aeternae claritatis radius illucescat.

EPISTOLA V.

Rudolphus electus in regem Romanorum scribit ad universos imperii status de pace reformanda, et ut sibi debitam exhibeam obedientiam a.

(An. Dom. 1273, cod. Rud. v.)

ARGUMENTUM. — Divina ope per religiosos viros ac sacras virgines implorata, serio cogitata de restituentis imperii Romani rebus accisis, encyclica hac epistola universos ejusdem imperii principes tam ecclesiasticos quam laicos, ad praestandum homagium et fidelitatis sacramentum invitavit.

Ad Romani regni gubernacula vocati illius vocatione, qui superborum fastigiorum superbiam elidens, devotam humilitatem humilium collocat in sublimi, mente disponimus et pervigili meditatione pervolvimus, qualiter in excelsis pro excelsum et sublimem regem regum majestatis solio constituti in reformatione pacis jamdudum disperditae reipublicae consulamus, oppressorumque hactenus, et subjectis tyrannorum tyrannidi dispendiosis periculis cautius caveamus: sperantes ex hoc, et in talis agone certaminis, qui mentem affligit interius et quietem sensibus exterioribus non concedit, supernum nobis provenire subsidium et humani favoris incremento * proficere nos debere. Hinc est quod cum in suprema dignitatis specula simus ad hoc positi, quod universa sacro Romano imperio, et ad nos per devota servilia fidem gerentia membra, ^f claris obtutibus, et sinceris affectibus nostram serenitatem 311 deceat contemplari, universos vos, et singulos omni benignitate,

sententiam de temporali potestate saepe loquentem Rudolphum audiemus, tametsi nil juris sibi tribuentem unquam inveniemus in aliena ditione.

* In praecedentibus litteris non solum pro se, sed etiam pro Anna regina Romanorum preces effundi flagitabat: quae res meam opinionem confirmat, illas nimirum datas esse ad moniales ordinis sancti Dominici, quas inter Rudolphi mater et filia recensentur.

^d Titulo nil magis ab re. Litterae istae se ipse produunt: princeps optimus arduam suscepturus provinciam, post imploratam divinam opem ad universos imperii feudatarios dat litteras encyclicas, ut dixi in argumento, ne suo quisquam desit officio.

^e Inter principem electum et natum id esse discriminis constat, quod electus favoris et benevolentiae indiget, praesertim electorum, quibus partem plerumque regiminis relinquunt eadem fini (sic): quod in principe haereditario non contingit. Prae aliis rex Romanorum imperator designatus, qui inter electores suos habet regia etiam dignitate conspicuos, utriusque indiget. Idcirco Rudolphus post divinam opem subditarum gentium ac principum favorem exquirat. Et quidem jure: nam Ottocarus Bohemiae regem et Henricum Bavariae ducem adversarios expertus est, ut infra planum erit.

^f In A. B. (cap. 2, § 8) electores vocantur *propinquiora sancti imperii membra*. Reliqui principes Germaniae universae, Italiae seu Langobardiae, et Tusciae, sive, ut hodie audiunt, ducatus Mediolanensis, et Etruriae, membra imperii sunt, quos omnes Rudolphus alloquitur hisce litteris.

quæ serenitatem decet regiam ^a, complectimur animo gratioso credentes, et absque omni ambiguitatis scrupulo præsumentes, quod affectus noster, quem ex impendenda vobis nostræ serenitatis gratia poteritis experiri, per devotum vestræ fidelitatis obsequium opportunam suis vicibus per vos recipere debeat omnimodam recompensam ^b.

EPISTOLA VI.

Civitas quædam gratulatur Rudolpho de electione, gratiasque agit de offensa remissa, eidem se commendans.

(An. Dom. 1273, cod. Rud. vi.)

ARGUMENTUM. — Basileensis civitas Rudolphi armis nuper obsessa, mox accepto electionis nuntio liberata, et litteris benevolentis et spei beneficiorum plenis provocata rescribens, ingentem lætitiâ, gratiarum actionem, oblivionem præteritorum, ac debitum obsequium, atque obedientiam testatur. Postremo illum orat ut jura et bonas consuetudines sibi confirmet.

Lætetur et gratuletur totis visceribus lætabunda et laudans invicta Germania ^c, quam post calamitates varias et ærumnas rex cœlestis de excelso respiciens cœlorum habitaculo, dignatus est electionem Romani principis in veritate divina potius quam humana misericorditer visitare. Cujus quidem principis generis ac morum ingenuitas, animi virtus præclara, et indefessa magnanimitas per famam in remotis mundi partibus habitantium est auribus inculcata ^d. Porro quoniam ex abundantis regis majestatis gratia, **312** nobis immeritis dignati estis dirigere scripta vestra, inter dulcia regalis eloquia clementis continentia manifeste, quod videlicet quidquid rancoris ad nostram civitatem erga vos existit, relegato prorsus totius futuræ quæstionis scrupulo, benignitate regia remisistis. Quapropter serenitatis vestræ excellentiæ assurgimus humiliter inclinantes cum omni quo valemus genere gratiarum, omnem penitus offensam, quam nobis universis universaliter et singulis singulariter, antequam ad culmen imperialis

^a Litterarum initium est *Romani regni*. Regiam serenitatem hic suam dignitatem appellat. Tali se semper honore dignatur, imperatorio nunquam, in isto cod. Id æquum erat Seifridum animadvertisse, ut minori uteretur titulorum liberalitate, quos ipse Rudolphus rejicit.

^b Collationem scilicet, seu investituram feudorum, quæ a solo rege Romanorum fieri poterat et debebat, quod postea constitutum fuit in A. B. (cap. 11, § 8). Privilegiorum quoque et jurium confirmatio ad eundem pertinebat. Quæ omnia uno verbo indicantur.

^c Non imperium Romano-Germanicum, recentissimum æque, ac falsum nomen; sed Germania lætari jubetur ob electionem regis Romanorum, ut paulo infra sequitur.

^d Gerardus de Roo (*Hist. Austr.*, p. 8) tradit Rudolphum et ante et post nuptias cum Anna Friderici II castra in Asiam secutum esse. Quare in transmarinis etiam regionibus ejus nominis fama celebrabatur. De principe hoc laudatissimo præclara Siffredi apud Raynaldum (1273, n. 9) testificatio existat: «Æquus judex diviti et pauperi existit, ecclesias et hospitalia defendit, et protexit. Cum videret milites humilibus personis secum loqui cupientibus accessum ad se prohibere, dixit: «Per Deum date hominibus accedendi locum, non enim propter hoc ad imperium sum electus, ut hominibus in arca præcludar.»

^e Belli causæ inter Rudolphum et episcopum Basileensem fuisse dicuntur Brisacum et Neopurgum, utroque sui juris esse contentente; unde populationes, incendia, cædes sunt secutæ. Horum omnium oblivionem civitas facta testata est anno sequenti, ut Gerardus refert (*Hist. Austr.*, p. 13); namque eo Rudolphus se conferens: «Ab omnibus civitatis

fastigii Dominus vos evocaret, pro qualitate temporum intulisset, remittentes integre et in toto, oblivionis scilicet perpetuæ rubiginem superinducta ^e, ad memoriam id poeticum revocantes.

Lædere qui potuit, aliquando prodesse valebit.

Unde dominationis vestræ magnificentis totis viribus, et affectibus supplicamus, quatenus munificentis vestræ benignitate largiflua in conservandis nostræ civitatis juribus, et bona consuetudine, quæ est apta legum interpres, sicut transmissæ nobis nuper a vestra serenitate litteræ pollicentur, nos velitis prosequi ^f, ut speramus, favore gratiæ specialis, cum et nos parati simus, et esse inviolabiliter intendamus, ad vestræ majestatis imperia et mandata, prout justum fuerit et consonum æquitati, pro qualitate nostrarum virium fideliter exsequenda.

313 EPISTOLA VII.

Alia item civitas Rudolpho gratulatur de electione ejusdem in regem Romanorum, eidem se submitte commendans.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. vii.)

ARGUMENTUM. — Cum Rudolphus, Germaniæ regni corona Aquisgrani suscepta, per provincias imperio Rom. subditas nuntios misisset, homagium expecturos a civitatibus totius Germaniæ, ex his una, eo dilato, legationem ad Rudolphum adornat, quæ munere illo magnificentissimum fungatur. In eximias laudes coronati regis effunditur; omnipotenti Deo gratias agit, quod se ab invasorum tyrannide liberaverit, suamque subjectionem ecclesiastico principi per pacta conventa firmatam, moderandam suppliciter petit.

Benedictio, claritas, sapientia et gratiarum actio, honor, virtus, et fortitudo sedenti in throno, viventi in sæcula sæculorum. Qui vergente mundi vespere in diebus nostris Romani monarchiam imperii jam veluti pedibus fictilibus titubantem, aureo capite decoravit, rege honore et gloria coronato ^g. Quem rex regum dives in omnes, qui eum unxit præ omnibus

ordinibus summo cum honore excipitur. Cives ei, tanquam Cæsari, fidei sacramentum præstant, abolita veterum offensionum memoria. »

^f Romanos quoque a rege Romanorum petere consuevisse, ut bonas consuetudines suas conservaret, compertum est, atque exploratum. Magnum tamen Romanis cum Basileensibus discrimen interessit. Hi siquidem demissis precibus id obtinere nituntur; at Romani e contrario, antequam rex Romanorum Leoninam civitatem ingrederetur, imperiale diadema de manu pontificis suscepturus, quo supremæ pontificis potestatis consors efficiebatur, juramentum a rege eodem exigebat semel et iterum. Ipseque auctor A. B. qua imperii majestas omnis declaratur, de more bis juravit (*Cærem. Ro.* lib. 1, c. 2) conceptis hisce verbis: «Ego Carolus rex Romanorum futurus imperator juro me servaturum Romanis bonas consuetudines suas.» Quod quidem lubenti animo præstabant edocti exemplis Henrici V, Friderici II, aliorumque prædecessorum, qui Romanos experti erant infensos; quippe quos non latebat, spontanea subjectione Romano pontifici majores suos se subdividisse, proindeque imperatorem consortium potestatis adipisci aliquando diversæ ab illa, qua pontifex in cæteris ditionibus, largitate principum acquisitis, utebatur, in quibus Romani nullam sibi partem vindicare audebant.

^g Ineunte anno 1274 factam esse coronationem Aquisgrani tutior opinio est quam superiori, et alii putant. Sceptum ea occasione defuisse constanter tradunt Stero, Gerardus, aliique, adeoque plures præstare homagium renuisse. «Rudolphus, aiunt, statim exegit a principibus clericis et laicis fidei juramentum. Quod cum recusarent propter sceptri

consortibus, argentei pectoris prudentia Salomonis, A atque divitiis, ferro victoriosi militiæ gladio, ac ære omnium virtutum præconio in omnem terram, et in fines orbis terræ in sibi prædestinato imperio stabilem faciat, et per sæcula gloriosum. Huic imperiali vestræ excellentissimæ majestati, noster singularis et totius orbis universalis domine ^a, cum fiducia ad thronum gratiæ accedentes, civitatem, omnem substantiam, et personas nostras confidenter offerimus, certi quod gratiam inveniemus in auxilio opportuno, qui dudum ab alienis possessi dominis, quibus vagum jus est, in misera fuimus servitute. Firmetur quapropter clementia thronus regis, et dum ab alienis ad proprium de multis ad dominum unum convertimur, cum modo nostra temporalis salus in manu vestra sit, Domine, oculi pietatis vestræ nos respiciant, ut regi nostro lætissime serviamus. Sane quod hanc professionem debite servitulis, atque fidelitatis a nuntiis **314** vestræ majestatis requisiti non fecimus, non aliud fuit dilationis occasio, nisi quod affectavimus nos personaliter conspectui vestræ magnificentiæ presentiare per latores presentium, quos propter suam honestatem ex omnibus nobis elegimus, nostræ legationis ministerium in vestra imperiali curia prosequendum. Ad hoc quamplurimum indigemus, ut pro nobis recitata fide solliciti, dum in nobis jurisdictionem imperialem vendicatis, commissionem et pactum illud, quo rex Romanorum N. tunc moderator imperii ^b, nos venerabili domino N. subjecti, sic concorditer cum ipso disponere dignemini, ut ex hoc prædictus princeps nullam contra nos habeat actionem, quin imo pro vestri culminis excellentia adiutor noster sit in necessitatibus opportunis.

EPISTOLA VIII.

Quidam Rudolpho scribit, et pontificis maximi opera et mirabili sui sublimatione Ecclesiæ et imperii statum hactenus collapsum reformatum iri
(An. Dom. 1274, cod. Rud. viii.)

ARGUMENTUM. — Diuturno interregno post Frideri-

absentiam, ipse electus signum crucis accipiens talia dixisse fertur: Ecce signum, in quo nos, et totus mundus est redemptus. Et hoc signo utamur loco sceptri. Et deosculata cruce omnes principes tam spirituales quam sæculares ipsam cruceum loco sceptri osculantes, recipientes feuda sibi fidelitatis iuramentum præstiterunt.)

^a Juxta opinionem, de qua superius est dictum, quam generalem omnium esse hinc conjicimus.

^b Supra dixerat imperialem majestatem et imperialem curiam: nunquam tamen imperatorem appellat regem Romanorum, sed regio semper titulo eum prosequitur. Constabat enim Romana duntaxat coronatione imperatorem fieri, tametsi imperium moderaretur quicumque ad illud fastigium per electores evehebatur.

^c Septem et viginti annos interregni reputat, cum imperium sublato lumine fluctuabat.

^d Extra Germaniam mala ista extendi Bruno Olomucensis enarrat Gregorio X ap. Raynald. (1275, n. 12). Italiam in factiones divisam Ezelinus et Manfredus ad extremum miseram effecerant. Quare Carolus Andegavensis accessus fuerat, ut repubblicam Romanorum in statum aliquem erigeret.

^e Comitibus prorogatis in tertium fere annum die prima Septemb. an. 1271 Viterbii electus fuerat Gregorius X, Theobaldus nomine, patria Placentinus, archidiaconus Leodiensis, cum exercitu Christianorum degens in Syria. Quamobrem sequenti anno veniens Romam, consecratusque, præcipue cordi habuit Syriam, quo ut auxilia mitteret, generale concilium Lugduni indixerat, Ecclesiæ et imperio tranquillitatem parere nitebatur vacabatque Italiæ factionibus exstinguendis. Quæ omnia comparationem solis ab eodem non abluere luculenter ostendunt.

cum II allegorice descripto, dum tyranni, facinorosi, irreligiosi omnia jura divina et humana pervertebant, Dei miseratione ait constitutum in Petri sede Gregorium X, virtute et sanctitate conspicuum, quasi solem et Rudolphum lunæ instar fluctuanti imperio esse tributum: communem omnium spem esse, utroque ex luminari serenitatem pristinam restitutum iri.

Superni consilii sapientia, quæ secretum utique cœli gyrum sola circuit increata, primi parentis in posteros sentiens derivari discrimina, et ex sui plasmatis exorbitatione, quod naturalem quodammodo normam transgressionis amplectitur, irritata, plerumque humani generis patitur imbecillitatem, nunc peste, nunc clade, nunc involvi fluctibus bellicæ tempestatis. Luna quidem diu quasi sublata de cœlo ^c, condensata tenebrarum umbrosa caligine, facta **315** fuit nox gravis, et plena periculis, in qua transierunt sylvæ bestiæ catervatim, leonum catuli rugientes, ut raperent innocentes. In medio autem Ægypti, spiritu mixto vertiginis, in oblivionem veritas venerat, claves Petri quodammodo lapsæ fuerant in contemptum, libertates Ecclesiæ contorpuerant furibunda tyrannide conculcatæ ^d. Sed Dei et hominum mediator Altissimus, qui in ira continere misericordiam non consuevit, post multiplices diræ persecutionis angustias, quibus orbis attritus emarcuit, quibus Christianæ compagis est soluta junctura, scissuræ dispensis agitata, sic afflictorum miserande miseriæ misertus, jam visus est fidelium lacrymas dextera gratiosæ consolationis abstergere, et singultuosorum lamenta lugubria cohibere. Disposuit enim in apostolica sede virum secundum cor suum, veluti splendidissimum solare sidus, præcellentia virtutis, sanctitatis operibus, et justitiæ radiis præfulgentem ^e. In vestra etiam sublimatione mirabili arbitrari quilibet fidus, et æquus interpret potest, quod nota divino lunaris globi lumine reparato ^f, fluctivagi hactenus imperii status nebula nubilosa detersa ^g, universali exspectationi fidelium utriusque luminaris ^h

^f Sicut luna nullum splendorem habet nisi a sole, sic rex Romanorum a pontifice auctoritatis consortium accipiens imperialis diadematis impositione, recte comparatur lunæ. Hoc tamen loco lunæ comparatio eo tantum adhibetur, ut dissipandis Germaniæ tenebris lumen admotum esse significetur

^g Fluctuantis imperii causa præcipua ex Olomuc. episc. nuper laudati litteris Gregorio audienda: « In his, quæ per experientiam didicimus, quod scimus loquimur, et quod vidimus protestamur: quoniam secundum Apostolum, periculosa tempora jam venerunt, in quibus homines seipso amantes, proponunt commodo reip. rem privatam. Unde non solum in regno Alemanniæ, sed ubique hæc pestis tantum invaluit, quod quantum est in hominibus sive spiritualibus, sive sæcularibus, horrentes juga superiorum, in regum electionibus et etiam prælatorum, aut tales eligunt, quos eis subesse potius oporteat, quam præesse, aut in diversos dividunt vota sua: duabus forsitan de causis, ut plus emungant a pluribus quam ab uno; aut ideo si voluerit unus procedere per rigorem justitiæ contra ipsos, per alium defendantur (ap. Rayn. 1275, n. 7). » Notari tamen debet hunc episcopum Bohemiæ regi amulo Rudolphi adhesisse; quapropter veniens ad exempla; « Exemplum, inquit, hujusmodi coram vestris oculis est, et nostris jam præteritum, et jam instans: præteritum in electione regis Hispaniæ et comitis Richardi; et nunc regis Hispaniæ, et comitis Rudolphi. » Quod falsum esse liquet ex jam dictis.

^h Sanctus Gregorius VII (lib. vii, ep. 25) Willelme Anglorum regi: « Sicut enim, inquit, ad mundi pulchritudinem oculis carnis, diversis temporibus representandam solem et lunam omnibus aliis eminentiora disposuit luminaria, sic ne creatura.

jucunda serenitas amodo clarius et irradiantius A
illucescat, **316** ut restitatur Jerusalem a sicut
fuerat in diebus antiquis, et ponantur ipsius deserta
quasi deliciae, et solitudinis in via quasi hortus.

EPISTOLA IX.

Princeps quidam scribit pontifici maximo de ele-
ctione Rudolphi, ipsum eidem commendans.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. ix.)

ARGUMENTUM. — Princeps N. ejusdem interregni ca-
lamitates exaggerans, ac Rudolphum divinitus cle-
ctum esse regem Romanorum ad poena improbos,
bonos autem praemia afficiendis intelligens; Grego-
rium X impense orat, ut eidem regi sit praesens,
pro iustauranda pace, pravitate haeretica exter-
minanda, ac dilatanda orthodoxa fide in Syria.

Humanæ cognitionis dignitas suæ primitivæ ori-
ginis non immerito, quia omnes ab initio liberi nas-
cebantur, nec præ-identis eminentiam cognoverant,
visa est servitutis jugum excutere, et dominii præ-
cellentiam refutare. Verum impunita delinquentium
licentia incentivum malevolis tribuens delinquendi,
tot malitiæ semina in areola matris Ecclesiæ spar-
serat, quod urticae et aliarum nocentium herbarum
venenositas visæ sunt triticum Dominicum suffocare.
Prospiciens itaque de Cælo justitiam ad præmiandum
jutorum merita, et reprimeendam malitiam perverso-
rum, animatam præfecit in terris legem de sui
profunditate consilii dominum Rudolphum serenissimum
Romanorum regem cunctis mortalibus b,
317 quoad temporalia reverendum, a quo, veluti
ratio juris præcipit, feuda una cum meis filiis, nec
non Orientalium partium principibus recepi solem-
nitate, qua decuit, manifesta c. Supplicando piis-
simæ paternitati vestræ, quatenus dicto domino meo
favoris plenitudine, et affectu benignitatis solitæ
tam paterne tamque pie ad bonum statum Christiani
populi dignemini assistere, ut pax deperdita reslo-
reat, pravitas haeretica exsulet, et orthodoxæ fidel-
plantatio contra crucis Christi æmulos ad Christi
gloriam se dilatat d.

quam sui benignitas ad imaginem suam in hoc
mando creaverat, in erronea et mortifera traheretur
pericula, prævidit ut apostolica et regia dignitate per
diversa regeretur officia. Et Innocentius III ap.
Baluzium (de Negot. Imp. ep. 52) post annos ampli-
us centum viginti: «Sicut in eclipsi lunæ, ait,
tenebræ amplius tenebrescunt et majoris caliginis
obscuritas inavalescit, sic ex imperatoris defectu hære-
ticorum vesania et violentia paganorum contra catho-
licos et fideles perdidit et crudeliter malitia multiplica-
ta consurgunt.» Ex quibus patet, genus istud loquendi
obvium in codice Rudolphino, haud esse insolens.

a Allegorice hic etiam loqui auctorem hujus epi-
stolæ non crediderim: non enim video, cur impe-
rium aut Germania designari possint hoc nomine. De
vera igitur civitate Jerusalem sermo est. Syria enim
id temporis pontifici, imperatori, aliisque principi-
bus maxime cordi erat, maximeque indigebat milita-
ris præsidii, quod undique colligebatur. Et, ni
fallor, ab aliquo ecclesiastico viro, qui in exercitu
Christianorum erat in Terra sancta, scripta est hæc
epistola: atque indidem data est quæ sequitur.

b Hoc loquendi genus nullibi frequentius quam
in aurea Bulla octoginta post annos data (cap. 11,
n. 1, 5, 4, 5): «Bonum et utilem eligere valeant in
regem Romanorum futurumque Cæsarem, ac pro
salute populi Christiani. Cum Dei adjutorio eli-
gere volo temporale caput populo Christiano,
id est regem Romanorum in Cæsarem promovendum.
Nec amodo de jam dicta civitate Frankensford
separentur, nisi prius major pars ipsorum temporale
caput mundo elegerit, seu populo Christiano regem
videlicet Romanorum in Cæsarem promovendum.
Rector, seu temporale caput fidelium.» Quamobrem

EPISTOLA X.

Civitas quædam lætatur de promotione Rudolphi,
eidem se totam devovens.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. x.)

ARGUMENTUM. — Una ex tam multis imperii pro-
vinciarum civitatibus a tyrannide invasoris se
emersuram confidens Rudolpho obsequium debitum
præstat; imperatoriam dignitatem pro illius avi
opinionem, et imperatoris officium pro virili com-
mendat.

Non est mirum, si de promotione vestra damus
incessanter Domino gloriam et honorem, cum ipse
de talitate suo nobis contulit margaritam, nec sine
ratione cedit hoc nobis ad plenitudinem gaudiorum,
cum Dominus nobis misericorditer providens nostris
desideriis annuendo, excussa rubigine, de argento
nobis contulit vas purissimum, nosræ captivitatatis
fiduciam et nostri exterminii redemptorem. Nam
priusquam montes fierent, aut formaretur **318**
terra et orbis, a seculo primitivo prædestinata sui,
quod deberetis in throno imperialis celsitudinis re-
sistere, ante cujus tribunal naturalia et civilia jura
tremiscunt, libenter audita conscientia revelatur,
imperia detegitur, justitia roboratur et iniquitas
effugatur. Unde omnes qui Christiano nomine glo-
riantur, debent, et possunt ad vestræ imperatoris
majestatis clementiam recurrere, cum fiducia pleni-
ori e. Nam vobis Dominus contulit potestatem
gladii temporalis, ut serenitati vestræ sit proprium
orbem terræ freno juris et justitiæ constringere, ac
etiam æquitatis. Fecit namque vos Dominus impe-
ratorem f in terris, quem proprium recognoscimus
Dominum, et cui nostra subjacet civitas g, ut vos sitis
contra hostes fidei clypeus, juris defensor, amator
æquitatis, extirpator malitiæ, sedator scandali, et
refugium impotentium. Nam potestas Cæsaris sper-
antes in justitia non relinquit, epresso is relevat,
relevatos sustentat, viduas protegit, orphanos pro-
tuetur, imbecilles defensat, refovet debiles, prostra-
tos erigit, et erectos corroborat in virtute.

comparatio majorum luminarium primo cum apo-
stolica et regia potestate, ac deinde cum apostolica
et imperatoria, opinionem peperit, quæ Rudolpho
tempore invaluerat, et consecutus temporibus omnium
communis evasit.

c Feuda, jura, et privilegia ex A. B. constitu-
tione (cap. 2, n. 8) continuo post Germanici regni
susceptum diadema confirmari debent: «Absque
dilatatione et contradictione confirmare et approbare
debeat per suas litteras et sigilla; ipsisque præ-
missa omnia innovare, postquam imperialibus fuerit
infulis coronatus.» Principes cæteri feudorum con-
firmationem recipere consueverunt alii alio tempore,
prout commodum unicuique erat pro majori mino-
rive locorum distantia. Spontanea vero dilatio feu-
datorum apertum infidelitatis indicium erat. Sem-
per tamen (Ibid. n. 9) «primo, suo nomine regali
faciet, et deinde sub imperiali titulo innovabit.»

d Nil credibilis quam ignotum istum principem,
qui una cum Orientalibus principibus feudorum
confirmationem acceperat, in Syria esse, indequo
ad Gregorium dedisse hanc epistolam.

e De opinione hac omnium communis satis est
dictum in notis ad duas præcedentes epistolas,
quas consulesis.

f Imperialis celsitudinis et imperatoris majesta-
tis mentio superius occurrens ferenda esse videtur:
imperatorem eruditi omnes, et præ iis Rudolphus
unanimes consensu rejiciunt. Itaque civitatis hujus
assentatio aut inscitia notanda est.

g Perperam titulator ait civitatem hanc totam se
devovere regi Romanorum. Eum quippe legitimum
dominum agnoscit, a quo in pristinam conditionem
restitui optat.

EPISTOLA XI.

Gratam habet gratulationem sibi factam.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xi.)

ARGUMENTUM. — N. episcopo gratulatorias litteras per legatum acceptas multam prosequitur laude. Earum sententiam, et legati suo munere provide fungentis interpretationem se ex memoria nunquam depositurum; ipsique et Ecclesie illi commissæ semper fauturum pollicetur.

Placida nobis tuæ applausivæ congratulationis affamina super nostræ sublimationis prosperis auspiciis cum ejusdem voluntariæ gratitudinis, et devotionis exhibitione gratuita, nostro nuper culmini **319** venusto suavitate eloquio presentata, ex suæ mellifluosæ natura dulcedinis nostra precordia delectationis immensæ fragrantia refecerunt. Infinitæ equilem themati laudando verborum tam pulcher lepos in cortice, et sententiarum egregiæ venustati accessit tam amabilis condimenti saporositas in radice, ut si (quod absit) ulterioris etiam consequentiæ nullus deinceps unquam fructus erumpat ex flosculis, spei tamen rivus manere non desinit ex præmissis. Sane nuntium tuum legationis suæ verba discrete ac provide proponentem benigne suscepimus, et tenaciori memoriæ duximus commendanda tam ea, quæ nuntius ipse proposuit, quam quæ litteræ continebant, integritatem fidei tuæ ac animi puritatem, quam ad regales titulos provehendos ^a te indesinenter habere perpendimus, prosequentes uberius actionibus gratiarum; et nihilominus in tui et Ecclesie tuæ ^b agendis, et in opportunitatibus tuis nos experieris ultraneos et devotos.

320 EPISTOLA XII

Rudolphus Gregorio X pontifici maximo gratias agit quod cancellarium ablegatum suum benigne audierit, promittens se semper in omnibus Ecclesie Romanæ obsequiosissimum filium futurum.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xii.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus Gregorio X quod in con-

^a In aliis principibus regius titulus honoris culmen designat. Secus est de rege Romanorum, cujus apex est imperatoria majestas. De hac sollicitum fuisse episcopum, adeoque tam litteris quam legati voce suum desiderium Rudolpho aperuisse, ut regius titulus ad eam majestatem proveheretur, facile hinc colligitur. Quare Rudolphus ideo præsertim acceptam habens gratulationem, quia summus honor in regia tantum dignitate constitutus non fuerat; præcedentis epistolæ assentationem, seu inscitiam rejicit, qua falso imperator appellabatur.

^b Quamvis gratulatoria epistola quam Rudolphus laudat, eadem illa non sit quam auctor Piet. Austr. (l. 1, c. 4, p. 34) tanquam a S. R. E. cardinali scriptam affert, nihil enim de provehendo regio titulo in ea continetur; imo de Ecclesia agitur litterarum auctori commissa; nihilominus, ut pateat discrimen inter epistolas quæ gratulationem, et illas quæ hominum præseferunt, lectoris oculis eam subjiciam: plurimum quippe titularum fallaciam aperiet in isto cod.: « Sublimitatis vestre gloriosa promotio ad totius orbis imperiali lumine orbatu diutius claritate, ad sanctæ matris Ecclesie propugnaculum et iuvamen, ac Christianæ fidei propagationem et gloriam divinis auspiciis procurata, quam cito mihi innotuit relatione veridica, tanta cor meum lætitiæ suavitate perfudit, quo l ipsam nec calamis possum scribere, nec verbis plenariè declarare, cum ex hoc manifeste collegerim, quo l pater misericordiarum super desolatione populi Christiani oculos pietatis aperiens, finem intestinis discordiis, quæ specialiter intra viscera Romani imperii diutius exarserunt, velit imponere, et per vestre victricis potentie brachium mundo pacem, quæ nullis retro te. portibus exsula-

A istorio Lugdunensi Ottonem legatum suum benigne audierit, uberrimas gratias agit; Aliam in omnibus obedientiam promittit; Terræ sanctæ, ubi paterni cineres quiescunt, valido præsidio se subventurum pollicetur. Cum eo colloqui se vehementer cupere de pace inter Christianos componenda. Suam controversiam cum Sabaudie comite, interprete utrinque misso, arbitrio pontificis delegatum iri. Principes omnes, harones, et ceteros per Alemanniam sibi morem gerere; ac se mandatis pontificiis omnino pariturum esse significat.

Pater patrum amantissime, a cunctis filiis hominum super omnia qui sub nostræ mortalitatis vivunt habitu reverende, in vestre assurgentes laudis præconium, non quas tenemus, sed quas possumus actiones referimus uberes gratiarum pro eo quod sincere nostræ devotionis propositum, seu promptitudinem per virum utique commendabilem N. (Ottonem præpositum) in vestre sanctitatis fratrumque vestrorum præsentia expositam, et oblatam audistis clementius, et propositis benignius intendistis solitæ gratia pietatis ^c. Propter quod nos in solidati [insolidati] persistentes propositi corde, pura [corde puro], non ficta conscientia, ad honorem Dei et exaltationem Romanæ Ecclesie semper ultronei volumus totis conatibus inveniri, omnes ecclesias et personas ecclesiasticas favoris continuatione confovere, in exhibenda justitia ipsis fore faciles, et in conferenda gratia, prout honorem decet imperii, liberales, ad universalem orbis pacem omni nisu orituræ radicem discordiæ medullitius evellere, in cavendaque **321** disensionis materia sedis apostolicæ placitis et mandatis filialiter obedire ^d. Gerentes ferventi spiritu in mentis desiderio, illi Terræ sanctæ vestre bonitatis consilio nobis, seu auxilio suffragante ^e, quam unigenitus Dei Filius multiplici beneficio omnibus mundi partibus prætulit, ipsamque consecrando, aspersione sui sanctissimi sanguinis rubricavit, tam potenter quam patenter [patienter] succurrere, quod [quo] Dei populus per multa tempora ab hostibus crucis Christi afflictus pariter et constrictus ad Christi glo-

verat, seminare. Et quoniam ad comprobandum conceptam de vestra exaltatione lætitiâ juxta cordis nostri desiderium, certis causis prohibentibus, non possum personaliter comparere, virum providum et omni ratione multipliciter fide dignum ad vestram duxi celsitudinem dirigendam, qui supplet in expressione gaudii mei quodammodo viam meam, et me dominationi vestre, licet absentem, presentialiter paratum ad vestra regalia imperia representet.)

^c Legatio ad pontificem Lugduni agentem adnata. Ejus princeps Otto præpositus sancti Widois Spiensis cancellarius cum regio mandato, « Dato Rodemburg A. D. 1274 in crastinum Dominicæ qua cantatur: *Quasi modo geniti*, » seu die 10 Apr. for. ii post Dom. in Albis. Idem legatus cum Germ. principibus, archiepp. et epp. qui concilio aderant, consueta juramenta præstiterunt, et sanctæ sedis jura confirmarunt Rudolphi nomine « mense Jun. die Martis 6, mensis ejusdem. » Cujus rei monumenta omnia exstant apud Raynaldum (1274, n. 10 seq.).

^d Optimi principis æqua et recta promissio, quæ summæ effectum sortita est, ut in sequentibus planum fiet. Similem sancta sedes a Suevis Angustis non habuit, quos terribili sacramento astrictos, ut didema imperiale suscipere, brevi perjuros infensissimosque hostes experta est.

^e Infra videbimus (ep. 25) duodecim marcharum millia, seu aureorum sex et triginta millia gratuito largitum esse pontificem pro sacra expeditione: quippe quo instructor nemo erat Syriæ rerum. Inde enim ad Petri cathedram accersitus, eodemque cum Rudolpho transfertaturus erat post ejus coronationem, nisi mors illius votis obstisset.

nam sepulcrum Domini intrepide valeat visitare. Ad quod ardor desiderii in nobis eo vehementius accenditur, quo naturalis genitoris nostri oesa, ob crucifixi gloriam, extra natale solum peregre inibi quiescentia, sollicitus quotidie in nostris cordibus revolvuntur: et quis prohibere poterit filium ex intimis cordis concupiscere in paterno tumultu a exsulem pro eo fieri, qui exsilio et miseria se tradidit delictis affluens paradisi? Inter cetera vero desiderantius concupita desiderium est indefessum una vobiscum habere colloquium, et tractatum, qualiter pax jamdiu disperdita inter Christicolos reformetur. Super omnibus tractatibus per vestram mellifluam pietatis dulcedinem cum nostro cancellario habitis, offerentes animam, corpus, honores, res et omnia nostra ad vestram beneplacita sanctitatis. Et ut verbo consonet operis gratitudo, beatitudinis vestrae pedes devotis osculis, cum vobis placuerit, volumus contingere, ac facie ad faciem personae vestrae sanctissimae perfrui visione b. Ad haec super controversia, quae inter nos ex parte una, et clarissimum comitem Sabaudiae fidelem vestrum ex altera vertitur, amicablem, vel justitiam mediante, sine strepitu sopienda, taliter **322** ambo convenimus, quod nos unum, et ipse comes alterum viros idoneos ad vestram curiam transmittemus, qui nos concordandi adinvicem habebunt plenariam potestatem. Ipsi vero non valentibus in unam concordare sententiam, ambo promittimus bona fide verbo arbitrii vestri stare, certam habentes in Domino fiduciam, quod ex quo post Deum, ad nullum alium quam ad vos et sacrosanctam Romanam Ecclesiam habere volumus refugium seu respectum, quod omnia nostra negotia tanquam dilectissimi filii se:per habeatis paternaliter commendata c. Et ut prosperorum successuum nostrorum auspicia vos nunc non lateant, vobis presentibus notum fiat, quod principes, barones, civitates, ca-

a Albertum Rudolphi parentem sub auspiciis Frid. II in Syriam profectum esse, ibique obitisse supremum diem, Accone sepultum, Gerardus refert (H. Austr. p. 7).

b Lausanæ colloquium istud est habitum sequendo mense Octobri, ut videbimus infra (ep. 34), actumque de sacra expeditione ac de rebus ad sanctam sedem totamque Italiam pertinentibus (Rayn. 1274, n. 5 seqq.).

c Ptolomæus Lucensis tradit, Rudolphum, ut assereret jura imperii, misisse filium suum natu majorem in terras comitis Sabaudiae cum armatorum copiis. Aliunde constat Ludovicum Sabaudiae comitem adhæsisse Carolo Andegavensi in Siciliam venienti. Quod præcipue notari debet, rex Romanorum suam causam omnem pontificis arbitrio submittit. Quare pontifex conatus est eundem comitem, Galliarumque et Siciliae reges in Rudolphi amicitiam adducere; litteras pontificias rei testes laudat Raynaldus ex Cod. Vallic. (1274, n. 60).

d Otocarus Bohemiae regem, Henricum Bavariae ducem, et hisque alios adhærentes, sibi adversari noverat, sed fortasse in contumacia non perstituros sperabat. Interea consensum principum nuntiat, qui necessarius erat, ut sua electio confirmaretur, deinde imperialia insignia a pontifice obtineret.

e Deest in cod. Cæs. verbum *pietati*.

f Haec sequuntur in cod. Cæsareo: *Ita se totumque imperium Deo et sedi apostolicæ Cæsarea reverentia devovit.*

g Gregorii responsum his litteris exstat ap. Rayn. (1274, n. 55) datum « Lugduni vi Kal. Octobr. anno 1171 » Ibi inter cetera: « Licet itaque, ait, non sine causa distulerimus hactenus tibi denominationem ascribere, cum fratribus tamen nostris nuper deliberatione præhabita, te regem Romanorum de ipsorum consilio nominamus. Causas autem salubris dilationis, imo potius consultæ accelerationis hujusmodi ad totius orbis et ad ipsius maxime profuturam pacem imperii, ut speramus, dilectus filius Tridentinus ele-

stra, et alia bona sacri Imperii per Alemanniam nostrae obediunt unanimiter ditioni a. Supplicamus itaque vestrae sanctissimae pietati e, quatenus dictus N. credentes ministerio vivae vocis nobis dignemini patefacere vestrae beneplacita voluntatis f g.

323 EPISTOLA XIII.

Rudolphus cuidam cardinali gratias agit quod partes suas in curia Romana unice joverit.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. XIII.)

ARGUMENTUM. — N. S. R. E. cardinali, quem noverat, suis legatis referentibus, in consistorio Lugdunensi firmiter constanterque opinatum esse, ut Alphonso posthabito, sui electio rata haberetur, gratias agit; oratque, ut posito fundamento excelsum culmen perfici curet, imperatorum videlicet majestatem a summo pontifice sibi deferrî.

Provenit nobis ad immensæ jucunditatis tripudium, quod ubi nulla nostrorum meritorum causa præcesserat, nulla prævenerat vestrae familiaritatis notitia, solo, ut firmiter credimus, divinæ benignitatis instinctu ad nostros sic assurrexistis amplexus, ut sicut fidei narratione accepimus, fida manu primarium jactaveritis lapidem, gradumque primordialiter posueritis, cui nostræ promotionis scala innititur, et ad ardua conscendendi solidiora visa sunt jam surgere fundamenta b. Quocirca, pater egregie, laudibus prætermisissis, quarum diffuso præconio multipliciter meruit vestra perfectio commendari, ad grates, quas possumus, vobis ex intimis inclinantes, paternitatem vestram suppliciter exoramus, quatenus laudabilia circa nos inchoata principia medio laudabiliore et sine peroptimo ex innata præstantia honoritatis concludere satagatis i. De nobis enim potestis secure fiducia **324** plenitudinem obtinere, quod ad omnia, quæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ piissimæ matri no-

ctus, et frater Henricus de ordine Minorum tuæ celsitudinis nuntii... aperient. »

b Alphonso Castellæ rex jampridem electus rex Romanorum nullum non movebat lapidem, ut a pontifice confirmaretur: quare et legati ipsius Lugduni aderant, qui certatim cum iis Rudolphi, officii et promissis domino quique suo dignitatem imperatoriam regia confirmatione obtinere nitentur. Tametsi ad juramenta Rudolphi tantum legatis admissis, Alphonso re infecta recesserit. Ex hisce autem litteris discimus præcipuum hunc fuisse ex fratribus, quorum consilio rex Romanorum apostolica auctoritate est designatus Rudolphus. Qua tamen designatione fundamentum tantummodo esse positum, super quo imperatoria majestas extolleretur, Rudolphus idem testatur. Quo integrior testis ad veram imperii indolem tenendam post quinque fere sæcula ab ejus origine, desiderari non potest.

i Quod paulo ante fundamentum dixerat imperatoris majestatis, modo principium appellat. Medium et finem Gregorius in nuper laudatis litteris complectitur: « Cæterum, alicui, cum inchoata feliciter ad ejusdem culmen imperii tuæ promotionis auspicio non prosecutionis procrastinatione differri, sed festina deinceps consummatione compleri utilitas manifesta suadeat, serenitatem tuam hortamur, et sincero tibi affectu et consilio suademus, quatenus sic te prepares, sic disponas, ut cum te ad unctionem, consecrationem, et imperialis diadematis coronationem de nostris recipiendis manibus duxerimus evocandum, ad quod terminum in proximo, prout circumstantiæ pensandæ permiserint, intendimus assignare, non improvisus, sed sicut tanti negotii solemnitas exigunt, paratus appareas, et ad præmissa non morosus, sed promptus et festinus occurras. Expedit autem, ut aliquos, qui super ejusdem assignatione termini, quid tu e commoditati congruat, et alias plene tuam super hoc per omnia voluntatem nobis insinuare valeant, cito ad præsentiam nostram mittas. »

stræ accepta noverimus, juxta prudentiæ vestræ consilium specialiter habilitari disponimus, et in vestris beneplacitis fervere continue reverentia filiali.

EPÍSTOLA XIV.

Offert abbati primarias preces pro ecclesiastico beneficio cuidam conferendo.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xiv.)

ARGUMENTUM. — Quatuor sequentibus epistolis antiquam obtinens consuetudinem abbatem, capitulo, episcopo offert primarias preces pro beneficio aut canonicatu vacante, seu quamprimum vacaturo. Revenientem abbatem regia auctoritate hortatur. Pari modo episcopum sancta sede inconsulta id fieri posse negantem iteratis precibus, atque amoris et gratiæ spe proposita aggreditur.

Dum in nostræ sublimationis exordio quælibet ecclesia in Romano imperio constituta super provisione unius personæ primitias precum nostrarum ex antiqua et approbata consuetudine sacri imperii admittere teneatur^a, primarias tibi offerimus preces nostras, devotionem tuam attentius exorantes, ac regia tibi nihilominus auctoritate mandantes, quatenus lateri præsentium, ad cujus honores augendos et commoda provehenda non solum suæ prohibitatis merita, sed etiam acceptæ paternæ, nec non avite strenuitatis obsequia nos efficaciter provocarunt. Nobis etiam de sufficienti **325** scientia commendato, de ecclesiastico beneficio ad tuam collationem spectante, si quod vacat ad præsens, vel quamprimum obtulerit se facultas, cures liberaliter providere ob nostram et sacri imperii reverentiam specialem, ita quod te exinde et tuam ecclesiam condignis teneamus honoribus ampliare.

EPÍSTOLA XV.

Secundario, sed cum minis^c interpellat abbatem de ecclesiastico beneficio eidem, pro quo antea intercesserat, conferendo.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xv.)

Licet alias pro N. direxerimus primarias preces nostras, ut ipsi secundum antiquam et approbatam consuetudinem de ecclesiastico beneficio ad vestram collationem spectante studeretis liberaliter providere, vos hujusmodi nostris mandatis et precibus participens, non attendentes quod eadem regiæ preces in se contineant speciem mandatorum, easdem, ut nobis innotuit, admittere noluiti. Quapropter denuo devotionem vestram exhortam. Jam affectuose duximus, et monendam, regia nihilominus vobis auctoritate mandantes, quatenus facientes de necessitate virtutem, eidem de dicto beneficio, si quod vacat ad præsens, vel quamprimum ad id obtulerit se facultas, curetis liberaliter providere. Jus nostrum in hac parte taliter servaturi, quod jura vestra et monasterii vestri versa vice recognoscere eo favorabilius indu-

^a Cardinalitiam dignitatem cum episcopali divinitus instituta comparandam, liber Pontificalis in Evaristo aperte docet, nam titulos Romæ instar diocesium, seu parochiarum, ut vocabantur, instituit. Et Cyprianus (ep. 15, al. 20) Ecclesiæ Christi moderatores agnoscens presbyteros et diaconos cardinales sede vacante illorum opinionem eludit, qui parochiarum postea institutarum quid simile autumant cum cardinalium titulis, et parochorum cum cardinalium officio. Inde enim exemplum desumptum esse ad parochias et parochos instituendos negari non potest, principem vero Ecclesiæ universæ clerum cum iisdem comparare, scriptoris ineruditus est. Rudolphus pari honore illos prosequitur cum primis Germaniæ archiepiscopis, iisque, tanquam patribus, filialem reverentiam exhibet.

^b Quantam quantam diligentiam quis adhibeat, exemplum hujusmodi precum Rudolpho antiquius non contempriet. Auctores nacti unam ex quatuor

A camur, nec oporteat nos super hoc contra vos stimulum quærere impellentem.

326 EPÍSTOLA XVI.

Ejusdem cum duabus superioribus argumenti.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xvi.)

Regiæ majestatis splendescens serenitas sic aliorum jura et consuetudines protegit et tuetur, quod unicuique suum esse tribuitur et servatur. Quam magis ipsa regia magnificentia propria jura tenetur defendere, quæ aliorum nititur conservare? Cum igitur antiqua et approbata jus nostris antecessoribus divi imperatoribus et regibus contulerit consuetudo^d, quod singulæ personæ in singulis cathedralibus et aliis collegiatis ecclesiis ad primarias preces regiæ recipi debeant in canonicos et in fratres, præbendam, cum se facultas obtulerit, adepturi. Nos eorumdem prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, per N. primarias vobis dirigimus preces nostras, rogantes cum omni instantia et affectu, regia nihilominus auctoritate mandantes, quatenus considerata idoneitate personæ, eundem nostri amore in vestrum collegium canonicatus honore recipere non negetis, præbendam, si qua nunc vacat, vel quamprimum ad id obtulerit se facultas, sibi, cessante occasione qualibet, collaturi. Taliter facientes, ut dum jura regia non minuitis, regalem libeat clementiam libertatem vestræ ecclesiæ non minuere, sed augere, nec oporteat super promotione prædicti N. iterato vobis dirigere scripta nostra.

EPÍSTOLA XVII.

Commendat episcopo quemdam primariis precibus in canonicum.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xvii.)

Si diligenter inspexeris decus et decorem Romani imperii, quod in omnium principum oculis, velut in speculo meruit collocari, utpote a quo ipsi principes principatus insignia contrahunt, largis ab eo largitionum amplificationi beneficiis, et honorum **327** prærogativa dæcti; si demum in tuæ trutinæ considerationis appenderis, quantum locum discretas vir N. in curia nostra tibi et ecclesiæ tuæ tenuerit hactenus, et adhuc tenere poterit in futurum, profecto non ambiges, nec vacillabis ut dubius, quin ad promotionem ipsius ex pluribus rationibus tenearis. Nullam etenim angulum latet imperii, quin ex antiqua et approbata imperii consuetudine nobis nostrisque prædecessoribus divi Romanorum imperatoribus et regibus a quibuslibet prælatis ecclesiasticis unius personæ provisio debeatur. Propter quod necessarium esse non credimus, quod ad receptionem et provisionem ipsius N. in tua ecclesiæ auctoritas apostolica requiratur, eo quod N. ecclesia ad ecclesiis aliis regni nostri, quæ illis, pro quibus primarias preces nostras obtulimus, congrua promptitudine

^d hisce formulis absque principis nomine, et sine ulla nota temporis, indicata consuetudine rem omnino incertam teneatur. Consule Dissertationem (n. 55 seqq.).

^c Si epistolarum collector hanc attente perlegisset, optimo principi non inuisset hujusmodi notam. Quis enim vero amantior et juxta reverentiam Rudolpho erga omnes Ecclesiæ viros, at præsertim cænobitas? *Sed cum minis?* litteræ ipsæ testantur, quæ moderatione abbatem inobsequentem in re, quam esse æquissimam putabat, tolerarit.

^d Quamquam juris vocabulo utatur in his litteris, non tamen intelligit de jure per privilegium sanctæ sedis acquisito. Quod scilicet una sancta sedes laicis principibus conferre potest, et subsequentibus temporibus contulit, ut in dissertatione est dictum. Ipse Rudolphus id testatur, consuetudine tantum niti hanc rem affirmans.

provident et provident incessanter, in conditionum A ad nostram creationem, cuique imperatori, vel regi
disparitate non discrepet, nec exemptionis alicujus debuit impendere, quidquid etiam de bonis imperii
privilegio fruiatur. Et hinc est, quod fraternitatem medio tempore occasione bellorum vos opprimendum
tam affectu plenario duximus exhortandam ^a, quatenus recepistis, hæc omnia de benignitate regia vobis
tenus juri nostro, et imperii consonum præstaturus misericorditer ac liberaliter indulgemus, nullam vobis
applausum, prædictum N. per litteras regias recipi facias in canonicum et in fratrem, præbendam secundum
receptionis suæ ordinem obtenturum. Hoc enim pro culpa poenam, vel poenæ comminationem aliqua-
non præjudicabit ecclesiæ, nec receptis officiet, sed tenus inferendo, sed vos potius in omni favore et
conservabit apud nos, et tibi, et ei favoris et gratiæ gratia consolationis uberrimæ et protectionis bene-
cumulum, et secundioris benevolentiæ copiam veneficio consolando.

328 EPISTOLA XVIII.

Remittit servitia vacante imperio non præstita.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xviii.)

ARGUMENTUM. — Præstationes seu tributa imperio de- B
bita ratione feudorum, aliaque bona imperii, causa
ingrumentum bellorum absumpta, toto interregni
tempore, fidelibus principibus, seu baronibus P. et
H. condonata.

Dignum judicat nostra serenitas et decernit, quod
sicut personarum est distinctio et locorum, sic et
meritorum quorumlibet dispar respectus, et dissimi-
lis retributionis qualitas habeatur, tantumque uni-
cuique augetur gratiæ et favoris, quantum sua ob-
sequiosa fidelitas cæteris noscitur præpollere ^b. Cum
itaque vos P. et H. tam devotos, tamque fideles sacro
Romano imperio sciamus, quod de similibus vobis sit
non modica certitudo, nos perinde vobis cupientes
impendere munus et munificentiam gratiæ specialis,
omnia servitia ^c, quæ tempore vacantia imperii usque

^a In præcedentibus ad abbatem et canonicos, ob-
sequio erga ecclesiasticos viros adjecit *regia nihilo-*
minus auctoritate mandantes: episcopum vero, ut-
cunque ex sua ditione, veneratur ut patrem, nec re-
giæ auctoritatis mentionem facit, tametsi remtentem
expertus fuerit multo magis, quam abbatem; etenim
citra pontificiam auctoritatem regias preces se exau-
dire non posse protestatus erat. Opportune huc affe-
rendum mihi videtur, quod Valsingham ap. Tho-
massin. (ii, l. 1, cap. 54, n. 6) refert de Ludovico
VII, Galliarum rege, e Palæstina reduce: « Cui, in-
quit, cum quidam clericus papale privilegium attulis-
set, quod in omni ecclesia regni sui primam vaca-
turam haberet, cum fructibus medio tempore prove-
nientibus, ille confestim combussit litteras, dicens se
nalle tales comburere litteras, quam animam suam
in inferno torqueri. » Quod quidem exemplum
quanquam a primariis precibus diversum est, ponti-
ficum tamen liberalitatem erga principes in eccle-
siasticis beneficiis, aliisque Ecclesiæ redditibus
ostendit, dum bellum sacrum vigeat: Quamobrem
nil mirum esset primarias etiam preces imperatori-
bus aut regibus Romanorum fuisse concessas. At
Rudolphus non apostolico privilegio, sed consuetu-
dine illas tuetur. Quod nullo antiquiori exemplo
comprobatur, ut aie. am in dissertatione.

^b Præ aliis virtutibus gratificatio in Rudolpho emi-
nit. Celebre illius exemplum suppetit ap. auctor.
Piet. Austr. (lib. 1, c. 5, p. 41): « Dum Moguntia
moraretur hoc anno, Jacobum Mullerum gregarium
militem equestri ordine decoravit. Stupentibus prin-
cipibus: « Hic, inquit, cum contra baronem Regen-
spurgium pugnans, multisque affectus vulneribus, ad
omnibus fere desertis valde periclitaretur, me suo equo
impositum a periculo liberavit. »

^c Tametsi servi ium nude occurrunt in chartis
clientelarum, ut plurimum servitium militare signifi-
cet, ut recte animadvertunt illustratores Glossarii
Cangiani: hoc tamen loco non de servitio personali
agitur in militia vel in placitis, quod nomen ad ipsa

ad nostram creationem, cuique imperatori, vel regi
debuit impendere, quidquid etiam de bonis imperii
medio tempore occasione bellorum vos opprimendum
recepistis, hæc omnia de benignitate regia vobis mi-
sericorditer ac liberaliter indulgemus, nullam vobis
pro culpa poenam, vel poenæ comminationem aliqua-
tenus inferendo, sed vos potius in omni favore et
gratia consolationis uberrimæ et protectionis bene-
ficio consolando.

329 EPISTOLA XIX.

Grates agit pro gratulatione sibi facta.

(An. Dom. 1274, cod. Rsa. xix.)

ARGUMENTUM. — Principi, baroni, aliæ Germaniæ
optimati se adfuturum pollicenti ad solemnitatem
coronationis reponit, se vicissim quæ ad illius ho-
noris incrementa conducent curaturum.

Audivit nuper nostra serenitas, unde nobis noxam
accumulatum est gaudium, unde materia renovatæ
jucunditatis accrevit, quod vos videlicet, quem virtus
nativis etiam potentiis una cum generosi sanguinis
claritudine, fortunatoris auspicii beatitudine quasi
quibusdam amplexibus individuis conjovit, sub-
limationis nostræ auspiciis et fastigiis applausivo
congratulationis affectu, ad ea vos promptos impen-
ditis et benevolos exhibetis, quæ titulos nostri
honoris, et profectus amplificent apertiores ^d [Fors.
aptiores]. Quamobrem vice reciproca provocati ad
omnia revera, quæ similiter vestris adficere pote-
runt incrementis, ad cuncta quæ vestrum demulcent
animum, nos exponimus vobis ultraneos, et offerimus
nos conformes. Datæ.

palatina officia designanda se extendit, ut vidimus
C (Cod. Car. tom. I, p. 427), sed de servitio feudali,
quod patet ex sequentibus, adeoque res est de cen-
sibus, tributis, vel præstationibus annis fere triginta
non solutis.

^d Gregorius X paulo post ratam habitam Lugduni
electionem Rudolphi die 26 Septembris, ad eum-
dem dedit litteras, quæ eum admonuit, ut quanto-
cuius mitteret, qui termini assignationem peterent
pro coronatione, simulque qui regia auctoritate
muniti adessent pro regis Siciliæ et Sabaudia
comitis controversiis terminandis. Quibus litteris
vidimus supra (ep. 12) a Rudolpho responsum fuisse.
Alias vero litteras Gregorius dedit eodem fere tem-
pore ad Germaniæ proceres, ut regem Romanorum,
ad imperialia insignia suscipienda Romam venien-
tem comitarentur. Quare ab eorum aliquo hanc epi-
stolam Rudolpho scriptam esse arbitror, tametsi in
re incerta nihil lectori præscribo. Raynaldus ex suo
Cod. Vallic. (1274, n. 56 seqq.) hasce litteras indi-
cat, aliasque eodem anno scriptas episcopo Salisbur-
gensi super termino coronationis jam coadicto totas
D recitat. In iis præ cæteris ait pontifex: « Suasimus,
ut se sic pararet, quod cum eum ad unctionem,
consecrationem, et imperialis diadematis coronati-
onem de nostris recipiendas manus vocarem, ad
quod tam sibi quam tibi, et aliis principibus, et
Magnatibus, ac universitatibus Alemanniæ denun-
tiavimus nos terminum celeriter, prout permitte-
rent pensandæ circumstantiæ præfixuros, ut para-
tus, sicut solemnitas tantæ negotii exigunt, appare-
ret. » Prosequitur, quemadmodum regis nuntiis
adventibus, festum omnium sanctorum primo
venturum, seu anni 1275, pro coronatione constitu-
tum fuerat in consistorio Lugdunensi; deinde eum
hortatur, ut regem Romanorum comitetur, quo
« tua, et aliorum principum in itinere, ac in ipsius
coronationis solemnibus gloria, et comitiva stipatus,
cunctis gloriosus appareat. »

330 EPISTOLA XX.

Pisani invitant Rudolphum ad sedandos Thuscie motus.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xx.)

ARGUMENTUM. — Legati Pisanae civitatis allocutio, qua regem Romanorum universae civitatis nomine etiam atque etiam orat, ut intestinas civium discordias sedaturus in Italiam quamprimum veniat. Pergratum id fore non paucis nobilibus ex patria pulsis, ac praecipue Romano pontifici.

Leges asserunt, usus approbat, antiquitas protestatur, quod Romano principi, ut de ceteris taceam, Thuscorum regio serviat sub tributo. ^a Ilac igitur consideratione fretus, unus pro multis, solus pro pluribus, vobis loquor, qui ad faciem principis credor [*Fors. mittor*] pro omnibus intercessor. ^b Ecce provincia Thusciae, quae sui propinquitate ad Romani imperii piam sedem, tanquam principale membrum suo deberet capiti familiariter respondere, jacet in numerositate schismatum lacerata bellis, et plusquam civilibus laceratur. ^c Collidunt in utero gemini, et tandem in Jerusalem malitia praevalet Ismaelis dum hostis amicum, alienus domesticum, Guelfus persequitur Gibellinum, filii sunt exules, et in exilium sede digni exsilio exsulantur. Lugret Pisana civitas inimicorum hostili gladio summi pontificis ac regii culminis vulnerata. ^d Ad cujus protectionem tanto teneri creditur regia celsitudo, et ad repulsionem ejus gravaminis ardentius anhelare, ^e 331 quanto a suis progenitoribus ipsi celsitudini inhaesit ^e puritate fidei firmioris, et amplioris est ipsa gratiae privilegio sublimata ^f. Ad celeritatem igitur adventus alitudo regia excitetur, imitanda [*Fors. invitanda*] favoribus gentilium non paucorum, et brachiis apostolici numinis amplectenda, ne ob adventum tarditatem nos ulterius irrideant inimici ^g.

EPISTOLA XXI.

Rudolphus Caesar respondet Pisanis.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxi.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus reponit, se misisse ad pontificem legatum suum una cum Pisanae reipu-

^a Quam hic regionem, et infra provinciam appellari audis, Caroli Magni aeo ducatum Thusciae, qui una cum Spoletano ducatu sanctae sedi oblati fuerat, suprema tamen dominatione apud eundem Carolum et successores remanente appellari compertum est. Item nomen Ludovici, Ottonis, et Henrici diplomatata praeserunt. At saeculo xi declinante, Bonifacii, ejusque filiae Mathildis tempore marchia Thusciae vocabatur. Deinde, cum pleraeque omnes Thusciae civitates, Langobardicas imitatae, se in libertatem vindicassent, obliteratis vetustis nominibus, Thusciae regio, seu provincia dicta est; quae demum magni Etruriae ducatus hodiernum nomen adepti sunt. Quocumque autem nomine nuncuparetur, una cum regno Italiae, seu Langobardia imperatori subiecta erat.

^b In duas et ipsa factiones, ut ceterae, divisa erat. Legatus vero, qui universae civitatis nomine videtur loqui, Gibellinae factionis esse in sequentibus se prodit.

^c Aliquot ante annos magna iis fuerant similitates cum Romano pontifice, quare Gregorii praedecessor Nicolaus IV archiepiscopum iisdem abstulerat. Caput simultatum praecipuum erat, quod Carolum Siciliae regem detreclaverant tum paciarii munere fungentem, tum postmodum imperii vicarium apostolica auctoritate constitutum; adhaeserantque Conrado, Carolum armis petere nequaquam veriti. Gregorius, ut videre est ex ejus litteris apud Raynaldum (1273, n. 33 seqq.), humiliter redeuntis ad Ecclesiam amplexatur, deinde archiepiscopalem honorem iisdem

A blice legato, ut eodem non dissentiente illorum votis obsecundet.

Industrium virum N. ambassatorem vestrum, ad majestatis nostrae praesentium nuper destinatum a vobis, benigne recepimus, et libenter audivimus verba vestra in ore suo posita et commissa, disertis sermonis eloquio diligenter et legaliter proponentem. Sane quia nostro facile applicatur ingenio quidquid in vestrae generalitatis et specialitatis ^b augmentum et commodum poterit redundare, petitioni vestrae, per eum nostro cu' mini porrecte, libenter et liberaliter aures benevolae inclinantes, nuntium nostrum una cum nuntio vestro ad curiam domini papae dirigimus, ut de suo beneplacito et consensu finalibus desiderii vestris plene satisfieri valeat super his quae vestra petitio continebat. ⁱ Parati **332** enim sumus, et experimur a vobis ultronei adhaec, quae juxta favoris apostolici gratiam vobis honoris et commodi cedere valeant incremento. Date.

EPISTOLA XXII.

Rudolphus mittit legatum ad summum pontificem.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxii.)

ARGUMENTUM. — Mortuo Ottone propositio Spirensi et cancellario Rudolphi, ejusque oratore apud pontificem, alium mittit, qui praecipue de coronatione imperiali, aliisque negotiis tam imperii quam suis propriis apud Gregorium agat.

Plurima, beatissime pater, interpretis Scripturae mysteria, quibus paternis aspectibus filialis est representata devotio, de nostri pectoris calamo hactenus effluxerunt, internae mentis affectum, quem ad sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem nostram invariabiliter gerimus, imperfectius indicantia et insufficienter exprimentia votum nostrum. Quia igitur aliunde absentium desideria plenius et planius vive **C** vocis explicantur oraculo, quam annotatione tacita litterarum; ecce quod honorabilem virum N. multa virtuositate conspicuum, moribus et scientia praeditum, nobis suae probitatis meritis acceptum, vobis etiam et Ecclesiae Romanae devotum ad beatitudinis vestrae pedes fiducialiter destinamus, vestram sancti-

restituit. Publica ista reconciliatio intestina odia non abstulerat, ut hinc patet.

^d Pro factione Gibellina exsule legatum intercedere nullus dubito. Guelfos enim contemptui habens, suos plerumque aequo collaudat: quos fortasse Carolus tranquillitatis ergo exsultatum miserat.

^e Perpetua haec regibus Romanorum adhaesio idem evincit. Privilegia vero quae exaggerantur, Henrici videlicet IV et V ap. Ughellum (*It. Sac.*, tom. III, p. 365, 367, 376) et si quae alia ad civitatis fidelitatem roborandam exstant, luculentius rem demonstrant.

^f Omnia haec desunt in codice monasterii sanctae Crucis Cisterciensium, ut monet Seifridus (fol. 69). Qui cum Lequile abutitur hac epistola, ut Rudolpho Anicianum genus appingat. Quod quam abs re verba eadem ibi desiderata planum faciunt.

^g Guelfica scilicet factio, quae nobiles cives ejectos esse gloriabatur.

^h Per haec designari totius civitatis, ac seorsim factionis Gibellinae preces non obscure conjicimus. At litterae Pisanorum, ni fallor desiderantur, quae Rudolphus rescribit. Nam ex praemissa allocutione legati nil aliud eruitur, quam regis invitatio in Italiam.

ⁱ Rex Siciliae Carolus constitutus fuerat vicarius imperii in Thuscia, ut nuper diximus. Quamobrem Rudolphus, cujus intererat, ad res Italiae quod attinet, a Pontifice nullatenus dissentire, et Pisanorum petita, et suum his obsecrandi desiderium per legatum significat Gregorio, qui Lugduni adhuc degebat; inde enim non recessit ante Idus Maias anni 1275, quo probabile est has litteras datas esse.

tatem rogantes, quatenus ipsum, quem verum prædecessoris sui jam credimus per laudabilis actionis insignia sectatorum, et etiam successorem, habere dignemini propitiatione, **333** qua convenit, recommissum, eidem super principali nostro et imperii negotio, nec non super aliis petitionibus æque justis, quas vestrae sanctitati porrexerit, gratiosæ auditionis et favorabilis exauditionis effectum benignius impensuri b. Data.

EPISTOLA XXIII.

Rudolphus petit a summo pontifice Romano ut ultra prius mutuum det sibi tria millia marcar. mutuo.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxii. v)

ARGUMENTUM. — Rudolphus acceptis a Gregorio duodecim marcharum millibus gratuito pro apparatu expeditionis in Syriam; alia tria millia sibi confici petit mutuo cum debita cautione. Præterea ducem se elegisse strenuum scribit, quem prope diem mittet cum copiis in Etruriam, quod petierat pontifex.

Si salva vestrae paternæ benevolentiae reverentia loquimur, nullo in vestris piis præcordiis displicentiæ spiritu excitato, de illa duodecim millium marcarum subventionem gratuita c, in qua nobis tam liberaliter providistis, et pro qua vobis ad grates uberrimas **334** filialis devotio se ferventer inclinat, videtur nobis ex verisimilibus conjecturis, quod ponderata negotii quod agitur magnitudine, ac inspecta tempo-

a Raynaldus principio huius anni ex cod. Vallie. affert epistolam Gregorii X ad Rudolphum huius sententiæ: « Nosti, fili carissime, quod ho. me. Otto sancti Guidonis Spirensis præpositus, cancellarius et procurator tuus habens ad hoc legitimum, speciale mandatum, nuper in concilio Lugdunensi, presentibus et consentientibus principibus, et aliis prælatis, et magnatibus regni Alemannie, qui tunc temporis in concilio ipso convenerant, quædam privilegia regum Romanorum prædecessorum tuorum, et alia concessa pro ipsis reges Romanae Ecclesie recognoscens, ac ea nomine tuo innovans et concedens; te illa primo, ut regem Romanorum, et postea suscepto imperialis diademate, ut imperatorem, innovaturum et etiam concessurum, præstito in animam tuam iuramento promisit. Licet itaque ad unctionem, consecrationem, et coronationem de nostris recipiendas manibus tibi per alias nostras litteras absolute videamur terminum assignare, serenitatem tamen regiam volumus non latere, quod inter nos et fratres nostros hoc expresse actum est, et tam nostræ quam ipsorum intentionis existit, quod ante ipsum terminum præmissa omnia, quæ memoratus cancellarius, ut præmittitur, de consensu prædictorum principum et magnatum, qui eadem prædentialiter inspexerunt, solemniter nomine tuo promisit, per te ut per regem Romanorum plenarie impleantur, cum per nos nuntio, vel litteris fueris requisitus. » Ottoni datum esse successorem hæc litteræ testantur. Cætera in colloquio Lausancensi anno declinante peracta esse videbimus.

b Hoc genus litterarum credentiales appellant. Non modica tractantia erant negotia: Caroli Siciliae regis et comitis Sabaudie controversiæ; abdicatio Alphonsi Castellæ regis; subsidia pro apparatu sacræ expeditionis; aliaque tunc commissa oratori, tum identidem committenda. In iis autem primum sibi locum vindicabat solemnitas futuræ coronationis, qua rex Romanorum imperatoriam majestatem induens, imperator dicebatur erant.

c Quam recte summa hæc marcharum tradita dicitur mutuo Rudolphus ipse testatur. Et Auctor Piet. Austr. (l. 1, c. 7, p. 49) ex chron. Colmarieu. refert « jussisse pontificem, ut Basileensis episc. cui collectionem decimarum ad bellum sacrum commiserat in Germania, 12 millia marcarum Cæsari numeraret,

ris brevitate, tam grandi, tam celebri apparatui ipsa subventio aliquantulum insufficienti reputetur. Petimus itaque vultu verecundia et rubore resperse, quatenus ne prædicto negotio, quod post Deum potissime apostolica dextera dirigit, aliqua possit obijci difficultas, prædictis duodecim millibus adhuc tria dignemini affluenter adicere nomine mutui d, prius tamen idonea cautione suscepta. Nos enim de capitaneo, seu rectore magnanimo, et circumspectione probato jam vobis providere curavimus, qui militiam congregans opportunam, ut præsit et prosit in Thuscia, consopitis vetustæ calamitatis horribibus, ad eandem provinciam diriget e vestigio gressus suos, e etc.

EPISTOLA XXIV.

Mittit in Italiam gubernatorem comitem de Furstemberg.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxiv.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus putans Exarchatum et Pentapolim, quæ suo tempore audiebant Romanodiola et Maritima, esse juris imperii, eas provincias committit duci Furstemberg, quem istuc venientem civitatibus commendat.

Rudolphus, etc. Egregeis et prudentibus viris marchionibus, comitibus, nobilibus, capitaneis civitatum, potestatibus, ancianis, et populis universis per Romaniolam et Maritimam **335** constitutis f, suam salutem et benevolam voluntatem. Speciali

postquam montes transisset. » Ad marchæ valorem quod attinet, in Ducangii additionibus invenies chartam anni 1327 in qua legitur: « Videlicet florenos de viginti quatuor quaratis auri fini, et debeant intrare in marcha curiæ Romanæ sexaginta quinque de dictis florenis, et non plures. » Ita ut si marcha quælibet fuisset illius valoris, numerorum summam fere incredibilem effecissent. At nilitia ejus temporis et pontificium ærarium opulentiam ac eo largitionem respuunt. Argentæ igitur marchæ putandæ sunt, cujusmodi expresse nominat idem Gregorius anno 1274, in litteris ad Rogerium de Merlemonte exigendas pro decimis ap. Hansiz. (Germ. Sac., tom. II, p. 375.) Quarum valor ex Grimaldo (de Veron.) erant numeri tres scilicet 75, adeo ut numeros nongentos supra sex et triginta millia Gregorius dederit gratuito, et 9225 mutuo petat Rudolphus.

d Quid Gregorius reposuerit, audiendum ex ejus litteris ap. Rayn. (1275, n. 4): « Scire quidem te volumus, quod propter fratrum nostrorum, et etiam mercatorum absentiam, perquirendo tibi in mutuo vacare nequivimus, nec vacandum credidimus, ne carissimo in Chr. filio nostro regi Castellæ ac Legionis illustri nobis jam valde vicino, et infra paucos dies futuro nobiscum; hujusmodi tua necessitas non sicut grandi tuo periculo panderetur. »

e Pontifex in iisdem litteris de duce seu capitaneo quantocius mittendo cum copiis loquitur, se ad litteras anteriores referens, quæ apud eundem Raynaldum exstant. Ibi autem in Lombardiam mittendas copias ait, adjiciens, « Saltem circa finem instantis Maii cum bono capitaneo et probato sit in partibus supradictis. » Quare autem Rudolphus pro Insubria Tusciam sibi muniendam dicat, minime expeditum est intelligere. Certe Gregorius rescritens de petito mutuo has a Rudolpho litteras accepisse videtur nisi forsitan soppitis Insubriae rebus, iterum de eadem rescrisperit, nec pontificis, nec Rudolphinis litteris ullibi existentibus, quod ferme improbabile est.

f Prima Pippini Francorum regis donatio, qua sancta resp. seu Roma ejusque ducatus ab impiis Græcis deficientes amplificati fuerant, ut in ulenter constat ex Codice Carolino, exarchatus videlicet, a Carolo Pippini filio Augusto Exarchatus et Pentapolis nomine appellatus, quem duplici isto nomine Ludovicus successoresque omnes, cumque iis Rudol-

quadam inter tot et tantos negotiorum ingruentium fluctus, quibus assidue pectori nostro materia cogitationis infunditur, meditatione perangimur, et anxietate pervigili melitatur, qualiter illa nobilis Romaniola et Maritima regio, utpote gloriosum imperii pomærium ^a, in quo regie majestati, ex sui placidi cultus amœnitate, non infima delectatione complacuit, rediviva quiete refloreat, et post diuæ longæque fatigationis hostiles angustias, et eximios bellicæ turbine tempestatis in portu votivæ tranquillitatis, et pacis pulchritudine conquiescat. In hac siquidem regione suos imperium recognoscit alumnos ^b. Illic est enim hortus imperii delicatus, in quo grata subjectionis veruantes et floridos flores colligit, et devotè dulcedinis poma gratiosa decerpit. Nimirum ergo circa cultum et munimen ipsius regie celsitudinis curiosa versatur intentio, et propensioris vigilantie studium adhibetur, ut et illa per devotionem sincerum puritatis respiret odorem, et per fidelitatem integram expectatam constantie fructum reddat. Verum quia tunc utiliter regio regitur, dum directi ducatu rectoris dirigitur, et vigilis præsentis industria gubernatur, nos cupientes, quod ipsa provincia duce gaudeat **336** circumspecto, illustrem H. comitem de Furstemberg consanguineum nostrum, quem ex parte circumspectionis et fidei merita nobis reddunt amabilem, et probata strenuitas efficit clariorem, vobis et toti provincie prænotatæ præficimus in rectorem ejusdem provincie, regnum vice nostri nominis exsequendum sibi plenarie committentes, ut ejus studioso ducatu præservetur a noxiis, et in salutarium solio solidetur. Vos itaque, quæsumus, puræ fidei, et sinceræ devotionis alumni præsentibus nostræ serenitatis [*Fora. litteris*] armati, nostram in sua præsentiam figurantes, cum comes idem sit ex ossibus nostris, et caro de carne transumptus, eundem quasi familiaris dilectionis et gratiæ pignus

plus per legatos in consistorio Lugdunensi, et ore proprio Lausanæ hoc eodem anno sanctæ sedi vindicantur, Romandiolæ ac Maritimæ superinductis vocabulis agnoscebantur id temporis.

^a Ex monumentis illius avi pomærium pro pomario accipi compertum est. Non alio sensu utramque provinciam accipit Rudolphus his litteris. Usque adeo persuasum illi erat, Suevicam invasionem personato illo nomine latentem ab Exarchatu aliam esse!

^b Notatu dignum est Bonifacii Raven. archiepiscopi nullam mentionem fieri, cum nonnulli ejus prædecessores inveniantur imperii principes appellati. Hos inter celebratur Wido fil. Widonis Blandradæ comitis a Friderico I intrusus anno 1158, un le schismata ac violentæ electiones per annos fere viginti, usque ad Alexandrum III, quicum Fridericus in gratiam rediit. Eidem quippe, ut *principi Romani imperii*, privilegia omnia antiqua confirmavit, tametsi ab apostolica sede pallium nunquam obtinuerit, ecclesiamque illam semper administraverit tanquam electus. Guillelmo etiam Curiano, qui post Gerardum, Widonemque juniorem, laudato Widoni successit, exstant litteræ Henrici VI, datæ anno 1192: « Dilecto principi suo G. vener. patri archiep. Ravennat. gratiam suam, et omne bonum. Cum inter cæteros mundi prelatos, sis membrum sacri imperii speciale... requirimus attentius et monemus, quatenus viros nobiles, qui de Arimino, Ravenna, et Faventia, ac aliis civitatibus et castris Romandiolæ per Fridericum quondam imperatorem tunc super eos regnantem de domibus propriis sunt ejecti, etc. » Hubaldus quoque, cujus electionem Innocentius III ratam habuit, privilegium obtinuit ab Ottone IV anno 1209, cum Romæ coronatus fuit, in quo legitur: « Universorum imperii nostri fidelium tam futura quam præsens ætas cognoscant, qualiter dilectus princeps noster Hubaldus venerab. sanctæ Ravennatis ecclesie archiepiscopus nostræ majestatis præsentiam

eximium hilares et devoti suscipite, ac in omnibus quæ ad creditum sibi spectant officium reverenter ei parete, ac humiliter promptis affectibus obedire curetis, ac devotionis vestræ constantiam liberalitatis augustæ provisio, quæ servitiæ remunerare novit fidelium, digna proinde vicissitudine prosequatur ^c, pro firmo scituri, quod obedientiæ signa, quæ sibi vestra devotio monstraverit, æquo favore benevolentie complectemur, ac si monstrari contigerit specialiter nobis ipsis.

337 EPISTOLA XXV.

Ejusdem cum superiori argumenti.

An. Dom. 1275, cod. Rud. xxv.)

ARGUMENTUM. — Magistratui, civibusque, ut videtur, Ravennæ eundem ducem singulariter commendat, tanquam in ea civitate suam sedem habiturum, indeque omnem regionem moderaturum.

B Egregiis et prudentibus viris ancianis, consulibus, et civibus universis N. etc. ^d gratiam suam, ac benevolam voluntatem. Dum conscientie nostræ volumina volvimus, dum subjectas imperio civitates, nostro culmini puræ devotionis exempla præstantes in speculationis regie speculo specularumur, ad vestram specialiter civitatem aciem mentis nostræ convertimus nobis fidei illibate primitias offerentem. Sane quam placide, quamque gratanter accepimus, quam sit acceptabile, quamque generativum secundi tripudii quod nativæ bonitatis accensi fragantia, quæ in vestris præcordiis clariori fidei rutilat scintilla, vos nostris ad vocem tantum jussionis unius devotevntes obsequiis nuntios nostros, quos ad vos transmisimus, tam solemniter, et tam honorifice suscepiatis, affectum nostrum profecto super hoc perfecte nequimus exprimere per effectum. Hæc sunt enim præclara laudandæ virtutis iudicia, hæc sunt, inquam,

C humiliter adierit, etc. ^e Vide Ughell. (*Ital. Sac. tom. II, p. 371 seq.*), et infra dissertationem ult., (n. 4 seqq.).

^e Num juxta Rudolphi desiderium tota provincia novo isto duci obsequium præstiterit ea in rerum omnium inversione, cum factiones vicissim dominabantur, admodum incerta res est. Rudolphum vero prædecessores augustos imitatum detinuisse hanc certissimam, omniumque antiquissimam donationem dubitari non potest, nam Gregorii successores omnes usque ad Nicolaum III eam repetere nunquam destiterunt, ut dicam in sequenti dissertatione.

^d Nemo, ut arbitror, ignorat Ravennam fuisse Exarchatus metropolitani tum tempore Pippini regis, cum pro unica provincia accipiebatur, tum Caroli Magni ævo, cum Exarchatus bipertito divisus Æmiliam et Pentapolim continebat, ita ut Ravenna loco principe, inde Æmilia et Pentapolis cum suis utraque civitatibus nominarentur. Perinde case subsecutis temporibus usque ad sæculi undecimi principium diploma Henricianum testatur. Quare Pancirolo (*Not. imp. Occid. cap. 59*), Alberto alivæ qui Carolo Magno tribuunt novum illud nomen Romandiolæ, nulla fides adhibenda est. *Romania* priusmodum audiri cœpit sub finem sæculi duodecimi, quod patet ex Notitiis apud Schelestratem (*Antiq. Eccl. tom. II, p. 747*), et ex chron. Farfensi. Sequenti autem sæculo *Romaniola* audiebatur, ut constat ex hisce epistolis, et vicissim *Romandiolæ* appellatur in notitia episcopi Catharensis ap. Schelestr. (*ib., p. 761, 763*), quæ spectat ad sæculum XIV. Cæterum tam Exarchatus quam Æmilia, Romanæ, Romandiolæque metropolis ubique reperitur Ravenna. Nihilominus ducalem sedem Ravennæ dubitanter constituo; namque, ut opportunius dicam (*Diss. ult., n. 5*), Exarchatus a Romandiolæ distinguebatur tunc temporis. Præterea versus finem hujus epistolæ Rudolphus, quem robit, ait, *totique circumpositæ regioni præfecimus*: quæ Ravennam Maritimæ civitati non conveniunt.

certa experimenta constantia, et infallibilia probata: **A** ti: eximiae argumenta, in quibus Deo quæ Dei, Cæsari quæ ipsius sunt, hactenus congrue reddidistis. His ergo veluti **338** multæ suavitatis oblectamento deliciose relecti, super tam grati et tam ultronei exhibitione servitii, quo vos generositatis avitæ nequaquam immemores regio beneplacito coaptatis, ad grates vobis uberrimas inclinamus, invariabili animo disponentes, vos et civitatem prædictam (quam indelebiter unione tenacitatis in nostros familiares amplexus assumpsimus) amplis propter hoc magnificare favoribus, et honorum ac beneficentia titulis ampliare, ut in adventu Cæsarei potentatus, qui terribilis inquietis rebellibus **b**, vobisque mansuetus adveniet, pulsus e medio bellicæ tempestatis horroribus, ejus longa calamitas faciem fatigavit imperii, sedatis in pulchritudine pacis ac reque opulenta, nostrique jugo domini nil suavius, vel jucundius merito sentiatis. Porro ut vestræ tenebras regionis Romani jam sceptri fulgor illuminet, eademque regio incrementa suscipiat florida novitatis, universitatis vestræ præsentiam ampliori qua possumus precum instantia duximus exhortandam, quod nobilem virum H. comitem de Furstemberg consanguineum nostrum charissimum, quem vobis lotique circumpositæ regioni præfecimus in rectorem pro nostra et imperii reverentia, congruis prævenire curetis honorum insigniis; et eidem in his quæ nostrum et reipublicæ bonum generale ac speciale respiciant, cum in eo qui mittitur, mittens honorari consueverit, gratiosis astare consiliis et auxiliis opportunis.

339 EPISTOLA XXVI.

Ad quemdam Italiæ principem de eodem.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxvi.)

ARGUMENTUM. — Cuidam Italiæ principi (Neapolioni

C Quæcumque hæc fuit pontificiæ ditionis civitas dominium fecerat Rudolpho, qui eam esse juris imperii arbi-rabatur. Neque id mirum: siquæ o enim factio Gibellina prævalebat Guelphicæ, legitimum pontificis dominium detrectabat. Indeque error et confusio scriptorum parum solertium, aut sanctæ sedi infensorum, qui populorum inconstantiam pro jure accipiunt. Il vero aut nesciunt aut nescire simulant naturam bonorum, quæ principes divo Petro et successoribus in perpetuum concesserunt pro remedio, seu mercede animæ suæ: quasi enim armis acquisita essent, injustæ possessionis, invasionisve eandem rationem habent, ac legitimi juris, sive dominationis.

b Puta Guelphos, qui æquam causam tuebantur adherentes pontifici. At Rudolpho, cui persuasum erat Romandiolam esse ditionem imperii, rebelles videbantur. Fallax vero fuit hujusmodi pollicitatio biceps. Nam sequenti anno ab Innocentio V, quem successores sunt imitati, in Italiam descendere est prohibitus, et Romandioke possessionem malæ fidei Romanis pontificibus veris legitimisque dominis restituere jussum fuit Gibellinorum ingratis.

c Caput istius historiae explicandum relinquo feliciori alii, cujus magis intersit. Id tantum moneo, incredibile omnino esse, quod Rudolphus duci huic Exarchatum commiserit, Gregorio X aut superstitie, aut sciente. Nam Innocentius V sub finem Januarii mensis anni sequentis electus, qui Ecclesiam gubernavit mensibus tantum quinque, Rudolphum suis litteris admonuit, ut Exarchatum restitueret. Cujus rei teste utor sacro cardinalium collegio sede vacante anno 1277, ap. Raynald. (*Ib.*, n. 52) in epistola ad eundem Rudolphum: « Cæterum quæ circa ejusdem Ecclesiæ terras et specialiter exarchatum Ravennæ ac Pentapolim, iidem pontifices Innocentius et Joannes a vestra magnificentia per prædictos suos nuntios et litteras petierunt, nos cum precum instantia repetentes, affectuose deposcimus et rogamus, nunc saltem ce-

forsan Turriano) qui Mediolani dominabatur, gratias agit de singulari in se regem Romanorum electum obsequio; sinceram fidem laudat; erga illum suosque regiam liberalitatem se demonstraturum promittit; ac ducem de Furstemberg consilio ejus ab se in Italiam missum etiam atque etiam ei commendat.

Ex parte præclaruit fidei tuæ strenuitas qua Romanum imperium incessanter amplecteris, et ad decus et decorem ipsius magnificis titulis amplandum intrepide militas inter alios ejus indefessos athletas et imperterritos pugiles gloriose coruscans. Hoc equidem inter cætera tua magna regis Majestati gratissima valde nobis gratanter apparuit, valde votis nostris applausit, quod legatorum nostrorum adventu præcognito, mox de hostibus, quos obsidio circulata potenter ambierat, signa retraxisti victricia, parcens eis ob nostri reverentiam nominis et honoris, quos tuo de facili potuisset imperio triumphaliter subdidisse **e**. Super quo denique tibi ad grates uberrimas inclinantes, et fidei tuæ præstantiam digno laudum præconio commendantes, invariabili mente concepimus **340** te et tuos largifuis beneficentiæ nostræ donis attollere et honoribus congruis ampliare. Porro quia de tui fidelitate consilii, sub fide tuæ promissionis tuique favoris illustrem H. comitem de Furstemberg consanguineum nostrum charissimum regioni Romandioke et Maritimæ præfecimus in rectorem **d**. Sinceritatem tuam affectu plenissimo duximus deprecandam, quatenus ei ferventer assistere studeas fructuosis consiliis et auxiliis opportunis. Hæc siquidem erga te ac tuos perpetuo volumus grata largaque vicissitudine promereri.

leri executione compleri. Non enim steterat promissis Lausanæ factis Gregorio X die 20 Octobris anno hoc vertente, se scilicet adiutorem fore ad recuperandum restitutumque terras, et nominatim Exarchatum et Pentapolim, Romanæ Ecclesiæ, a suis prædecessoribus invasas. Imo ducem, seu rectorem in Romandiolam mittens, Exarchatum et Pentapolim vindicabat imperio. Atque eum quidem mutatio nominis decepit; at Gregorius novitate nominis haud deceptus, rectoris missionem silentio præterire nullatenus potuisset, quemadmodum successor ejus Innocentius non præterit. Quamobrem hæc epistola cum duabus præcedentibus differenda est ad hujus anni exitum post diem 22 Novembris, cum Gregorius Placentiam in patriam suam est ingressus, unde sequenti mense Parma Florentiam pertransiens Arretium se contulit, ubi ægrotans die x Januarii occubuit mortem. Quare autem collector eas recensuerit ante Lausanense colloquium facili negotio assequimur. Nam Rudolphus in epistola has præcedente capitaneum seu rectorem se brevi missurum scripserat Gregorio. Collector itaque nulla locorum, rerumque ratione habita, litteras quavis nota temporis carentes continuo subjectis, loco scilicet movendas impune ab eo, qui sententiam earum expenderit.

d Gregorius anno 1273 Lugdunum proficiscens Mediolani aliquandiu substitit mense Octobri, a Turrianis multo cum honore acceptus. Huc rediens anno 1275 novembri mense, Neapolionem Turrianum, qui majori eum honore prosequatur, quam ante biennium, eratque vir potens, ac populo charus, grati animi ergo benigne accepit, ac patrocinari desiit, ut fertur, Ottoni vicecomiti Mediolanensi archiepiscopo illius æmulo. Quamobrem non est improbabile, hujus consilio Rudolphum misisse ducem in Italiam: e re siquidem Neapolionis erat tum Rudolphum magis magisque demereri, tum principem præcipue consanguineum regis Romanorum, difficillimis iis Italiae temporibus adherentem habere.

EPISTOLA XXVII.

Religiosum quemdam legatum mittit.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxvii.)

ARGUMENTUM. — Patentes litteræ aī omnes magistratus civitatum Italiæ juris Romani imperii, quibus religioso N. plena facultas regia conceditur omnia de eorumdem consilio disponendi pro regis Romanorum decore et utilitate imperii.

Rudolphus, etc. Strenuis, etc. Egregiis viris, marchionibus, comitibus, nobilibus, capitaneis, potestatibus, et comunitibus universis per Romanum imperium constitutis, ad quos litteræ istæ pervenerint, gratiam suam et benevolam voluntatem. Tenore præsentium universitatis vestræ notitiæ declaramus quod nos de circumspectione ac fide religiosi et honorabilis N. fiduciæ plenitudinem obtinentes, eundem ad transalpinas imperii partes duximus destinandum ^a, dantes sibi speciale mandatum et potestatem plenariam **341** statuendi, ordinandi, et omnia **B** procurandi de vestro consilio, quæ honori Cæsareo et utilitati imperii videri oportuna ^b. Hinc est quod universitatis vestræ prudentiam votivis affectibus exhortamur, quatenus super his ei pro nostra, et imperii reverentiâ favorabiliter aspirantes consiliis et auxiliis gratiosis de aliis viæ hujus necessariis sibi, et tam libenter quam liberaliter providere curetis. Ut propter hoc apud nos vestra devotio debeat merito commendari.

EPISTOLA XXVIII.

Ad papam promittit se venturum Mediolanum ad coronationem.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xxviii.)

ARGUMENTUM. — Romano pontifici scriptis his litteris dat fidem, se in Paschali solemnitate adfuturum Mediolani, atque inde profecturum Romam ad imperialia insignia de illius manu suscipienda.

Sanctissimo, etc. ^c Ut de nostro felici processu ^d ad suscipiendum de sacrosanctis apostolicis manibus vestris imperii diadema, absterso cujuslibet ambiguitatis involuero, fides audiendorum habeatur: **342** ecce quod bona fide promittimus, et ad hoc

^a Quæ nobis cisalpinæ regiones, ex Rudolpho in Germania commoranti transalpinæ videbantur. Huc religiosum istum mittit cum regio mandato. Id factum puta ante Furstembergium designatum rectorem Romandiolæ falso creditæ juris imperii, tametsi Langobardia et Tuscia, quæ vere ad imperium attinebant, extra fines Furstembergii præscriptos sitæ essent.

^b Fallacem hanc deputationem difficulta Italiæ tempora redliderunt, quamvis post Lausanense colloquium spes alqua affulserit, dum Gregorius X erat in vivis, factiones componendi, et majores controversias auferendi, quæ cisalpinas regiones disturbabant.

^c Has litteras ad Gregorium X non esse datas facili negotio assequemur, si pontificem Lugduni adhuc consistere reputemus, cum Rudolphus Mediolani se adfuturum pollicetur. Anno enim 1275 Pascha in diem quartadecimam Aprilis incidebat; Gregorius vero Lugduno haud recessit ante diem 14 Maii ejusdem anni. Præterea Rudolphum non latebat, coronationis terminum esse constitutum diem festum omnium sanctorum; interim vero pontificem cum Alphonso collocuturum pro abolenda omni discordiâ, quæ sibi cum illo intercedebat, præcipue cum Italiæ pars non modica illi adhereret; deinde secum alicubi sermonem habiturum de pluribus negotiis, quod ipsemet petierat (sup. ep. 12) ac vehementer optabat. Quamobrem et hæc epistola loco movenda est, atque ad sequentem annum post mortem Greg. X ejusque successoris electionem differenda.

^d Alphonsus Gregorii opera jam abdicaverat, Lausanæ colloquium pontifex habuerat cum rege Roma-

A nos tenere præsentium obligamus, quod nos ab omnibus aliis quibuscunque difficultatibus taliter explicare disponimus, quod in proximo nunc instanti festo resurrectionis dominicæ in Mediolano præsentem, hinc juxta beatitudinis beneplacitum ^e e vestigio ad coronam imperii procedemus, transmittentes vobis has litteras nostras potentes in testimonium super eo.

EPISTOLA XXIX.

Rudolphus gratias agit Gregorio X pontifici Romano pro confirmatione suæ electionis.

(An. Dom. 1275, cod. Cæs. cxxx, cod. Rud. xxix.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus, ubi cognovit ad universos Germaniæ principes datas esse litteras a Gregorio hortatorias, ut regem Romanorum honorifice comitarentur ad imperialia insignia suscipienda venientem, gaudio exultans, de tanta benignitate gratias agit, priora omnia beneficia commemorans, atque insigni legationi aliquandiu dilatæ ob instantia comitia præmittit nuntium, seu legatum Probum cognomine.

Immensæ serenitatis amicitias apostolicæ tubæ flatu, jam undique cunctis fidei orthodoxæ circumfundenda cultoribus, nunc de novo, veluti nova lux œclitus novis aucta fulgoribus, pulsa omni obumbratione caliginis, nobis ex eo præsertim apparuit, et claruit evidenter, quod vestræ beatitudinis zelus, qui justas dirigit causas et detestatur injustas, non sinens ultra nos impeti calumniosis insinuationibus æmolorum, paterni favoris affectum, quem ad nos pii et generosi præconii clarificavit in organo et in equitate justitiæ applausivis immixta dulcoribus, opus Altissimi, quod in vestra **343** persona mirifice dextera sua contexit, manifeste deduxit in publicam notionem super expressione favoris hujusmodi, principibus nostris et subditis apostolicæ gratiæ litteras omnis benevolentiae plenitudine floridas dirigendo ^f. Pro quibus utique beneficentiæ vestræ copiosis muneribus nobis inexplicabili gaudio fecundatis ad redhibendam nobis condebitam gratitudinem gratiarum, non sufficit lingua carnis, cum non sit humanæ potentiae super hoc affectum in mente conceptum perfecte posse exprimere per effectum. O mira paternæ clementia pietatis, quæ non est dedi-

norum; cumque terminus coronationis necessarè mutandus esset ob imminuentem diem festum omnium sanctorum, in eodem colloquio id factum fuisse testantur annales Colmarienses: « Rex, aiunt, plusquam 900 marchas expenderat in vestes pretiosas. Papa regi consuluerat, ut Romam ad festum Pentecostes cum duobus millibus militum veniret, ut eum in imperatorem Romanorum solemniter coronaret. » Eadem refert Bernardus Thesaurarius auctor cœvæus (*Chron. ap. Martene Monum. tom. V*), qui hoc anno claudit chronicon suum. Quæ Raynaldus (1275, n. 26) Gregorii litteris deceptus, quæis festum omnium sanctorum præscribitur, falsi arguere non veretur. Hæc autem epistola termini mutationi fidem facit. Nam Rudolphus se venturum pollicetur juxta conductum tempus, et Mediolani adfuturum die 5 Aprilis, in quam Pascha incidebat an. 1276, coronam suscepturum Romæ die Pentecostes 24 Maii. Idem Raynaldus (1276, n. 24) refert ex cod. Vallicell. Rudolphum parasse expeditionem Italianam, ut dissipata diuturno interregno imperii Romani jura recuperaret, atque insignibus imperialibus sibi a Gregorio X promissis ornaretur: ut Innocentium misso Albiensi electo Bernardo eum vetuisse Italiam ingredi ante compositas cum Carolo Siciliæ rege controversias.

^e Hariolantur, qui Rudolphum aiunt de coronatione sollicitum non fuisse. Innocentius et successores fuerunt in causa, cur tandiu coronatio differretur; ut, natis subinde causis aliis infra exponendis, evanuerit.

^f Jam dixi in notis ad epist. 19 sub finem præce-

gnata nobis a primis nostræ creationis nascentibus A exordiis compassionis exhibere mamillam, ubera lacteis irrorata liquoribus porrigere, re[olentia] [re- dentia] grave pignus amoris! O ineffabilis gratitudo favoris, stupenda dilectionis affectu, quæ nos pridem in regno tenellos in ulnis educationis deliciose suscipiens, fovit inter impuberes [puberes], et adultos! Licet igitur pervigil ad hoc nostra suspirat intentio, licet in hoc nostrum fervens desiderium immobiliter perseveret, quod super tam gratis et placidis sic per vos, et aliam Romanam Ecclesiam matrem nostram piissimam nostro progressui prælibatis auspiciis correspondeat in condignæ decentiæ repensiva devotio filialis; quia tamen ad hoc ut humiliter recognoscimus, possibilitas nobis data non sufficit, divinum cogimur implorare præsidium, ut ex suæ superabundantia bonitatis, quod nobis deficit, in virtute perficiat, quæ in vestris sind oculis placita persequendi b. Porro quoniam solemnēs nuntios nostros, quos propter hoc et alia, quæ nobis incumbunt, negotia ad vestræ beatitudinis pedes destinare concepimus c, ob viciniam instantiam curiæ nostræ solemnem, jam 344 in proximo celebrandæ d, ad iter adhuc distulimus expedire, ut principum nostrorum, qui ibi convenient, communicato consilio, committenda legatio celebrius et festivius adornetur. Ecce quod N. cognomento Probum e, virum, cujus actio virtuosus pollens operibus ab effectu cognominis non discordat, ad sanctitatis vestræ præsentiam fiducialiter duximus desinandum, seu etiam præmittendum, humillima precum instantia deposcentes, quatenus super his, quæ vestris auribus duxerit inculcanda, libenter eadem audire dignemini, et exauditione gratuita favorabiliter prævenire. Data.

EPISTOLA XXX.

Petit a civitate quadam pro celebratione comitiis imperialibus pecuniarium subsidium.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxx.)

ARGUMENTUM. — Cum diuturnum interregnum, aliis

dentis anni Gregorium scripsisse universis Germaniæ principibus, ut cum Rudolpho ad coronationem venirent. Id vero cum Rudolpho agnovit, teneri non potuit, quin liberalissima hac epistola gratias ageret pontifici, referendas aieas a Deo opt. max. quas se non posse humiliter affirmat.

a Duatus hisce periodis Seifridus et Lequile apud auctorem Piet. Austr. (proem. p. 24) mirum in modum abutuntur. Nec sane de comparatione cum aliis Germaniæ principibus antiquæ nobilitatis, quia ipse novas accesserat, intelligenda sunt, sed de imperatoris majestatis auspiciis in electione regis Romanorum, quam Gregorius in solemnem consistorio ratam habuerat; deinde sollicitus fuerat, ut quæ ad tantum opus necessaria erant, explerentur.

b Optimi principis ingenuitas! Magna et æqua Romaniæ coronationis existimatio!

c Refert Raynaldus (1275, n. 3) in annalibus Colmarum, nominari duces de Teet regium cancellarium, et electum Basiliensem decretos oratores ad petenda imperialia insignia. Quos utique advenisse testabatur Gregorius episcopo Salisburgensi, ut aiebam (cp. 49, n. 4), quam haud dubie hæc præcessit, qua eosdem se missurum pollicetur.

d Gerardus (*Hist. Austr.* l. 1, p. 22) bina memorat comitia hoc anno habita, Norimbergæ Idibus Maii, deinde 24 Junii Augustæ Vindelicorum. Iidem quippe principes, ait Goldastus (*Const.* tom. I, p. 311) in variis civitatibus congregabantur. Hansizio nolim credi, qui (*Germ. Sac.* tom. II, p. 379, 381) Norimbergæ primum die sancti Martini an. 1274. Deinde Wirzburgi conventum principum esse factum die festo Pentecostes 31 Maii, iterumque sequenti mense die festo sancti Joannis Baptistæ congregatos principes apud Augustam affirmat anonymi Leobienensis

al'a invadentibus, atque omnium nemine servitia debita solvente, ararium imperiale in maximas angustias redegerit, Rudolphus comitia habiturus opem quaerit ab imperii civitatibus.

Fluctuanti jam ludum status imperii gravem lapsum, et miserabilis populi Christiani pressuras et gemitus amarissimo miserantis affectu, ut nostro felici tempore reipublice reformata floriditas salutaris pacatæ quietis proficiat incremento..... Quapropter tali 345 die apud N. solemnem curiam duximus edicendam f: Cujus utique celebrationi magnificæ decenter providere regium concedet apparatus. Verum cum tanti negotii magnitudini, et ad tam grandis sarcinæ supportanda molimina, et tam sumptuosæ festivitatis agenda solemnia, per nos ipsos sufficere non possumus, oportet nos a vobis et aliis nostris fidelibus opportunum interpellare suffragium, et comportationis hujusmodi participio vos et ipsos fiducialiter onerare. Hinc est quod vestram prudentiam, qua possumus, exhortationis instantia duximus attentissime requirendam, quatenus tam evidenti necessitate perplexis, de tot marcis, ultionis et hilaribus animis providere et subvovire curetis, in termino vobis a dilecto fideli nostro N. finaliter exprimendo g, cujus etiam verbis, quæ vobis nostro nomine pronuntianda decreverit adhibere credulam vos petimus, sicut nostris. Exurgat igitur grata semper et operose probata fidelium promptitudo, quæ super hoc regalibus beneplacitis prompta et consueta benevolentia se coaptet. In aliis enim incommutabilis animi dispositione concepimus, sic allevationis antidoto, ut recompensationis vicissitudine, vestros animos complicare, quod revera gaudebitis, vos tam gratiosum obsequium gratis Domini usitus impendisse. Porro vestra prudentia non ignorat, quod regis dignitatis indecentia maculam, nec non vobis cederet documento, si, quod absit, necessarium rerum cogente defectu, pro nostris debitis vos et alios nostros fideles contingeret pignorationis incommodo molestari h. Data.

auctoritate. Equidem duo tantum cum Gerardo admitto. Ac de Augustanis, quibus aderat Bernardus Seccoviensis episcopus pro rege Bohemiæ Otocaro, habuitque orationem audacissimam in Rudolphum principibus maxime ingratam, dicam infra. Itaque hæc epistola data est ante celebrationem comitorum Norimbergensium 31 Maii.

e Anno 1287, Heribipoli concilium episcoporum et conventus principum sunt celebrata. De conventu laudatus Gerardus mentionem faciens: « Verba, inquit, faciente Probo ex divi Francisci familia Tullensi episcopo maximo suo incommodo. » Similitudo et raritas nominis, nec non consuetudo Rudolphi mihi persuadent, ut credam, minoritam istum, antequam dignitatem episcopalem assequeretur, legatione Rudolphi functum esse. Quod certum est, magna tum temporis minoritarum existimatio erat apud pontifices aliosque principes. Sanctimonia vitæ ac vera doctrina homines sine ulla commendatione majorum ad honorem et dignitates semper extulit.

f De primis comitiis apud Norimbergam celebrandis agi, ipsa difficultas rei palamfacit. Hanc vero epistolam præmittendam esse præcedenti ratio rerum demonstrat. Ibi enim Rudolphus comitia iustare, hic autem convocanda testatur: quare et ad præced. anuum referri posset.

g Hinc liquet Leobienensis anonymi opinionem deserendam esse: hæc enim omnia temporis opportunitatem exigunt.

h Iisec incommodis Gregorius X (*Conc. Lugd.* 11, cap. 28) præcedenti anno pro ecclesiasticis consulens, ita decreverat: « Etsi pignorationes, quas vulgaris elocutio represalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tanquam graves legibus et aequitati naturali contrariæ, civili sint constitutione

346 EPISTOLA XXXI.

Cuiam principi, qui ab ipso defecit.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxi.)

ARGUMENTUM. Rudolphus pluribus epistolis periclitatus animum Henrici Bavarie ducis et electoris palatini, qui suae electioni consenserat, deinde aversans electum, feuda petere neglexerat, contumaxque esse perseverabat; ei minuitur, se a coelectoribus petiturum consilium et iustitiam in re non diutius toleranda.

Qualiter una cum aliis tuis comprincipibus in personam nostram concordati voto consenseris^b, nos in regem Romanorum solemniter eligendo, qualiter etiam postmodum mutabilitate consilii te a nostra devotione retraxeris, tergum vertens regiae maiestatis, et a nobis regalia feuda tua requirere negligens^c, imo, ut verisimili conjectura perpenditur, in superbia et abusione contemnens, crebro per litteras requisitus, licet nonnunquam ad nostram propter hoc accedendi praesentiam libera tibi suffuerit [Fors. defuerit], et secuta facultas a tua conscientia excidisse non credimus, cum transierit ad remotos^d. Quia igitur absque nostri et imperii nota dedecoris tuam contumaciam ultra dissimulare non possumus, nec debemus, sinceritatis tuae notitiam volumus non latere, quod ad eosdem tuos comprincipes indilate recurrimus, petitori ab eis instantius vocibus querulosis, ut super hujus casus articulo nobis ad iudicent quod dictaverit ordo juris^e. Data.

347 EPISTOLA XXXII.

Rudolphus cuidam principi qui regi Boemiae adhæsit.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxii.)

ARGUMENTUM. — Eisdem in eandem fere sententiam iterum scribens, perviciam exprobrat, quippe quem nec litteræ, neque iterati nuntii potuerant flectere, ut feudorum investituram peteret ab se

prohibita, ut tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhibentur, etc. In Germania praesertim prava ista consuetudo inoleverat, ut tradunt annales Altahen. ap. Canis. (Ant. Lect. tom. IV, p. 217).

^a Constat Rudolphum, ineunte anno 1274, cum Germanici regni coronam suscepit Aquisgrani, antequam ex urbe illa recederet, tres filias suas Moguntini consilio despondisse totidem electoribus: Machtildem scilicet Ludovico Palatino, Agnetem Alberto Saxoni, et Hedwigem Ottoni Brandenburgo. Ingratum id fuisse aiunt Henrico Ludovici fratri, indeque ortas fraternas simulatas, et aversionem a Rudolpho. Non alii scripta videtur hæc epistola. Cæteri enim electores laici, cognati erant; et Ottocarus electioni neque adfuit, neque assensus fuit, neque litteræ a Rudolpho ullæ ei missæ usquam inveniuntur. Præterquamquod regius titulus Ottocaro debitus hinc absens litteras ab eodem prorsus avertit.

^b Henricum electioni consensisse est adeo certum, ut Ludovico fratri ejus totum electionis negotium commissum fuisse Gerardus tradat (H. Austr. l. 1, p. 15). Principes, inquit, ne iterum in diversa abiret studia, Ludovico Palatino eligendi potestatem deferunt. Ille diu reluctatus, cum tendere eos videret, iv Non. Oct. Rudolphum Habsburgicum Cæsarem dicit: reliqui auctores flunt, et faustis acclamationibus Rudolphi nomen ingeminant.

^c Scilicet sequenti anno Aquisgrani, cum predictis nuptiis se inconsulto jus consanguinitatis violari visum fuerat.

^d Aurea B. constitutum postea fuit (cap. 2, n. 8) feuda et privilegia electoribus confirmanda esse *absque dilatione et contradictione*. At Rudolphi tempore id non erat in more positum, ut patet ex hac et sequenti epistola.

^e Præcipuam causam habendi comitia fuisse Otto-

A suo domino; tantam pertinaciam significaturum se alt cæteris principibus, ut ipsi iudicent de tanto flagitio.

In zelo fervidæ charitatis, qua universos et singulos sacri imperii principes, velut membra nobilita suo capiti coherentes, sincere prosequimur, ad id hactenus nullis parcendo stipendiis, studiosa opera et opportuna convertimus, ut per gratæ devotionis applausum nos regem tuum, in quem utique voto consensu consensisse dignosceris^f, tanquam imperii possessorem^g agnosceres, et a nobis de feudis tuis te peteres investiri. Super quo diversis temporibus plures idoneos mediatores et nuntios tibi nos transmisisse meminimus, et te nobis. Recolimus enim, quod primo per N., secundo per C. familiares nostros dilectos ex parte regiae maiestatis ad tuam praesentiam destinatos et postmodum tuo nomine e converso per M. et N. a te diversis similiter vicibus ad nos missos predictum negotium variis est tractatibus agitatum^h. Ex indita siquidem nobis desuper mansuetudine fuimus praestolati, quod blandæ faciei praesentata placiditas, et fucæ propositionis oblatio, quem in grata suavitate spoponderant, parturiret eventum. Sed longe, pro pudor! sumus a nostra intentione sepositi frustra complacuit nobis in principe a nostrorum semita mandatorum se irreverentius obliquante. Porro cum in expectatione pollicitationis hujus usque adeo regia fuerit inclinata majestas ut tolerantia nostra quodammodo 348 vere patientiæ nomen amiserit et effectum, postquam ejusdem patientiæ theriaca non profuit, arbitantes ad potioris medelæ remedia recurrendum, dissimulare non possumus, nec debemus, quia tuæ duritiæ, ne dixerimus pertinaciæ, morbum tuis comprincipibus, ad quod nos invitos revera compellit extrema necessitas, loco et tempore detegamus, pro tanti excessus injuriæ qualitate iudicium et iustitiam petitori i.

C carum Bobemiae regem, Bavarie ducem Henricum, marchionem Badensem, et Eberhardum comitem Wirtembergensem, aliosque in ipsa Germania Rudolphi electionem aversantes facili negotio hinc colligitur.

ⁱ Collector nomina nunquam apponens luculeter hic Henricum Ludovici palatini fratrem designat. Ex electoribus enim nullus regi Bohemorum adhæsit, præter Henricum.

^g Henricum non ut Bavarie ducem, sed ut palatinum Rheni suffragatum esse Rudolphi electioni pro certo habeas. Etenim tam ipse quam frater ab eodem Rudolpho ap. Hansiz. (Germ. Sac. tom. I, p. 415) alios inter principes suo diplomati presentes. Ludovicus et Henricus fratres comites palatini Rheni duces Bavarie recensentur. Tunc autem temporis, ut alibi dictum fuit, plures ex eadem domo electoris dignitate fruebantur.

^h Scriptores imperatorie indolis ignari, Rudolpho ipso docente, desinant regem Romanorum appellare imperatorem quo maiestatis non perveniebatur nisi per coronationem Romanam: adeoque rex Romanorum futurus imperator dicebatur.

ⁱ Tante moderationis, tantæque tolerantiae affinitas, ni fallor, causa fuit potior innata mansuetudine, quam Rudolphus exaggerat, nulla affinitatis ratione habita.

^j Post Norimbergensia comitia scripta videtur hæc epistola, cum per nuntios ultro citroque missos tam Ottocari quam Henrici animo explorato, ut ait Gerardus (Ibid., p. 24 seqq.), serio agebatur de utroque denuntiando hoste imperii, quod factum fuisse in Augustanis comitiis die 24 Junii celebratis dicitur. Atque ad Ottocarium quidem missi Henricus episcopus Basileensis, et Fridericus burgravius Norimbergensis, qui Austriam, Styriam cæterasque provincias imperii nomine ab eo repeterent; ut Gerardus idem

EPISTOLA XXXIII.

Promittit pontifici se ejus reformationem contra exorbitantes Germanie episcopos exsecuturum.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxiii.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus Gregorio X pollicetur se omnem operam viresque omnes adhibiturum, ut ejus decretum adversus Germanie episcoporum depravatam disciplinam, nulla personarum acceptione, executioni mandetur.

Crescentibus semper augmento fervidæ charitatis igniculis, quos paterna præcordia erga filium singularem, quasi de camino jam copiose flagranti educunt, certa relatione menti nostræ sic est infusa diffusius, et interioribus nostris expressus est impressa vestri favoris benevola plenitudo, quibus nos vestra benignitas prosequitur incessanter, quod ex hoc ad laudis divinæ canticum gratulabundi exsurgentes, ad redhibitionem gratuitam æterno Patri, Ecclesiæ suæ sanctæ, nec non etiam vobis, beatissime pater, vehementer accendimur, et ex hominis utriusque potestate ^a [potentatū] desiderabiliter **349** excitamur totum id quod sumus et possumus vestris specialissime nitibus exponentes. Porro in vestro prædicationi zelo justitiæ, velut in aromatum exquisita fragrantia delectati, pro eo videlicet quod exorbitantes hucusque pontifices ^b et in devium obliquatos animadversionis debitæ gladio perculistis, paternæ providentiæ pollicemur, quod si contingat ex eis fortassis quempiam, quantumlibet etiam nobis consanguinitate vel affinitate conjunctum, qui fuerint reprobatum a Deo, et per os Ecclesiæ suæ sanctæ, contra mandata vestra calcaneum indevotionis erigere, ad illius superbiam edomandam, dummodo sanctitati vestræ placuerit, res exponere volumus cum persona. Date.

EPISTOLA XXXIV.

Rudolphus cuidam principi pro litteris missis gratias refert, et significat se cum pontifice familiare Lausane colloquium celebrasse.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxiv.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus principi amico, quicum commercium litterarum habuerat, scribit lætitiæ plenius de colloquio habito Lausane cum summo Pontifice Gregorio X, et de conflictâ die ad suscipiendam in urbe de ejusdem pontificis manu insignia imperialia.

Litteras vestras quas nostro misistis culculi con-

et auctor Piet. Austr. (lib. 1, c. 11, p. 63) tradunt. Ad Henricum autem palatinum Bavarie ducenti qui missi fuerint indicatur in hac epistola per initiales litteras.

^a De hac opinione tum temporis communi spiritualis videlicet pontificiæ potestatis, et imperatoris temporalis nullis limitibus circumscriptæ sæpius est dictum. Hac vero occasione de pontificia et regia potestate Rudolphus loquitur; quisque enim rex in suo regno eadem potestate temporali utitur, tanquam externum Ecclesiæ brachium, ut vocant.

^b Bruno Olomucensis episc., ut dixi (ep. 8, n. 5), de disciplina depravata in electionibus episcoporum pontificem admonerat. De clericorum quoque et laicorum corruptissimis moribus uberrimum sermonem ab eodem esse habitum invenies apud Raynaldum (1275, n. 14 seqq.). At de episcoporum flagitiis, de quibus Rudolphus loquitur, silet; nec aliunde mihi est datum assequi quæ is præsertim intelligat, grandia certe et animadversione pontificia digna, ut hinc discimus.

^c Ansal. Colmarien. ap. Raynald. (1275, n. 36) de re quam scriptores unanimi consensu affirmant, sic loquitur: « Pridie Nonas Octob. Gregorius papa venit Lausanam. Rex Rudolphus venit ad eum festo Lucæ cum regina et pene cum liberis suis universis. » Cum autem Rudolphus nuper esse habitum id collo-

quium fateatur, mense igitur Novembri datas has litteras, ad summum sequentis initio, pro certo haberi debet.

^d Nempe post menses quinque die festo Pentecostes 14 Maii, ut laudatus annalista testatur: « Ut Romani ad festum Pentecostes cum duobus millibus militum veniret. » Qui scilicet dies necessario præfigendus fuit mutato priori termino in Lugdunensi consistorio stabilito, quia festum omnium sanctorum decem tantum diebus distans, opportunius aliud festum exigebat.

^e En tria illa necessaria ad imperatoris nomen assequendum ipsius Rudolphi ore prolata: ut Romæ ea solemniter celebraretur; ut diadema imperiale regi Romanorum imponeretur; et ut idem rex de manu Romani pontificis illud susciperet.

^f Necessariæ tres conditiones prædictæ lisdem fere verbis repetuntur a Rudolpho. Alia siquidem via ad tantam majestatem venire non poterat; neque ullus ex ejus prædecessoribus, præter Ludovicum Pium singulari exemplo coronatum in Francia, ad eam pervenerat.

^g Qui Romanam coronationem venditare non ventur pro simplici cæremonia, errant tota via. Ea siquidem non modo necessaria fuit, quia summa erat renovati Occidentalis imperii a sancto Leone III, sed quia principes et legati civitatum ad tantam solemn-

A suæ benignitatis alacritate suscepimus, et in eis vestræ sinceritatis dulcorem profecto recollegimus intellectum. Sane quia earum accepta nobis et grata placiditas nostri cordis intrinseca copioso congaudio fecundavit, super his vis id a grates maximas inclinantes, vestra volumus desideria non latere, quod nuntios nostros solemnes ad vestram sumus in proximo missuri presentiam, nostri propositi fideles interpretes, qui super communionem nostrorum conformitate votorum vos concedenter expellent, et de omnibus opportunis, et congruis plenius et planius informabunt. Porro ut status nostri **350** continuata felicitas vestra præcordia quadam delectabili refec-tione lætificet, harum vos volumus sapore percipere, nos cum patre nostro sanctissimo domino summo pontifice, nuper in tali loco ^e familiare celebrasse colloquium, a quo quidem in cunctis agendis imperii ineffabili pietate suscepti, auditi, et plenius exauditi in proximo nunc instanti festo N. ^d suscipiemus in urbe de sacrosanctis ejus manibus gloriosum imperii diadema ^e. Date.

EPISTOLA XXXV.

Ejusdem argumenti ad quamdam civitatem.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxv.)

ARGUMENTUM. — Pari alacritate civitatem imperialem colloqui ejusdem admonet; coronationem brevi futuram Romæ; quo ab ea legatos mittendos esse significat, ut tanta solemnitas rite fiat.

Ut vestre devotionis auditum de fortunatis nostræ felicitatis eventibus nova gratiosa lætificent, et fortunatoris auspicii gaudia præfulgeant, ecce hoc liquido vobis stylo describimus, quod a patre nostro sanctissimo domino N. papa nuper affectione paterna suscepti, auditi benigne in agendis imperii, imo benignius exauditi, in proximo recepturi sumus in urbe de sacrosanctis ejus manibus sacrum imperii diadema ^f. Verum cum ad agenda tantæ festivitatis solemnia nuntiorum vestrorum ibidem presentiam **351** omnino necessariam arbitremur, fidelitatem vestram hortamur et monemus, quatenus juxta requisitionem honorabilis viri N. nuntios vestros industrios et auctoritate præsignes, ad dictæ coronationis nostræ celebria dirigatis, ut super omnibus ibidem pro bono statu reipublicæ et fidei Christianæ salubriter ordinandis, possitis eorum relatione commodius et perfectius edoceri ^g. Date.

quum lateatur, mense igitur Novembri datas has litteras, ad summum sequentis initio, pro certo haberi debet.

^d Nempe post menses quinque die festo Pentecostes 14 Maii, ut laudatus annalista testatur: « Ut Romani ad festum Pentecostes cum duobus millibus militum veniret. » Qui scilicet dies necessario præfigendus fuit mutato priori termino in Lugdunensi consistorio stabilito, quia festum omnium sanctorum decem tantum diebus distans, opportunius aliud festum exigebat.

^e En tria illa necessaria ad imperatoris nomen assequendum ipsius Rudolphi ore prolata: ut Romæ ea solemniter celebraretur; ut diadema imperiale regi Romanorum imponeretur; et ut idem rex de manu Romani pontificis illud susciperet.

^f Necessariæ tres conditiones prædictæ lisdem fere verbis repetuntur a Rudolpho. Alia siquidem via ad tantam majestatem venire non poterat; neque ullus ex ejus prædecessoribus, præter Ludovicum Pium singulari exemplo coronatum in Francia, ad eam pervenerat.

^g Qui Romanam coronationem venditare non ventur pro simplici cæremonia, errant tota via. Ea siquidem non modo necessaria fuit, quia summa erat renovati Occidentalis imperii a sancto Leone III, sed quia principes et legati civitatum ad tantam solemn-

EPISTOLA XXXVI.

Cuidam principi gratias agit quod ad coronam imperii suscipiendam ipsum præcedat in Italiam.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxvi.)

ARGUMENTUM. — Uni ex Germaniæ principibus, qui magnifico apparatu iter in Italiam susceperat, coronationi adfuturus, gratias agit, opportune se relaturum promittens. A legato quem mittit pontifici auditurum sui adventus certum diem, ut non progrediatur, reliquum itineris secum prosecuturus, hortatur.

Quantum nobis in tuæ devotionis exhibitione complacuit, quam nunc de tuæ, quæ non mutat [Fors. mutatur], aut deviat, fidei puritate præsumimus, non est facile verbis, aut litteris explicare. Quod enim pro nostri honoris et sacri imperii reverentia tuis famosis et commodis laribus derelictis in igne discriminis, ad proficiscendum nobiscum ad coronam imperii te ad partes Italiæ apparatu magnifico transtulisti^a, pro grato valde recepimus, tibi propter hoc ad grates uberrimas inclinantes, et erga te ac tuos pro loco et tempore procul dubio disponentes affluere tot beneficiis gratiarum, quod nullatenus poenitere te debeat, pro propectu nostri nominis 352 attollendo^b, laborum aut sumptuum onera pertulisse. Quocirca sinceritatem tuam affectione qua possimus, attentissime requirimus et hortamur, quatenus vias nostrorum progressuum ad imperii diadema perutiles diligenter excogitans et exquirens, nostram non tædeat te præsentiam præstolari^c, omnes tuos aliosque quos poteris ad obsequia nostra allecitiis^d [Fors. allecivis] inductionibus excitando, sciturum certissime, quod in termino, quem N. quem ad pedes domini papæ transmittimus, nostro nomine tibi pandet expressius^e, nostra te aliosque fideles nostros desiderata præsentia debeat consolari^f. Datæ.

vatem convenientes a Romano pontifice de recta administratione rerum et de catholica fide conservanda edocebantur.

^a Sub anni finem hanc epistolam esse datam oportet, nam principes Romam versus instituerant iter, die quartadecima mensis Maii magnam solemnitatem celebraturi.

^b In hanc sententiam Rudolphus semper loquitur; regis enim Romanorum nomen ad imperatoriam majestatem extollere necesse erat.

^c Gregorius Germaniæ principes hortatus fuerat, ut regem comitarentur, ut solemnior ejus adventus redderetur; quare idipsum Rudolphus petit a principe, qui præverat.

^d Collectoris mendum recte notat exscriptor: hac enim voce utitur Rudolphus etiam alibi (lib. II, ep. 5) et Du-Cangius novam non esse ostendit in Glossario.

^e Gregorius post Lausanense colloquium superatis Alpibus Mediolanum se contulit, ubi consistens die 18 Novembris in dedicatione basilicæ principis apostolorum Clementis IV bullam, quæ audit *In Cæna Domini*, publicavit. Hinc Placentiam in patriam suam divertit, paucisque ibidem diebus moratus, Florentia Aretium sub anni finem profectus est. Huc Rudolphi legatus adveniens pontificem extremo morbo laborantem invenit.

^f Ab eo lem legito princeps autiturus erat expresse regis Romanorum adventum, quem comitari ad Urbem, ut solemniori cum apparatu illuc accederet, debuisset. Itaque Rudolphi ad coronationem adventui primum impedimento fuit Gregorii multiplex progressio trans Alpes, qua priorem terminum festi omnium sanctorum anni 1275 elabi effectum est; deinde

EPISTOLA XXXVII.

Conq̄atur eundem principem cum fratre suo conciliare.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxvii.)

ARGUMENTUM. — Henricum palatinum Bavarizæ duces multum subiratus edocet, eum fœdere juncto cum rege Bohemizæ, imperii hoste jam pridem denuntiato, in terris Ludovici fratris sui hostilia nequidquam agere; Alphonsum Castellæ regem cujus ope nitentur hostes imperii, titulum regis Romanorum, spemque omnem imperatorizæ majestatis assequendæ omnino deposuisse; fraternam reconciliationem ab se tandiu inutiliter quesitam opportunam illi fore; ac demum Boemizæ regis cum Ladislao concordiam ab eo nullatenus tractandam esse, ne videatur et ipse hostis imperii.

Quod solitæ tibi salutationis forma ex regizæ prodiens affabulationis benevolentia non dirigitur, si in B tui armario pectoris inditæ tibi discretionis thesauros æqua lance justique pensamine judicii 353 librare volueris, ratio minime naturalis fluctuat^a. . . . tuis remurmurans actibus, quam ob causam quod aliis scribitur, tibi digne subtrahitur, nullatenus admiratur^b. Ecce enim, princeps inclyte, quod ob tui conservationem status boni, ad reformanda inter te et fratrem tuum Ludovicum^c solidæ pacis fœdera jam pridem non sine magnis expensis partes nostras interposuimus fide bona, tu autem quorundam non tua, sed sua potius quærentium consiliis acquiescens in tui fratris exterminium, et si bene deliberaveris in tui ipsius tuorumque (ne ullum dicamus) non nungum profectum, dicti fratris tui territoria demoliri niteris associato tibi hoste sacri imperii H. i, et aliis suis complicibus, incendiis, et rapinis, et quod plus est non solum princeps imperii fidelis violenter invaditur, verum etiam ipsum imperium in suis propriis districtibus hostiliter impugnatur. Attende itaque, illustris dux, et considera, volve et revolve in te C ipso, diligens sis scrutator in habitaculo cordis tui, qualiter imperium tibi, et tu imperio sitis ipvicem

pontificis ejusdem inexpectata mors iter jam ceptum retardavit:

^a Deest aliquid.

^b Collectoris supinitas patet. Præcedenti epistola officii plena cum principe amico Rudolphus benefactis certat. Hic affinitatis ergo iram comprimit; omne tamen officium deserit, exprobantis ingenium non dissimulat. Non igitur ad eundem principem data est epistola.

^c Aperte designatur Henricus, de quo supra (ep. 31, et seqq.). Hunc denuntiatum esse hostem imperii una cum Ottocaro amum in Augustanis comitis habitis die 24 Junii. Cum autem sub Lausanensis colloquii tempora Alphonsus regis Romanorum utrum prorsus abjecerit, qua de re agitur his litteris, eisdem testibus secus esse, censendum videtur. Et vero post Bernardi Seccoviensis episcopi audacissimam orationem pro Ottocaro cujus erat legatus, Henrici nuntius in iis comitiis longe aliter se gessisse dicitur (*Hist. Austr. p. 23*) a Gerardo: « Moderatus se gessit Henricus p. repositus OEdingensis, qui Bavari nomine legatus aderat, excusationes afferens viro principe non omnino indignas. » Præterea Gregorius Lausana digressus, moramque agens diebus aliquot Seduni, ut notat Reynaldus (1275, n. 43) ex regesto pontificio, Ebreduensi archiepiscopo ad colligendas decimas in Germaniam eunti horum principum reconciliationem injunxit. Ac demum hac in epistola per eadem fere tempora scripta reconciliationi eidem vehementius insistitur, neque indicium in te ullum habemus, cum hoste imperii denuntiato rem esse.

^d Ponendum haud dubie N. ut in cæteris locis, nam Ottocarus induitur.

colligati, et te umbra transiens non alliciat a..... non illaqueet, ut momentaneum non delectet. Ut autem evidenter possis intelligere, qualiter quidam in tui diminutionem status circumvenire te hactenus sunt conati, baculum regis Castellæ ad te sustentandum tibi harundineum prætententes, nolumus amplius te latere, quod dictus rex omni juri, actioni, et questioni, quam sibi in imperio competere asserebat, in manibus summi pontificis simpliciter renuntiavit, et ex toto imperiali dignitati, quam hucusque sibi illi- cite ascribebat, nomine ac re cesit, nobis tanquam vero Romanorum **354** regi, quidquid hucusque sibi juris in imperio vindicavit, liberaliter resignando b. Unde tibi regali clementia consulimus, quatenus motus tuos temperans et refrænans, sic regis te beneficiis habitiles, et coaptas, sic in agendis omnibus finem prospicias, quod sacrum imperium in te summi principem semper habere delectet memorem nobile, et tu ipsius imperii columna nobis realiter, non verbaliter, celsitudinis imperatoris videari, solum solide sustentare. Et licet alias incassum nostras ingesserimus operas, ut cum fratre tuo prædicto reduci posses ad fraternæ concordiam unionis, non piget tamen adhuc, dummodo tempestive acquiescere volueris, ad concordandum vos omnem adhibere sollicitudinem et laetorem c. Cæterum cum rex Bohemorum manifestus sit hostis imperii, et in proscriptione regia perseveret, tibi firmiter et imperiali gratia præcipimus sub obtentu, quatenus ad concordandum N. cum ipso N. te nullatenus intronittas, quia hujusmodi concordia videtur in conspirationem

a Deest aliquid.

b Alphonsus qua adversis in Hispania rebus ob Mauris in sua regna irruentes, qua censurarum interminatione compulsus, præterea decimarum exhibitione illectus, imperii spem fallacem abiecit, dum pontifex Lausanæ erat. Quare eisdem Rudolphus agnovit quæ Henricum amplius latere non patitur.

c In chron. Austr. ad ann. 1276 de similitudinibus et reconciliatione horum fratrum legitur: « Ludovicus comes palatinus Rheni et Henricus rex Bavarie, carnales fratres, qui ob invidiam electionis Rudolphi regis, duobus annis et mensibus sex inimici erant ad invicem, et mutuo terras præda et incendiis dissiparant, annuente papa Innocentio V ad pacis concordiam redierunt. » Cui si fides adhibeatur, die quinta Aprilis anno 1276 reconciliatio ista facta est, ab electione enim Rudolphi totidem anni et menses fluxere. At Gerardo simulatam causa sunt optuxæ fratris cum filia Rudolphi, quare bimestri tempore tardius reconciliatio secuta esset, videlicet Junio mense. Certe duo fratres erant in castris Rudolphi cum ille in Austriam arma ferebat, ut liquet ex regio diplomate ap. Hansiz. (*Germ. Sac.* tom. I, p. 415) « Dat. Patavie in Castris vi Kal Oct. Ind. iv A. D. 1276, regni vero nostri anno tertio. » Reconciliationis etiam causas alias Gerardus adducit pag. 26). Nam referens, quemadmodum Rudolphus Baviarum versus movit castra: « Henricus vero, ait, imparem se viribus cernens, cum Ludovico fratre prius in gratiam redit, quo et Matilde ejus uxore deprecantibus, pacem a Cæsare ac ventam impetrat. »

d De juvene rege Hungariæ Ladislao intelligit, quicum Otocaro veteres recentisque similitudines erant, quas tunc fovere, quam componere opportunius videbatur. Propediem videlicet, Rudolphum ioco fodere cum Ladislao contra Otocarium conjunctim arma ferre, deque eodem insignem victoriam reportare.

e Lenocatio verborum periclitatur continere principem, ne sibi noceat, illecebris quoque beneficiorum delinire illum conatur, ut simulatam iram teneat, nec de regia gratia penitus excidisse se sentiat.

contra nos et sacrum imperium manifestus aspirare. Alioquin si contra inhibitionem nostram concordare dictos reges aliquantulum attentares, hostibus et inimicis nostris favere luce clarius videreris d, nosque amodo te tanquam fidelem principem sacri imperii promovere et diligere non possemus e. Date.

EPISTOLA XXXVIII.

355 Saltsburgensis promittit se venturum ad coronationem.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xxxviii.)

ACCREDITUM. — Acceptis Rudolphi litteris, queis ad coronationem invitabatur, reponit se maxime exsultare quod periclitanti Syriæ sacerdotum et regnum unanimi voto constituent ferendam olem. Se coronationi adfuturum, si per Otocarium aliquantulum respirare licuerit: alas per suos legatos tante solemnitate interventurum.

Serenissimo domino, etc. Saltsburgensis, etc. Perseverantem devotionis et fidei facultatum regalibus litteris, quarum tenor nova nobis plenè felici dulcedine nuntiavit, proximo consolati [consolatis] etare nobis innouit, lateque collegimus ex eisdem, diem solemnem, diem festum, diem illum desideratum Romæ fore, a sanctissimo in Christo patre nostro et domino summo pontifice constitutum b, in quo sancta mater Ecclesia filium suum charissimum principem et patronum h imperiali diademate coronabit, in quo larga reipublicæ salute privato abusibus hactenus angustata lætatur,

f Hanc epistolam refert Hansiz. (*Germ. Sac.* tom. II, p. 579) ex cod. Cæsareo, absque ullo titulo; nam quos noster codex præsefert, collector apposuit, ut dixi alibi.

g Raynaldus ad annum 1274 refert Gregorii epistolam Saltsburgensi archiepiscopo, de qua in no. 15 ad ep. 29 sum locutus. Eidem archiepiscopo Rudolphus scripsisse videtur, ante diei mutationem Lausanæ factam; imò sententia litterarum subobscura diem coronationis haudum constitutum esse persuadet. Hansizius, ad præcedentem annum eas pertinere, ac de primo termino seu de festo omnium sanctorum Saltsburgensem loqui arbitratur. At que sequuntur hostilia Otocari hunc annum designant, videlicet postquam episcopi a Lugdunensi concilio redierunt, et antequam in comitiis Augustanis rex ille deuntiaretur hostis imperii. In his siquidem Austriæ viciniamque provinciarum legati, Otocari tyrannidem questi sunt, præque iis Fridericus archiepiscopus Saltsburgensis multa querimonia persecutus fuit incensuram, rapinas, carceres ob Milotam præfectum Styriæ in suas citiones super immissum, quod antea Rudolpho significaverat (lib. II, ep. 15) per litteras a collectore perperam in sequentem annum rejectas.

h Recta imperatoris definitio, juxta indolem imperii a Leone III renovati in Carolo Magno de qua uberrime est dictum in dissertatione prima. Quamvis enim reges omnes in suis quisque ditionibus Ecclesiæ patroni seu defensores esse debeant, Romano imperatori Ecclesiæ Romanæ defensione incumbit. Propterea cum reges coronantur (*Pont. Rom. de bened. et coronat. regis*), jurant in hæc verba: « Promitto coram Deo et angelis ejus, deinceps legem, justitiam, et pacem Ecclesiæ Dei populoque mihi subjecto pro posse et nosse facere ac servare, salvo condigno misericordie Dei respectu, sicut in consilio fidelium meorum melius poterit invenire. Pontificibus quoque ecclesiarum Dei condignum et canonicum honorem exhibere. » E contrario rex Romanorum seu electus imperator, antequam de manu Pontificis imperiale diadema suscipiat (*Cærem.* l. I, sect. 5, p. 25) hujusmodi juramentum emittit: « Ego N. rex Romanorum, adjuvante Domino, futurus imperator promitto, spondeo et polliceor, atque

meditatione proponens, et bonam nobis vicissitudinem rependens, sive nos Deus de labore hujus infirmitatis eripiat, sive de ergastulo corporalis fragilitatis educat, Ecclesiam ejus semper diligas et honores^a; eique sicut princeps piissimus et Christianissimus imperator pacem conferre satagas, et quietem, ut sive vivimus, sive morimur, in ejus presentia, de tuis bonis operibus glorierimur, cui etiam in presenti vita pro debito nostrae servitutis assistimus, et ad quem de sua misericordia praesumentes, si nos evocare voluerit, cum fiducia procedemus. Data.

359 EPISTOLA XL.

Scribit cuidam in Romana curia, et se a sinistra suspitione purgat.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xl.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus Lausanae semper habitus liberaliter a magistro Bernardo (ni fallor, thesaurario sanctae sedis), de ejus frontis nubecula semel deprehensa sollicitus delegato viro religioso, additisque officiosissimis litteris, se excusat, ne cogitatione quidem eum laesisse sibi conscius.

Rudolphus, etc. Honorabili et prudenti viro magistro Bernardo^b. Blandae faciei vestrae serena placiditas mysticum cordis representans iudicium agendorum regalium haecenus non ignara, non pavida procuratrix, et foetrix sic erga nos instinctibus virtuosus incaluit, sic valuit propolleret, quod patre nostro sanctissimo papa dampno^c duntaxat excepto, non immerito principaliter vobis ascribimus quidquid honoris, et gloriae nostrae sublimationis progressui dextera apostolicae consolationis adjecit. Vobis enim tidentissime quolibet mentis nostrae interiora deteximus, vobis [Fors. vestris] humeris pondus curae totius, et sollicitudinis sarcinam imprimentes, ex quo utique processit peroptata utilitas et proventus prodiit exoptatus. Verum de novo, quod gravi corde referimus, visum est nobis quibusdam notabilibus conjecturis, quod erga nos **360** verisimiliter immutata sit illa laudabilis vultus vestri serenitas, et exasperata sit lenitas vestrae mentis, super quo merito vehementis admirationis aculeus intima percussit, ex inopinabili hujus rei novitate perplexa. Testis enim est incontaminata conscientiae

veritas quavis testimonio depositione solemnior, quod per nos nihil unquam verbo vel opere extitit attentatum, seu etiam cogitatione praesumptum, quod vobis debuerit displicentiae spiritum peperisse, imo semper in votis habuimus, et adhuc in animo gerimus incessanter vobis, et vestris, cum ad hoc opportuni temporis aptitudo se offeret, gratiosus et amplis adesse favoribus, et beneficentiae nostrae profusionibus affluentibus abundantius aspirare. Haec autem (qualicumque fundetur initio motus noster) arbitrio vestro secure subjicimus, juxta quod vestrae provide circumspectioni libererit, libere decidenda^d. Hinc est quod vestram attente deprecimus honestatem, quatenus excusationem nostram velitis mansueto animo suscipere, ac a mentis vestrae sacrario quidquid nebulae vel rancoris sinistrae suspitionis impressio suaserat, scopae rectae opinionis abstergere, hospite veritatis charitativius introducto. Et ecce quod honorabilem et religiosum virum propter hoc specialiter diximus ad vos destinandum^e attente petentes ut ei, velut innocentiae nostrae veridico prolatori, super his fidem non dubiam adhibere eueritis. Data.

361 EPISTOLA XLI.

Responsiva ad praecedentem epistolam.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xli.)

ARGUMENTUM. — Bernardus contra: si forte suspitioni occasionem praebuerat, quod cum ipse per se non visitaverat Lusanae, multitudine negotiorum regio comitatus non ignota, qua in post utriusque curiae recessum ibi remanere debuit, fuisse impeditum. In reliquis se potius laudem quam de suo ingenio suspitionem mereri; se, obloquentium ingratis, immutabilem esse et fore. De pontificis morte nihil se addere, successoris electionem nuntiaturum.

In litteris, quas mihi novissime vestra excellentia destinavit, querelam de mei erga vos mutatione formatam oculus abhorruit, et animus non absque gravi stupore miratus discussit attentius, diligentius scrutabatur, quid querelae hujus potuit formare principium, quid mutationis, quam veritas profecto non novit inordinatae forsitan fantasiae cujusque vel levia iudicia praestitit, quid qualecumque praebuit conje-

^a Perinde ista sancto pontifici conveniunt: quamobrem epistolam neque omnino rejiciendam, neque omnino admitendam esse arbitror. Cum venero ad libri tertii ep. 36, certiora suppositionis indicia patefaciam. Id praesertim fuit in causa, cur codicis Caesarei epistolae relatas ab Hansizio, et ab auctore Pi. t. Austr. accurate contulerim, ne collectoris, quicumque fuerit, audacia in apponendo titulos, epistolae ipsas tenere adulterando, de fide codicis quidquam detraxisset in reliquis crederetur.

^b Quare hunc thesaurarium existimem, officium ex litteris patens est in causa. Aut enim vicecancellarius, aut camerarius, aut thesaurarius tali officio fungi poterant. Vicecancellarius non fuisse testatur Panvinius (de Eccl. Later. l. iii, c. 16) et Cobellius (not. Card. c. 38, p. 249), nam usque ad annum 1274 magister Joannes Lecacorvius Placentinus, inde a 1277 magister Lanfrancus archidiaconus Bergomensis eo munere functi sunt. De camerario autem ne cogitandum quidem, praeterloqui siquidem isto munere S. R. E. cardinales fungebantur. Ea propter thesaurarium fuisse hunc Bernardum oportet. Cl. Muratorius (Script. Ital. tom. VII, p. 657) ex ms. cod. bibliothecae Estensis in lucem edidisse sibi persuadet Bernardi thesaurarii librum de acquisitione Terrae sanctae, quem ait in praefatione Gallice scriptum fuisse, et anno 1320 Latine factum a Fr. Francisco Pipino Bononiensi ord. Praed., qui tamen desinit anno 1230, tametsi Bernardus ad annum perveniat 1275. Eadem historia utens Edmundus Martene (Vet.

Monum. tom. V, cap. 204) num Gallice, an Latine scripta fuerit, nil moratur: « Haec, inquit, ex historia Damiate sumpta sunt. Sed de disce su regis Joannis, et qualiter Christiani Damiatam soliano reddiderunt, et nonnulla, quae secuta sunt postmodum, sic scribit Bernardus thesaurarius. » Et rursus (capitulum 297): « Haec de gestis regis Joannis sumpta sunt ex historia Bernardi thesaurarii. Qualis autem fuerit exitus non invenio: vel quod historiam non compleverit, vel quod codex unde sumpsit fuit imperfectus. » Quidquid autem sit de Latina historia, similitudo nominis, aetas, et officium mihi persuaserunt ut crederem, ad hunc Bernardum datas esse has litteras. Quod nihilominus pro certo affirmare non ausim.

^c Ex Bernardi responso, quod has litteras sequitur, aetas earumdem elicitur, videlicet sub fine mensis decembris. Nam pontifice vita functo Bernardus rescripsit. Quam igitur fidem meretur assertio illa praecedentis epistolae de litteris consolatoriis Rudolphi ad aegrotantem pontificem?

^d Optimi principis ingenium! Sola enim suspicio ingenuam excusationem ex ejus corde elucit. Latet nihilominus alia causa, cur benevolentiam Bernardi tam impense in violatam cupiat, quam in praecedentibus litteris vidimus (ep. 23) et mox confirmatam vidimus.

^e Officii dignitas et Rudolphi sollicitudo hinc luculentius emicant.

cturam. In his procul dubio scrutantis defecit scrupulum, discussionis sententia nihil invenit: quomodo enim invenire poterat quod non erat? Nam si ad ea quæ Lausanæ acta fuerant querelæ ipsius referatur intentio, id nequaquam exacti labores in expediendis vestris negotiis patiuntur^a, nisi forsitan ex eo quævis insurgat conquestionis occasio, quod ad vestram presentiam in vestra tunc habitationis hospitio personaliter non accessi^b, quod novit Akisimus eorumdem negotiorum occupatio, quæ me ibidem prout vestri noverunt post discessum curiæ utriusque detinuit, non permisit. Si vero ad ea quæ venerabili **362** patri N. commissa fuerunt^c, et quæ postmodum per mercatores de speciali mandato fel. rec. domini Gregorii^d per meas litteras aliquibus vestris familiaribus reseravi, eadem quomodo dirigantur, ipsa facti sui qualitas, quæ meriti præconium potius expectabat, quam mutabilitatis aliquam imposturam, innocentiam tueatur. Cæterum, princeps incliæ, non est opus excusationibus immorari, ubi teste illo, qui est testis in celo fidelis, nullus etiam coniti [conjici] potest accusationis instinctus, quem forsitan detractoris alicuius nocere intendentis et vobis, et mihi tertia lingua formavit. Circa hoc ergo regalis celsitudinis^e sollicitudo quiescat, quia mea, ut sine jactantiæ nota sit sermo, per Dei gratiam nota constantia, et de varietate qualibet usque adhuc experis infamæ, hactenus immota perstitit, et dum vitalis spiritus artus aluerit, Deo auspice immutata, solida illibataque persistet. Sane super aliis vos contingentibus cum N. habita est plene collatio, et ipse sicut simul condiximus, ut æstimo plenius vobis scribit^f. De vocatione vero memorati patris præsens litterula consulto subicit, quia cum sit

^a Præcipuum ex negotiis ibi pertractatis fuerunt sexennales decimæ tota Germania colligendæ pro apparatus sacræ expeditionis. Cui rei Gregorius archiep. Ebredunensem præfecit. Raynaldus (1275, n. 45) sacramentum exhibet præstandum ab exactoribus, ut summa cum fide exigeretur ubique decima a sede apostolica pro subsidio Terræ sanctæ concessa. Aliud non levis momenti erat coronatio, sine qua imperator esse non poterat, sed, instar Castellæ regis, auspicio tantum imperii gloriabatur. Quod quanti esset, ipsemet fatetur in confirmatione jurium sanctæ sedis: « Si propter negotium meum, iaqueiens, Romanam Ecclesiam oportuerit incurere guerram, subveniam ei, sicut necessitas postulaverit, in expensis. » Quæ alia tot Bernardi labores requisierint, Rudolphus duobus tantum verbis amplexus erat: *utilitas et proventus*: utilitate enim et decimas, et quidquid subsidii obtinuerat, comprehendit; proventus autem constitutum jam diem Pentecostes, quo ad imperii fastigium provehendus erat Romæ imperiali diademate a summo pontifice redimitus.

^b Duo prædicta negotia, et minora alia nonnulla brevi aliquot dierum mora quam Rudolphus fecit Lausanæ, expedienda, fuisse causam cur officio in tantum principem deesset, haud creditu proclive est. Haud dubie Bernardus meus sortitus erat ingenium: otium scilicet litterarum quibusvis officiis præferebat.

^c Invenire videtur archiepiscopum Ebredunensem exactioni decimarum præfectum postquam Lausana discedens pervenerat Sedunum.

^d Alia igitur subsidia decreta erant Rudolpho. Cum enim ante aliquot menses pontifici minus oportunitum visum esset regiam necessitatem Alphonso patefacere (ep. 22) ac præterea mercatores absentes, marcarum summa quam mutuo se accepturum pollicebatur, in majorem opportunitatem dilata fuerat: neque omnia quæ simul collocuti erant Lausanæ, mandata litteris inveniuntur. De re autem pecuniaria hic rem esse nemo non videt. Ætas etiam litterarum notanda est, nempe post diem Januarii decimam Gregorii emortualem. Quod magis magis-

dolor meminisse dolorem, de repetitione subtractionis ipsius non putavi vestrum exulcerandum animum^e, sed de substituti sanctitate ac justitia dulcorandum^b. Date.

363 EPISTOLA XLII

Ad cardinales, post mortem Gregorii X, ut bonum eligant pontificem.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. XLII.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus accepto infausto nuntio dum proficiscebatur ad imperiale diadema suscipiendum, substitit, scripsitque sacro cardinalium collegio, multa et vera laude mortuum pontificem efferens, cujus funus universi orbis ac suis præcipue lacrymis prosequendum ait, a quo super omnes reges exaltatus et paterno amore dilectus fuerat. Sperans successorem electum iri, qui cœptum opus perficiat, eos precatur ut optimum successorem ocissime eligant, qui statuta eorum consilio solemniter die imperialia insignia sibi largiatur. Se iter non persecuturum sive eorum aut futuri pontificis deliberatione.

Ex horto militantis Ecclesiæ hortulano præsigni translato ad cœlicas mansiones, felicitatis videlicet recordationis domino Gregorio summo pontifice, cujus præsentia mundus utique videbatur indignus, ad requiem evocatoⁱ, licet in excelsis exsultet jam angelica turba cœlorum, licet illa beata supernorum civium agmina pro tam gloriosi concivis accessu placidas Deo concinant conciones^j, plangit tamen in terris fidelium turba terrestrium pro decessu^k. Lugeat itaque Græcia suo conversore propitio desolata, nam drachma quæ longo tempore fuerat

que comprobatur consolatorias litteras pontifici ægratanti, quæ appinguntur Rudolpho, suppositionem olere, ut aiebam supra (ep. 39).

^e Hic verus titulus, atque hujus similes in cod. isto et in omnibus monumentis constanter inveniuntur, quod semper urgeo, ut licentia, seu inscitia collectoris firmiter teneatur.

^f In sæpe laudatis litteris cardinalium sede vacante, ap. Raynaldum (1277, n. 48) ita legitur: « Ut vestris gressibus in via pacifica positus vestræ promotionis negotium quietius procederet, et securius duceretur; ad quod, sicut nostis, varius idem pontifex (Greg. X) peritiles tractatus assumpsit, quos finaliter consummari, ejus, prout Domino placuit, de hoc mundo vocatio non permisit. » Quæ ad præcipua illa duo negotia, et alia, quæ seq. nota indicabo, referenda sunt. De minoribus aliis se condixisse ait cum regio oratore ap. sanctam sedem. Quæ vero illa fuerint divinandum aliis relinquo.

^g Raynaldi brevem de Gregorio X ad superos evolante narrationem (1276, n. 1) præterire non debeo: « Ingenti, ait, sui reflecto desiderio e vivis discessit, irreparabili Terræ sanctæ damno, ad quam e Saracenorum manibus eripiendam cum imperatore sacrando, ac Francorum, Angliæ, Siciliæ, Aragonum regibus, aliisque principibus innumeris erat profecturus. » Apud eundem annalistas exsant litteræ pontificis, quæ narrationi fidem faciunt.

^h Infra decem eos dies, qui inter Gregorii mortem et Innocentii V electionem intercesserunt, has litteras datas esse hinc liquet.

ⁱ Modico illo undecim dierum intervallo, quo sedes vacavit, datae fuerunt hæc litteræ ad sacrum cardinalium collegium, ut ex iisdem patet.

^j Opinio pissimi principis fallax non fuit, nam beatum pontificem veneratur Ecclesia, ejusque nomen Bened. XIV jussu in martyrologium est relatum.

^k Merito fideles omnes mœrebant, nam virum sanctum amiserant, qui continuo clarere cepit miraculis. V. Auctores ap. Raynal. (1276, n. 2 seqq.)

perdita, suo est munere [numero] reinventa, et ovis quæ diu per desertum indevotionis erraverat, gregi sociata Dominico, per eundem nunc salutaribus pascuis satiatur. ^a Educant Latini singultuosa suspiria de profundis, quorum **364** mores idem pater virtutis direxit in semitam et salutis. Plangant et ululenter super se insuper omnes tribus terræ de patris subtractione fidelis, sed illi potissime qui assumptio vivificæ crucis victorioso signaculo sub ejusdem patris securo ducatu contra blasphemos nominis Christiani hostes potenter insurgere gestiebant ^b. Prodeat ergo iste planctus communis in omnem terram, et in fines orbis hujus dolor lamenti perveniat, quia tanti Patris occasus dolorum deposcit lacrymas, qui nonnullos exemplo beatitudinis affluentius irrigabat ^c. Verumtamen inter omnes alios reges et principes omnis terræ præcipue compassionis affectu oculi nostri præ inopia languerunt, lacrymarum jam copia desiccata, eo quod idem pater sanctissimus thronum nostrum super reges et regna constituens, nos dum viveret piis confovebat amplexibus, et paterno favore stipabat ^d. Porro cum ad hujus reparanda dispendia opes et artes humanæ deficiant, quæ potius dispositionis supernæ provisione non fatis generalis æqualitas consolatur, doloris ejusdem remedium, cujus vix unquam de nostro

^a Græcos tandem in concilio Lugdunensi cœcum. ii professos esse processionem Spiritus sancti a Patre Filioque, et quartadecima vice ut aiunt, in communionem latinæ Ecclesiæ receptos fuisse compertum est. Hanc vero gloriam unii Gregorius acceptam se referre testatur Michael Palæologus Græcorum imperator apud Labbeum (tom. XI, p. 950): « Licet antea, iniquis, pergeremus ad viam unionem serentem, et festinarem ad hoc negotium ab antiquo, quod communem Christianorum utilitatem exhibet, nunquam sine sollicitudine tanti operis moraremur; nunc tamen ex quo ad nos vestre sanctitatis litteræ pervenerunt, multo magis instimus, et cum ardore animæ festinantes, opus suscepimus peroptatum. » Ex Græcorum præsulum juramento apud eundem Labbeum (*Ibid.*, p. 971) alia etiam capita unionis palam fiunt. Namque eorum nuntius pro omnibus catholicam prius fidem profiteretur, deinde addit: « Primatum quoque ipsius sacros. Rom. Ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur, ad ipsius Ecclesiæ obedientiam spontaneam veniens fateor, recognosco, accepto, et sponte suscipio. Et ipse omnia præmissa tam circa fidei veritatem quam circa ejusdem E. R. primatum, et episcoporum recognitionem, acceptationem, susceptionem, observantiam, ac perseverantiam servaturum, præstito corporaliter juramento, promitto, et confirmo. » V. ap. Rayn. (1274, n. 14 seqq.) similem ipsius imperatoris professionem, reique totam narrationem documentis comprobantam.

^b Omnium quæ in eodem concilio peracta sunt, exstat nota brevis apud Labbeum (tom. XI, p. 955, seqq.), in cujus fine: « Dominus papa allocutus est concilium narrans prædictas tres causas vocationis concilii, et quomodo negotium Terræ sanctæ, et Græcorum erat inceptum, et feliciter Domino favente consummatum; et inter alia dixit, quod prælati faciebant ruere totum mundum, et quod mirabatur, quod aliqui malæ vitæ et conversationis non corrigebantur, cum particulares malæ vitæ, et bonæ vitæ et conversationis venissent ad ipsum instanter petentes cessionem. Unde monuit eos, quod ipsi se corrigerent, quia ipsi correctis non erat necesse condere aliquas constitutiones super reformatione eorum, alioquin dixit se dure acturum cum ipsis super reformatione morum. Super ordinatione vero parochialium ecclesiarum ne fraudentur rectorum suorum præsentia, et viri idonei ponantur in eis, et super aliis dixit se cito, ante Domino, apponere remedia opportuna. Quod usque in ipso concilio fieri non potuit, propter multorum negotiorum occupationem. »

A pectore cicatricis occiduae signa transibunt, ex animi fortitudine in hoc propinavimus nobis ipsis indubitatae fiduciae spe concepta, quod qui electo famulo suo Moysi non concessit educere populum, alium loco sui meritum claritate non disparem subrogabit, consummaturum cuncta feliciter, per **365** prædictum sanctum patrem in zelo Dei salubriter ordinata ^e. Ad hoc igitur quæsumus, pii patres universalis Ecclesiæ cardines et columnæ ferventes, exercete vigilias, et officiosas curas et operas applicate, ut relegato ejusque contentionis obstaculo, ocius mundo acephalo præsul necessarius erigatur, ubi divinus instinctus vos incitet et pondera subeant æquitatis. Cæterum licet, ut legitur et infallibilibus est notorium argumentis, generatio pereat, generatio altera subsequente, quia tamen terra stat stabilis in æternum, Ecclesia scilicet Dei vivi in suis agendis, et ordinationibus agendorum matura deliberatione decoctis [de eo et is] immobilis perseverat, antequam de morte præfati patris sanctissimi ad nos rumor infestus et nubilus pervaserat, nos et nostros decenter accinxeramus ad iter, ut juxta quod vestro mediante consilio fuerat ordinatum, si fata favissent, suscepissemus de suis manibus sacrosanctis imperii diadema ^f. Sed licet visum sit aliter in Excelsis apud omnium conditorem, qui

^e Alphonsum Castellæ et Legionis regem, atque Eduardum Angliæ, quibus concessit decimas, præ aliis principibus designari arbitrator.

^d Vide notas epistolæ 29 subjectas.

^c Quamvis multos peruites tractatus Gregorius assumpserit, quos consummare non potuit, ut aiunt cardinales sequenti anno, omnes tamen ne apparatu quidem pro sacra expeditione excepto, eo collineabant, iisdem testibus, ut Rudolphi promotionis negotium quietius procederet et securius duceretur. Nam sacre expeditionis dux Rudolphus imperiali diadema redimitus, seu imperator esse debebat.

^f Annal. Colmaricn. de adventu pontificis Lausannæ agentes, de Rudolpho aiunt: « Rex plusquam 900 marchas expenderit in vestris pretiosas. » Has vero hinc discimus, non pro colloquio Lausannæ faciendum, sed pro solemnitate coronationis comparatas fuisse. Quandoquidem post duos tantum menses omnia præsto erant ad suscipiendum iter Italiam versus. Ne autem de re tanti momenti quiddam inobservatum præteream, cum an. 1274 exente constitutus fuit primus terminus coronationis dies festus omnium sanctorum anni seq. id factum fuit non modo cardinalium votis auditis, sed etiam Rudolphi voluntate explorata, ut ait Gregorius in litteris ap. Rayn. (1274, num. 56) ad archiep. Salisburgensem: « Aliquem vel aliquos ad nostram præsentiam destinaret, qui super ejusdem assignatione termini, quod suæ commoditati congrueret, et alias plene super hoc ejus nobis exprimeret voluntatem. » Non secus factum puta, cum Lausannæ necessario mutatus fuit terminus in sanctum diem Pentecostes anni 1276. Id quippe rationi consentaneum erat, ut tanti principis desiderium, seu voluntas cuius deliberationi præmitteretur. Sic Clemens V anno 1311 diem pariter Pentecostes Henrico VII assignaverat, nihilominus commodior alia dies a principe est electa; « Super hoc, matura deliberatione præhabita, festum assumptionis B. M. V. proxime venturum pro termino ad recipiendum in basilica principis apostolorum de Urbe more solito unctionem hujusmodi, et ipsius imperii diadema, aliaque imbi solemnina peragenda recepit, prout nobis per solemnes suos ambaxiatores, ac nuntios, et speciales litteras intimavit suo regali sigillo pendenti munitis. » (*Ex Regest. Vat. Clem. V*, anno 6, ep. 754, fol. 186; Rayn. 1311, n. 7; *Bull. Vat.* tom. I, p. 248.) Quamobrem Rudolphi verba pontifici et cardinalibus statum diem tributentia ita accipi debent, ut votum regis non excludant.

disponet in apostolica sede virum secundum cor nostrum, ut credimus; adhuc tamen in ipso procedendi proposito parati pariter et accincti perseverantes immobiles, et de matris Ecclesie invariabilitate **366** sperantes, ipsum iter duntaxat suspendimus, et relaxamus in tempus, donec per vos aut futurum

* Testimonium isto præclarius objiciendum iis, qui negant Rudolphum serio cogitasse de coronatione Romana excogitari non potest. Usque ad interpontificium Gregorii X quod ab Januarii anni 1276 die decima ad primam et viciesimam ejusdem mensis, cum successor electus fuit, numeratur, rex Romanorum nil habuit antiquius, quam imperialia insi-

A summum pontificem, quorum beneplacitis semper in omnibus promptitudine spiritus obedire disposuimus, nos perfectius informari contigerit, quid nunc ulterius devoto Ecclesie filio sit agendum *. Datae.

gnia Romæ de pontificis manu suscipere. Quare post mortem Gregorii X annis aliquot ab iisdem petendis destiterit, paulo infra palam fiet. Interim pius princeps sacro cardinalium collegio testatur, se iter suspendere, quoad ipsi aut pontifex electus deceiverint, quid sibi deinceps agendum fuerit.

367 LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA PRIMA.

Rudolphus gratulatur Innocentio V papæ de ejus electione in Romanum pontificem.
(An. Dom. 1276, cod. Rud. i).

ARGUMENTUM. — Rudolphus in eandem sententiam, iisdemque fere verbis quæ in præcedenti epistola ad sacrum cardinalium collegium adhibuit, gratulatur novo pontifici electo Innocentio V. Eximius eum laudibus effert, se uti filium singularem ei subjicit, atque se juxta Gregorii determinationem imperiale diadema ejus manibus, Deo sic disponente, accepturum. Henricum Basileensem episcopum suum oratorem mittit tam de coronatione quam de aliis negotiis apud eum acturum.

Lætentur cœli et terra in voce festivæ jucunditatis exsultet; adsunt enim catholicæ fidei festa celebrata; adsunt sacrosanctæ matris Ecclesie nova congaudia post lamenta; nam Dominus, qui a sponsa sua quandoque serenitatem avertit, ut iterum se convertat ad eam in claritate lætitiæ potioris, suam ab ipsa misericordiam non abscedit, Ecclesie faciem, quam in obitu fel. domini Gregorii X summi pontificis beatissimi et gratiosissimi patris nostri, nubo luctuosi mœroris obduserat, radio successivæ consolationis illustrans, et ei quam novo semper fœtu multiplicat, novum patrem suscitans

* Sacra expeditio et coronatio regis Romanorum haud dubie nisi negotia præcipua, de quibus agendum erat. Nihilominus controversia, quæ Rudolpho cum rege Siciliae Carolo intercedebat, post Gregorii mortem tanti momenti res esse cepit, ut Rudolpho eidem impedimento fuerit, quin Italicum iter susceptum prosequeretur. Et vero Innocentius Aretio, ubi fuerat electus, Romam profectus, die 22 Februarii mensis ibi consecratur; rex autem Siciliae, cujus intererat senatoriam dignitatem, sive Urbis regimen, et vicariatam Tusciæ retinere, paucis post diebus, videlicet 2 Martii homagium fecit novo pontifici de Siciliae regno, et terra citra Pharam apud P. Lazari (*Miscell.* tom. II, p. 18 seqq.), quod pontifex suis apostolicis litteris inseruit, hæc adjungens in fine: « De fratrum nostrorum consilio declaramus, quod pro eo quod per te, vel per alios egisti hactenus, de beneplacito sedis apostolicæ dominium, senatoriam, seu regimen Urbis, ac vicariam Tusciæ, non venisti in aliquo, nec fecisti contra conditiones contentas in instrumento, seu litteris confectis de collatione regni Siciliae, ac totius terræ, quæ est citra Pharam usque ad confinia terrarum Ecclesie Romanæ, civitate Beneventana cum suo territorio, districtibus et pertinentiis excepta, tibi facta sedis ap. auctoritate per bon. mem. Anibaldum Basil. XII apostolorum presbyterum, et dilectos filios nostros Richardum S. Angeli, Joannem S. Nicolai in Carcere

B pro defuncto, meritum candore conspicuum, et virtutum præstantia luminosum, per cujus jucunditæ substitutionis effectum quiddam profluvii lugubris in maxillam illius eruperat pro repente sublato, speratur indubitanter abstergi. Et licet pro tanti patris occasu præ inopia oculi nostri languerent lacrymarum jam copia desiccata, eo quod, præter alia plurima gloriosa et prædicabilia, quæ pro bono statu catholicæ fidei orthodoxæ concepit et statuit, thronum nostrum super reges et regna constituens nos, dum viveret, piis confovebat amplexibus et paternis favoribus ampliabat; ex eo tamen mœstitiæ nostræ, cujus vix unquam de nostro pectore cicatricis occiduae signa transibunt, jam propinavimus nobis ipsis remedium, quod qui electo famulo suo **368** Moysi non concessit educere populum, virum secundum cor nostrum in apostolica sede disposuit, qui prædecessoris sui sanctissimi inhærendo vestigiis, cuncta debeat consummare feliciter per eundem prædecessorem salubriter ordinata *. Porro cum generatio quæque prætereat, generatione altera denuo subsequente, terra tamen stat stabilis in æternum, Ecclesia scilicet Dei vivi in suis agendis, et ordinationibus agendorum matura deliberatione decoctis, immobilis, prout operum docuit evidenter, perseverat. Propter quod, beatissime pater, de cujus creatione divinitus ordinata revixit omnino spiritus no-

Tulliano, et Jacobum S. Marie in Cosmedin diaconos cardinales, nec pœnas in eisdem conditionibus expressas, vel earum aliquam incurristi, nec juramentum super eisdem conditionibus plenarie adimplendis et inviolabiliter observandis a te præstitum aliquatenus violasti, nec quandiu deinceps eadem dominium, senatoriam, seu regimen urbis toto tempore tibi ad hoc ab eadem sede concessio, aut vicariam Tusciæ de nostris vel prædictorum nostrorum concessione seu beneplacito gesseris, contra conditiones easdem in aliquo veniens aut faciens, nec prædictas pœnas aut aliquam ipsarum incurres, nec præfatum juramentum propterea violabis. Actum in palatio nostro Lateranen. 4 Martii, pontif. nostri anno primo. » Quæ duo capita, regimen videlicet Urbis Romæ et vicariatam Tusciæ, confirmata Carolo per totum spatium annorum decem, quod ad Septembrem anni 1278 perveniebat, cum coronatione Rudolphi pugnabant. Quamobrem Innocentius eum admonuit, « ut iter ad veniendum in Italiam non assumeretis, et si assumpseratis nequaquam assumptum prosequeremini, » ut aiunt cardinales totum negotium enarrantes ap. Rayn. (1277, n. 48). Carolo enim præsentem in Urbe pontifex negare non poterat, quod jurepudim ab apostolica sede obtinerat; at metuens, ne forte armis controversia decideretur, eam prius componendam, deinde ad coronationem deveniendum censuit.

ster tripudius ineffabili secundatus, in sinum gratiæ vestræ colligite quæsumus filium singularem vestris et matris Ecclesiæ beneplacitis semper in omni spiritus promptitudine pariturum, opus Dei benigne perficientes in nobis ex tradita vobis desuper potestate ^a. Verisimiliter quippe non arbitrari non possumus, **369** quod tam ardus rei consummatio vestra sit cœlitus gloriæ reservata, ut in dextera vestra perficiat, cujus gratiosi præsidii a sublimationis nostræ principio se non sensit expertem. Ecce ergo venerab. fratrem Henricum Basiliensem episcopum, etc., ^b vobis et Ecclesiæ Romanæ devotum ad beatitudinis vestræ pedes fiducialissime duximus destinandum supplici devotione petentes, ut ei, in quem transfudimus intima cordis nostri, auditum præbere benevolum, et in omnibus nostris agendis fidem credulam adhibere dignemini, sicut nobis, exauditione [ex auditione] gratuita subsequente.

EPISTOLA II.

Rudolphus scribit cardinali post mortem Gregorii X pont. max., et eidem commendat legatum suum.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. II.)

ARGUMENTUM. — Eadem occasione sacrum cardinalium collegium admonet, se ad novum pontificem, et una simul ad eos oratorem mittere; destinasse Basiliensem episcopum, qui suis negotiis vacaret, eumque omnibus commendat.

Mutato, Domino ut placuit, sacrosanctæ matris Ecclesiæ statu inopinabiliter his diebus ^c, in cujus mutatione tam subita noster stabiliri non potuit, quin cum eo mutationis incommoda sustineret. **370** Ecce quod vener. N. cui nostra cordis arcana communicata sunt omnia, velut imaginarium nostræ præsentis ad beatitudinis apostolicæ pedes, et ad vos ^d fiducialiter duximus destinandum, rogantes attentius, et hortantes, quatenus super universis et

^a Ad hæc tempora pertinere videntur patentes litteræ (lib. I, ep. 28) queis Mediolani se adfuturum pollicebatur die sancto Paschatis, seu 5 Aprilis, inde ad Urbem progressurum. Non enim credibile est, datas fuisse postquam Rudolphus est vetitus progredi. Num autem uno eodemque tempore datæ fuerint cum gratulatoriis illis, an seorsim, expeditum non est decernere. Certe ante prædictam Innocentii admonitionem utraque scriptæ sunt; utrobique enim de imperiali dissenate suscipiendo agitur, juxta Gregorii deliberationem.

^b Litteras aliquandiu ante oratoris adventum esse allatas Romam colligitur ex laudata cardinalium epistola, eum siquidem supervenisse dicunt, dum de componenda controversia agebatur: « Tandem ven. fr. Basiliensi episcopo vestro tunc nuncio ad sedem apostolicam accedente, ac eccellente principe domino Carolo illustri rege Siciliæ charissimo ipsius Ecclesiæ filio apud eodem existente prædictam, præfatus pontifex Innocentius laboravit sollicite, ac diligenter interposuit partes suas, ut tractatus hujusmodi optatum exitum sortiretur. Sed eodem pontifice Innocentio, sicut de dispositione processit Altissimi, eum incurrente infirmitatis articulum, in quo temporalis cursus vitæ snavit, tractatus ipsi desideratæ consummationis effectum consequi minime potuerant. » Unde patet, destinatum fuisse oratorem, ut habent litteræ, sed ejus adventum et prædictum Siciliæ regis homagium, et pontificias litteras Rudolpho persuadentes, ut iter Italicum aut non susciperet, aut suspenderet, prævisse oportet. Secus enim cardinalium litteris cum Rudolphinis minime conveniret, quod ne cogitandum quidem de tam integris rei testimoniis.

^c Etas litterarum innotuit paulo post B. Gregorii mortem. Unde magis magisque confirmatur, Rudolphum de oratoris destinatione loqui, quem cardinales post menses aliquot Romam venisse aiunt.

A singulis vobis ipsius eloquio proponendis, eidem fidem credulam adhibere curetis, nobis ad expeditionem eorum, gratuitam opem et operam, prout de vestra benignitate confidimus, efficaciter applicando ^e.

EPISTOLA III.

Gaudet de novo electo pontifice, et procuratorem in Romana curia constituit.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. III.)

ARGUMENTUM. — Per hoc regium diploma constituit novum procuratorem, seu legatum suum apud sanctam sedem cum necessariis facultatibus. De rebus gerendis eum instruit, præmia pro iisdem bene gestis pollicetur.

Exaltator humilium Deus vota nostra ab excelso prospiciendo desideratum, imo virum desideriorum Ecclesiæ suæ sanctæ sponsum prævidit idoneum, et si quid, si au emus dicere, in suis antecessoribus extitit imperfecti, quasi per formam completam in sanctissimo nunc patre nostro domino papa perficere misericorditer est dignatus ^f. Sane in ipso noster requiescit animus, in ipso pontifex anchoram spei nostræ, ut ipse nobiscum regnum regat, in imperio imperet, ordinet, et disponat, quæ utriusque hominis sunt **371** salutis ^g. Præterea credimus, imo certum gerimus, quod apud ipsum noster esse debeas [debeat] oculus non dormitans, auris patens, dextera manus facta nostra dirigens et gubernans; sic ut nostra directio et in sacro Romano imperio provectioni tibi tuisque a progenie in progenies ad exaltationem cedere debeat nominis et honoris ^h. Porro apud ipsum sanctissimum patrem nostrum, te nostrum procuratorem constituimus ad consulendum, et allectivis persuasionibus impetrandum omnia sacro Romano imperio profutura, sanctissimi votis non contrariis, sed per omnia sibi consentanea ⁱ suum namque velle, suum nolle a nostra non discrepabit ullo tempore

^d Quidquid in negotio coronationis, cæterisque tractatibus ad Rudolphum spectantibus actum fuerat, ex consilio sacri collegii factum vidimus. Quare jure destinatur legatus ad pontificem et cardinales, sive ad apostolicam sedem.

^e Notandum discrimen: pontificis auctoritas, cardinalium patrocinium exquiritur.

^f Fallitur haud dubie collector ad Innocentii V pontificatum spectare putans hoc diploma, quod insuper pro litteris gratulatoriis, iterum falsus in titulo, se demonstrat accipere. In cod. etiam Cæsareo eundem titulum legit auctor Piet. Aust. (lib. I, c. 9, p. 56). Recte autem ætatem differt ad Nicolai III pontificatum, qui cœpit sub finem anni 1277. Si enim de Innocentio sermonem haberet Rudolphus, in antecessoribus imperfecti aliquid suspicari non auderet. Uni enim Gregorio Innocentius successerat, de cujus benevolentia ac liberalitate tam multa dixit in præcedentibus litteris. Itaque loco movendum est diploma istud, et ad annum 1277 pene completum transferri debet.

^g Magnum revera obsequium, magna in principis apostolorum successores reverentia! Sacerdotii et regni concordiam indicat per utrumque hominem, nempe per pontificem maximum, et se futurum imperatorem.

^h Cum documento valde utili quibusvis summorum principum administris conjungit præcipuum negotiorum omnium, provectionem videlicet ad imperium per Romanam coronationem, a qua per biennium Nicolai prædecessores Innocentius et Adrianus V atque Joannes XXI pro bono pacis eum arcuerant.

ⁱ Præclarior ejusdem concordie testimonium, perpetuum magni hujus progenitoris Augustæ domus Austriacæ monumentum. Quæ scilicet constans pii principis voluntas ab ipsa electione originem ducit: « Subjicimus, inquit, humeros imbecilles, sperantes

voluntate. Pro nobis vigila, ministerium tuum imple, A opus fidelis viri perface, de reliquo a nobis coronam [curam] justitiæ præstolare.

372 EPISTOLA IV.

Innocentius pontifex commendat Rudolpho imperatori Coloniensem Ecclesiam et archiepiscopum.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. iv.)

ARGUMENTUM. — Innocentius V Siffredi Coloniensis archiepiscopi necnon Ecclesiæ suæ angustias atque injurias iniquissimo animo ferens, utrumque etiam atque etiam regi Romanorum commendat.

Innocentius etc. a Charissimo in Christo filio Rudolpho. Ecclesiæ et personas ecclesiasticas eo tibi fiducialius commendamus quo erga ipsas zelum te habere novimus promptiorem, et per quem gratum obsequium Deo præstas, et hominibus te reddis merito gratiosum [gratiosissimum]. Sane, sicut accepimus, nobilis G. b comes Juliæcensis non contentus, quod jamdudum ecclesiam Coloniensem gravibus affectis injuriis et pressuris, adhuc Ecclesiam ipsam B et vener. fratrem nostrum Coloniensem episcopum c innumeris angustiis et variis persecutionibus affligere non veretur. Quia vero confidimus, quod per tui favoris auxilium eadem Ecclesia quam paterno zelamur affectu a suis debeat angustiis respirare, celsitudinem tuam affectuose rogamus et hortamur atente, quatenus archiepiscopum et ecclesiam prædictos habens pro divina et nostra reverentia propensius commendatos, ipsis in suis juriis assistas, et tradita tibi divinitus potestate defendas eosdem; ita quod propitiationem 373 divinam exinde uberius merearis, et nos devotionem tuam possimus merito commendare d.

EPISTOLA V.

Gratulatur pontifici novo de pontificia dignitate, eidem se submissee commendans.

quod nobis tam Dei quam sacros. matris Ecclesiæ, nec non apostolicæ gratiæ plenitudo, atque paterni vestri favoris clementia debeat non deesse. » Piet. Aust. (lib. 1, cap. 4, p. 33) ut suis in litteris ad Gregor. X aiebat, quas integras adduximus (pag. 280).

a Titulatoris novum crimen! Regem Romanorum propria auctoritate imperatorem appellat. In cod. Cæsareo, quem vidit auctor Piet. Aust. ne Innocentii quidem nomen exprimitur: quare Joanni tribuendam epistolam credidit. At animadvertere illum deiecit, probabiliter Innocentium natione Burgundum, atque archiepiscopum olim Lugdunensem de Coloniensi archiepiscopo et ecclesia fuisse sollicitum, quam Joannem Lusitanum, cujus ardor laudatur pro Terræ sanctæ reliquiis conservandis. Noster codex quæstiones omnes removet, Innocentio enim reddit male illi ablatam hanc epistolam.

b Guillelmus, qui et Willelmus. De eo Trithem. (an. 1277) c Willelm. comes Juliæcensis cum tribus filiis suis et 468 armatis regale oppidum ad Aquasgrani obsedit, » suamque in potestatem redigere molitus est in o lium Rudolphi, cæsusque est cum omnibus suis. Sic pœnæ luit injuriarum, quibus ecclesias et ecclesiasticos affecerat.

c Siffridus præcedenti anno ex proposito Moguntino assumptus, Engelberto de domo nobilium de Walckemburg successerat. Hic multo graviora passus fuerat a suis civibus. V. Raynald. (1264, n. 41 seqq.). Iisdem civibus adhærens comes Juliæcensis anno 1267, archiepiscopum victum captumque terrimo carceri mancipaverat, ut ait Trith. Huc pontificem respexisse non est dubium.

d Aieham supra (l. 1, ep. 38, in not.) reges omnes jurejurando se astringere ad suæ quemque ditlonis ecclesiarum defensionem. Hic vero pontifex regem Romanorum hortatur ad Coloniensis ecclesiæ atque archiepiscopi electoris ulciscendas injurias, tanquam futurum imperatorem ac pontificiæ universali potestati, in temporalibus obsecundaturum.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. v.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus castra moturus in Austriam adversus Otocarum Bohemiæ regem, festinanter rescribit, et gratulatur novo pontifici Joanni XXI ad quem opportunius se missurum promittit nuntios idoneos, et solemnes. Interim se, suosque omnes pontificiæ voluntati submittit: ac demum de expeditione continuo suscipienda contra Otocarum illum admonet.

Sanctissime, etc. e Laudabilis et gloriosus in æterna sæcula Dei filius, benedictus, et benedicens omnibus in ipso confidentibus, æternorum, ac transitoriorum ordinator inscrutabilis, sanctam matrem Ecclesiam uberrimæ consolationis uberibus consolatus, oleo lætitiæ ipsam perungere, perunctam in tuta statione reponere est dignatus. Quippe ad supremæ dignitatis apicem suminum et sanctissimum apostolatus gradum vobis, ad reformationem quidem imperii et salutem Terræ sanctæ pretioso Christi sanguine rubricatæ divinitus elevatis, eadem sancta Mater Ecclesia redivivæ jucunditatis gaudiis renovata, votivæ fecunditatis exultationibus gratulatur. Nec mirum; Deus enim pacis et dilectionis, immensæ bonitatis in ipsa signa posuit, cum vos sibi patrem disposuit, suo gregi 374 pastorem misericorditer prælegit. Hujus immensæ jucunditatis materia, etsi cunctos movere debeat, qui se membra capiti adhærentia recognoscunt, nos primo et principaliter exaltationi vestræ tanto jucundius congraudemus, quanto limpidius cognoscimus ad optatæ salutis bravium per infinitæ vestræ bonitatis, et subventionis consilium et auxilium nos vocatis f. Hoc illius testimonio, qui scrutator cordium est et renum, non tam litteris, aut nuntiis possumus explicare, quam in corde gerimus et in mente. Ex tanta igitur, quam de vestra sanctitate concepimus, cle-

C a Adriano V septem et triginta dierum pontifici electo, non consecrato, has litteras missas esse videtur innuere chronologia pontificia et regia. Quandoquidem die 12 mensis Julii Adrianus eligitur, moritur 18 Augusti, ac post interpontificium dierum 28 Joannes XXI eligitur die 15 Septembris. Rudolphus ex Alsatia Campidunum castra movet die 4 Augusti. Inde Ratisbonam, duce Baviaræ prius compresso, ac demum Pataviam, quo pervenit 26 Septembris. Itaque Rudolphus cum pontifici nuntiabat, se validum exercitum comparare, fortiter accingimur ad debellandum, nondum castra movisse videtur ex Alsatia, ubi nuntium electi novi pontificis acceperit mense Julio; eodemque mense, antequam sequenti moveret castra, hanc epistolam dederit.

f De Adriano, antea card. diacono sancti Adriani, Innocentii IV nepote ex fratre, qui Ottonobus vocabatur, natione Genuensis, multa narrant historici, que summa cum laude gessit pro sancta sede. Clemens IV legatione Anglicana prudenter, constanter D que perfunctio: « Laborasti, inquit, satis diu, et te Dominus in tuis laboribus honestavit, et humano judicio jam complevit eodem, » ap. Raynald. (1267, n. 34). Attamen ad rem nostram nihil suppetit apud historicos. In cod. tantum Vallic. exstant litteræ card. Joannis Cajetani, postmodum Nicolai III quas idem Raynaldus (1276, n. 26) indicat; ex quibus constat, ipsum cardinalem cum Jacobo sanctæ Mariæ in Cosmedin. diac. card. missos Viterbium ab Adriano statim electo, ut cum Carolo Siciliæ rege componerent controversias eidem cum Rudolpho intercedentes. Quid vero? Cardinales in sepe laudata epistola ad Rudolphum, idem testantur: « Sed, continuo addunt, quia prædictus pontifex Adrianus post promotionem suam brevissimo tempore supervixit, assumpta prosecutione ad id, quod prosequentium intendebat instantia, non pervenit. » Quomohrem ab istis Adriani coeptis abludivit hæc Rudolphi testificatio. E contrario cum gessit Joannis XXI cujus nomen

mentia sine ullo deliberationis, aut consultationis A ambiguo nostram ipsius personam, conjugem, liberos ffios et filias, res et honores habita et habenda a vestrae sanctitatis manibus tradimus et mandatis, humilitatis nostrae caput in sinu vestrae misericordiae reclinantes, ut vere possumus dicere cum sapiente: *In omnibus requiem quæsivi, et in hereditate Domini morabor*; secure morabimur, qui omnem sollicitudinem nostram in vos projicimus, quia scimus quod vobis cura est de nobis. Quomodo igitur a semitis vestris declinabimus? et a via mandatorum vestrorum aliquatenus recedemus? qui omnia vobis subijcimus, cuncta vestris manibus tradimus, vobis vivere et in regno vos rectorem habere volumus sic, ut inter nos sit identitas mentium, et inseparabilis unio voluntatum b. His paucis, pater sanctissime, mentis nostrae gaudium per secretum et familiarem nuntium sub quadam festinantia duximus exprimendum, continuis post 375 hunc idoneis et solemnis nuntiis vestrae sanctitatis praesentiam visitando c. Porro sanctitatem vestram nosse cupimus, quod divina nobis favente clementia, totius nostri Romani regni principes pro recuperatione rerum, jurium, et honorum imperii favorabiliter nobis astant, ipsorumque consilio, viribus, et auxilio fortiter accingimur ad debellandum inclytam virum regem Bohemiae, nostrum et sacri Romani imperii unicum contemptorem injuriosum, multorum principatum detentorem d, sperantes in illius misericordia, qui est realstans superbis, humilibus autem dat gratiam, quod intentum nostrum de ipso laudabiliter perficere debeamus.

EPISTOLA VI.

Rudolphus rescribit Ungariae regi, et se excusat quod preces ejus non admisit.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. vi.)

ARGUMENTUM. — Ladislao Ungariae regi petenti pro camerario suo quosdam districtus in terris juris imperii ab Ottocaro occupatis, reponit, incerto C adhuc jure terrarum, ininus opportunum fore quidquam in iisdem concedere: et regium animum demerendi causa, eidem exhibet quiddam sine juris laesione concedi valeat.

Regalibus vestris litteris e nuper culmini nostro

Petri Juliani cardinal. episcopi Tusculani minus celeberrima inveniunt apud historicos, non modica convenientia est, ut palam fiet infra nota c.

a Honori regis Romanorum, seu imperatoris electi nihil aliud deerat, quam diadema imperiale, quod se assecuturam sperabat post compositas controversias, cui re maxime se incumbere suis litteris nuntiaverat Joannes pontifex, ut patet ex hoc Rudolphi responso.

b Quamquam pius optimusque princeps hujusmodi semper obsequio principis apostolorum successorum prosequatur, fateri tamen oportet pontificiis litteris, quibus rescribit, ad hoc animi sensa exprimendi genus, reverentiae atque amoris plenum adactum esse.

c Narrant cardinales in praedicta epistola, quemadmodum Basileensi episcopo, aliove quovis Rudolphi mandatum habente a Romana curia absentibus, controversiis illis componendis vacare non poterat: deinde aiunt: « Propter hoc laudabiles in iis eorumdem praedecessorum suorum semitas prosequens, magnificentiam vestram per suas litteras attente rogavit, et hortatus est in Domino Jesu Christo, ut cum omni festinantia, qua possetis, aliquos viros idoneos, pacis et concordiae zelatores plenum a vestra celsitudine ad praemissa mandatum habentes, ad eadem vestro firmanda nomine ad ipsius praesentiam mitteretis. Voluit quoque idem pontifex Joannes, ut praenuntiaretis eidem, quando viros eos venturos ad suam praesentiam verisimiliter crederetis,

directis affectione benigna receptis, et ut decuit eis lectis et plenius intellectis, super earum serie celsitudini vestrae taliter duximus respondendum. 376 Quod licet ad omnia esse velimus ultronei, quae vestrum demulcere possunt animum et affectum, et licet spectabilem virum N. camerarium vestrum, suis claris et virtuosis exigentibus meritis gratiosae benevolentiae vobis patentibus amplexetur, quia tamen nos ipsi, et dilecti principes nostri N. et N. in quibusdam terris, quas inclytus rex Bohemiae occupare dignoscitur, nos contendimus jus habere, non minus reprehensibile videtur, si sic repente, sic praecipitanter ad collationem aliorum districtuum ad easdem terras spectantium, hujusmodi declaratione, seu discretionem neglecta, cui videlicet, quibusve de jure competere, nos contingeret prosilire f; ideo vestra nobis porrecta petiitio pro dicto N. ad praesens est effectu frustrata, quae utique mentem regiam displicentiae spiritu non perturbet, cum sint, ut nostis, agendorum processus hujusmodi aequis trutinandi iudicii, et maturis examinandi consiliis, et exactis, ne possit mutabilitatis et inconstantiae argui praesidentia principalis. Verumtamen ad vestrae gloriae titulos atolendos tam fervide gerimus inconcussa sinceritatis affectum, ut quod libuerit vobis et nobis super hoc, in benevolentiae singularis uberis affluentia quantum sine juris possimus injuria libenter et liberaliter aspirare g.

377 EPISTOLA VII.

Rudolphus promittit se de perpetrato quodam facinoroso ultionem sumpturum.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. vii.)

ARGUMENTUM. — Principem sibi adhaerentem a sive Ottocari defecturum scripto seu dissidatione, ut tunc moris erat, admonet, ut illum maneat denunciari hostem imperii; hostilia cujusdam Ottocari adhaerentis nuntiat; flagitium in presbytero admissum detestatur.

Rem horribilem et perniciosam exempto, quae nuper ad aures nostras de cujusdam presbyteri vasis seminariis amputatis, te annuntiante pervenit, amaro commiserantes affectu, parati sumus ad libitum emendationi patraei facinoris inhiare. Super dissida-

ut interim procuraret, quod et praefatus rex (Carolus) de suis proderet propter hoc nuntiis, etc.)

d Pataviae, ni fallor, pontificias litteras accepit. Ibi enim pro certo affirmare poterat, totius nostri Romani regni principes consilio, viribus et auxilio sibi adesse: nam Bavariae duce Henrico nuper compresso, qui castra ejus sequebatur, debellandus remanebat rex Bohemiae unicus Rom. imperii contemptor.

e Mortuo Hungariae rege Stephano an. 1272 circiter Kal. Aug., duo filii impuberes successerunt. Ladislao scilicet natu major sceptrum regni adeptus est, Andreas ducatum Sclavoniae (infra, ep. 16). Ladislao rex Siciliae Isabellam filiam nuptui tradidit, incertum quo anno; certe non 1272, tametsi Raynaldus (n. 52) litteras Gregorii X ad eundem referat, in quibus eum admonens ut fideles administratos eligat: « Qui, ait, erga tuam, et charissimae in Christo filiae nostrae reginae Ungariae illustris consortis tuae, charissimi in Christo filii Caroli regis Siciliae natae personas fidelitate ac devotione debita polleant; » erat enim impubes, ut con tanter auctores tradunt.

f Indicium certum, has litteras datas esse ante debellatum Ottocarum, postea enim neque consulto, neque mature factio opus fuit.

g Princeps justitiae cultor, pollens consilio, ut ait Engelbertus Coloniensis archiep. (Piet. Austr., lib. 1 c. 4, p. 34) aequam repulsa rationem reddidit, et incerti Martis eventus enuntiat, deinde regem adolescentulum benevolentia et liberalitate demeretur.

tlone • regis Bohemæ, ut scripsisti, consultius excitantes, ut magis congrui temporis opportunitate captati, quando videlicet contra eum fuerit definitum [Fors. difinita] prolata sententia ^b, ut processus omnino calumnia careat, ipsa diffidatio celebretur. Porro ut rumores, quos nuper accepimus, te profecto non lateant, tuæ sinceritati describimus, quod N. in favorem N. de novo compluribus curribus et equibus quamdam civitatem N. violenter intravit, exterminans eam incendiis et rapinis ^c.

378 EPISTOLA VIII.

Archiepiscopus Salzburgensis, apud Rudolphum Cæsarem episcopum Secoviensem suffraganeum suum accusat.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. viii.)

ARGUMENTUM. — Fridericus archiep. Salisburgensis, qui cum Conrado Frisingensi in Styriam et Carinthiam excurrans, a suffraganeo suo Bernardo Secoviensi traductus, tanquam populos Ottocaro subditos ad defectionem suscitaret, fuga sibi consulere compulsus fuerat; illum accusat legationis ad Augustana comitia, jaclantis adversus imperium et sanctam sedem, ac subversionis cleri et populi. Eumque orat ut in unius proterviam ad aliorum exemplum animadvertat.

Domine, sciatis ^d, quod episcopus Secoviensis [Secoviensis] suffraganeus noster, prohibentibus nobis et invitis, assumit legationes Deo et vobis contrarias ^e, spreta devotione Romanæ Ecclesiæ, qua vobis et nobis tenetur. Dum vper nos idem episcopus pertransiret, ipsum super hoc fraterne corripuimus et occulte; ipse vero nostra correctione temere vilipensa, adversum nos, et ven. fratrem nostrum Conradum prorumpens in stultiloquium, multis magnis viris astantibus publice proclamavit et dixit nos ambos ad terras sui domini regis non ob aliud descendisse, quam ut ipsarum statum in vestrum favorem proditorie turbaremus; tantumque factionis suæ

^a Quod Romana resp. per faciales gerere consuevit, alii alium in modum faciebant Rudolphi tempore. Diffidatio per scriptum solemnior erat. V. Du Cang. Glossar.

^b Hinc ætas litterarum patet, datæ scilicet sunt ante Augustana comitia, seu ante diem 24 Junii 1275.

^c De his quæ Ottocarus hostiliter gessit hoc anno in Salisburgensium ecclesiam, dicam infra (ep. 15). Illi adherentes, seu quibuscum Ottocarus fœdus inierat, similia facere testantur hæc litteræ. Horum præcipui erant Henricus dux Bavarix, marchio Badensis, et Eberhardus comes Wirtembergensis. De quo hic agatur inexploratum mihi est. Huc referri debet epist. xv, quæ infra ponitur in cod. extra locum suum.

^d Hansizius (*Germ. Sac.* tom. II, pag. 380 seqq.) Friderici archiep. Salisb. novem affert epistolas, quarum prima in nostro cod. est lib. I, ep. 38, altera est lib. II, ep. 15, quam sequitur præsens de episc. Seccov. nullaque ordinis discrepantia succedunt reliquæ, præter 29 hujus libri, quam Hansizius retulit (tom. I, p. 416) de episcopis Pataviensibus cum suo titulo, qui licentiam collectoris redarguit, ut videbimus.

^e Legationem baud dubie innuit pro Ottocaro susceptam ad Augustana comitia. Vide supra (lib. I, ep. 29, in not.). Summa legationis, ut monet auctor Piet. Aust. (lib. I, c. 11, p. 62) in hoc sita erat, ut protestaretur. « Rudolphum vitio creatum Cæsarem, adeoque pro legitimo, qui comitia generalia imperare, aut de rebus imperii disponere possit, non agnoscendum. »

^f Carinthia et Styria provincix clientelares imperii ab Ottocaro detinebantur qua dotali, qua hæreditario jure, una cum Austria, ac provinciis cæteris, quæ a Rudolpho repetebantur, tanquam juris imperii, quasque Ottocarus renuens restituere, in comitiis

contra nos fautores et complices provocavit, quod per vias devias nos fugiendo a terris illis cum magno nominis nostri vituperio recedere oportebat ^f. Idem episcopus de quibusdam verbis fatuus in angusta [Fors. Augusta] gloriando se jactitans ^g non solum laicos a devotione vestra 379 retrahit et avertit, verum etiam clericis et religionis viris inflat et suggerit non tantum imperio, sed et sedi apostolicæ rebellare ^h. Consilium itaque nostrum, quod precibus immiscescum, est istud, ut toto conamine cogitetis, qualiter episcopo dicto, qui solus se iræder suffraganeos aliosque prælatos erigit, et protervit, et aliis est occasio delinquendi, per effectum pœnalis operis ostendatis quam sit temerarium tam atrociter et proterve Romanam lædere majestatem. Scimus enim, quod si oris ejus temerarii maxillas freno constringitis, requiescent et manus et labia cæterorum stulto surgentium ex adverso ⁱ.

380 EPISTOLA IX.

B Salzburgensis archiepiscopi gravissima querela de Ottocaro rege Bohemix post mortem Gregorii X pont. max.

(An. dom. 1276, cod. Rud. ix.)

ARGUMENTUM. — Ottocarus post mortem Gregorii X, laxatis habenis iræ suæ adversus adherentes Rudolpho, in tantas angustias archiep. Salisburgensem conjecit, ut regium præsidium implorare coactus fuerit. Quamobrem mittit nuntium, qui oretenus mala omnia narret; præterea de novi pontificis creatione, et de futura ejus coronatione Rudolphum sciscitatur, seque in fide erga illum constanter in quibusvis periculis permansurum promittit.

Serenissimo domino suo Salzburgensis promptissimam cum devotis orationibus ad quævis beneplacita voluntatem ^j. Qui adversus sanctam Romanam Ecclesiam, sacrumque Romanum imperium se jam dudum vibratis suæ rebellionis cornibus, cantuaciter

Augustanis hostis imperii denuntiatus fuerat. Itaque Salisburgensis earum populos sibi subditos ad fidem regi Romanorum exhibendam cohortans, ab æquo et recto nullatenus recedebat.

^k Vide infra epist. 24 et notas ei subjectas.

^l Exstant ap. Raynaldum (1275, n. 10) Gregorii litteræ increpatorix ad Ottocarum datæ « Belliquadri xi Kal. Aug. anno 4, » in quibus, ni fallor, episcopi hujus ingenium perstringitur: « Quid hic tuus, inquit, vel potius prout verisimiliter præsumimus, tuorum consiliariorum inconsultus conatus habuit, nisi culpam? . . . Sic enim personam tuam solite charitatis vinculis amplexamur, ut præmissa, quæ usque adhuc facilitati, vel aliorum malitiæ credimus imputanda, donec a te illa perceptorimus ex sententia dicta esse. » Nisi enim regi consilium dederat, ut per nuntium et litteras debitum imperium erga Christi vicarium obsequium desereret, ipsemet ab eodem clerum populumque avertebat. Præterea probrosi quidam libelli circumferebantur in Rudolphum, quorum auctor idem episcopus putabatur. Quod tamen ille asseveranter negavit in suis litteris ad Rudolphum, quarum sententia eruitur ex laudata Rudolphi ad eundem epistola 24.

^m Rudolpho inditum natura erat, ut Ecclesiæ viros summa veneratione coleret. Quamobrem episcopum, utcunque majestatis reum regix indignationis admodum suo nomine contentus, evicit, ut clementia, qua erat abusus, ad saniora consilia revocaretur, atque iteratis epistolis veniam efflagitaret, ut infra planum erit.

ⁿ Titulus et salutatio apud Hansizium desiderantur, qui recte animadvertit tam istam quam tres sequentes epistolas ab hoc anno removeri non posse. Quandoquidem, ut mox videbimus, ante ætatem hujus anni datæ omnes sunt.

crexerunt, post decessum beatissimi patris et domini nostri papæ Gregorii exsultantes in rebus pessimis inolescunt sic atrociter et audaciter, acsi utraque dignitas et potestas, quas Deo propitio credimus immortales, per mortem unius hominis sint deletæ. Hoc in nobis et ecclesia nostra facile, sed miserabiliter [mirabiliter] est videre, qui pro eo solo persecutionem patimur, sustinemus opprobria, nostrumque exterminium expectamus, quod tam sedi apostolicæ quam Romano imperio debitam et devotam libenter impendimus servitum; quibus ad fidelitatis obsequia recognoscimus nos teneri, prout lator præsentium, qui angustias nostras innumerabiles bene novit, plene sublimitati regie ^b recitabit. Quem etiam specialiter misimus ad regalis gloriæ aspectum, ut nobis de creatione summi pontificis, vestroque processu ^c quem feliciorum nostro statu cupimus, qui **381** non stamus, sed labimur, investiget sagaciter et solerter, necnon conditionem nostram miserabilem eidem commissimus majestati regie exponendam, utque nobis gratiæ vestræ consilium referat, cujus præsidio inter angustias nostras, quarum pondus et numerus de die in diem gravius augmentantur, hoc periculoso tempore dirigantur. In hoc enim deliberationis nostræ propositum constantia stabili inviolabiliter est firmatum, ut nullius adversitatis pondere, nulliusque periculi tempestate pereat, sed appareat magis et luceat circa vos et Romanum imperium fides nostra. Placeat igitur gloriæ vestræ, princeps et domine gloriose, sano vestræ informationis consilio consolari nostram miseriam, cujus finem et numerum non videmus, secundum ea quæ lator præsentium vestris auribus explicabit ^d.

EPISTOLA X.

Item Salisburgensis episcopi ad Rudolphum gravior querela de Ottocaro rege Bohemiarum, a cujus tyrannide se, et suos petit liberari.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. x.)

ARGUMENTUM. — Sevitia hostium invadente, iterum archiep. auxilium efflagitat: constantiam suam nequidquam tentatam scribit; se suosque populos mori malle quam delicere ab imperio; multa passum, ut nonnullos deficientes a miserabili servitute abduceret; Rudolphum rogat ut quantocius adveniat, redempturus eas provincias atque in iis dominaturus.

Serenissimo domino suo, etc. Salisburgensis cum orationibus sedulam devotionem fidei indefessæ. Hactenus enim qui salvum me **382** faceret inter angustias positus, morti expositus, et quotidie pro justitia moriens expectavi vos, dominum salvatorem, impulsus et versus frequenter ut caderem; sollicitatus multotiens, ut effliceret adversus vos apostata fidei et transfuga veritatis, immobilis perstiti, fide grandis effectus cum Moyse, negavi peccatum regis Egyptii, negavi et nego me filium filie Pharaonis ^f. Ego quidem ferocibus furiis hominum, sine delicti proprii crimine conculcatus, et ab omnibus fere meis

^a Juxta ejus regi opinionem duorum luminarium majorum, seu pontificia et imperialis potestatis in universo terrarum orbe.

^b Qui perpetuum novit imperium, in Rudolpho non majestatem imperatoriam, sed sublimitatem regiam agnoscit. Regalem quoque gloriam, regiamque majestatem infra admonet, se, quoad vixerit, fidelem futurum Romano imperio.

^c Duo per suum nuntium sciscitatur: num Gregorii successor electus fuerit? et quandam ad Urbem pro imperiali diademate profecturus sit? id siquidem sibi vult regis Romanorum processus, quem suo misero statu esse feliciorum desiderat: quicum se iturum promiserat superiori anno (lib. 1, ep. 38) si rex Bohemiarum respirare eum permisisset, haud præsciis, majus sibi infortunium imminere post Gregorii mortem: cuius pontificis reverentia, seu metu, Ottocarus aliquando

charissimis derelictus, et habitus in dorisum, te dominum non negavi; a notis et proximis meis propter te sustinui opprobrium, passus sum contumelias et terrores, igne et gladio peridi me et meos, ut lucrifacerem et salvarem alios, qui a devotione imperii di-cedentes, se ipsos in miserabilem servitum pretio sui [pretiosi] sanguinis vendiderunt. Vivat igitur anima tua, domine, vivat et valeat, veniat et non tardet, ut non videamus mortem; ejus [cujus] timor est proximus, mihi quidem et illis viris corde et fide fortissimis, qui pro zelo justitiæ, pro imperii legibus elegerunt, velut alteri Machabæi, aut glorioso certamine triumphare vobiscum, aut pro vobis, si oportuerit, honorabili morte quiescere potius in sepulcris, quam vivendo calamitates innumeras expectare quotidie, et demum sordida et ignobili morte mori ^g. Atrox quidem eos quos potui, consolabar debiles, passillanimes confortavi, et in fide sustinui plurimos usque modo, adeo quod non restat vobis aliud quam venire, regnum accipere et reverti. Quid dicam amplius? Quidquid eveniat, quacunque facie fortuna, quæ casus hominum variat, nunc serena, nunc turbida se ostendat, nunquam tamen circa vos et Romanum imperium deficiet fides mea. Aut enim in meam provinciam vos afflicti populi redemptorem cum júbilo introducam, aut fugiam non visurus amodo faciem persequentis. Nuntios nobis remittite latis rumoribus expeditos.

383 EPISTOLA XI

Idem Salisburgensis mittit notarium suum ad Rudolphum Cæsarem, eumque ut ad sui suorumque liberationem quamprimum accingatur, etiam atque etiam hortatur ^h.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xi.)

ARGUMENTUM. — Tertio effusiores preces fundens, notarium suum quo usus erat pertrahendis ad ejus obsequium populis, mittit omnia luculenter enarraturum. In celeritate rei summam consistere, se afflictio continuata desperationem, desperatio defectionem afferat. Ad victoriam omnia parata esse; Rudolphi nomen aversantibus formidolosum, triumphos portendere. Illum monet ut vitæ suæ curam habeat, caveatque sibi a novorum amicorum insidiis.

Domine charissime, quidquid hactenus apud illos homines super vestris et eorum negotiis ordinavi, hoc fere totum per istius hominis notarii mei ministerium exsequabar. Cujus diligentiam, quanta fuerit, commendant et probant opera veritatis. Hunc nunc ad vos mitto, ut ex suis sermonibus, et aliis certis indiciis, quæ vobis ostendet, et mei laboris frequentiam, et propositum illorum hominum colligatis, vobis que magis quam ipsi [ipsi] curetis prospicere, attendentes sub quanto vitæ suæ periculo vestræ gratiæ se submitunt. Inter spem et metum fluctuant, et utinam desperatio, quam mora vestra posset inducere, illorum pauperum afflictorum fiduciam non submergat. Quidquid neglectum fuerit hac ætate ⁱ,

furere desinet ^{at}.

^d Nil frequentius in cod. Carolini litteris, quam hujusmodi commissio legatis tempore hostili.

^e Etiam in ista desunt titulus et salutatio apud Hansiz.

^f Fide *Moyse grandis facus negavit se esse filium filie Pharaonis. Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem* (Hebr. xi, 24, 25). Huc respexit archiepiscopus: num commode, alii judicent.

^g Hanc utique Machabæorum similitudinem expendendam relinquo aliis.

^h Titulus deest in cod. Cæsareo.

ⁱ En certa ætas trium epistolarum Ottocari audaciam et sevitiæ enarrantium post Gregorii mortem, menses videlicet æstivum tempus præcedentes.

vix de cætero conualescet. Ecce quia propter te A relinquant omnia, et se ipsos exinaniant, quid ergo erit eis? Esto eis turris fortitudinis a facie inimici. Hoc teneo tanquam certum et verum, quod omnes et singuli qui ad te venient et venerunt, lætanter intrabunt tecum, et pro te mortis periculum subibunt, nec si eos locum mori oportuerit, te negabunt; ad hoc ut carnis et spiritus cruciatus, quibus in seipsis et servis charissimis quotidie moriuntur, una finiant [finiat] agonia; credo rem esse de cætero facilem, et vincendi, si libet vincere, bene dispositam facultatem. **384** Adversantium tibi vultus et animos sic tremulos et dejectos formidine, sic video viribus destitutos, ut qui nondum te cognitam metuunt, nondum te visum vident, a facie arcus fugiunt, et abhorrent nominis tui vocem. Quid facient, et qualiter a voce tonitruum formidabunt, cum venerint aquilæ a super eos in similitudinem fulguris coruscantis? Lator præsentium bene meruit, et adhuc merebitur amplius, ut in petitionibus suis piis et iustis in oculis vestris inveniat gratiam et favorem. Sis cautus custos, et provisor diligens vitæ tuæ. Caveris tibi ab illorum insidiis, qui circumstant aliquotiens latus tuum. Multi qui persequuntur et tribulant me, sed prius vita quam fides mihi deficiet, nec a testimoniis tuis, in quibus legem et finem [fidem] posui, declinabo b.

385 EPISTOLA XII.

Rudolphus respondet episcopo Salisburgensi, gratias ipsi agens pro singulari ejus circa ipsum cura ac vigilantia.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. XII.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus trinis archiep. Salisburg. litteris præcedentibus respondet ex castris post comitia Campiduni habita, gratias illi agens plurimas de loquendi agendique sinceritate et constantia. De Ottocari calliditate aliquid innuit, ex-

a Romanos constat imposuisse aquilam vexillis legionum, nummis, libris, marmoribus, modo ut pop. Rom. potentiam, modo ut majestatem imperatoris, modo ut Cæsarum relationem inter divos, quam apotheosim vocant, significarent. Post renovatum in Occidente imperium auctoritate apostolica, primus aquilæ usus reperitur in sceptris: neque ille quidem dum Carolingii steterunt, sed postquam transiit imperatoria majestas ad Germaniæ reges. Ditmarus (*Annal.* lib. III) refert Ottonem II aquilæ signo usum esse. Henricus etiam II Aug. aquilifero sceptro usus invenitur. Tardius in vexillis adhiberi cœpta est, eaque non nigri, sed aurei coloris. Quod docet Rigordus anno 1215 de Ottone IV sermonem habens: « Ab opposita parte, inquit, stabat Otto in medio agminis confertissimi, qui sibi pro vexillo erexerat aquilam deauratam super draconem (nempe pannum oblongum, cujusmodi sunt vexilla), pendente in pertica oblonga erecta in quadriga. » Itaque Aquilæ signum nonnisi Saxonibus imperium moderantibus cœpisse statuentium est, eamque usque ad Rudolphi tempora non nigram, sed deauratam fuisse usui pro comperto haberi debet, ut Dufresnius (*de inf. ævi numism.* § 12) et Godefridus (*Chron. Godw.* libro II, capit. 8, p. 265 seqq.), animadvertunt. Nec audiendi sunt Berosi et Aventini nugæ secuti, qui nigra: bicipitisque aquilæ imaginem a renovati Occidentalis imperii origine deducunt. Nam Dufresnii diligentiam effugit, cur et quando occidentales aquilam nigram intro luxerint, putatque factum proprii coloris ratione habita. Bicipitem vero Sigismundus ad summum in vexillis præsetulit Constantinopolitano imperio ad exitum properante, in utriusque imperii signum, ut creditur. Quæ cum ita sint, Rudolphi igitur vexilla, in codice isto non semel memorata, nec nigram, nec bicipitem aquilam, sed simplicem ac deauratam

tera litterarum lateri oretenus edicenda se ait commisisse.

Super tam pura et integra vestræ amicitie incontaminata ferventia, quam ad nos promptissima mentis alacritate portenditis, aliena verborum argumenta non quaerimus, ubi effectus operis dicto præponderans, certa nobis experimenta elucidat, et conscientia nostra testis quantalibet testium depositione solemnior interpellat. Scimus etenim, imo indice facto probavimus, quod in vestris præcediis erga nos concepta non algeant, sed quo plus labantur in tempora, eo gratiosius adolescant. Patet hoc utique claris omni claro per ea quæ missæ nobis vestræ litteræ continebant. Ex quarum tenore probabilis conjectura perpendimus, circa latera nostra vigilantis vos vigiliis officium exercere, et regalium excubiæ negotium tam salubriter quam fideliter adimplere, cum nihil possit nobis occurrere tam tempestuosum, tam turbidum, tamque luci imperium et opacum, quin vestræ luminosæ prudentiæ jubare serenetur c. Super his igitur salutaribus vestris monitis et reformatione gratuita, quibus nos utiliter instruxistis, paternitati vestræ grates et gratias exsolventes, et propter hæc et alia dulcissimæ vestræ bonitatis et voluntatis indicia, nos et nostra quibus libet vestris nutibus exponentes, de nostræ prosperitatis eventibus, quos audire libenter vos credimus, vestris desideriis **386** duximus hæc pandenda d. Quod curiam nostram solemnem in tali loco e, et tali die, copiosa nobis principum assidente caterva, et præelectæ stipati militiæ comitiva, cui temporibus nostris vix est visa consimilis, celebravimus condecenter in regio potentatu, constitutionibus congruis pluribus editis, cingulo militari multis tyronibus decoratis f, et omnibus aliis quæ sedentem in throno regem magnificant et regalem exornant curiam g rite actis, et de contingentibus nil omissis, licet sedentis ab aquilone regis Bohemiæ calliditas visa fuerit in occulto, cum acquireret in publico nostra

exhibebant.

b Scripturæ locis utens, sive abutens archiepiscopus, ut fidem et constantiam suam roboret, animi potius candor quam mentis aciem patefacit.

c Trinis archiep. litteris Rudolphum semel rescribere facile intelligemus, si Salisburgensem tot pressum angustiis ope celeri egere consideremus, adeoque ut Stephanus olim II Pippinum contra Langobardos, Rudolphum adversus Bohemos litteris fatigare: ubi enim suadet necessitas, officii leges deseruntur.

d Hansiz. breviter et recte (*Germ. Sac.* tom. I, p. 414) de Rudolpho: « Magno, ait, et pontificum et principum favore regnum gerebat: pontifices reverentia et facilitate, principes justitia et comitate, utrosque modestia et pietate conciliaverat. Adversabatur tamen Bohemiæ rex. » Contra hunc cum exercitu progrediatur, cum dabat has litteras. Fusius *annal. Altahen.*, licet rem differat in seq. annum, factaque plura simul congerat.

e Comitia hæc Aventinus tradit habita esse Campiduni in Suevia, ubi et exercitus recensitus fuerit, antequam castra moverentur in Bavariam; hæc litteræ Aventino fidem conciliant.

f Auctor piet. Austr. (lib. I, c. 12, p. 73) ex Gerardo, aliisque refert, inter plurimos, quos Rudolphus militari dignitate, sive equestri, insignivit, centum Tigrinos fuisse, qui omnes in pugna cum Ottocaro strenue pugnantes occubuerunt, eorumque insignia gentilitia Tiguri in fratrum Minorum ecclesia depicta adhuc videntur.

g Paulo supra in regio potentatu habita esse comitia aiebat: nunc regem et curiam regiam pronuntiat. Hæc quare collectoris licentiam in epistolæ mox sequentis, aliarumque non paucis titulis, et in una aut altera epistolarum, non frenaverint, mente non assequor.

tam celebribus obviare progressibus, tamque proficuis et festivis solemnibus intentione [in tentatione] nefaria contraire; quæ [qui] tamen dextera Domini faciente virtutem, in sua defecit astutia, non profecit. Cætera vero dilectus familiaris [famulus] noster N. præsentium exhibitor explicabit lucidius oraculo vivæ vocis b.

387 EPISTOLA XIII.

Idem Salisburgensis Rudolpho imperatori c conquiritur contra comitem quemdam de violentè occupato monasterio sancti Pauli in Carinthia.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. XIII.)

ARGUMENTUM. — Idem archiepiscopus narrat, sibi provinciam suam obeunti, dum Pataviæ esset, relatum fuisse sacrilegium a comite N. in monasterio sancti Pauli in Carinthia perpetratum. Electum scilicet N. suffraganeum suum inde extractum, ad castrum N. ad eum spectans deductum fuisse, idque per vim et metum comiti transcribi ab eodem captivo extortum esse. Hujusmodi sacrilegium emendandum esse ab eodem comite, ne terræ illæ diutius subjaceant interdicto, et ne prælati omnes, tanto scelere impunito, hujusmodi flagitiis sint obnoxii: quod omnium nomine etiam atque etiam exposcit.

Serenissimo domino suo etc. Salisburgensis constantis et fidele propositum serviendi d. Nuper nobis apud Pataviam in vestra provincia constitutis, tristis in Carinthia casus occurrit, quem cum gravi querimonia et dolore referimus regiæ majestati; comes N. de P. post præsentium et transmissum vobis et imperio sacramentum, spiculateores suos misit in vener. monasterium sancti Pauli in Carinthia, qui cum armorum strepitu et impulsu, idem intrantes monasterium, dominum N. captivatum extra ipsum monasterium cruentis manibus extrahere præsumperunt, vinctumque duxerunt ad quoddam castrum N., quod idem electus in sua tenuit potestate, et dum requisitus ab ipsis castrum nostrum eis tradere mo-

A raretur, prostraverunt ipsum ad terram, gladiisque nudis tribus vicibus ejus collo appositis, aliisque injuriis corporibus et atrocibus irrogatis, eidem metu mortis instantis ipsi comiti tradidit nostrum castrum, ablatis in ipso castro per eundem multis victualibus et pluribus rebus aliis pretium e. Licet autem persecutionis tempore f. 388 Salisburgensis provincia in clero suo multis molestiis sit turbata, tam atrocem tamen injuriam nunquam sustinuit, in cujus gravi turpitudine universi et singuli partium nostrarum incolæ merito obstupescunt et metuunt cum stupore. Quæ nisi recens hujus et cruenta temeritas a regali potentia vindicetur, insurgent multi alii, qui ad instar comitis supradicti, statum clericorum et ecclesiarum pedibus conculcabunt. Supplicamus ergo regiæ majestati vestræ nomine omnium nostræ provinciæ prælatorum, quatenus dictum comitem, qui sacrilegio duplici sancta Domini in loco sacro et persona sacrata, præsumptione diabolica violavit; quique debita nobis fidelitatis homagium non attendens, castrum nostrum tam dolosis insidiis quam apertis injuriis occupavit, pro excessu hujus faciatis per dominum N. comitem tempore commissi criminis, et adhuc in illis partibus constitutum e taliter emendari, ut et nostræ et totius ordinis clericalis injuriæ satisfiat, et alii clerici et prælati eventus similes expectantes, de vestro præsidio non desperent, dum in nostra et vener. episcopi Chimensis personis (cujus idem comes frater carnalis existit) b qui sic perseveranter vobis adhæsimus, et fuimus primi aliorum, hujus maleficium impune viderint perpetratum. Debet etiam vestra pietas tanto commissi sceleri obviare, ne terræ, quæ ex statuto provincialis nostri concilii i dudum habiti, interdicto ecclesiastico sunt subjectæ, diu divinis careant, 389 et ne populus, qui adhuc vacillat in dubio, in erroris et scandali devium, quod ex facili fieri poterit, abducatur. Sed væ homini illi per quem scandalum istud venit. Interdictum etiam propter formam statuti; quod ob metum domini regis Bohemiæ jam pridem fecimus, sicut N. et N. episcopi plene noscunt, nec

a Hæc referri posse videntur ad Salisburgensis epistolam alteram, qua Rudolphum monebat ut sibi ab insidiis caveret.

b Id principium solemnè est, cum præcipue instructo exercitu adversus hostem arma ferunt, ea tantum mandare litteris; quæ, si forte interceptæ fuerint, deliberationes momenti alicujus non patefaciant. Cyprius hodie utuntur, commodiori consilio. V. Hoffman. Lex.

c Collectoris licentiam in titulis jam tenemus. Non igitur novum hoc loco: imo novum non erit infra (Epp. 14, 17, 18, 29, et lib. III, ep. 1 et 14) eundem licentia eadem uti, cum cæteroqui litterarum contextus eum passim falsi arguat, audaciamque ubique perstringat.

d Nusquam reperiri hanc epistolam vix credibile est. Attamen Hansiz. Friderici archiep. rerum omnium scrutator diligens neque in cod. Cæsareo, neque alibi eam vidit.

e Sacrilegium istud exquirendum relinquam iis, quorum magis intererit. In chron. autem Salisburgens. ap. Canis. (Ant. lect. tom. III, part. II, pag. 487) hæc lego ad annum 1279: « Dietricus Gurgensis episcopus obiit, cui succedit Joannes Chyemensis episcopus: eidem substituitur dominus Chunradus de Hindperch canonicus Pataviensis. » Quem Hansiz. (Germ. Sac. tom. I, p. 424) animadvertit chronologos fere omnes tradere, consecratum fuisse a Paulo Minorita episcopo Tripolitano S. A. legato anno 1280, III Nonas Maii. Cum autem infra mentio fiat Chimensis episcopi, tanquam ex primis Rudolpho fidelibus, hanc epistolam scriptam esse antequam Joannes ad Gurgensem sedem transferretur, conjicio, videlicet sub finem anni 1279.

f Tempus persecutionis Ecclesiæ Salisburgensis

extenditur usque ad Rudolphi adventum in Austriam, mense videlicet septembri anni 1276. Cumque annis sequentibus usque ad vernale minimum tempus archiepiscopus semper Rudolpho adhæserit, natura sua litteræ negant se datas esse id temporis; quia persecutionem memorant, et quia ab archiepiscopo provinciam suam obeunte scriptæ sunt.

g Mehinardum comitem Tyrolensem hic indicari nullus dubito, tum quia infra per M litteram innuitur, tum quia duce Philippo amoto Rudolphus Carinthiam aliasque provincias Mehinardo gubernandas tradidit, quem postea anno 1282 Carinthiæ ducem designavit.

h Mehinardi germanus frater Joannes Chimensis episcopus opportune declaratur. Nam Rudolphus, qui ob egregie navatam operam Mehinardum Carinthiæ præfecerat, potiori jure fraternas injurias diluendi auctoritatem illi delegasset.

i Loquitur de synodo Salisburgensi celebrata anno 1274 mense Novembri, quæ apud Labbeum et Harduinum continet constitutiones 24, eæ vero in cod. Cæsareo, ut animadvertit Hansiz. (Germ. Sac. tom. II, pag. 378) sex et viginti numerantur, sexta siquidem in duas partes dividitur, aliaque inedita post sextamdecimam adjungitur. Exstant quoque ap. Canisium (Ant. lect. tom. IV, p. 90). Quæ autem hic laudatur, est 22 sic fluens: « Præsenti constituimus edicto, ut si, quod absit, archiepiscopum vel episcopum ex nobis captivari contingat, aut ecclesias nostras, vel alterius nostrum sic hostiliter et injuriose invadi, ut de subversione status ipsius probabiliter timeatur, ex tunc per totam provinciam Salzburgensem cessetur generaliter a divinis, postquam de captivitate aut persecutione hujusmodi per provinciam innotuerit manifeste. »

audemus, nec possumus relaxare, nisi prius injuria A retractetur, quam comes M., si voluerit, poterit pleno reformare *. Sumus etiam ad praesens in itinere reformamur. Sumus etiam ad praesens in itinere constituti, quo intramus Carinthiam et Styriam b pro vestri honoris augmento, et abinde ad partes Austriae descendemus.

EPISTOLA XIV.

Patriarcha Aquilegensis scribit Rudolpho imperatori c de multis, praesertim de rege Bohemiae domando.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xiv.)

ARGUMENTUM. — Raymundus Turrianus patriarcha Aquileiensis Rudolphi litteris rescribit, se gaudere, quod Turrianorum fide et consiliis inhæreat, inferatque bellum Bohemiae regi Ottocaro. Adversus eum, sibi et Ecclesiae suae infestum, auxilia promittit. Nihil sibi dissensionis esse cum N. futurum tamen, ni destruat castrum nuper erectum contra jura et privilegia ecclesiae suae. Se ad ecclesiam suam continuo rediturum, ut inde ad ejus obsequia promptior paratiorque sit.

Serenissimo, etc. Aquilegensis d. Regios apices, qui purae fidei promptaeque devotionis exempla exigunt et signa requirunt, suscepi honorificentia promptiori, quibus affectuosissimo perlectis 390 affectu, concepi letitiam tam ingentem, quod spiritus, mens, imo sensus singuli sunt praegaudia renovati. Est mihi siquidem jucunditatis et exultationis materia praecipua et votiva, quod celsitudo regia de mea meorumque fida fide confidens, juxta nostrum consilium quasi salubrius sibi oblatum dirigi processus Caesareos eligit, atque regi e. Est etiam et mihi specialiter superaffluens cumulus gaudiorum, quod vestra serenitas imperialis solii decus virtuosos operibus, quae tanti domini gloriam concedent, decorare procurans, contemptores vestros, qui tanquam columnae ac bases imperii cum omni pronuptitudine in via vestrorum deberent currere mandatorum, sub

a Forma statuti, quae jampridem facta esse dicitur, continuo sequitur post allata verba: « Personis tamen illustribus decoratis principum dignitate, pro ipsorum reverentia deferentes, praesens edictum ad eos et terras eorum extendi nolumus, nisi prius admoniti, cessare contempserint ab offensis hujusmodi, nec emendare voluerint infra unius mensis spatium quod fecerunt. »

b Duo exstant diplomata fundat. monasterii virginum Tullensis. Primum datum Viennae c pri t. Kal. Sept. in octava Indict. post Nativitatem Christi 1280, regni nostri septimo. « Alterum vero novem mensium intercedit. » xii Kal. Jun. Ind. ix, an. Chr. 1281, regni nostri anno octavo: » quae afferuntur ab auctore Piet. Austr. (lib. i, c. 15, seq., p. 87 et 91). Priori Salisburgensis non aderat, alteri vero testis aderat omnium primus. Quamobrem magis magisque comprobatur has litteras datas esse ab archiepiscopo sub finem anni 1279 ex itinere, cum amplissimam suam provinciam obibat, quod ante Septembrem mensis anni 1280 non confecit. Si Hansizius hanc epistolam vidisset, inani conjectura non institisset, ut Salisburgensem otiosum Viennae detineret, subintroducta amulatione cum legato apostolico, quo nil incredibilius id temporis, ut monumeatis comprobatur.

c Vide col. 765, not. e.

d Raymundus Turrianus, Ughello Martini filius, dum erat episcopus Comensis, Pagani, cum ad Aquileiensem patriarchatum est translatus. (It. Sac. tom. V, p. 300 et 94.)

e Neapolionem et Franciscum Turrianos, qui dominabantur Mediolani, a Gregorio jussos esse Alfonso Castellae regi affectanti imperium resistere, dum Rudolpho ubique obsequium comparabat, docet Raynaldus (1275, n. 5) apostolicarum litterarum

potentiae vestrae dextera humiliare intendit, et rebellionis exigente protervia, depressionis merito malleo conculcare: ut qui modo tranquillus in praecipis suis despicitur, iratus in vindicta postmodum sentiat, quemque fideles universi et singuli, qui excellentiae vestrae fidelitatis debitae debitum representant, dulcem et pium dominum noverunt, in confusionem propriam sentiant aemuli correctorem. Quanto enim puniendae temeritates magis augentur excessibus, tanto major est delinquentibus adhibenda correctio, ut et ipsi facinus suum poena saltem vindicante cognoscant, et alios ab illicitis poenae timor coerceat et vindicta. Porro cum scribentis animus adeo sit in exaltationis vestrae promotione defixus, ut desideriorum meorum summa principaliter cupiat honoris et nominis vestri decus sermone et opere procurare, magnificentiam vestram scire cupio, quod viris et viribus congeram posse meum, ut quam cito de processu vestro felici contra regem Bohemiae (qui contra Deum et omnem justitiam meam et ecclesiae meae juribus existit injuriosus et honoribus inhonorosus) mihi 391 constiterit, me reddam pro viribus ad excellentiae vestrae servitium preparatum e. Caeterum litterarum vestrarum favorabilis inductio habuit, ut cum N. ad compositionem me disponere procurarem. Super quo sic praesentes explicare velle meum, quod inter me ac ipsum non viget ad praesens alicujus dissensionis materia vel rancoris, nec ex me circa ipsum discordiae scrupulus orietur; quia inter nos amicitiae ac dilectionis integritas viget et virescat. Verumtamen est, quod ipse me in vestris servitiis existente, in praedictum ecclesiae meae, ac contra ipsius privilegia et jura publica erigi fecit castrum quoddam, quod nisi forsitan ipse viam aequitatis et juris eligens ab injuria hujusmodi tam iadebita et violenta deslitterit, malevolentiae inductivum esse poterit, et plusquam expedit, nutritivum h. Caeterum licet in partibus istis pro dirigendis vestigiis vestris, vestrisque parandis processibus, moram nunc usque duxerim protrahendam, ecce in terram meam in instanti redire festino i, ut ad obsequia auctoritate. At eorum consilii patriarcha suffragante, in gravioribus imperii negotiis usum esse, hinc discimus.

f Ad imperii provincias, quae ab Ottocaro detinebantur, jura patriarchatus extendi omnes norunt. In sola Carinthia dux Ulricus filuciarum jure obtinebat illius oppida Tyfer, Treven, Windischgraz, et Glomax, civitatem sancti Viti, Clangensfurt, et sancti Georgii. Quae post ejus mortem Philippus frater invasit, viam sibi paraturus ad infatigabiles Aquileienses, quas nequidquam ambiebat. At Ottocari jussu ea oppida Ecclesiae Aquileiensi restituere coactus fuerat. Cum autem Rudolphus rex Romanorum electus fuit, idem Philippus, ut aliarum provinciarum alii princeps, ab eodem Rudolpho Carinthiae investituram obtinuit, quam tamen rex ubi anno 1276 usa cum ceteris, in suam potestatem redegit, Philippo oblatam Meinardo comiti Tyrolensi administrandam concessit. Cum vero Raymundus Ottocari injustitias queratur, haud debite Philippus, aliarumque provinciarum duces, qui adhaeserant Rudolpho, eadem fortuna utebantur, quae Salisburgensis archiepiscopus, ac proinde jura Aquileienses ecclesiae furentis Ottocari rapinis atque incendiis erant obnoxia.

g In nullo ex monumentis, quae ego viderem, Raymundum inter praesules, qui castra Rudolphi sequebantur, inveni.

h Num de Philippo duce Carinthiae, an de finitimo alio principe haec dicantur, ignoro. Hinc certe lux aliqua affulget Italicae historiae: nam Raymundus videtur Rudolpho praebuisse obsequium in Langobardia suis Turrianis adhaerens, qui bello impediti erant cum vicecomitibus. Alias castri ejus erectionem sensit.

i His praedicta comprobantur, terra enim sua erat patriarchatus Aquileienses. Sedes Utinae, quo ex Ger-

vestra paratorem et promptiorem me reddere valeam juxta fervens desiderium cordis mei.

392 EPISTOLA XV.

De capitaneo Styriae, qui nomine Ottocari regis Bohemiae omnia bona Ecclesiae Salisburgensis devastavit; idem Salisburgensis Rudolpho scribit, petens ab eo festinum auxilium.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xv.)

ARGUMENTUM. — Archiep. Salisburgensis Rudolpho nuntiat, in Austria, Carinthia, Styria, hostilia omnia esse persequente Ottocaro quoscunque regi Romanorum fideles; ac demum copias in Salisburgensis ecclesiae jura immisisse, quae rapinis et caedibus fere omnia pessumdedeant; nullo alio pacto mitigari velle hostem, quam ecclesiae et imperii fidem deserendo. Celerem opem ab eo petit, ne modicum quod remanserat corrumpatur.

Indignatio, quam concepit indignae adversus Salisburgensem [Salzburgensem] ecclesiam dominus rex Bohemiae, sicut experimento didicimus, non quiescet donec nostrum et ecclesiae nostrae vestigium deleatur a terra. Postquam enim omnes et singuli perierunt in Austria, Styria et Carinthia qui colebant justitiam, et Romani imperii legibus paruerunt, postquam fidelis nostra devotio removeri non potuit vel mutari, multis tentata terroribus, variis illecta promissis, et a rege praedicto sollicitata quam pluribus blandimentis. Ecce quod tali die capitaneus Styriae nomine regis praedicti omnia ecclesiae Salisburgensis praedia, fora, castra et oppida exercitu congregato invasit hostiliter, captis hominibus, et plerisque occisis, deductis rebus mobilibus, immobilibus vero per ignem et gladium tam crudeliter devastatis, quod jam de omnibus suis rebus superesse nihil cernitur ecclesiae memoratae, quod non sit ab

manae provinciae reversurus erat, ut mihi videtur. Quae omnia, utpote conjectando assecutus, aliis reliquo integra, nihil negans, nihilque affirmans.

His litteris lucem afferunt aliae ab eodem archiep. scriptae ad Gregorium X, quas refert Hansiz. (*Gerin. Sac. tom. II, p. 381*) continuo post datas ad Rudolphum: « Multa, inquit, necessitate compellimur, ut afflictionum nostrarum multitudinem ad apostolatus vestri sanctam clementiam deferamus. Illustris siquidem princeps noster post reditum nostrum a conc. generali, gravi adversum nos indignatione concepta, omnes ecclesiarum nostrarum redditus et proventus sic integraliter occupavit, quod plerisque ex nobis tot temporalia, quae octo dierum necessitati sufficerent, non reliquit: homines, possessiones, et praedia nostra edicto regio annotata non no. is, sed sibi s. r. v. i. u. t. et intendunt. Civitates, oppida, et castra nostra hostiliter occupantur, et ab hac valida persecutione nullus excipitur, praeter eos qui se juramentis et aliis cautionibus astrinxerunt, quod nec ad Romanae Ecclesiae jussionem, nec ad regis Romani praecipuum quidquam eorum faciant in futurum, quod eidem regi valeat displicere. Talia juramenta illicita, et improbae factiones tam a saecularibus quam regularibus extorquentur. Nos autem, qui horrendam extortionem hujusmodi, imo conspirationem damnam abhorremus, apud regem praedictum locum veniae invenire non possumus, sed praesentibus graviore injurias pro conservatione justitiae praestolamur. Et licet incumbant nobis ista pericula, quae ad subversionem ecclesiarum nostrarum, et nostri interitum dirigitur, timoris pariter et doloris sufficientem nobis materiam subministrant, ex hoc tamen eruentius cruciamur, quod a promotione subsidii terrae sanctae, ac praedicatione crucis salutaris, ac prosecutione sancti negotii, in quo status fidei Christianae agitur, omnes communiter praetextu dicti discriminis prohibemur. Aspicat igitur ab altitudine sedis apostolicae vestra clementia, pater sancte, quae tribulationes nostras respiciat, et de manu

hostibus conekatum b. Quamvis autem cum devota humilitate prostrati pacis gratiam, vel saltem treugarum inducias petiverimus ab eodem rege, nulla tamen certa haec conditione perficere quivimus, nisi adversus Romanam Ecclesiam, sacrumque Romanum imperium temerato fidei nostrae debito voluissimus effici infideles. Nos igitur in angustiis pro Augusti reverentia constituti, imploramus auxilium, et subsidium expectamus vestrae felicissimae majestatis, cum dolore et gemitu postulantes, quatenus saltem reliquis dictae ecclesiae miserabiliter derelictis, ne id ipsum tenue et modicum facultatis, quod ab unguibus depraedantium cecidit, absorbeat iterum ab eisdem, festino suffragio succurratis, antequam nos contingat totaliter consummari.

394 EPISTOLA XVI.

Rudolphus ad proceres regni Hungariae scribit se brevi ultionem sumpturum de ipsorum hoste rege Bohemiae.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xvi.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus Hungariae proceres de fide et sollicitudine in adolescentes Ladislaum regem ducemque Andream, ab se adoptatos in filios, collaudat; factisque comprobaturus dicta eos allicit ad petendos honores in regno Romano, sive in aula, sibi esse cor. li affirmans, pristinam ejus regni gloriam instaurare, aemulique Ottocari audaciam, Deo auspice, infringere.

Quod illibatae fidei vestrae virorem et decus potentiae naturalis illuminant, quod invariabilis animi vestri robore rutilantior puritatis scintilla resplenduit, lucidis operum argumentis apparuit et realibus claruit documentis d, dum inclytus Ludovicum e regem Hungariae et Andream ducem Slavoniae filios nostros charissimos sorte fatalitatis humanae paternis

tribulantis injuste nos eruat tribulatos digneturque vestra benignitas serenissimi nostri domini Romani regis potentiam ad redemptionis nostrae subsidium, et ad sui ipsius injuriam propulsandam quam nos pro ipso patimur, excitare; nisi enim prompto nobis succurrat auxilio, Ecclesiae nostrae in praecipitio positae subvertentur. Atque haec quidem epistola ad Gregorium praeferi debet 38 libri primi, cui statim subjicienda ista quam versamus, nam saevientis Ottocari nova continet argumenta.

b Chron. Salisburg. ap. Canisium (*Ant. Lect. tom. III, par. II, p. 487*) damna illata brevi sermone complectens: « Anno, inquit, 1275, rex Bohemiae Salzburgensem ecclesiam hostiliter invadit ad estimationem publicam ad quadraginta tres marcas eandem damnificando, et maxime in distractione et exustione praediorum. » Memoratus capitaneus erat Milota Zawischius Styriae praefectus. Qua de re archiepiscopus haud ita multo post in Augustanis comitiis die 24 Junii celebratis acerrime disseruit, ut ait Gerardus (*Hist. Austr. lib. I, p. 22*). Etenim post auditas Austriacorum injurias, ipse e de recenti ejus injuria, qua misso in ipsius ditiones Milota praefecto, omnia ferro atque igni foedaverat, verba faciens orat et obsecrat Caesarem, reliquosque principes, uti conatibus illius in tempore obviam eant. »

c De tota litterarum sententia uberrime constat ex allata ad Gregorium epistola, praeterquam de Milota praefecti missione, quae posterior fuit, ut ex eandem silentio colligitur.

d Hanc epistolam praefendam esse illi, quam supra attulimus (ep. 6), res ipsa docet. Camerarius enim Ladislai, exhibitione hac literali permotus, commendatione sui regis terras aliquot sibi concedendas petiit, quae nondum ereptae fuerant ex invasoris manibus.

e Mendum evidens collectoris, aut exscriptoris tribuendum, nam recte alibi (ep. 6 et 20) Ladislaus appellatur.

orbatos solatiis (quos ut carnem ex carne nostra, et a os velut ex ossibus nostris amplexu sinuque paterno fovendos assumpimus ^a) gratis non desinitis prevenire servitiis, et eisdem in suis et regni agendis officiosis et indesinentibus non cessatis amplexibus inhærere. Super quibus utique laudabilibus actibus vestris, in quibus nimirum nobis, velut in delectabili quadam refectione complacuit, redhibitionibus gratiarum amplissimis studia vestra prosequimur et commendatione laudabili collaudamus. Volentes igitur erga vos propter hoc realiter potius quam vocaliter affluentius abundare, pro munere petimus speciali, quatenus si quæ in regno Romano vel apud nos huiusmodi prærogativæ refulgeant, quod ex his vester animus oblectetur, a nobis eas cum obtinendi fiducia requiratis. Sic enim procul dubio nobis est cordi et curæ illud magnificentum ³⁹⁵ et famosum Hungariæ regnum in antiquæ gloriæ fascibus rediviva reformatione dirigere, sicque ipso illæso persecutoris illius illidere feritatem ^b, quod nulla prorsus personarum aut rerum dispendia evitare proponimus, quin ad edomandam ejusdem fastuosi superbiam sub victricibus aquilis ^c, duce Domino exercituum, intendamus: ut discat amodo, posito supercilio per se ipsum, quam sit durum quamque difficile contra stimulum calcitrare.

EPISTOLA XVII.

Rudolphus imperator ^d commendat filium suum primogenitum, quem in Austriam cum copiis militibus præmittit, cuidam principi, ut ipsum in omnibus adjuvet.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xvii.)

ARGUMENTUM. — Castra moturus versus Egram, præmissoque Alberto primogenito in Austriam cum valido exercitu, eidem ab N. iter dari petit per suos fines, promittens gravem haud futurum locis

^a Hist. Aust. ad annum 1277 habet: « Circa festum omnium sanctorum rex Romanorum, et rex Ungar. in confinio circa Hainburgam colloquium habuerunt, ubi rex Romanorum eundem regem Ungariæ in filium adoptavit. Et omnes regi Rom. servire promiserunt. Eodem tempore rex Romanorum eundem regem Ungariæ apud Brucam ad prandium invitavit. » Eadem sententia est Gerardi (*H. Aust.* p. 29). Ad infra videbimus (ep. 31) in eo congressu, seu colloquio non adoptionem, sed fœdus sancitum esse. Quamobrem Rudolphus dum proceribus alacritatem additurus, regis adolescentibus paternum solatium non defururam affirmit, eosdem jam adoptasse significat.

^b Stephanus adolescentium pater in tractatu pacis cum Ottocaro ap. R.yn. (1271, n. 30 seq.) sibi retinuit « Hungariam, Dalmatiam, Croatiam, Rannam, Serviam, Galliciam, Lodomeriam, Comaniam, Bulgariam, totum que ducatum Sclavoniæ cum attinentiis eorum. » Juri autem omni cessit « in ducatus Styriæ, Carinthiæ, Carniole, et Marchiæ. » Quem sane tractatum sequenti anno 1272 Gregorius X ratum habuit apostolica auctoritate. At moriente Stephano eodem anno, pax evanuit. Nam Bela dux, Ottocari consobrinus, proditiis apud Ladislaum insimulatus ac cæsus iracundia exestuante Ottocorum coegit pacem abrumpere: et quamvis Gregorius, Caroli etiam Siciliæ regis opera invocata, eruptionem iram reprimere conatus sit, ferocis tamen animi motus comprimere non potuit. Idcirco Rudolphus procerum fidem curamque egregiam commendat, ac parentis vices se gesturum promittit, eosque beneficis affecturum, ac regni æmulo arma quantocius illaturum.

^c De aquila in vexillis vide supra (ep. 11, n. 2).

^d Corrige, titularis ingratis (Rudolpho sic perpetuum volente) *Rudolphus rex Romanorum.*

aut hominibus, rogatque ut populus sibi subditos jubeat præsidio esse eidem Alberto, jugum scilicet excussuros, quod illis jam pridem Ottocarus imposuerat.

Rudolphus etc., Turbatur non immerito nostræ serenitatis animus, et ad iram conciamur vehementius, ac tanto justius quanto te et ceteros sacri imperii principes et fideles propter fidei puritatem quam ad Romanum geris imperium, gravius per illustris regis Bohemiæ rabiosam tyrannidem perpendimus tribulari. Sane multiformis dilectionis animum et affectum, quem ad ³⁹⁶ te nostra gerit serenitas, curantes ferventibus atque irruentibus desideriis, tibi ceterisque nostris principibus inique tribulatis, similiter et oppressis, operoso ac festino succursu et subventione potenti ostendere disponimus, et in voto gerimus versus Egram ^e una cum filio L. ^f, rege regum dirigente feliciter gressus nostros, festinè progressibus nos conferre, primogenito nostro versus partes Austriæ cum armatorum multitudine et armatorum militum copiositate apparatu decentissimo destinato. Qui cum necesse habeat tuos transire terminos absque alicujus hominum læsione, dispendio, vel jactura, petimus ut eidem nostro primogenito viam et introitum, juxta quam de tua fidelitate et discretionis inconcussam fiduciam gerimus, studeas preparare; faciens et disponens quod fideles tui de suis munitionibus eidem, imo sibi ipsi subvenient, atque ipsorum negotium in subventione nostri primogeniti tam ardentem et tam strenue prosequantur, quod abjecto servitutis jugo per prædictum regem ipsis dudum imposito, in amœnitate tranquilla pacis valeant respirare ^g. Dictum nostrum filium tuæ fidei puritati examinatæ discretionis consilio in totum committimus, et quasi pro filio tibi tradimus instruendum, gubernandum, et ad omnia, quæ liberationem patriæ respiciunt, dirigendum ^h.

^e Has dedisse litteras cito post recensitum exercitum Campoduni, quæ civitas Sueviæ in Algovia *Kempen* hodie audit; ex quibus patet iter utriusque exercitus in Austriam, Rudolphi nempe per Franconiæ versus Egram in Bohemiæ finibus; Alberti autem per Tirolensem comitatum et Carinthiæ fines.

^f Nulli ex Rudolphi filiis nomen fuit per L. litterarum incipiens, ut suo loco dixi (lib. 1, epist. 14, num. 4): H. igitur aut R. reponi debent, quibus indicentur Hermannus, aliasve filius patri cognominia, qui tirocinium sub strenuo genitore agens, in castris esset. Quandoquidem Alberto, Hermannus, et Rudolpho, et eorum hæredibus masculis feuda sequenti anno concessa inveniuntur a Petro Pataviensi episcopo, in duobus diplomatis apud Hansizium (*Germ. Sac. tom. 1, p. 418 seqq.*).

^g Philippum Carinthiæ ducem in comitiis Norimbergensibus provinciæ illius investituram accepisse conpertum est (ep. 14, n. 4); tametsi eodem hoc anno Rudolphus eam provinciam una cum aliis Austriacis acquisitam Meinardo comiti Tirolensi administrandam dederit. Quamobrem fidelitati et discretioni hujus ducis exercitum commendari credi posset: quæ, cum fallaces hac occasione perspectæ fuerint defectionis causa postea exstiterint. At quæ sequuntur, Philippo convenire nequaquam possunt.

^h Hæc sane non hominem una tantum occasione cognitum, cum feudorum investituram et restitutionem in integrum (ab Ottocaro enim dejectus fuerat ex Carinthia, et Carniola) a Rudolpho obtinuit; sed spectatæ fidei virum, cui Albertus tanquam patri commendaretur, qualis erat Salisburgensis archiepiscopus. Cui tamen scriptam epistolam affirmare non ausim, cum supra viderim (ep. 12) officii verborumque discrimen huic epistolæ cum litteris ad archiepiscopum intercedens.

397 EPISTOLA XVIII.

Rudolphus imperator a duci cuidam significat se moturum contra Bohemum, et ut castra viciniora occupet b.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. XVIII.)

ARGUMENTUM. — Iter sibi tutius comparaturus adversus Bohemæ regem, hortatur N. ut occupet castra hostis suæ ditioni finitima quæcunque poterit. Præmium promittit laudem atque honores.

Quam versutæ calliditatis insidiis, quam calumniose intentionis insultibus, temerarius hostis imperii N. in exhereditationem ejusdem imperii machinetur, satis, ut credimus, tibi in vicino est cognitum quod jam transit ad remotos. Sane cum ad recuperandum possessiones præclaras imperii per eundem hactenus occupatas c, imperialia potentæ signa movere in proximo, duce altissimo exercituum Domino, disponamus, sinceritatem tuam, de qua non modicum obtinemus fiduciam, amplissimæ qua possumus precum instantia duximus exhortandam, quatenus ad occupationem castrorum prædicti regis, quæ tuæ sunt viciniora potentæ, [Fors. provinciar], omnes animi tui curas et studia opportuna convertere non omittas, ut ad invasionem ipsius per eadem loca liberior nobis transitus pateat, et ingressus habitior d in perpetuum suæ desolationis exterminium nobis et nostris valeat præparari. Per hoc enim procul dubio tu et tui cognignis a nostra magnificentiæ præconiis præveniri poteritis et præcellis honoribus exaltari.

398 EPISTOLA XIX.

Rudolphus Cæsar excusat se apud pontificem Romanum, quod ad constitutum tempus non venerit pro corona imperii suscipienda.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. XIX.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus protestatur Gregorio X se post Lausanense colloquium nil habuisse antiquius quam magnificum apparatus pro Italico itinere suscipiendo ad imperialem coronationem

a Corrige ut in col. 771 (not. d).

b Otocarum superiori anno denuntiatum fuisse hostem imperii chronicorum præsidio vidimus: Rudolphi testificatione nil certius desiderari potest.

c Carinthia, Styria, Carniola, cæteræque Austriæ provinciæ nequidquam per legatos repetitæ, antequam hostis imperii denuntiaretur.

d Per Bavariam iter habiturus erat: at tamen de illius duce Henrico, ejusque ditione semper silet. Ubi venit, sola ostentatione armorum eum compressit. Tum vero Austria omnis patuit usque Viennam.

e De colloquio Lausanensi eum loqui, et quidem cum Gregorio X pro certo haberi debet. Cumque post pontificis mortem cardinalibus affirmet se jam paratum esse ad veniendum, necessario hæc litteræ retro trahendæ sunt, præferendæque illis ad cardinales (l. 1, ep. 42). Eæ vero ante diem 20 Januarii anni 1276 scriptæ fuerunt: quare istæ sub finem præcedentis datæ videntur, teste Rudolpho ipso, qui non diu, sed aliquantulum se esse detentum ait a prædicto itinere suscipiendo.

f Jam diximus terminum primo constitutum fuisse diem festum omnium sanctorum anni 1275; at eodem imminente, dum rex cum pontifice Lausanæ consistebat, ad diem pentecostes anni sequentis dilatatum esse. Quamobrem inepte titulator ponit Rudolphum se excusare quod non venerit: ipse enim Rudolphus ait regio apparatu accingeremur ad iter, quo sperabamus incedere. Quid sibi velit hujusmodi frequentibus transformationibus, lector judex esto: mihi quidem collector, seu exscriptor iste est sublestæ fidei.

g Ex superioribus patet longe ante Lausanense colloquium hostilia omnia esse ab Otocaro adver-

A die sancto Pentecostes, ut constitutum fuerat; sed aliquandiu impeditum fuisse gravibus negotiis, quæ suus legatus enarrabit.

Is, beatissime pater, zelus circa paterni beneplaciti peragenda mysteria incessanter exuberat; is revera in pectore filialis devotionis effectus effervescenter assidue, circa matris Ecclesiæ ministerium cultu honorifico prosequeendum, quod amodo cum ab amabili vestra nos contigit abiisse o presentia, nullis omnino pepercimus sumptuosos laboribus, quin regio apparatu decenter accingeremur ad iter, quo sperabamus incedere ad suscipiendum in termino nobis a vestra benignitate præfixo, de sacrosanctis manibus vestris imperii diadema f. Sed votis hujusmodi successiva processuum aptitudo non abfuit [Fors. adfuit]. Imo et casuum inopinabilium postmodum ingruentium intricata congeries promptam spiritum a tam grati operis executione gratuita aliquantulum sequestravit g. Quæ quidem negotiosa obstacula vestræ sanctitati potius fluidi interpretis eloquio duximus disserenda 399 quam scripto. Propter quod religiosum et honorabilem N. virum utique fide ac devotione conspicuum, cælibis vitæ candore nitentem, nobisque præcuditis meritis suæ probitatis acceptum, in cuius os super præmissis et aliis verba nostra perfecte transfudimus, ad beatitudinis vestræ pedes, ut casus hujusmodi referat, fiducialissime destinamus, humilissime supplicantes, ut ei super his, veluti nobis ipsis, dignemini fidem credulam adhibere h.

EPISTOLA XX.

Excitat Ladislavum regem Hungariæ, et Andream ducem Sclavoniæ, contra regem Bohemiæ.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. XX.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus Ladislavo Ungariæ regi, fratrique ejus Andree duci Sclavoniæ, tanquam adoptatis in filios, ac fœdere secum junctis, nuntiat se eos, regnumque eorum a tyrannide Otocari liberaturum; excelsio magnoque animo eos

sus archiepiscopum, aliosque principes, barones, et comites, qui ab eo defecerant, ut regi Romanorum adhererent. Hæc tamen causa, utcumque gravissima, impedimento non erat, quin Gregorio superstitæ ad duo illa maxima, omniumque præcipua serio incumberet, expeditionem Syriacam, et coronationem Rudolphi, ejus quippe duces futuri erant imperator, et pontifex, ut constanter auctores affirmant. Alia igitur impedimenta supervenerant, quæ legatus enarraturus erat, quibusque postea se explicaturum pollicetur Innocentio V, (lib. 1, ep. 38) ut stato die præsto sit in Urbe.

h Minoritæ ut plurimum legationibus fungebantur id temporis apud pontificem principesque summos. De quibus minime prætereunda mihi videtur concilia Lugdunensis præclara testificatio, tam pro iis quam pro ordinis Prædicatorum religiosi. Utrique enim maxime putabantur Ecclesiæ necessarii, cum de novis religionibus improbandis res erat: « Sane, aiunt Patres, ad Prædicatorum et Minorum ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos, presentem non patitur constitutionem extendi. Cæterum Carmelitarum, et Eremitarum sancti Augustini ordines, quorum institutio dictum concilium generale (Later. sub. Innoc. III, c. 12) præcessit, in suo statu manere concedimus, donec de ipsis fuerit aliter ordinatum. » Ex utro autem ordine hic religiosus fuerit, duo præsertim serio animadvertenda nobis præbet, sanctos nimirum hominum mores, eorumque animi sinceritatem, magnam esse commendationem apud summos principes; et utriusque ordinis religiosos, antequam rigor ille pristinus defervesceret, summo loco esse habitos in Ecclesiæ reique publicæ utilitatibus. Infra exemplis confirmatum hoc videbimus.

esse jubet : etenim cum æquo ac fortunato principe sunt pugnaturi.

Placide parentelæ conjunctio, quæ identitatis alternæ nos uniti amplexibus, sic est nostris infixa præcordiis, sic revera convaluit radicata tenaciter, et memoriæ nostræ plantariis insita jugiter coalescit, quod inter cætera, quorum crebra sollicitudo nos afficit, illud inhereret potissime votis nostris, qualiter vos et inclytum N. quos ut carnem ex carne nostra, et velut os ex ossibus nostris amplexu, sinuque paterno fovendos sumpsimus, a tyrannide **400** furiunda persecutoris iniqui possumus eripere ^a, ac avitæ hæreditatis vestræ funiculos congruis sinibus ampliare. Sic enim proculdubio nobis est cordi et curæ illud magnificum et famosum Hungariæ regnum in antiquæ gloriæ fascibus rediviva reformatione dirigere, sicque ipso illæso persecutoris illius illidere feritatem, quod nulla prorsus personarum aut rerum dispendia evitare proponimus, quin ad edomandum ejusdem fastuosi superbiam sub victricibus aquilæ, duce Domino exercituum, intendamus. Ut discat amodo, posito supercilio per se ipsum, quam sit durum quamque difficile contra stimulum calcitrare ^b. Eia ergo princeps, in quem proavorum generosa strenuitas vires et animos derivatione gratuita propagavit, virum induite virtuosum, vos robore fortitudinis accingentes. Confidimus autem in divina clementia, quod non deerit vobis prosper eventus ad omnia, dum in causa f. cili et æqua militabitis, et sub principe zelatore justitiæ fortunato ^c.

401 EPISTOLA XXI.

Rudolphus ducem exercitus ad militiam invitat ^d.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. XXI.)

ARGUMENTUM. — Ducem cum parte copiarum in provinciis imperio recuperandas præmissum, ob res præclare gestas eximie effert laudibus; eique nuntiat se propediem profecturum in Austriam cum magnifico apparatu, regique illum munificentia prosecuturum.

^a Magna hujus epistolæ similitudo cum sextadecima facit ut datam utramque credam uno eodemque tempore. Cumque in utraque ii adolescentes regii adoptati dicantur, fateor me non intelligere cur Austriacæ historiæ auctor Gerardo nimiam fidem adhibens adoptionem differat in sequentem annum. Vide supra (col. 771, n. ^b).

^b Iisdem fere verbis Ungariæ proceres alloquitur.

^c Vanum esset tantum principem, tantisque ornatum virtutibus cum Cæsare aliisve ethnicis principibus comparare. At Engelberti Coloniensis episcopi testimonium silentio præteriri non debet, qui Gregorio X electum regem Romanorum sic describit (Cod. Cæsar. ap. auct. Piet. Austr. l. 1, c. 4, p. 34): « Et de regis electi, sic et coronati persona sacros. Romanæ Ecclesiæ matris nostræ nova gaudia cumulentur, idem rex est fide catholicus, ecclesiarum amator, justitiæ cultor, pollens consilio, fulgens pietate, propriis potens viribus, et multorum potentium affinitate connexus, Deo, ut firmiter opinamur, amabilis, et humanis aspectibus, ut cernitur, gratosus; insuper corpore strenuus, et in rebus bellicis contra infideles fortunatus. Propter quod speramus in eo qui reges et regna constituit, quod sub ejus principatu pacifica quies regno proveniet, pax ecclesiis, concordia plebibus, et moribus disciplina: ita quod gladii conflabuntur in vomeres, cornu Christi sui a rege regum magnifice sublimate. Vos itaque quæsumus, pater sancte, suscipite filium singularem, quem procul dubio sentietis intrepidum matris Ecclesiæ pugilem, et invictum fidei catholicæ defensorem. Processurum vero tam rite, tam provide, tam mature de ipso sic habitum, gratiosæ approbationis applausu benevolos prosequentes, ac ex affluentia paternæ dulcedine pietatis opus perficientes Dei in

Satis est regiæ celsitudini patens et cognitum, quanta in te virtus eniteat, satis claris et placidis elucescit indicis et notoriis claruit argumentis, quanta strenuitatis et fidei rutilas puritate, dum nostræ gloriæ sitibundus et avidus, personarum et rerum dispendia non evitans, ad exaltationem imperii prosilire non cessas intrepidus, credita tibi nostræ militiæ agmina gloriose ac strenue dirigendo ^e. Super quo utique tuæ constantiæ, quæ in operis exhibitione complacuit, commendamus effectum. Sane tua volumus desideria non latere, quod in proximo, Deo duce, ad partes Austriæ in regio potentatu et apparatu magnifico nos conferre disponimus, digna pro meritis te beneficiæ liberaliter præventuri, et juxta industriæ tuæ consilium sine salutari negotio provisuri ^f.

402 EPISTOLA XXII.

Fridericus archiepiscopus Salsburgensis absolvit suos diaecesanos a juramento præstito cuidam principi.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. XXI.)

ARGUMENTUM. — Archiepiscopus Salsburgensis provinciales suos a juramento fidelitatis absolvit, quo regi Bohemorum astringebantur; ac de suffraganeorum consilio se anathemate percussurum minatur quemcumque juramenti ejus obtentu non adhaerentem Rudolpho.

Fridericus Dei gratia, etc., omnis boni plenitudinem cum salute. Ex quo jurisjurandi sancta religio non est iniquitatis vinculum, sed confirmatio potius veritatis, viri prudentes et providi, de quorum vos numero æstimamus, illud plene intelligunt et facilius apprehendunt, quod illustri principi N. per vos et alios præstita sacramenta adversus sacrum imperium, dominumque vestrum serenissimum, nec tenent, nec ligant vos, quod contra ducem et justitiam statumque reipublicæ indebite sunt extorta ^h; et quoniam eadem juramenta observari non possunt sine præjudicio vestræ salutis et morali periculo

ipso, eundem cum vestræ sanctitati placuerit, et visum fuerit opportunum, ad imperialis fastigii diadema dignemini misericorditer evocare: ut sciant et intelligant universi, quod posuerit vos in lucem gentium Dominus, et per vestræ discretionis arbitrium, orbi terræ post nubilum exoptata serenitas elucescat.

^d Lector, judex esto, num titulus conveniat epistolæ. Regio exercitui rex ipse cum uno ex filiis præerat: jamque omnia erant disposita ad movendum castra. Tunc vero exercitui eivem quærit ducem?

^e Meinhardum comitem Tirolensium præmissum fuisse in Styriam et Carinthiam auctores constantè tradunt. Qui cum Rudolphum Pataviam pervenit die 26 Septembris, in castris regis reperitur, diciturque utramque eam provinçiam adegisse in verba. Mentiar, nisi ad hunc strenuum ducem epistola data est. Quin etiam Albertus primogenitus Rudolphi, quem supra vidimus (ep. 17) præmissum pari modo in Austriæ provinciis, cum comite Meinhardo fuisse videtur. Certe cum credita sibi militia res gesserat dignas, quæ a Rudolpho maxime commendarentur.

^f Illic videtur aliquid deesse.

^g Eodem hoc anno Philippo Carinthiæ duce defecto, Meinhardum provinciis præfecit, ut animadvertit Hansiz. (Germ. Sac. tom. II, p. 365), cujus verba non negligam. « Cum Rudolphus anno 1276 provinciis occupasset, eas non Philippo, sed Meinhardo Tirolensium comiti, propter egregie navatam operam tradidit: Philippo molulum scum apud Urbem Chremisium ad exitum usque tolerante. Decessit an. 1279. »

^h Quæ juramenta Ottocarus extorserit, vide supra, ep. 15.

animarum vestrarum, nos auctoritate Dei omnipotentis ipsa vobis remittimus et absolvimus^a, imo non esse ligatos denuntiamus ad observantias eorumdem. Nos etiam de consilio venerab. fratrum suffraganeorum nostrorum per excommunicationis sententiam adversus omnes et singulos procedemus, qui prætextu juramentorum taliter præstitorum in erroris concepti devio vagari magis elegerint, quam reduci ad semitam veritatis apertæ, quam [Fora., qua] Romanum imperium Deo jam præduce nos præcedit^b.

403 EPISTOLA XXIII.

Rudolphus scribit regi Ungariæ pro auxilio contra Bohemum^c.

(An. Dom. 1278, cod. Rud. XXIII.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus Viennæ consistens jam inde a recessu Otocari, et undique auxilia contrahens contra eundem rebellantem, seque ad ultimum conflictum parantem, regem Ungarorum orat, ut sibi præsidio sit in ducatibus Austriæ et Styriæ, quo si hostis se vertat, cum insequi a tergo se constituisse, regem admonet.

Cum inter reges orbis, et principes affinitatis interdum et amicitiae fœdera contrahuntur, tanto majoris inter eosdem affectionis unio debet merito suboriri, quanto majores aliis in celsioribus positi speculis dignitatum, virtutum inferioribus debent exempla disserere, quantoque per unanimes voluntates ipsorum pax firmior crescit in populis, ampliantur honores alterutrum, et suorum roborantur in posterum jura regnorum. Sane contracta feliciter inter nos jampridem alternæ connexitatis identitas sic revera inexstinguibiliter est in nostris radicata præcordiis, sic in intimis nostri cordis affectibus est firmata tenaciter, quod delectat nos exsequi per effectum quidquid regale vestrum demulceat animum, quidquid vestræ majestatis honoribus arbitrari fuerimus adactivum, incommutabili animo disponentes, consubulationis hujus vinculum indisso-

^a Cum hæc gerebat archiepiscopus, in tuto erat, Rudolphi enim castra sequebatur. Hist. Austral. post Rudolphi adventum in Austriam, eandem rem sic enarrat: «Quem ministeriales honorifice ac solemniter recipientes, relicto et abjecto prædicto rege Boemiæ, Rudolpho adhæserunt, oblitique sunt pacti et juramenti quod pepigerant cum eo, postpositis hæredibus eorum, quos eis in obsides tradiderant, ac per consilium et informationem Prædicatorum et Minorum fratrum, et totius cleri, qui auctoritate papæ tollentes juramentorum scelera, omnes regem Rudolphum in dominum receperunt.» Fratrum clerique consilium accesserit, necne, non quæro: episcopali auctoritate populos absolvi a juramento certum hoc monumentum luculentissime testatur.

^b Populorum studio, qui ab Otocari tyrannide liberari volebant, spiritualibus armis accedentibus, civitates et castra se Rudolphi dominio subdiderunt, excepta civitate Viennensi, quam obsidione cinxit, ut breviter Eberardus Altahen. et fusius alii constanter tradunt.

^c Loco hujus epistolæ ponenda erat 29, cum autem religio mihi fuerit ordinem codicis ullatenus immutare, ne istam quidem evidentem inversionem attingam, cum præcipue quæ mox sequetur epistola, superiori præmittenda sit, pluresque aliæ vagentur a propria sede, ut videbimus. In antecessum potius notari debet, anno 1276 die 19 Novembris Elisabeth Sacro Bohemiæ regem in genua provolutum jurasse fidem Rudolpho coram multis principibus: quam rem uberrime enarratam videbimus infra (ep. 29.)

^d De affinitate per adoptionem contracta est dictum supra (ep. 16 et 20): hic autem initii etiam fœderis fit mentio, cujus condiciones habentur infra (ep. 31). Quare eadem isti præmittenda erat, quæ

ciabiliter observare^d. Hinc est, quod sic contracta inter nos inviolabilis amicitiae debitum vice reciproca repetentes a vobis, juxta quod vester procurator et nuntius spondidisse dignoscitur, et ad hoc vos solemniter obligasse^e, serenitatem regiam ampliori 404 qua possumus precum affectione deposcimus, et hortamur quatenus mutuo nobis in nostris necessitatibus subveniatis auxilio, et fidelibus ac fautoribus nostris in Austriæ et Styriæ ducatus efficacem opportuni patrocinii pretendatis umbraculum et solatio consilii et auxilii fulcimentum, prout dilecti fideles nostri N. N. celsitudinem regiam duxerint informandam^f. Nos enim in civitate nostra Viennensi^g, ut pote regi Bohemiæ satis contermina, moram utilem ista vice contrahimus, ut si rex prædictus temerarios impetus sui gressus in attritionem ipsorum nostrorum fidelium forte direxerit, ipsum a tergo viriliter insequentes, eundem regem, prædictis fidelibus nostris illis, allidere valeamus. Vos itaque quæsumus nobis cum festinatione rescribite, quid super præmissis in vestro proposito geritur et in beneplacito continetur^h.

EPISTOLA XXIV.

Rudolphus recipit cujusdam excusationem, ita tamen ut nolit ipsum esse inter se et regem Bohemiæ pacis mediatorem.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. XXIV.)

ARGUMENTUM. — Bernardi episcopi Seccoviensis deprecationi optimus princeps liberalissime respondet. Pacis arbitrum inter se et Otocarum negat se illum accepturum, nisi prius Otocarus immensa damna episcopis illata resarsit: tum vero præbiturum aures rebus rationi congruis.

Litteras vestrasⁱ nobis postremo transmissas affectione benigna suscepimus, ut pote quæ fermenti, quod litterarum vestrarum 405 priori as discriminarat et sparserat, vos reddentes innoxios, velleris verecundi velamina revelarunt^j. Sane nunquam

ad annum spectat 1278.

^a Antè sancitum fœdus a rege Romanorum cum rege Hungariæ, legatis utroque citroque missis pactiones factæ erant, ritæque omnia peracta, quæ in hujusmodi magnis negotiis fieri solent, ut Rudolphus luculenter affirmat. Quamobrem chroniciæ Altahensis, aliorumque breviloquentiam de amicitia invicem contracta, cum mira factorum celeritate conjunctam secerni oportet, ita ut sciendo fœderi plures menses, nec pauciores apparatus novi belli tribuantur: nam rei utriusque effectus ante Augusti mensis extrema anno 1278 non apparuit (ep. 32 seq.).

^b Rudolphus et Ladislaus reges conjunctis exercitibus dimicarunt, quod litteræ eadem docent. Bohemus enim castrametatus in Austria Rudolphi consilia elusit ad Styriæ ducatum quod attinet.

^c In hac urbe rex Romanorum moratus est usque ad Annæ reginæ decessum an. 1281. Tunc Alberto primogenito Austriæ, aliarumque provinciarum administratione dimissa, profectus est ad Rhenum.

^d Quanquam vi fœderis ad legendum et nocendum initii non defutura esse auxilia viderentur a fœderato rege, Rudolphus tamen scripto sibi significari optat ab eodem rege, num opem sit laturus, necne? Confingendum quippe erat cum rege hominum sui ævi fortissimo, ac bellicosissimo, nec non victoriis assueto, ut tradit chron. Pragen. præterea cum rege irato.

^e Bernardi scilicet Seccoviensis episcopi, Otocaro addictissimi, qui anno præterito regia legatione fungens in Augustanis comitiis temere invecivam habuerat in Rudolphum, quem Bohemi potentia fretus tanquam hostis hostem contempserat.

^f Has igitur litteras aliæ præcesserant, quibus opinionem ab se averterat, qua probrosos in regem Romanorum libellos effundisse dictitabatur. Neutram

hactenus regia celsitudo de vestrae rectitudinis inobliquabilitate decredidit, sed in vobis quidquid in pari pectoris hominem ministeriosae naturae potuerit artificium infudisse, semper existimavit divinitus inditum esse vobis. Ex his igitur, quae sincera praecordia rubiginosae non susceptibilia cicatricis, jam verisimiliter produxerunt in lucem celebris opinionis vestrae praestantiam, et constantiae firmitatem condigno laudum praeconio commendantes, excusationem vestram libenter admittimus, et nitentis innocentiae titulos approbamus. Viderint tamen illi, qui vobis insciis veritatis vacuos dictavere libellos, quid honoris et gloriae ex commentis hujusmodi consequantur. Porro super his quae inter caetera celsitudini nostrae scripsistis vos velle libenter ad bonum concordiae inter nos et regem Bohemiae per mediatoris solliciti modum interponere partes vestras, sic vobis duximus respondendum. **406** Quod cum idem rex ad principes nostros archiepiscopos et episcopos, veluti ad pupillam oculorum nostrorum utramque manum hostilis invasionis extenderit, in eorum continuum exterminium graviter debacchando, penitus incongruum arbitramur et indecens, eo sic proterviente lerochter, in eventuum tractandorum et duobiorum involucro nos involvi. Verum si manum retraheret ab offensis, et male facta corrigeret restitutionibus ablatorum, ad ea quae forent congrua rationi possemus facilius inclinari.

EPISTOLA XXV.

Rudolphus cognatum hortatur, ut secum contra regem Bohemiae profisciscatur.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xxv.)

ARGUMENTUM. — Principem aut comitem consanguineum hortatur, ut sibi opem ferat adversus Bohemiae regem Ottocarum, magnis eum praemiis sua-

epistolam codices praeseferunt. Ex hoc autem Rudolpho responso, cujus frustum ab Hansizio recitatur (*Germ. Sac. tom. II, p. 383*), patet Bernardum binis litteris egisse causam suam. Harum aetatem facili negotio assequemur, si animadverterimus, vi Kal. Octob. Bernardum non adfuisse cum aliis episcopis Pataviae in castris Rudolphi, ad Novembri declinante una cum Salisburgensi archiep. et suffraganeis dedisse litteras gratulatorias ad Joannem XXI quibus Austriae aliarumque provinciarum liberationem a tyrannide exultantes nuntiant. Itaque metu primum, cum Rudolphum favore principum, et armorum terrore adventare in Austriam vidit; deinde exemplo Henrici Bavariae ducis respiciens litteris deprecari veniam coepit; quam utique obtinuit, aequam Rudolphus ex Bavaria moveret castra.

Magnanimitate principis ac mansuetudine raro admodum obvia, episcopi excusationem admittit, atque auctoris libellorum, quicumque fuerit, conscientiam malefacti arbitram relinquit. Quare Bernardus tanti beneficii aestimator tertiam regi Romanorum epistolam scripsit, quam refert Hansiz. ex cod. Casareo (*ib. p. eadem*), quae cum in nostro desideretur, audienda est: « Revidit spiritus meus exultationis insperatae gaudio excitatus. Sediti in tenebris, et umbra mortis lux est mihi visa coelitus exoriri. Pulsis jam e medio rancorum nebulis, quas suis folibus fabri induxerant Aquilonis, repente quidem vestrae serenitatis jubar lucidum mihi gaudeo arrisisse. Complector, et teneo super aurum et topazium litteras vestras, quas mihi quidem detulit Angelus pacis, in quibus ranum olivae ore columbino prorectum ad instar Noe fluctuantis me profiteor recepisse: denique annuente Domino, gaudium magnum, quemadmodum gallo canente spes rediit. Refusa est salus aegro, restituta sanitas semivivo. Carterum anima mea turbata est valde, quod in me visa est vestra gratuita perturbata et exasperata lenitas. Id meis peccatis prorsus imputo, quibus iram merui, et vestram deminui gratiam, dum in me transie-

que beneficentia ipsum, ejusque familiam se prosecuturum esse pro meritis promittens.

De generosi sanguinis unione qua nobis astringeris, te degenerare nullatenus arbitantes, sinceritatem tuam, de qua non dubia fide confidimus, ampliori qua possumus praecum instantia duximus exhortandam, quatenus tractus naturalis funiculo parentelae qua jungimur, digne pensans quod regiae sublimitatis auspicia nobis attributa divinitus tua sint, tuaeque posteritatis egregiae **407** incrementa perpetua et magnifica fulcimenta, nobis nostrisque fautoribus studeas in instantis casus articulo, contra grassatoris iniqui potentiam, tam viriliter quam constanter assistere, et nos impugnantem fideliter expugnare. In hac etenim causa tua res agitur procul dubio sicut res nostra. Quare si prompto aggressus fueris animo quae petantur, condignis te ac tuos regia celsitudo magnificabit honoribus, et secundis beneficentiae suae vera favoribus ampliabit.

EPISTOLA XXVI.

Rudolphus desert cuidam principi officium in imperio, eumque invitat ad societatem belli, et per illum alios.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xxvi.)

ARGUMENTUM. — Consanguineo alteri principi in provincia Ottocari faucibus exposita confert officium imperii a principibus retinendum, cum ad imperialem aulam accedet. Interim ei constantiam in fide commendat, eumque impense orat, ut avunculos suos ad eadem, spe praemiorum afficiat.

Duplex tibi suppeteret non ambigimus incentivum, quod nobis et Romano imperio adeo ministeriosus, ut apud argumentosa, deservis: quorum alterum san-

runt irae vestrae taliter et terrores; ex quo non est accusare alium, quam meipsum, qui liquido confiteor, me peccasse. Ego autem si quid in eo est vel opere, vel sermone commissum, in quo vestra sit vel exasperata bonignitas, vel utilitas diminuta, vestrum subeo spontaneum satisfactione iudicium, quatenus vos aequa discretionis lance pondus libris examinis, per quod et contenti sit venia, et innocenti non imputetur de caetero haec offensa; veniatque Auster, qui ollam indignationis, fallace Aquilone succensam, mitioris aerae temperamento refrigeret, atque in thalamo Salomonis medium cubile charitate constituens in quietis tranquillae planitie, mentis vestrae redigat tempestatem. Praeterea facti confirmavit quae litteris amplexus erat. Nam una cum caeteris principibus certatim subvenit indigentiae Rudolphi in prosecutione belli adversus Ottocarum. Cujus rei monumenta videsis apud eundem Hansiz. (*Ibid., p. 386 seq.*)

Tituli fallaciam haec arguunt. Rudolphus siquidem praebere aures faciles conventioni alicui non recusat: dummodo Ottocarus male facta emendet.

Haec et sequens epistola inscitiae insimulant scriptores, qui in magno hoc progenitore Augustae domus Austriae inclytum genus, et potentiam ab electione ejus in regem Romanorum desumunt. Recte de eodem Coloniensis archiepiscopus, ut supra vidimus (ep. 20, in not.) sub ipsam electionem *multorum potentium affinitate connexum* descripsit Gregorius X rectius haud dubie dicturus, si et consanguinitate adjecisset. Certe inter potentes affines haud dum recensebantur Albertus Saxoniae dux, cui Rudolphus Agnetem filiam, et Otto Brandeburgicus, cui Hedwigen despondit: namque id factum Aquigrani post coronationem sequenti anno. Ex potentibus autem consanguineis Henricum Furstembergium (ep. 23 et seqq. lib. 1) praecedenti anno praefecit provinciae, quas putabat juris imperii: alios duos modo hortatur, ut potentissimo regi Ottocaro suas vires objiciant.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xxvii.)

guinis efficit claritudo qua jungimur, alterum vero A
fidei debitum naturalis, quo te imperio cognoscis
astringi, quodque rupturæ non patitur cicatricem.
Virilis igitur viri, quem nec blanda subvertunt, nec
terrent adversa, constantiam digno laudum præco-
nio commendantes, et incommutabili animo dispo-
nentes, te, velut insigne signaculum positum in cor
nostrum, condignis magnificare honoribus, et houi-
ribus congruis exaltare, fidelitati tuæ describimus
quod officium N. tibi committimus usque ad nosre
beneplacitum voluntatis b. Nos enim jurejurando
firmavimus, quod imperialia bona sine consilio
principum prorsus alienare non possumus, sed ob
tuæ meritum probitatis, cujus præstantia pollet
semper et vigit fides tua, cum ad præsentiam 408
nostram veneris, ipsos principes ad hoc facile credi-
mus inclinare, quod non solum in istis, sed etiam in
secundioribus beneficentiæ nostræ solatiis debeas
merito honorari. Porro cum nobilis N. c sic a
præsentia nostra recesserit, quod ipse una cum
aliis suis contra hostes imperii Romani potenter
exurgere debeat, et patenter votivum tibi patro-
cinium impensurus, prout ab ipso et coadjutoribus
suis, si nuntios tuos ad eos transmiseris, plenius
poteris edoceri, sinceritatem tuam attente requiri-
mus et hortamur, quatenus animum tuum alicujus
impressione formidinis non dimittens, et ab insi-
diantium laqueis tuta te providentia cautum reddens,
in inchoato proposito strenuitate concepta viriliter
perseveres. Avunculos tuos, erga quos uberi affluentia
præmiorum similiter volumus redundare, ad assisten-
dam nobis, etc., in ipso negotio quibus possis in-
ductionibus efficaciter alleciturus; nos enim tam
erga te quam erga ipsos beneficentiæ nostræ dulco-
ribus sic exuberare concepimus, quod laborum effi-
cienter immemores, copiosa superveniente dulcedine
præmiorum.

409 EPISTOLA XXVII.

Rudolphus cuidam principi gratulatur de con-
cordia inita, eundemque incitat contra Bo-
hemum.

a Erat igitur potens hic consanguineus ex princi-
pibus imperii.

b Quare officium absolute non conferat, in se-
quentibus declarat. Unde liquet, qua lege astrin-
geretur rex Romanorum, seu imperator electus,
antequam Aurea bulla quidquam de ea re consti-
tueretur.

c De Tirolensi comite Meinhardo in Carinthiam
præmissus videtur sermo esse. Cum autem singula-
ria hujusmodi ex litteris hinc suppetant, quæ in
Austriaca historia, chronicisque aliis non reperiun-
tur, haud expeditum est decernere, num principes
Campiduni congregati in comitiis ista promiserint
Rudolpho, nam plures hic memorantur; an eorum
aliquis cum copiis præmissus cum sibi adhærenti-
bus aggressurus esset Ottocari fideles. Quod certo
constat, Albertus Rudolphi primogenitus, et præ-
dictus comes Tirolensis in provincias ab Ottocaro
iavasas Rudolpho exercitum præcessere.

d Jam diximus (lib. 1, ep. 37) reconciliationem
istam esse factam die 5 Aprilis hujus anni, quod ex
chron. Austr. collegimus. De eadem loquitur Hist.
Austr. hunc in modum. c An. 1276 (Rudolphus)
Ratisponam usque pervenit, decemque Henricum Ba-
varie (qui tunc temporis prædicto regi Bohemæ per
suas pecunias astabat) potenti manu devicit; filiam
quoque suam Ottoni filio præfati ducis matrimonio
legitime copulavit, et ab ipso rege Rudolpho sæpe
dictus dux terram suam recepit titulo feudali. Igitur
Rudolphus rex Bavariæ videlicet pertransiens, Pa-
taviam pervenit; die poterit 28 Septembris.
Antequam Bavariam ingrederetur, has litteras datas
esse nemo dixerit; de nuptiis enim antequam in or-

ARGUMENTUM. — Rudolphus Henrico Bavarie duci,
qui optimo publico reconciliatus erat cum Ludo-
vico fratre comite palatino, gratulatur, eumque
orat, ut nuntios de nuptiis celebrandis cum Ot-
tone ejusdem filio et regia filia remittat; Ottoca-
rum ab suo latere invadat, quem ipse aggrediatur
ab altero, ut medius inter duo incendia non possit
effugere.

Grudem cordi nostro materiam exultationis in-
duxit, quod quiescente jam intumescentiæ spiritu
quem inter vos et inclytum filie nostræ sponsum
frigor horridæ tempestatis invexerat, ejus dispo-
nente clementia qui post nubilum dat serenum,
eidem sic estis votivæ reconciliationis in osculo et
fraterna dulcedine cuncti, quod utique sicut vobis
ad gloriam, sic subjectis fidelibus cedit ad exoptatæ
quietis augmentum d. Verum ex eo admirationis
causa præcordiis nostris infunditur, quod nuntii
nostri ad vestram jam dudum transmissi præsentiam,
super matimonia consumentando, tam longam et
diuturnam moram in vestra curia contraxerunt,
quos quidem finaliter potimus expediri e. Et quia
nostri fideles in Austria diris adversantibus ævuli
qualiuntur insultibus, et amarum persecutionum
intentionibus impetuntur, serenitatem vestram,
de qua stabili fide confidimus, ampliori quo possimus
precum instantia deprecimur, quatenus invasores eo-
rum ab illo latere tam 410 viriliter quam potenter
invadere satagatis f. Nos enim in digito Dei confisi,
qui causæ nostræ justitiam comitatur et dirigit, eos
ab isto latere taliter impugnare ac expugnare con-
abimur, in virtute Germanici potentatus, quod
invasores prædicti inter malleum et incudem sera-
dentur ponitidine patrorum. Sic autem non
solum ademptos vobis avitos recuperare poteritis
terminos, sed ad ampliora funiculos exten-
detis. Unde si placet, mox visis præsentibus,
nobis insinuetis expressius quid super his in ve-
stro proposito geritur et in beneplacito continet-
ur.

finem redigeretur, minime actum esset. Quamobrem
creditu proclive est, modica temporis intercapedine
reconciliationem Henrici cum fratre, ejusdem reli-
tum in gratiam Rudolphi, et desponsationem præ-
dictam contigisse. Chron. Salisb. ap. Canis. (Ant.
lect. tom. III, part. II, p. 487) anno 1278 habet :
« Dominus Henricus dux Bavarie per filium suum
generum regem (regis) Romanorum laborat ad
regis gratiam, quam tandem consequitur per resigna-
tionem terræ inter Danubium et Anasum positæ,
quam ab ipso rege Romanorum receperat titulo
hypothece propter hoc specialiter ut Rom. imperi-
um contra regem Bohemie adjuvaret. » Quare
Henricus in fide non perstitisse videtur, et quid-
quid primo in gratiam reditu acquisivit, amisisse in
altero.

e Rudolphus filiam Catharinam despondit Ottoni
Henrici filio post hujus reditum in gratiam, ut
animadvertit Gerardus (Hist. Aust. p. 25). Qua-
propter diuturnitatem legatorum querens more
potius impatientem se ostendit, ob imminens cer-
tamen cum Ottocaro, quam negotium plus æquo
dilatum reprehendat jure.

f Consilia ista clusit præceps defectio Austriæ tam
superioris quam inferioris, una excepta Vienna.
Ocio spatio dierum tradunt utramque Austriam
defecisse ab Ottocaro, quem populi experti erant
inimitem atque asperum. Hansiz (Germ. Sac. tom.
I, p. 415) Rudolphum a populis invitatum observat
in antiquis monumentis : « Provinciales, ait, Otto-
caro ob tyrannidem infensam dudum antea Rudolphum
invitaverant. Austria universa, quæ cis Danubium est,
vix octidui labore indiguit. »

EPISTOLA XXVIII.

Rudolphus scribit cuidam de defectione Carinthiorum ab Ottocaro Bohemice rege.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xxviii.)

ARGUMENTUM. — Meinhardo, ut videtur, Carinthiæ populos ad sui obsequium pertrahere nitenti nuntiat, ad se accessisse ex ejus provinciæ finibus N. et N., veniaque petita statim recessisse indicturos bellum Ottocaro, locaque in iisdem finibus invasuros. Id cum suis fidelibus communicandum censet, ut alacriores fiant.

Accedentibus nuper ad majestatis nostræ præsentiam N. N. et cum eisdem habito diligenti tractatu sub forma hujus informativi, simpliciter abierunt a nobis, quod statim rege Bohemice diffidato, circa fines Carinthiæ manus invasionis extendent in eum, et strenue bellicos attentabunt insultus N. et N. nostris obsequiis in eodem confinio corde et animo, ac opere, prout verisimiliter creditur, applicandis. Hæc igitur dic et manda fidelibus, quos de fortunatis nostris auspiciis arbitraveris gavisuros, ut sicut honorum nostrorum sunt avidi, sic et gloriæ participio gratulentur, et longe pulsa formidine, augustali brachio confidant se tutari, contra calumniantium impetus et insidias æmulorum.

411 EPISTOLA XXIX.

Archiepiscopus Salisburgensis ac ejusdem suffraganei summo pontifici Romano læti nuntiant per Rudolphum imperatorem^b, cujus virtutes ac laudes mirifice deprædicant, liberatam ab Ottocari Bohemi tyrannide Austriam.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xxix.)

ARGUMENTUM. — Salisburgensis archiepiscopus et suffraganei post primam Rudolphi victoriam de rege Bohemice Ottocaro, Joanni XXI novo pontifici de ejus electione gratulantes, ejusdem regis tyrannidem et audaciam in se aliosque omnes episcopos reduces a concilio Lugdunensi exaggerant, quam videlicet exercuerat, inhibendo decimas pro subsidio Terræ sanctæ, obtemperacionem sanctæ sedis mandatis, et obsequium regi Romanorum apostolica auctoritate confirmato: nec non illicita extorquendo juramenta, subvertendo ecclesias incendiis et rapinis, atque jungendo fœdere cum Tartaris tyrannis. Subinde faustissimis Rudolphi progressibus uberrime enarratis pro liberatione

A Austriæ, tantum regem, tamque de republica et de ecclesiis bene meritum ei commendant grati animi ergo.

Sanctissimo^c, etc., tales episcopi, etc. Elevatis in cælum manibus redemptori nostro Dei Filio Jesu Christo læti laudes exsolvimus, et ipsius eximie pietati ad grates quas valeamus humiliter inclinamus, qui Ecclesiæ suæ sanctæ precibus exoratus paternitatem vestram sanctissimam collocavit in speculam eminentem, ut ab alto luceat, et relucent ad instar fulgidæ margaritæ, quæ omnes illuminet populi Christiani. Hoc eodæm felici tempore, quo divina gratia revelante, beati Petri apostolorum principis, pater apostolice, meruistis ascendere principatum, Dei Filius benedictus in sæcula visitavit in partibus Alemanicæ plebem suam et erexit cornu salutis nobis. Cornua quidem justi Dominus exaltavit hoc tempore, et confregit cornua peccatorum, quæ adversus corpus totius Ecclesiæ corrumpendum et in necem nostram specialiter ferebantur elata. Et licet multi, ut credimus, hujus rei apud vestram clementiam fuerunt 412 relatores, nos tamen paternitati vestræ rei gestæ seriem et ordinem veritatis præsentibus revelamus. Nuper^d nobis ad propria redeuntibus a concilio Lugdunensi, et volentibus ea prosequi quæ in ipso concilio fuerant salubriter ordinata, illustris Ottocarus rex Bohemice ad sui præsentiam nos vocavit, vocatis expresse prohibuit, ne decimam deputatam in Terræ sanctæ subsidium in suis territoriis colligi faceremus, neve aliquis nostrum salutiferae crucis gloriam prædicaret. Postulavit etiam ut jurejurando et aliis diversis cautionibus caveremus eidem, quod nec ad mandatum sedis apostolice, nec prætextu sententiæ vel præcepti a quocunque hominum proferendi, aliquid faceremus, quod a suo distaret proposito; quo sanctæ sedi apostolice et Romano imperio proterve resistere disponebat, non solum a nobis, verum etiam ab inferioribus quibuscunque prælatis nostrarum partium exigens metu terribili illicita juramenta. Nobis autem nolentibus inquinari hoc scelere, servitutis asperæ jugum imposuit, et defixa mente tandem disposuit innocentiam nostram perdere, exquisitis tortoribus et tormentis, ecclesiarum nostrarum civitates et castra, villas et oppida a fundamentis subverti constituit per incendia et rapinas^e. Et quamvis tantorum malorum cumulus ad nostrum exterminium suffecisset, ex hoc tamen formidine fecit nos prorsus exanimis rex prædictus, quod cum tyrannis et regibus Tartarorum fœdo societatis fœdere se conjunxit^f. Ilas nostras miserias et Christi injurias

^a Quinque calumniatorum genera novit interpres legis Arcadii et Honorii de calumniatoribus (Cod. Th. lib. ix, tit. 39, l. 3), quorum quartum est: Calumniatores sunt, qui sub nomine fisci facultates impetunt alienas, et innocentes quietos esse non permittunt. De hujusmodi calumniatoribus sermonem hic fieri arbitror.

^b Reprimenda iterum titulatoris licentia auctore cod. Cæsarei, cujus titulum exhibuimus.

^c Brevissimum Adriani V pontificatum excepit Joannes XXI die 15 Septembris hujus anni triumphum pontificum funeribus memorandi.

^d Cur Hansizius ista siluerit non video; etenim pro eorum temporum more sacræ Scripturæ loci usurpantur, magis etiam apte quam in præcedentibus; præterea liquet, aliunde pervenisse ad sanctam sedem tantæ rei notitiam, at certam rerum seriem, rectamque eventuum declarationem ex hisce tantum litteris suppetere.

^e Ex præcedentibus ejusdem archiep. litteris tot malorum series patet. De illicitis quoque juramentis constat ex litteris 15 et 20.

^f Hoc vero fœdus cum barbaris percussum novi non parum affert. Præcipuam quippe causam, cur provincias imperii nollet dimittere, hanc Ottocarus

adducebat, ut chronici et historia testantur, quia per annos plures ab iisdem barbaris eas frequentibus præliis defensaverat. Sit instar omnium annalista Althaensis ad annum 1277. « Otakerus, inquit, quintus Bohemorum rex, qui Austriam, Styriam, Kariatiam, Carniolam, ac portum Naonis tempore vacantis imperii tenuerat, resignare noluit, dicens quod eandem terras bona fide et justo titulo possideret, ac ex mandatis et commissionibus apostolicorum, qui tempore suo fuerant, contra insultus Ungarorum, Comanorum, et Tartarorum per 24 annos cum gravibus sumptibus et laboribus, imo et multa impensa suorum sanguinis defensasset (Ap. Canis. tom. IV, p. 218). » Ex hisce autem episcoporum litteris discimus Ottocarum cum Tartaris perpetuis nominis Christiani hostibus fœdus junxisse summo cum catholici principis dedecore, maximoque cum Christianorum et ecclesiarum detrimento. Profecto iisdem litteris fides integra adhibenda est: nihilominus animadverti debet, quod mense Julio superioris anni Ottocarus iniique isto fœdere non erat implicitus. Nam Gregorii litteræ increpatoriæ apud Rayn. (1275, n. 10 seqq.) « Dat. Belliquadræ xi Kal. Aug. anno 4 » alia inter capita reprehensione digna istud omnino maximum non recensent. Quamobrem turpe hoc fœ-

413 Christianus princeps, et dominus noster charissimus Rudolphus serenissimus Romanorum rex audiens, et frequenter auditas exaudiens preces nostras, congregata fortitudine militaris exercitus, ab ultimis Alemaniam finibus castra movit, longa terrarum spatia et diversas pertransiens nationes, circa festum sanctorum omnium intravit districtus terræ Austriæ, non formidans prærupta cacumina montium, non abhorrens temporis intemperiem hiemalis, nec deserens [defectus] altis nivibus gelidæ regionis. Postquam principatus Austriæ, Styriæ, etc., triumphali gloria triumphavit, civitatem Viennensem inter alias partium nostrarum optimam, quam adhuc rex Bohemiæ in sua tenuit potestate, copioso cinxit exercitu, navibus nihilominus apparatu bellico mirifice ordinatis, quibus latum flumen Danubii transire disposuit, ut prædictum regem Bohemiæ jam de fugæ præsidio cogitantem in corde Bohemiæ, velut profugum occuparet. Dicitur vero Bohemiæ rex sano quidem, sed tardo fretus consilio, paucorum dierum treugas [trewgas] petiit, petitas obtinuit, infra quos [quas] ad prædicti nostri Domini [Rudolphi] venit exercitum, et ibidem nobis presentibus, fracto quidem animo et genibus incurvatis, devote petitam veniam obtinuit, resignatis prius obsidibus, civitatibus, castris, et oppidis universis, quæ dictis principatibus atinebant. De terris vero Bohemiæ et Moraviæ præstito fidelitatis homagio meruit investiri ^a. Hunc itaque principem gloriosum vestræ committimus sanctitati, pater piissime, **414** supplicantes humiliter et [non tam humiliter quam] devote, quatenus propter Deum principaliter vobis habere dignemini recommissum prædictum dominum nostrum, in cujus manibus his diebus ^b prout signis apparuit evidentibus divina justitia laudabiliter triumphavit.

EPISTOLA XXX.

Rudolphus regem Ungariæ laudat de suscepto secum bello contra regem Bohemiæ

(An. Dom. 1278, cod. Rud. xxx.)

ARGUMENTUM. — Cum Ladislaus rex Ungariæ se oportune laturum auxilia rescripsisset, Rudolphus lætitia exsultans, in laudes eximias, uberrimas gratias, promissionesque amplissimas effunditur.

ius nuper esse initum credi debet, cum provincias certatim ab se delicere ille sensit, quanquam episcopi prave facta ejus enumerantes nullam temporis rationem habeant.

^a Id factum laudatus annalista Altahensis brevier enarrat, « Civitates, aiens, ibidem et castra se suo dominio subdiderunt, excepta civitate Wiennensi, quam etiam obsidione cinxit, nec tamen per violentiam cepit, sed per quoddam arbitrium, quod ipsi ambo reges inierunt, incœpit ipsam civitatem Wiennensem, et totam terram Austriæ trans Danubium versus meridiem pacifice possidere, altera parte ejusdem trans Danubium versus Aquilonem, sive Bohemiam eidem regi Bohemiæ per idem arbitrium remanente. » Historiæ autem Australis auctor ad hanc epistolam propius accedens, ait : « Regem Bohemiæ in castris regis Romanorum cum 36 vexillis ante Viennam circa Danubium flexis coram eo genibus in præsentia multorum principum spiritualium ac secularium terras suscepisse supradictas, regique Romanorum obedire et ad stare fideliter juratum compromississe..... Tunc primo Viennam et alias civitates ad resignationem ipsius regis Ottocari regi Romanorum esse apertas. Quibus testimoniis omni procul dubio præferri debet epistola. Quod autem narrat Dubravius de tentorio ita concinnato, ut decidentibus lateribus Ottocarum genuflexus a multitudine aspiceretur, excogitatum videtur ad conflandam Rudolpho invidiam, tribuendamque causam rebel-

Insignem ei legationem adornat, similem ab eo recepturus, si libuerit.

Illustri et magnifico principi domino domino L., etc., affectum paternæ dulcedinis cum salute ^c. O quam celebre, quam insigne præsagium affuturæ lætitiæ! O quam grandis, quam eximie virtuositatis indicium nostris inditum est præcordiis de filio tam præclaro, tam **415** excelso præ regibus terræ, qui gradatim ad culmina prohibitis ascendens, in annis teneris præmaturis nititur adornari morum annosorum insigniis, et adulti viri uxore ^d vestiri. Sane quam immensæ, quam inexplicabilis cordi nostro materiam exultationis infuderit, quod ad ulciscendas nostras et vestras injurias ^e, quæ quibusdam individuis nexibus uniuntur, contra communem hostem imperii Romani et regni Ungariæ, vestram potentiam tam potenter et magnanimitè excitastis, non sufficit lingua depromere, vel scribentis calamum dignis condecensibus exarare. Propter quod in divinæ laudis præconium organi nostri jubulum attollentes, ad uberiores quas possumus regiæ celsitudini grates et gratias inclinamus, magnopere pollicendo, quod nunquam ullius hostilitatis adversitas pacta vobis indissociabilia fœdera poterit aliquantulum incurvare, quin causam vestram in omnibus proprie propriam reputemus ^f. Ecce igitur nuntios nostros solemnes ad præsentiam vestram de latere nostro transmittimus, ut vobiscum provide tractent et ordinent, qualiter nobis et vobis ultra sit magnificentius et consultius procedendum; quod tamen omnino dispositioni vestræ relinquimus, cujus nutui nostra desideria coaptamus, et si fortassis vestræ regali prudentiæ videatur expediens, quod cum ipsi nuntii nostris ad nos discretos nuntios vestros de vestro latere destinatis, id valde gratum habebimus, eos qua decet benevolentia recepturi et ad vos cum expeditione gratuita remissuri.

416 EPISTOLA XXXI.

Rudolphus cuidam significat conditiones fœderis inter ipsum et Ungariæ regem initas.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. xxxi.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus enuntiat quemadmodum ab se tandem factus est initum cum Ladislao rege Ungarorum, quod pridem fieri cœptum per legatos ultro citroque missos, deinde ratum habi-

lioni Ottocari : neque enim hæc epistola, nec vetus ullum monumentum id tradunt, et, quod majus, ab Rudolphi ingenio est prorsus absonum.

^b Hinc patet, paulo post diem undeciesimam Novembris epistolam datam esse, cum Ottocarus veniam obtinuit, præstititque Romanorum regi homagium pro Bohemia et Moravia.

^c Diximus supra (ep. 23) Rudolphum Viennæ consistentem auxilia quærere adversus rebellantem Ottocarum : hæc autem litteræ consecrariæ illarum sunt, ideoque ad annum spectant 1278.

^d Mendium evidens : forte legendum *viore*.

^e Gerardus petiit per Rudolphum auxilii mentionem faciens (*Hist. Austriac.*, p. 25) de Hungariæ rege sic loquitur : « Jam antea Ottocaro infensus, quod Bibsburgum, Tirnaviam, Posingam, Altenburgum, Cherbürgum, Musenburgum, et alia quædam Hungarici regni loca Posonio vicina teneret, auxilia pollicetur. »

^f Magna initi fœderis, magna auxiliorum opportunitas. Historiæ Australis auctor anno 1277 refert, quemadmodum Ottocarus iterato collecto exercitu grandi Austriam intravit, et omnes munitiones novis instrumentis et machinis, qui cati vocantur, potenter expugnavit, et sic dissensio et guerra gravis orta inter eos. Nam tota hieme Australes Moraviam, et contra Bohemi Austriam diversis raptibus, prædis et incendii vastaverunt. »

tom litteris publicis, ac demum utriusque contra-
hensis juncta dextra, sacramenti loco, absolutum
fuerat. Ejusdemque præcipue inti adversus Bohemorum regem conditiones enarrat.

Ordinator boni consilii et reclarum dispositor voluntatum nos cum magnifico principe domino L. sic uniformiter concordavit, quod alter nostrum in alterius damnis et laceris, commodis et incommodis factam proprimi versari æstimet et suum speciale reputet interesse ^a. Nuper quidem nobis convenientibus, et læta spectantibus visione N. universas et singulas promissiones seu ordinationes hinc inde per nostros consiliarios diversis temporibus inchoatas, et tandem utriusque nostrum patentibus litteris approbatas nos ambo reges pariter constituti ratas et gratas habere, et perpetuo conservare promissimus, fide data alter alteri manualiter, quam vice et loco præstitimus sacramenti ^b. Hoc etiam de communi adjectimus voluntate, quod in litibus et questionibus super damnis datis et injuriis irrogatis, vel aliis quibuscunque quas habemus adversus **417** illustrem regem Bohemiæ, unus alterum tam fideliter quam viriliter adjuvabit, nec unquam sine alterius beneplacito et consensu cum prædicto rege treugas, pacem vel concordiam celebrabit; nec de ipsis tractatum habebit, ad quod nos astrinximus sub ejusdem fidei sponcione ^c. Cæterum de terminis terrarum nostrarum legaliter distinguendis et distinctis in pace et concordia observandis, taliter duximus ordinandum, etc.

EPISTOLA XXXII.

*Rudolphus quemdam principem certiore facit de ob-
lenta insigni a rege Bohemiæ victoria.*

^a Solemne istud fœdus, de quo non semel est dictum in superioribus (ep. 16, 20, 23, 30), tam luculenter explicatur his litteris, ut quidquid adjiciatur, superfluum videri possit. Chronologia tantum statuenda, quam collector mirum in modum disturbavit.

^b De isto congressu vide supra (ep. 16, in not.); nam historia Australis testimonium ibi allatum, adoptionis removendæ causa ab hoc anno, ad rem facit. Inde igitur discimus, anno 1277 circa initia mensis Novembris in Austria, atque Hungariæ confinio utrumque regem diuturnæ de incedo fœdere consultationi felicem exitum attulisse. Quamobrem hanc epistolam non modo præcedenti, sed etiam 23 præferri oportet. Illæ autem ad annum 1278 Jifferrî debent. Quippe quarum priore auxilium petitur a fœderato rege, altera vero impetratum dicitur. Continuo autem post ictum fœdus non esse petitam opem Rudolphus ipse in laudata epistola 23 testatur: ait enim, *contracta feliciter inter nos jampridem alterne connexitatis identitas*. Quæ profecto ad reliquos duos menses anni 1277 non referuntur. Præterea, ut nuper aiebam (ep. 30, in not.), hist. Austral. auctoritate, tam Bohemi in Austria, quam in Moravia Austriaci per totam hiemem, id est usque ad vernum tempus anni 1278 hostilia gesserant. Exstant quidem ap. Hansiz. (*Germ. Sac. tom. I, p. 419*) Rudolphi tabulæ donâ gratuita episcoporum recensentes, *Date Vienna anno D. 1277, v. Kal. Junii*: quæ scilicet facta erant reparando bello adversus rebellem Ottocarum: at fœdera juncta, magnique exercitus congregati pro generali conflictu nondum fuerant. Cumque Augusto mense fere exacto pugnatum sit anno 1278, res ipsa per se docet, omne id factum esse eodem anno. Ex litteris autem Rudolphi (ep. 33) mox planiora ista fiunt.

^c Ex capite isto, quod juncti fœderis est præcipuum, magis magisque comprobatur, Ottocarum a fide recessisse, at nondum indixisse bellum Rudolpho.

^d In omnium neminem ista melius conveniunt, quam in Salisburgensem archiepiscopum, qui magno conflictui non adfuerat. De eodem sic chron. Salis-

(An. Dom. 1278, cod. Rud. XXXII.)

ARGUMENTUM. — Nuntiat amico principi insignem de Ottocarum victoriam ab se ac fœderato rege Hungarorum reportatam, cum Ottocari plurimæque Bohemorum nobilitatis cæde. Tantum de potentissimo hoste triumphum uni Deo acceptum referri, cujus clementia in extremo periculo morti ereptus fuerat. Ipsi et beate Mariæ virgini gratias referendas.

Quantis opprobriis et probrosis injuriis indesinens republicæ disturbator quondam Ottocarus rex Bohemiæ illustris nos impulerit, ut ad ejus conatus nefarios refrenandos manum nostræ potentie levaremus, nemo te novit melius, nemo vidit apertius quam tu, princeps charissime, qui conspirationes quas idem rex adversus nostram salutem fecerat, insidiarum jacula quæ tetenderat, laqueos quos absconderat, non ignoras. Et quoniam de torrente tanti discriminis aliquando nobiscum laqueos avaritudinis, haustus felleos accepisti ^d, dignum credimus ut et nunc iustificatus **418** ex nostra triumphali victoria feliciter satieris, postquam rei gestæ perceperis ex his nostris litteris qualitatem. Scias itaque quod nos feria quinta proxima post festum beati Bartholomæi apostoli eo loco locavimus castra nostra, quo a tentoriis dicti regis Bohemiæ vix ad spatium dimidii milliarii Teutonici distabamus. Mane vero sextæ feriæ ^e subsequentiis, una cum dilecto filio nostro ^f rege Hungariæ procedentes, cuneos acierum nostrarum adjunximus hostium stationi, sicque hora diei quasi sexta ^g inter nos gravis pugna committitur, in qua dictus rex Bohemiæ, more strenui pugilis viriliter se defendens, tandem victus occubuit, non a

burg. ap. Canis. ^e Ipse enim, et dominus Petrus Patavien. episc. recta devotione perspicui, et velut lampades inter alios principes imperii coruscantes, licet multo ingenio tentarentur ab hostibus reip. qui eorum fidem horrendo studio quasi lenones ad lupanar perfidiæ procabantur, velut columnæ immobiles persisterant, eligentes potius rerum et corporum sustinere iacturam, quam Rom. imperium desolatum, solum relinquare, et profanis hostibus prostituere fidem suam, qua in conversatione hominum nihil utilius invenitur. Quamvis autem in acie triumphante non fuerunt, tamen triumphantium, et triumphii non ultimi, sed quasi præcipui promotores. Cum vero Hansizius archiepiscopi rerum scrutator diligens, hanc epistolam non repererit, eademque careat officio erga archiep. consueto, ad laicum potius principem scripta esse videtur, qui Bohemo finitimus ejusque tyrannidi obnoxius fuerit. Hæc autem epistola tum Hansizium, tum auctorem Pietatis Austriacæ, quorum uterque vidit cod. Cæsareum, præterit.

^f Chronologia ista nihil certius. Sancti Barthol. festa dies anno 1278 erat fer. iv, ut B littera Dominicalis demonstrat; quinta autem feria proxime sequenti Rudolphus castra metatus prope hostem, in diem sequentem 26 Augusti certamen distulit: namque habuit in more positum, si integrum illi esset, feria vi in memoriam passionis D. N. J. C. seu sanctissimæ crucis veneratorem, majoris momenti negotia differre. Expeditiones præsertim et pugnas tali die susceptas auctores observant cum Gerardo (*H. Austr. p. 29*) quibus omni procul dubio Rudolphi ipsius testificatio præferenda est.

^g Hoc loco deceptus, ni fallor, epistolarum collector, unum ex Rudolphi filiis indicavit per litteram L. (ep. 17, in not.). Hic vero de Ladislao in filium adoptatum loquitur; ibi de legitimo filio sermonem habebat.

^h Sequenti epistola hora pugne non indicatur, et quod paulo ante dimidium milliare dixit, in eadem milliare fere integrum appellatur, at leve istud discrimen rei summam non mutat.

nostra virtute prostratus, sed Deo potius impugnan-
tes rempublicam subito expugnante collisus ^a. In quo
etiam bello nobiles regni Bohemiae potiores aut
mortui gladio occiderunt, aut victi certamine, dum se
ad praesidium fugae converterent, ab insequentibus
sunt detenti. Verum cum ex veris et certis iudiciis
nobis constet quod non nostra sed summi Dei vitam
nostram in tanto discrimine misericorditer prote-
gentis potentia triumphavit, praesentem praecalam
victoriam illius titulis et honori ascribimus, qui ad
nostrae humilitatis angustias finiendas, immensae cle-
mentiae suae misericordes oculos tunc misericorditer
inclinavit, dum extremae necessitatis periculum im-
minebat, ^b. Tu igitur, princeps charissime, grates
Altissimo **419** referas, et ad laudes gloriosae Mariae
virginis ^c cor revolvas, quorum praesidiis vita nostra
morti proxima salva substitit, et honor Romani im-
perii miserabiliter incurvatus virtute mirabili respi-
ravit.

EPISTOLA XXXIII.

*Idem Rudolphus eandem victoriam summo pontifici
Romano significat.*

(An. Dom. 1278, cod. Rud. xxxiii.)

ARGUMENTUM. — Nicolao III summo pontifici insi-
gnem eandem victoriam enuntians, de Bohemo-
rum regis perjurio, ac de pugnae hujus extremae
causis certis, certoque principio diligenter dis-
segit.

Intimidandum fore credimus apostolicae sanctitati ^d,
quis eventus finiverit litem illam, qua quondam
illustris rex Bohemiae infatigabilis reipublicae fati-
gator, nostraeque salutis et vitae notorius persecutor

^a Auctor. histor. Austral. « Ipse autem, inquit, rex
Bohemiae inclytus ab hostibus capitur, trahitur,
percutitur, ab equo ejicitur, a Berchtoldo dapifero de
Enretwerch, ac aliis multis nobilibus nimium fessus
ad terram dejicitur, et per cervical lancea perforatur,
ac aliis plagis affectus ultimo gladio transfusus, in
eodem loco mortuus est. » Quae valde congruunt cum
narratis in eplst. seq. quidquid alit aliter rem certam
enarrant.

^b Annal. Altaben. rem ab aliis etiam narratam ali-
quanto diligentius describens: « Rex Bohemiae, in-
quit, cuidam strenuo militi promisit plurima se datu-
rum, si vel Romanorum regem, vel saltem equum
ejus occideret in congressu; qui miles hac promi-
sione accepta, cuneum fortissimorum militum pene-
travit, ipsum regem Romanorum vehementi ictu ad
terram prostravit et equum ejus occidit. Sed nobiles,
qui latus regis stipaverant, eundem captivaverunt
militem et regem in equo alio locaverunt. Sed ecce
mirabilem praedicti Romanorum regis clementiam,
quia eundem militem sibi captivum praesentatum
postea abire permisit illisum. » Gerardus Herbotum
Tullenstadium Polonum hunc militem appellatum
tradit.

^c Novum Augustae domus Austriae obsequii erga
Deiparam testimonium ab ipsa origine. Insignes de
immani Turcarum gente victoriae sanctissimae Virgi-
nis patrocinio reportatae monumentis annalium et
nostrae aetatis hominum ore celebrantur.

^d Nicolao III, electus die 25 Novembris anno 1277,
paulo post, die videlicet 12 Decembris, per aposto-
licas litteras Rudolphum conciliare conatus fuerat,
praedecessorum exemplo, cum Carolo Siciliae rege,
quod et cardinalem se una cum fratribus fecisse
testabatur. Petitiones, hortamenta et caetera omnia
instauraverat, quae praedecessores. sacrumque car-
dinalium collegium fecerant (Raynald. 1277, n. 54).
Quamobrem Rudolphus Conradum minoritam Ro-
mam miserat regia auctoritate munitum, ut bona et
jura omnia sanctae sedi confirmaret (Id. 1278, n. 47
seqq.), dans etiam litteras ad pontificem Vienna iv
Kal. Jun. anno 1278, quibus cancellarii sui cogno-

A se adversus nos, et Romanum imperium improvide
elevavit, post praestita nobis et ab ipso male con-
tempta fidelitatis et homagii sacramenta. Dicitur
siquidem rex in festo Pentecostes proxime praeterito
^e, contra terras imperii castra movens, ipsasque
420 rapinaram et incendiiorum vastitati subjiciens
castra quaedam et oppida hostiliter expugnavit. Tot
et tantis damnosis injuriis, et probris contumeliis,
et contemptibus nos impellens, quod ad statum rei-
publicae defendendum, cujus idem rex pene suffode-
rat fundamenta, oportuerit saltem sero gladii nobis
a Deo commissi educere potestatem ^f. Sic itaque in
crastino beati Bartholomaei (festo) nos et filius nos-
ter Ludovicus ^g rex Hungariae eo loco locavimus
castra nostra, ubi ab exercitu regis Bohemiae vix ad
milliare Teutonicum distabamus. Mane vero sextae
feriae subsequenter aeterni Dei auxilio invocato pro-
cessimus, signisque belligeris elevatis ^h eo perveni-
mus, ubi rex Bohemiae dispositis aciebus finem
B praelii expectabat. Illic milites utriusque, dum signa
hinc inde prospiciunt, fero impetu glomerantur in
unum, illic de virium paritate inter nos strictis ensi-
bus disputatur. Tantus quoque inerat parti utrilibet
triumphandi affectus, ut morte victoriam comparare
et vivere moriendo rem dignam et debitam quilibet
aestimaret. Illic milites strenui equorum ungulis
substernuntur, illic tanto sanguine humano terra
perfunditur, ut nedum pugnantibus, sed et pugnae
duritiam intuentibus vitae laedum esse posset. Tandem
vero militia nostra non sua, sed omnipotentis
Dei virtute praevalens, milites regis Bohemiae in vi-
cinum annem impulit, ubi fere omnes aut gladio
interempti, aut flumine suffocati, aut capti, ab hosti-
bus defecerunt. Sicque fugae praesidium paucis pro-

minis factum in Exarchatu, de quo est dictum in
dissertatione, abolevit. Quae omnia sunt facta ante
initia belii extremi contra Bohemiae regem, de quo
his litteris Rudolphus loquitur.

C « Pentecostes hoc anno in diem quintam Junii
mensis incidebat, octavo videlicet die postquam Ru-
dolphus cancellarii sui temeritatem, qua *absque no-
stro consensu, conscientia, vel mandato* juramentum
fidelitatis exegerat a civitatibus Exarchatus, con-
demnavit suis litteris datis ad pontificem (*Ibid.*, n. 51),
ac proficiscenti suo legato Gothilfredo praeposito So-
liensi mandavit, ut sanctae sedis jura omnia in inte-
grum restituerentur, *volentes et consentientes ex-
presse, quod per hoc nullum jus nobis accrescat, vel
Ecclesiae Romanae depereat, tam circa possessionem,
quam circa proprietatem in civitatibus, etc.*

ⁱ Antiquis chronologis atque annalisticis haud dubio
Rudolphi auctoritas praefenda est. Quamobrem
quidquid dicitur fuisse actum hostiliter ab Ottocaro
ante eam diem, latrociniali more actum erit, susque
deque habendum Rudolpho visum fuerit. Cum vero
defectio erupit, hostisque eum rite diffidavit, « Al-
lato hujus rei nuntio, ait Gerardus, adeo defectionem
D Ottocari aegre ferebat, uti diceret, mori se potius
velle, quam hanc injuriam non persequi: cumque
litteras ejus legisset: « Quoniam, inquit, jurisjurandi
religione spreta, et mihi et imperio Romano fidem
obsequiumque renuntiat, sentiet Deum rupti foederis
et sacramenti vindicem justae causae propugnatoribus
contra vim et perfidiam, suam opem laturum. » Post
hujusmodi declarationem Rudolphum petitis auxilia
ab Hungarorum rege (ep. 23), viresque undique
collegis e ipsa pugnandi necessitas docet.

^e Vide col. 788, not. ^e et ^f.

^g Jam diximus (ep. 11, in not.) in vexillis Rudolphi
auratam aquilam exstitisse. Sed auctor pietatis Au-
striae (lib. 1, c. 5, p. 39, etc., 12, p. 69) animad-
vertit in plerisque vexillis militaribus crucifixi ima-
ginem depictam fuisse, tametsi ex aquila imperiali
hostes didicisse affirmat, qua in castrorum parte
Rudolphus pugnaret.

fuit, nam fere omnes apud nos [aut] capti, aut A mortui remanserunt. Licet autem rex prædictus 421 militum suorum agmina dissipata videret, seque fere ab omnibus derelictum, adhuc tamen victricibus signis nostris cedere noluit, sed more et animo giganteo virtute mirabili se defendit, donec quidam ex nostris militibus ipsum mortaliter vulneratum una cum dextrario dejecerunt ^a. Tunc demum ille rex magnificus cum victoria vitam perdidit, quem non nostræ potentiae fortitudo, sed Dei excelsi dextera causam nostram misericorditer iudicans interemit. Nos igitur hæc et alia beneficia ab eo qui eadem nobis contulit humiliter cognoscentes, et ad laudem et gloriam sui sanctissimi nominis referentes, ad omne illud quod gratum altissimo regi Dei filio Jesu Christo ^b esse sciverimus, devotiori promptitudine nostram sollicitudinem convertemus ^c.

EPISTOLA XXXIV.

Rudolphus victor indulget Ottocari victi liberis.

(An. Dom. 1278, cod. Rud. xxxiv.)

ARGUMENTUM. — Pars diplomatæ, quo Rudolphus clementiam suam, optimorum principum exemplo, in pupillos Bohemiae regis liberos demonstrat, suamque iis gratiam et dilectionem elargitur.

Rudolphus, etc. [Dei gratia Romanorum rex semper Augustus], omnibus in perpetuum. Divi principes, qui divino nutu terrenum imperium tam armis quam legibus direxerunt, illam sibi virtutem, quasi proprie propriam attraxerunt, 422 ut non minus victis parcere et prostratis pie compati quam rebelles vincere et superbos reprimere cogitent. Sicque reipublice victricem potentiam misericordia temperabant, sic quoque terribiles hostibus et devotis amabiles se fecerunt ^d. Horum principum et majorum nostrorum vestigiis inhærere volentes, ad pupillos quondam Ottocari [Ottogari] illustris regis Bohemiae ^e oculos nostræ mansuetudinis clementi intuitu convertentes, ipsis pueris gratiæ nostræ gremiam, plenique favoris securum refugium aperimus, etc.

EPISTOLA XXXV.

Privilegium civitatis Brunensis in Moravia.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. xxxv.)

ARGUMENTUM. — Libertates, consuetudines, jura,

^a Vide col. 789, not. ^a.

^b Laudatus auctor Piet. Austr. ibidem observat, tesseram militarem in castris Ottocari fuisse Praga; in Rudolphi autem castris *Christus* certum futuræ victoriæ omen.

^c Idem auctor ex cod. Caesareo exhibet partem epistolæ, qua Nicolaus gratulatur regi Romanorum de prædicta insigni victoria, simulque eum orat, ut confirmari curet a principibus electoribus jura et privilegia apostolicæ sedis. Quod utique factum fuisse constat ex diplomate eorumdem in fine hujus codicis, cujus autographum servatur in apostolico archivo Mosis Adrianæ. Partem illam epistolæ ut pote non parvi momenti, huc lubet afferre: « Ut, inquit, affectus tuæ devotionis, quem sic gratanter inhærere sensibus nostris inspicimus, in effectum perfectæ soliditatis appareat, et residere in omni puritate probetur, Et ut prosperitates tuorum successuum, videlicet de hostium tuorum depressione victoria, quos diebus istis in manibus tuis divini iudicii virga conclusit, in mansuetudinis gratia, quæ post triumphum regales actus adornat, te nobis gratum et aliis representent acceptum, ac de regia gratitudine post felicitatem majorem, nobis, et Ecclesie mansueta præsentia reponantur, et successive nos reddat de tua sinceritate majori perfectione securos, etc. » Datum Romæ xv Kalendas Decembris an. 1278.

^d H. Grotius de *Jure bell. et pac.* lib. III, c. 45, plura ad rem istam facientia affert, præcipue in fine, ubi Cæsaribus verba Oppio Cornelio adhibet: « Hæc

privilegia, ab Ottocaro approbata Brunensi civitati Moraviæ, rata habet, nonnullis eorum ampliatis. Rerum et personarum immunitatem perpetua sanctione roborat. Judæos civium oneribus fore obnoxios juxta consuetudinem decernit.

Romani vires imperii pietate potius quam tyrannide dilatare volentes illis venas clementis veniæ liberaliter aperimus, qui ad portum nostri refugii veniunt gratiam petitori. Hinc est quod nos dilectos fideles nostros cives Brunenses, qui seipsos et ipsam civitatem nostro potentatui humiliter subjecerunt, ad plenitudinem nostri favoris et gratiæ gratiosa colligimus voluntate, eisdem civibus tenore presentium hujus dimissi [*Fors.*, hinc dimissis] confirmantes omnes et singulas 423 libertates, jura, privilegia et consuetudines, quæ, vel quas ex indulto quondam Ottocari illustris regis Bohemiae sine contradictione cujuslibet tenuerunt ^f. Ex quibus aliquas gratias ipsis factas presentibus ampliamus. In primis volumus, ut telonium quod ad usum civitatis ejusdem dictus rex octo annis continuis, ut dicitur, deputavit, duodecim annis continuis ad usum civitatis pertineat, ad gratiam dicti regis annos quatuor apponentes. Hoc etiam statuimus, ne prædicti cives per diversas civitates et loca imperii pro suis necessitatibus transeuntes, prætextu damnorum vel promissionum a rege Bohemiae cuiusque factorum per aliquem pignorem in facultatibus vel personis ^g. Illam etiam gratiam qua per terras Bohemiae et Moraviæ sine solutione telonii hactenus transierunt, ratam perpetuo robore volumus permanere. Cæterum si prædicti cives probaverint legitimis documentis, quod duæ villæ Curin et Streletz ipsis per regem Bohemiae pro maris trecentis et quinquaginta pignori fuerint obligatæ, nos eidem obligationi centum quinquaginta marcas apponimus, et sic pro quingentis marcis nexu pignoris tenebuntur. Insuper aræ quæ ad usum civitatis antiquitus pertinebant ad ejusdem civitatis commodum revertantur sine præjudicio alieno. Ad hæc perpetua sanctione statuimus, ut nullus baronum seu nobilium terræ infra muros civitatis in rebus aut personis civium aliquam violentiam perpetrare præsumat. Cordi quidem nobis est, ut quæcumque immunitas vel libertas eisdem civibus a munificentia regum Bohemiae est collata et integra adhuc observata, jure perpetuo roborata

nova sit ratio vincendi, ut misericordia et liberalitate nos muniamus (*ad Attic.* lib. IX, post ep. 8.)

^e Duo memorantur Bohemiae regis liberi, Wenceslaus octo annorum puer, et Agnes. Hanc pater jam desponderat Rudolpho regis Romanorum filio anno 1276, cum Viennæ homagium illi fecit: nuptias celebratas tradunt Iglavice, cum pax sancita est inter Rudolphum et Ottonem Brandeburgicum filium Beatricis sororis Ottocari, qui Wenceslaum puerum defensurus, novum fere prælium victori exhibuit, brevi tamen rebus compositis evanescens. Wenceslao autem Rudolphus Gutham seu Juditham despondit, quam, ubi major est factus, Pragæ duxit regio luxu anno 1286, prolemque ex ea suscepit (*Hist. Austral.* 1285; et *Chron. Aust.* 1286) apud Freherum. Eadem in urbe post annos quatuor Rudolphus regis Rom. filius, Sueviæ dux, qui cum Agnete reges visitatum venerat, decessit, anno videlicet 1290, cum vix 21 ætatis ageret. Auct. Piet. Austr. (I. I, cap. 22, p. 128).

^f Liberalitatem Rudolphi in Wenceslao Ottocari filium detrimenti nihil attulisse victoriæ, epistola hæc et sequens palam faciunt. Moravia siquidem et Bohemia in regis Romanorum potestatem venerunt. Utriusque autem provinciæ civitates non ad victorem, sed ad amantorem, liberalioremque dominum transisse Brunensis civitas fidem facit.

^g De hujusmodi pignorationibus, quæ in Germania præsertim obtinebant, est dictum supra (I. I, ep. 50, in not.).

subsistat, nec cujusquam ausu temerario ad injuriam nostri culminis temeretur. De Ju laeis quoque taliter judicamus, ut in civitatis oneribus una cum civibus sustinendis servatas hactenus consuetudines non offendant ^a.

424 EPISTOLA XXXVI.

Rudolphus regem Hungariae certiore[m] facit de statu Bohemiae et Moraviae.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. xxxvi.)

ARGUMENTUM. — Ladislao Hungariae regi, quem merita essent laude ob validum auxilium in extremo conflictu cum Otocaro, omni asseveratione affirmat, nec foedus, nec amicitiam, quoad vixerit, defecturam. Episcopum Olomucensem et proceres Moraviae sibi et imperio homagium fecisse coram religiosi, qui de statu etiam Bohemiae illum instruant. Hinc suos obsides ei restitutum iri commutatione nobilium Bohemorum existentium apud Hungaros. Joannem et fratres utriusque olim infensos se noluisse in suam gratiam et patrocinium recipere, neque in id facturum deinceps, nisi eisdem, miseratus ipse, indulserit: imo secum ullurum injurias, si id maluerit.

Magnifico principi, etc. Rudolphus, etc. ^b Luminosa sunt opera probitatis quibus vestra regia celsitudo tempore quo oportuit nobis contulit experiri certae societatis vestrae plenam constantiam et immaculatam fidei infalli item veritatem, nec non ut amodo discernamus ab aliis [*Fors.*, discurremus apud alios], quid de vobis praesumere debeamus, cum vestrae fidei certitudo apud nos fidei operibus sit probata. Meruit quoque juvenilis animi vestri valida fortitudo, ut dum de nostris favoribus et amicitia nobiscum late conferimus, vos aliis omnibus praefereendum praeter ceteris diligamus ^c. Et licet dilectus nobis quondam N. illustris filiae nostrae sponsus ^d, ut dicitur, cursu, proh dolor! nimis praepeti metam transiverit brevis vitae, nostrae tamen societatis et amicitiae vobiscum inhaerens fundamentum immobile dum vixerimus permanebit. De quo, filii et amice charissime, certa vobis sit et indubitabilis certitudo. Sane viri religiosi, viri utique vestri honoris fervidi zelatores, de processu nostro in regno Bohemiae habito clare vos instruent, in quorum praesentia vener. Olomucensis episcopus ^e, et quidam barones Moraviae nobis et Romano imperio ^f **425** fidelitatis homagia praestiterunt. Quamvis autem facile nobis esset tam regnum quam pueros extreme subjicere vastitati, multis tamen salubrius et Deo gratius videba-

tur, ut ad vestrum et nostrum propositum consequendum, sine tot hominum et maxime puerorum per petuo exterminio veniremus. Nec dubitet regia celsitudo, quod sive fiat, sive deficiat vobis dicta assignatio puerorum, vestrum in hac parte negotium fidei constantia sicut nostrum proprium prosequemur ^f; et quia quidam Bohemi nobiles a vestris baronibus detinentur per quos posset rerum vestrarum restitutio de facili promoveri, serenitati vestrae consulimus et ex animo supplicamus, quatenus pro liberatione quatuor personarum dignemini laborare; quarum absolutio vestrae et nostrae ut diximus voluntati ^g Ceterum Joannes comes nos multum sollicitat, ut sibi factam nobis injuriam ex animo remittentes, ipsam volentem ad nos divertere sub protectionis gratia colligamus: cui aliud non curavimus respondere, quam quod regi et regni Hungariae indevotos ad servitia nostra colligere dedignamur. Quod si forte dicti Joannis et fratrum suorum excessibus dignatio vestra regia dignum duxerit misereri, attente petimus ut damnorum nostrorum innumera-bilium per ipsos nobis hostiliter illatorum mentio habeatur. Certos quoque vos reddimus, quod eosdem sine vestro expresso beneplacito nullatenus colligemus, sed si de vindicta communis injuria cogitare curabitis, utilitatem nostri fidelis et potentis auxilii in his et in omnibus aliis sentietis.

426 EPISTOLA XXXVII.

Summo pontifici Romano Rudolphus scribit, et Ecclesiae Romanae quaecunque hactenus ab ipso postulavit, liberalissime concedit.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. xxxvii.)

ARGUMENTUM. — Nicolai III haud dum consecrati epistolae, praedecessorum suorum repetita per Nuntios et apostolicas litteras singillatim renovanti, repouit, se quantocius obsecutorum filiali obedientia. Se et imperium sanctae sedi submittit. Orat ut legatos suos de coronatione, societate cum Carolo Siciliae rege, ceterisque negotiis acturos benigne audiat et dirigat. Ac denique clerum, quem nuper liberalissimum expertus fuerat, ejusque causas omnes ei prorsus vehementer etiam atque etiam commendat.

Sanctissimo, etc. Rudolphus, etc. Sincerae devotionis integritas et affectus congrui promptitudo, quae circa sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem nostram piissimam pridem in pectore nostro tenaciter radicata coaluit, nunc novissime his diebus ^h, quibus

Conventione postmodum Iglaviae roborata matrimonio reciproco, itum Viennam, ut ex Orneggio Hansizius refert (*Germ. Sac.* tom. II, p. 389). Num omnia haec facta fuerint quadrimestri illo tempore, quod praecessit annum 1279 post insignem praedictam victoriam, an prioribus ejusdem anni mensibus, incompertum mihi est. At litterae istae posteriora etiam facta continent, omni procul dubio ad annum spectant 1279, antequam Ladislao ad Romanos deficiens, Romano pontifici, ac per eum Rudolpho atque episcopis maximam inferret sollicitudinem pro Christiana fide. Qua de re videndus Rayn. (1279, n. 30 seqq.).

ⁱ Ita scilicet agere tenebatur ex foedere (ep. 51). Ceterum quod aiebam (ep. 46, n. 4) iram Otocari non fuisse compressam, hac personarum et rerum repetitione confirmatur.

^g Deest aliquid.

^h Nicolaus III die 25 Novembris anno 1277 electus Viterbii, statimque profectus Romam, antequam consecraretur, die videlicet 12 Decembris, litteras dedit ad Rudolphum exstantes apud Raynaldum (1277, n. 54). Quibus Rudolphus rescripsit statim atque ad eum sunt allatae, ut patet ex hoc praeciso loquendi genere. Quamobrem haec etiam epistola loco movenda est, et retrahenda sub finem an. 1277, undeviginti

^a Bene admodum fuit Judaeis Brunensibus, si oneribus tantum civium erant obnoxii. Vide haec super re Dancangium, et ejus illustratores.

^b Harum litterarum certa aetas patebit infra, not. ^e.

^c Grati animi causa ob egregie navatam operam adversus Otocarium die 26 Aug. elapsi anni praecleara ista laude regem adolescentem prosequitur.

^d Quisnam filiae Rudolphi sponsus indicetur, non est prouum dicere. Tum quia filiarum mariti omnes erant superstites, Wenceslaus item et Carolus Martellus, quibus Juditha et Clementia desponsatae fuerant, incolumes adolescentabant; tum praesertim quia nullius eorum interfuisse videtur quod de initi foederis immobilitate subjungitur.

^e Bruno Olomucensis episcopus, de quo hic agitur, Otocaro jam addictissimus, post hujus caedem, cum Otto Brandenburgicus Wenceslai partes luiturus, novum Rudolpho exercitum objectit in Moravia cum Salisburgensi archiepiscopo de pace tandem stabilienda est collocutus. Cumque postmodum bini utrinque pararii pacis ex conventione delecti essent, idem Bruno et marchio a Sagitta Brandenburgici partes fecerunt, Meinhardo comite Tirolensi, et Henrico Burggravio Norimbergensi regis Romanorum causam agentibus.

nobis et Christiano populo providentia summi patris de apostolico patre providit ad votam ^a, sic pullulat et excrescit uberies, sic in omnem justitiæ semitam nostræ mentis interiora convertit, quod non solum in nobis mali suspicio, qua nos eadem mater Ecclesia poterat habuisse notabiles, jam perfecte rescinditur, sed et omnis mali species, quæ in re gesta oculata conjecturatione perpendi poterat, ut intentio filialis, quæ nunquam revera declinavit **427** in devium, claro clarius elucescat, in patris aspectibus penitus amputatur ^b. Ecce igitur universa et singula quæ a nobis hæcenna alma mater Ecclesia postulasse dignoscitur tam per nuntios quam per litteras speciales, applausu benevolento et assensu gratuito liberaliter approbantes, in his et om-

nia dies, qui sunt reliqui ejusdem anni, satis superque erant ultro citroque mittendis litteris Roma Vicnam, atque hinc ad Urbem, quo fortasse pervenerint sequenti anno incunte cum Raynaldus (1278, **B** **nam.** 45) insignia imperialia eum petisse affirmat. Hoc accedit rescribendi celeritas pontificiis litteris inculcata regis auribus. Primo siquidem: « Præter Ecclesiæ morem, inquit, secundum quem solent litteræ apostolicæ promotionem Romani pontificis nuntiantes præsertim ad principes, quascunque alias ipsius pontificis prævenire, nos celsitudini regis pacem prius paternis exhibemus affectibus, quam litteratoriis ad hoc conceptis affatibus nuntiemus. » Deinde pressius celeritatem insinuans hortatur, ut nuntios mittat, « cum pleno mandato ad tractatus eosdem tuo nomine prosequendos, consummandos pariter et firmandos ad sedem eandem, sublata qualibet, prout opportunitas curiose captanda perniserit, dilatique transmittas, tui prænuntiaturus litteris, quando eos ad ipsam sedem æstimes verisimiliter perventuros. »

^a Nil Rudolpho erat antiquius coronatione. Huc præcipue colluebant diturni illi tractatus de amicitia stabilienda inter ipsum et Carolum Siciliæ regem, qui biennii fere spatium ab Italia eum arcuerant, quosque a Nicolao nunc audiebat celerrime terminandos; quare pontificem juxta suum desiderium esse creatum affirmat.

^b Præfatæ Nicolai litteræ sic ordiuntur: « Solet nota principum uallo, ut pauca saltem exprimamus, et multis obstruere ora iniqua loquentiam querentium later ipsos suis susurris disseminare discordias, disensionum ascendere incentiva. » Deinde prosequuntur fusissime enarrantes Gregorii X, Innocentii et Adriani V, nec non Joannis XXI sollicitudines de duobus capitibus, videlicet de discordia ejus cum rege Siciliae, et de Exarchatu et Pentapoli restitutione, quas provincias a Suevis Augustis invadas, ac Romanicæ nomine appellatas Rudolphus putans diversas ab Exarchatu et Pentapoli, quas Lugduni per nuntios et Lausanæ per se ipse sanctæ seu confirmaverat, acsi juris essent Imperii adhuc retinebat. Ad discordiam cum Siciliae rege quod attinet, donec per legatos utriusque partis composita sit, ab alia prædecessorum exemplo illum arceat: « Interim tamen, ait, contra præmissam provisionem et intentionem providentium in Italiam non venturus, nec missurus aliquam militiam, sive gentem. » Quod vero spectat ad caput alterum. « Petitionem autem super ejusdem Ecclesiæ terris, ac specialiter Exarchatu Ravennæ ac Pentapoli regali excellentiæ toties inculcatam absque ulteriori procrastinatione rogamus et petimus efficacia executionis promptitudinem adimpleri. »

^c Prædictis duobus capitibus brevi respondet contra titularis opinionem, qui pro liberalitate vendit Rudolpho officium. Non secus nostra ætate orator Caroli VI Aug. Benedicto XIII antiqui moris pontifici Comaci restitutionem pro Cæsarea munificentia exaggerabat (*Ottieri Hist.* tom. VIII, p. 131), cum a pontifice serium hoc responsum accepit: *Aliena non*

nibus aliis conceptis apostolicis beneplacitis æquanimiter conformare ^c, supplicantes humiliter vestras clementissimæ sanctitati, quatenus nos, et creditum celitus nobis imperium ad honorem Altissimi et salutem populi Christiani dignimenti provida dispensatione dirigere, nec non apostolicæ gratiæ beneficio confovere ^d. Porro industrius et prudens viros N. et N. ad beatitudinis vestræ pedes fiducialissime destinamus, ut super principali negotio, super amicitia inter nos et inclytum N. juxta providentiæ vestræ consilium, si hoc voto nostro consistat, solidanda, et super omnibus aliis reipublicæ Christianæ negotiis, quæ per vestræ pietatis industriam promoveri desiderant, nutus vestri fortamine dirigantur ^e. Idcirco petitiones nostras et etiam specialiter **428**

repetimus. Comaculum Cæsar, si juris sui esse putat, sibi habeat. Si autem novit, ut nobis persuasissimum est, Ecclesiæ juris esse, consulat conscientiæ suæ, repletque censuras, quæ ecclesiæ bonorum invasores obnoxii sunt. Ea siquidem principes aut largitate, aut pro remedio animarum suarum concessere: idcirco restitutio Comaculi non beneficii, sed officii loco habenda est. Sic ad verbum italice.

^d Cum magno in hoc progenitore Augustæ domus Austriacæ hujusmodi testimonia certa obsequii erga principis apostolorum successores invenio, non possum, quin meum lectorem animadvertere illa jubeam.

^e Duo hi nuntii a Rudolpho missi una cum litteris de principali negotio, seu de coronatione, ac de prædictis duobus capitibus, aliisque negotiis imperii acturi erant: non autem regia mandata obtinuerant, quæ pontifex cupiebat, præcipue super controversia cum rege Siciliae. De provinciarum vero restitutione expedite absolutum fuisse negotium colligitur, quia Rudolphus diplomate dato Viennæ xiv Kal. Feb. anno 1278 omnia restituit sanctæ sedi, fratremque Conradum minoritam in Urbem misit, qui regia auctoritate ad majorem validitatem omnia firmaret, ut fecit in consistorio « quarto die mensis Maii, Ind. vi, pontificatus vero domini Nicolai Papæ III anno 1. » Et quia interim Cancellarius Rudolphi cognominis illicita juramenta exegerat a civitatibus Exarchatus, rege Romanorum inscio, continuo diploma novum « iv Kal. Junii, » novumque legatum Gotifredum præpositum Soliensem Romam misit, qui pari modo in consistorio Viterbii « pridie Kal. Jul. » Cancellarii factum irritum esse dixit, iterumque jura omnia sanctæ sedis confirmavit. Harum rerum monumenta certa exstant in archivo apostolico Molis Adriancæ, et ap. Raynaldum (1278, n. 45 seq.) Vide Dissert. ult., n. 8. Majoris molis erat caput alterum: Carolus quippe senatoria dignitate et vicariatu Tusciæ spoliandus erat, deinde vera concordia inter eos stabilienda. Nihilominus absolutum id quæque esset, nisi mors pontificis superveniens rem in sequentem annum distulisset. Omnia liquent ex monumentis apud eundem Raynaldum. Regiam epistolam hæc lubet afferre (1278, n. 64) de matrimonio Constantiæ filia Rudolphi cum Carolo Martello regis Siciliae nepote ex filio, quas nuptias ipse Nicolaus conciliaverat. — « Sanctiss. in Chr. patri ac domino D. Nicolao divina providentia sacros. R. E. summo pontifici Rudolphus Dei gratia Romm. rex semper Aug. cum filialis obediitionis reverentia, devotissima pedum oscula beatorum. Gerentes tanquam devotissimus vester, et E. R. filius de inobliquabilis sanctitatis vestræ rectitudine, qua cuiuslibet quod suum est sine personar. delecta tribuitis æqua lance, et ex fervore charitatis intrinsecæ, qua inter quoslibet Christianæ religionis et potissime inter illustres et superillustres ut reges et principes, ex quorum dissidentia tanto gravius suboriri posset periculum, quanto majori præminent dignitate, concordiam, unionem, et amicitiam tanquam pater piissimus toto corde diligitis indubitatae fiduciæ plenitudine. Ecce

clericorum nostrorum, qui gratis et fructuosus a obsequiis nobis valde se placitos exhibent ac acceptos, seu quæ ministerio nuntiorum ipsorum eodem vo-

stræ sanctitati proponi contigerit, exoptatæ propitiæ vestræ dulcedine petimus efficaciter exaudiri.

quod super familiaritate, confederatione, et indissolubilibus amicitie unione inter nos et inclytum Carolum regem Siciliae nomine nostro tractanda, facienda, firmanda, seu solidanda per matrimonia et quascunque obligationes, et modos alios vestra sanctitas viderit expedire, vestrae beatitudini nos ducimus committendum, super hoc concedentes, quantum in nobis est, plenam et liberam, ac omnimodam potestatem: constituentes nihilominus honorabiles viros fratres Conradum de ordine Minorum ministrum superioris Alemanniae, et magistrum Godefridum praepositum ecclesiae Soliensis vestrum capellanum, nostramque protonotarium procuratores nostros ad informandum nostro nomine vestram paternitatem de facti et negotii circumstantiis, cum necesse fuerit, et a vestra sanctitate fuerint requisiti: ratum habentes et gratum quicquid paternitatis vestrae providentia super bono concordiae familiaritatis et amicitiae, et ipsius solidatione sub forma praemissa egerit, fecerit, sive nostro nomine duxerit ordinandum. la cuius testimonium, et evidantiam pleniorum praesentes litteras sanctitati vestrae transmittimus maje-

statis nostrae sigilli robore communitas. Datum in Castris apud Dyax Nonis Septembris, Ind. vi, A. D. 1278, regni vero nostri anno v, decimo videlicet die post insignem de Otocaro victoriam reportatam.

Rei testimonium exstat apud Hansiz. (Germ. Sac. tom. I, p. 417), diploma videlicet Rudolphi « Datum Wienae A. D. 1277, v. Kal. Jun. Ind. v, regni vero nostri anno iv, » septimo videlicet mense post datas has litteras. In quo fatetur, quod deficientibus sibi necessariis sumptibus prosequendo bello episcopi « principes nostri moti precum nostrarum instantia voluntarie consenserunt, ut tam de bonis ipsorum dominicalibus, quam de praediis monasteriorum et ecclesiarum eorum jurisdictioni in partibus Austriae, Styriae, Carinthiae, Carniolae et Marchiae subjectorum subsidium tolerabile petere, per quod tanta necessitatis articulus, qui nos et imperium coarctabat, per eorum suffragia et digne recedenda subsidia tolleretur. » Subinde cavet, ne exemplum sui successores sequantur cum ecclesiarum detrimento.

429 LIBER TERTIUS.

EPISTOLA PRIMA.

Sacri Romani imperii electores confirmant donationem Annae imperatrici primae uxori a factam a Rudolpho imperatore.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. I.)

ARGUMENTUM. — Sacri Rom. imp. electores ratam habent donationem mille marcarum annui redditus a Rudolpho rege Romanorum factam Annae reginae uxori suae ex castris, terris et possessionibus suo arbitrato deputandis, modo eorum custodes iurjurando promittant, regina obeunte eos redditus ad jus imperii restitutum iri.

Virtutum candor eximius et laudanda praesentia bonitatis, quibus inclyta domina nostra Anna regina praedicabiliter adornatur, ex suae nos delectamento fragrantiae taliter recreando gratificant, et gratificando delectant, quod ad ipsius honorem et commodum ampliandum libenter assurgimus, et ad cuncta, quae sibi in salutem proficiant, liberaliter invitamur. Hinc est quod nosse vos volumus universos, quod nos una cum aliis nostris coelectoribus in hoc

motu voluntario consentimus, et plenum ac liberum impertimur assensum, quod serenissimus dominus noster Rudolphus inclytus consors thori sui eidem dominae nostrae in bonis, castris, terris, et possessionibus aliis usque ad mille marcas auri redditus in locis sibi opportunioribus, ubi et expedientius viderit, valeat assignare, ab ipsa domina nostra ad tempora vitae suae pacifice possidenda; 430 ita tamen, quod custodes castrorum, terrarum, possessionum huius modi, ad hoc iurjurando se obligent, quod mox ipsa domina nostra Anna regina inclyta sublata de medio, eadem bona ad proprietatem et jus imperii fideliter restituant et reducant.

EPISTOLA II.

Civitas quaedam Rudolpho gratulatur de prosperis successibus.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. II.)

ARGUMENTUM. — Cum ad remotas imperii provincias fama pervenisset, Rudolphum suam in potestatem redegissem Austriam et ceteras provincias, civitas quaedam fidelis subdita regi gratulatur de prospero

(lib. I, ep. 2, in not.).

¶ Vide dissert. postult., § 3, n. 7.

* In contextu diplomatis nullus dubito, quin pro auri legendum sit annui, ut fidenter posui. Incredibile enim videtur, centum quinquaginta aureorum millia ex paucis castris, terris, et possessionibus collectum iri quotannis; creditu autem est proclivius, tria millia septuaginta quinque nummorum in annos singulos reginae concessa esse. Vide (ep. 23, lib. I, in not.) inter argenteas, aureasque marcas discrimen: summamque aurearum praedictam mihi fere incredibilem nosces.

¶ Licentia titulatoris acquirit vires eundo: non contentus regi Romanorum imperatoris titulum tribuisse, Reginam quoque pari honore dignatur. At se ipse condemnat, Annam appellans primam uxorem, cum enim ipsa decesserit anno 1281, nec Rudolphus alteram duxerit usque ad annum 1287, Agnetem nomine, ut Peucer. Cusp. Annal. Suev. tradunt; tituli igitur posteriori manu sunt adjecti, adeoque sus deque habendi.

¶ Praedictam tituli licentiam electores arguunt. Rudolphus comes tunc Habsburgicus Annam Notherbergicam duxit uxorem an. 1240. ut est dictum

Nisi auri mutetur in annui, difficile intellectu est, num assignatio ista menstrua sit, an annua. Praeterea qui nuper vidimus angustum adeo fuisse aerarium imperii, ut donum gratuitum ab ecclesiis peti oportuerit, ne cogitatione quidem assequi possumus, quid novus provinciarum dominus, qui tanquam salvator ab iisdem ingenti cum anxietate expectabatur, cum primum advenit, tam gravi onere illas oppreserit, ut pro sola regina aureorum centum quinquaginta millia exigerentur.

¶ Cautio ista non perfunctorie notanda est. Si enim de iuribus imperii, ne per huiusmodi assignationem aequam et rectam interirent, hunc in modum sancitur, quid de bonis ecclesiarum quorum indoles longe potior est, sacra enim sunt ab ipsa origine, sacrisque canonibus fulciuntur, putari debet? Attamen non nemo aut diuturnitate alienae possessionis, aut silentio pontificum, vero falso fretus, certum sanctae sedis dominium alicubi revocare in dubium non est veritus.

eventu, feliciorumque omnans, demisse orat, ut scriptis ad se litteris rei veritatem significare non dedignetur.

Excellentissimo, etc. N. Civitas promptissimum devotæ fidelitatis obsequium ^a. Quantas possumus omnipotenti Deo gratias agimus, quod ad regis respiciens causæ justitiam donare voluit, prout audivimus, ut serenitatis vestræ consiliis atque actu processibus prospera cuncta succedant. De quo devotionis et fidei nostræ credulitas ad hoc, quod desiderat, facile applicata, conceptis gaudiis in lætitia reflorescit, ardentem appetens fructum notitiæ certissimæ **431** veritatis. Quapropter vestræ dominii majestatis devotione reverendissima supplicamus, quatenus de processibus et successibus vestris quos utinam providentiæ divinæ justitia bene promovendo, custodiat et perducit ad melius, velit avidam nostræ devotionis fidem scripti veritate regi declarare, ut gaudium quod in auditu concepit prona devotorum credulitas, in portum certitudinis optate perducatur infallibilis vestræ veritatis majestatis, cujus est de nobis præcipere ac vetare, atque statuere sicut libet, quibus promptam est, et erit omnia jussa capere, atque pro posse perficere, quæcunque metuendæ majestatis mandatum injunxerit, nullatenus negligendum.

EPISTOLA III.

Ejusdem cum superiori epistola argumenti.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. III.)

ARGUMENTUM. — Alia civitas audita insigni victoria de rege Bohemorum rebellare auso adversus Rudolphum justissimum principem, eidem se gaudio exsultare significat ob recentem triumphum, summaque cum devotione illum orat, ut sibi de tantæ ejus gloriæ certissimo nuntio sollicitæ, regis litteras mittere dignetur.

Serenissimo, etc. N. Civitas ad cuncta obsequia se paratos ^b. Neesse habet, inconcussum esse veritatis divinæ promissum, et omnis potentia ad nihilitatem conteritur, quæ contra nutum summi principis communitur. Scriptum est enim, quidquam maligni non posse adversari justo regi cum sederit super sedem, et est Spiritus Dei qui loquitur, adversus quem frustra se attollere omnis arrogantia congrassatur. Audivimus, justissime rex, quosdam in rebellionis audacia contra majestatem regiam præsumpsisse, et conatos fuisse sedi justitiæ adversari; quos excellentia vestra triumphaliter superando subegit ^c, ad planum sedavit obicis asperum, fecit dura mollescere, ac inimicas elationes cornua stabilia non habere. Super quibus corda nostra conceptis gaudiis adimplentur, et **432** non desinunt in felicitate regia refflorere, tripudiorum recentibus ornamentis. Hic est namque præcipuus nostræ mentis ardor, hæc intimorum votiva, ut sublimitas vestra cunctis septa prosperis incrementis assiduis condensetur. Verum quia efficacius declarata plus valent, et lætius principis assertio gloriosa subintrat, sacræ regis majestati devotissime supplicamus,

^a Ex epistolæ sequentis sententia facili negotio colligitur, hanc datam esse ineunte an. 1277, nisi forsitan in præcedentis extremo, cum magnæ illius expeditionis in Austriam felix eventus est cognitus. De eo siquidem loquens annal Altahen: « Civitates, inquit, ibidem et castra se suo dominio subdiderunt, excepta civitate Viennensi, quam etiam obsidione cinxit: » acceptoque ab Ottocaro juramento fidelitatis, totam Austriam suam in potestatem redegit.

^b Diversam civitatem esse, argumentumque diversum contra titularis opinionem, genus salutationis aliud, totusque epistolæ contextus demonstrant. Neutram noscere interest rei nostræ.

^c Ottocarum Bohemiæ regem et Henricum ducem Baviaræ utrumque adversantem Rudolpho, in ordinem redactos esse anno 1276 sæpe diximus. Hic

quatenus de processibus, quibus providentia divina suppeditat, velit aliquid iutimare, per quod avida vestrarum exaltationum nostra devotio inter adeptos lætæ tranquillitatis modos tutissime foveatur.

EPISTOLA IV

Committit cuidam defensionem monasterii devastati.
(An. Dom. 1279, cod. Rud. IV.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus abbas N. precibus motus, qui plures monasterio suo illatas esse injurias querebatur a perversis hominibus, monasterium istud, fratres, res, et personas ad ideam spectantes committit N. juxta abbatis desiderium, regia auctoritate illi mandans, ut nulli deinceps molestiæ obnoxium esse permittat.

Imperatoris dignitatis diademate ^d ac dextera fortitudinis manus sceptrigeræ insigniis renitentes, dum rimamur mentis nostræ secretarium, revolventes, quid unctio, quid sceptrum, quid corona regia ^e significet divinitus nobis data, in sacræ delibutionis oleo, quo armis regis sunt peruncti, clementiam, seu misericordiam in afflictos et attritos exercendam, in corona præminentiam, in sceptro potestatem defendendi oppressos per fortitudinis dexteram intelligimus, colligimus et perpendimus evidenter. Quapropter cordi nobis est omnes Romano imperio subditos, præsertim autem ecclesias et ecclesiasticas personas ab insultibus maleficorum quorumlibet protegere, et ad reprimendam perversorum astutiam consurgere toto posse. Sane honorabilis vir N. abbas monasterii N. ad nostram venit præsentiam, nobis lamentabiliter conquerendo, **433** quod quidam, maligni spiritus seducti impulsibus, Deum non timentes, nec homines reverentes, ejus monasterium in suis hominibus et possessionibus per rapinas et spolia multis injuriis affecerunt. Timeus igitur idem pater venerabilis, et præteritorum eventibus conjecturam pessimam futurorum nostræ majestati humiliter supplicavit, ut prædictum monasterium tuæ devotioni committeremus cum omnibus suis defendendum ab incursibus malignorum. Nos itaque ipsius precibus inclinati tuæ fidei puritatem præsentibus duximus requirendam, regia nihilominus tibi auctoritate mandantes et concedentes, quatenus prædictum monasterium fratrumque conventum, homines, ipsorum possessiones, bona mobilia et immobilia, nec non omnia ad ipsum monasterium pertinentia vice nostri manteneas, protegas, defendas, nec permittas ex nunc et in antea ab aliquo indebite molestari.

EPISTOLA V.

Rudolphus regi Franciæ ^f de contracta cum ipso affinitate congratulatur

(An. Dom. 1279, cod. Rud. V.)

ARGUMENTUM. — Cum per nuptias a Nicolao III conciliatas Clementiæ filię suæ cum Carolo Martello Caroli regis Siciliæ nepote, affinitatem optatam contraxisset cum in clyta domo Franciæ, lætaban-

vero de rebellibus res est. nec alii certe indicantur quam Ottocarus eique adhærentes non pauci.

^d Mentiar nisi monasterium istud est ordinis Cisterciensis. Certe litterarum collector citra titulos licentia uti non consuevit nisi in monasteriis sui ordinis.

^e En imperatorium diadema in regiam coronam versum, quam paulo infra sequuntur armis regis. Hic scilicet Rudolphus loquitur, ibi autem impostor: imperatoria enim dignitas Romæ a Romano pontifice conferenda erat.

^f Philippus III cognomento Audax filius erat sancti Ludovici IX, fraterque patruelis Caroli II patris Caroli Martelli cui desponsata fuerat Clementia Austriaca.

aus Philippo III regi officiosissimis litteris rem significat, suam benevolentiam opportune utilem fore promittens.

Inter cætera quælibet augustalium titulorum insignia nobis attributa divinitus, inter multa votivæ felicitatis auspicia, quibus dextera Domini latera nostra circumdedit, incessanter id animo nostro revera suavitalis arrisit in osculo, id immensæ lætitiæ poculo nostra præcordia secundavit, quod inter nos et vos, in quem utique proavita strenuitas vires et animos propagavit, affinitatis amicæ conubia sunt contracta. Quæ quidem eo indissociabilius, 434 eo indijunctius semper servare non solum, sed et corroborare disponimus, quo cum inclita domo Franciæ cœniri nos desiderabilis delectat. De nobis igitur quæsumus regia celsitudo fiduciam plenioris ex litterarum nostrarum affatibus argumenta suscipiat, quod in opportunitatibus vobis nostra sollicitudo non deerit, sed ad cuncta quæ vobis honoris et gloriæ incremento cessura noverimus, se assidue benevolentiam et ultroncam exhibebit.

EPISTOLA VI.

Rudolphus scribit civitati cuidam fidelitatem ejus laudans.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. vi.)

ARGUMENTUM. — Civitati Tusciæ, quæ suam fidem testata erat erga Romanum imperium, respondet, se eam magnopere commendaturum Romano pontifici, mittitque ad eam legatum, qui suo nomine nonnulla proponet in executionem mittenda.

Rudolphus, etc. Litteras vestras quas regio culmini direxistis affectione benigna suscepimus, vestræ devotionis et fidei quam ad sacrum imperium geritis expressivas. Sanc memorabilem probitatis vestræ constantiam, quæ vos in agendis imperii decoravit pro sua commendatione prosequimur circa ea quæ vestræ quietis vestrique provectus augmenta respiciunt, vigilantem intendere disponentes, apud sanctissimum patrem nostrum dominum summum pontificem, ut paternæ benevolentiam vobis præstent umbraculum, curas nostras et operas, quan-

* Nicolaus III suis in litteris ad Rudolphum ap. Raynaldum (1279, n. 10) datis videlicet « III Non. Jun. » se nuptias istas conciliasse testatur. « Quia, inquit, indissolubile matrimonii vinculum, divinitus institutum, ex institutione sui virtutem in se obtinet connexivam inter alia non sine multa discussione providimus, quod inter te ac regem eundem charitatis unitas affinitatis linea conjungatur. » Septem mensibus qui erant reliqui, inter regem Romanorum et Carolum Siciliæ regem concordiam desponsatione prædicta absolutam esse compertum est. Filiam autem Rudolphi nonnisi declinante sequenti anno dimissam esse a regio genitore ex Hornekio et diplomatibus colligit Hansiz. (Germ. Sac. tom. II, p. 390). Tum vero Rudolphus Styriam lustrans, inde cum Rudolpho cancellario, Joanne Gurcensi, et comitibus de Sayn, et Wertenberg Clementiam dimisit, Nicolao III jam mortuo.

b Et concordie et amicitie argumenta suppetent ex aliis litteris (ep. 19).

c Cum Carolus Siciliæ rex anno 1278 die decima sexta Septembris una cum dignitate senatoria Urbis, vicariatum Tusciæ abdicasset, Nicolao III pontifice sic volente, inter Tusciæ civitates, quæ singulæ juris erant imperii, unam hanc, incertum, num Lucam, Pisas, an Florentiam ad legitimum principem se vertisse, non est credibile: at litteræ hujus tantum suppetunt. Neque a vero forsitan abierit, qui Pisas reputet quippe quam urbem Carolo etiam imperii vicario ad Rudolphum per suum legatum confugerat (l. 1, ep. 20) impetratura opem adversus æmulam factionem: nam fere omnes id tenu-

tum poterimus impensuri. Porro universitatis vestræ prudentiam exhortamur attentius et rogamus, quatenus N. familiari dilecto super his quæ vobis nostro nomine proposuerit, fidem adhibere non dubiam et effectus congrui beneficium impertiri velit, ut propter hoc vobis ad cuncta quæ vobis profutura noverimus semper specialiter astringamur

EPISTOLA VII.

Rudolphus dolet quendam terram suam transiisse incognitum

(An. Dom. 1279, cod. Rud. vii.)

ARGUMENTUM. — Principi amicissimo suaviter succenset, quod per Austriæ provincias currendo pertransiens, mutuo utrumque solatio colloquutionis orbaverit. Legatum mittit mutue excusationis interpretem.

Rudolphus, etc. Quod transitus vester per terram nostræ districtus tam clandestinus existit et festinus, ut nobis vestræ visionis et allocutionis amabili recreari solatio non liceret, id non levem nobis materiam conturbationis intrinsecæ generavit, ut pote cum quo unum cor et eandem fore animam placide nos delectat. Eo etenim vehementius dolemus super eo, quo amplius et vos affectasse confidimus, nostra potiori præsentia frui versa vice. Ut igitur hinc et inde super his excusationis amicæ remediabile beneficium intercedat, ecce quod N. credentialis, etc.

436 EPISTOLA VIII.

Rudolphus contrahit cum cardinale quodam amicitiam.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. viii.)

ARGUMENTUM. — S. R. E. cardinalem, cujus nomen in Germania ore omnium celebrabatur, tanquam consilio, et auctoritate apud sanctam sedem plurimum valentis, et quicum rarum habuerat commercium litterarum, ut frequentius deinceps habeat, ad suam necessitudinem adungere optat, seque illum brevi coram allocuturum sperat.

Venerabili, etc. Rudolphus, etc. Tot et tanta de virtuosis actibus vestris apud nos rumororum invalere

poris in factiones divise erant, ne pontificiis quidem exceptis, præcipue Bononia, ut sæpe scripsit dictum. Quamobrem affirmare non ausim, civitatem universam Rudolpho scripsisse, sed G:ellinam tantum factionem, ut ante annos quinque fecerat, dum Greg. X Lugduni morabatur.

d Ungariæ regem aliumve summum principem putari vetat præmissio nominis, quod Rudolphus non solet cum summis principibus. Equidem conjecturis indulgere in re nullius momenti, nec debeo, nec soleo, mihi tamen videtur archiep. Salisburgensi epistola scripta esse. Principes enim ecclesiasticos pluraliter Rudolphus alloquitur, et Salisburgensis jurisdictione per Austriæ provincias extenditur: quæ duæ res hanc opinionem tuentur. Accedit necessitudo, cujus testem nolo alium quam ipsum Rudolphum (lib. II, ep. 12).

e Ducangius in Glossario (7 *Credentia*) docet chartarum et historicorum auctoritate, credentiam apud Italos fuisse publicum civium conventum de rebus publicis deliberandi causa coactum: indeque credentiarum appellatos, quod in secretorum reip. partem adhererentur. Ex charta Friderici I anno 1185 ad terminum, quem consules Mediolani cum consilio credentiam nobis dixerint. Ex annal. Januen. ad annum 1232. Creatum fuit de novo quoddam consilium in Janua de hominibus 15, quod credentia vocabatur. Et ex aliis chronicis Italiæ sapientes a credentia, ac senatores credentiam nuncupatos ostendit. Ejus generis fuisse credentialem istum Rudolphi legatione fungentem arbitror.

præconia, tot et tantis alma mater Ecclesia vestræ A prædicabilis famæ, vestri ministeriosi consilii decoratur insigniis, et auctoritatis eximie titulis adornatur, quod plurimum nos delectat familiaritatis alterne vobiscum inire solatia et affectuum mutuum conformi dulcedine a. . . . Licet igitur hactenus vobis locorum inhabilitate distantibus, rara nostræ salutationis epistola nostræ mentis interiora suggererit, licet non crebra litterarum vestrarum allocutione fuerimus recreati, spei tamen conceptæ de vestra benevolentia rivetus manare non desinit, sed augmento continuo secundatur. Nos enim deinceps, opportunitate captata, non solum vos litteris visitare disponimus, verum in proximo, duce Altissimo, vobis præsentialiter offerre nos b, ut gratæ dilectionis affectio successivis concreta profectibus in profusos et proficuos gratiosi germinis palmites adolescat. Ecce igitur honorabilem, etc.

437 EPISTOLA IX.

Rudolphus scribit cardinali c se ipsi commendans et B negotia imperii.

(An. Dom. 1279, cod. Rus. ix.)

ARGUMENTUM. — Oratorem, sive procuratorem suum apud sanctam sedem ab omnibus legalis Roma redeuntibus multa laude affectum, spe præmiorum allicit, ac regie gratiæ et benevolentie lenocinio alacritatem addit, ut ad sua et imperii negotia laudabiliter pergat.

Rudolphus, etc. Honorabili, et prudenti viro N. d, etc. Nuntiorum nostrorum pro diversitate temporum de Romana curia redeuntium increbrescens et fida relatio laudes fidei vestræ purissimæ, quam ad nos et imperium animo geritis indefesso, in comitatu regio tam profuso præconio texuit et diffudit, quod vestræ gratæ devotionis obsequia mente sedula recensentes, ad ea ferventer allicimus, quæ honoris vestri pariter et vestrorum accessura noverimus incrementum. Vestram igitur honestatem affectu plenissimo duximus exhortandam, quatenus de benevolentie nostræ privilegio gratioso securi, laudabilis vestri propositi curas et operas circa nos et nostra negotia laudabilioris continuationis officio prosequi non cessetis e.

a Deest aliquid.

b Controversias omnes tum veteres, tum recentiores cum Carolo Siciliæ rege compositas fuisse testimonium isto evidentius desiderari non potest. Cessante scilicet gravi causa, quæ Rudolphum a suscipiendo in Italiam itinere per quatuor fere annos arcuerat; rex idem Romanorum cardinali amico fidem facit, se brevi aditum in Urbe, ut videlicet imperiale diadema suscipiat a Romano pontifice. Raynaldus (1278, n. 45) ex litteris Nicolai III deducit Rudolphum ineunte prædicto anno petiisse imperialia insignia, cum vero illas non proferat, fides apud eum sit. Secus est de formula, quam Nicolaus idem (Ibid., n. 65) regi Romanorum præscripsit in diplomate utendam; etenim in ejus fine legitur: « Promittimus insuper quod postquam Romam ad recipiendam unctionem, coronationem, et imperiale diadema pervenerimus, ipsaque perceperimus, infra octo dies præmissa omnia et singula innovabimus, et de novo integre et plenarie faciemus. » Quam suo loco in diplomate expressam videbimus. Quibus si hoc Rudolphi gravissimum testimonium adjicias, ineptire eos fatearis necesse erit, qui verbis elegantissimis Rudolphum mendacii arguere non verentur.

c Collectoris supinitatem! tanti erat venerabilis titulum præcedentis epistolæ cum honorabili hujus conferre? Nomen regis in illa postpositum, præpositum vero in ista, simile officium important?

d Publicis tabulis, quæ Conradus minorita jura et privilegia sanctæ sedis regio nomine confirmat (ap.

438 EPISTOLA X.

Cives Leodienses conqueruntur de quibusdam clericis. (An. Dom. 1279, cod. Rud. x.)

ARGUMENTUM. — Cives Leodienses conturbati ob privilegium clero civitatis antiquitus concessum, et a Rudolpho renovatum ac declaratum, quod nuper publicatum ab eodem fuerat: eo siquidem civitatis et provinciæ totius leges ab ejusdem Rudolphi prædecessoribus conditæ subvertebantur; ad eum confugiunt queribundi circumventionis obtentu, ut quoniam conditor legis ipse est ejusdem interpretis et castigator, paci publicæ civitatis et provinciæ consulat, privilegium illud abrogando.

Serenissimo domino suo cives Leodienses, etc. Quia Dei, a quo omnis potestas egreditur, ordinatione summa reipublicæ potentia vestræ dignoscitur clementiæ attributa, ut per vestræ magnitudinis vigorem conservetur justitia, et injuriæ extirpentur, fidelium debilitas relevetur, et fortium rebellio comprimatur, omnia justo legum libramine in Salvatoris servitio dirigendo, ad majestatis vestræ clementiam de penultimis Romani imperii finibus f recurrentes, sub vestræ gratiæ confidentia speciali celsitudini regie duximus non absque dolore et perturbatione cordium intimandum, quod honorabiles viri clerus civitatis N., licet ipsum omni qua possumus veneratione colamus, civitatis tamen et totius patriæ nostræ e quietis et pacis impatiens, cum de illis nihil suspicaremur adversi, quoddam privilegium hactenus inauditum a vestra magnificentia sibi, ut asserant, innovatum, confirmatum, seu etiam declaratum nuper apud nos fecit in multorum præsentia publicari. Quod perceptum et in publicationem deductum, quamvis tanquam improvisi tonitruum ictibus et fulminis terrore attonitam turbam turbaverit universam, ipsum tamen propter vestri venerationem felicitis nominis audivimus reverenter, ipsiusque recepta copia, et deliberatione super hoc matura præhabita, quia per idem si dici debet privilegium, tota lex civitatis et nostræ patriæ pene 439 penitus absorberentur, et decoloratur status nostræ patriæ generalis ab antiquis temporibus a vestris divis prædecessoribus ordinatus, post diversa consilia habita cum sapientibus et colloquia in communi, nostra deliberatio tandem in hoc

Raynald. 1278, n. 50) subjicitur: « Actum Romæ ap. sanctum Petrum in prædicto papali consistorio præsentibus, etc. Magistro Paulo de Interamna clerico et procuratore in audientia curiæ Romanæ prædicti domini Rudolphi regis. » Anno igitur 1278 magister Paulus de Interamna rex procurator regis. Ante eum fuerat Basiliensis episcopus (lib. II, ep. 1 seqq.) anno videlicet 1276, quo tamen declinate eum abfuisse Roma testantur litteræ sepe laudatæ cardinalium sede vacante, nam ad castra Rudorhi advolverat in Austria.

e Anno, ut videtur, 1280 prædictus magister Paulus vitam cum morte commutavit: quare beneficia, quæ Rudolphus liberalissime pollicetur, frui non potuit. Magnæ ejus fidei novum testimonium suppetit ab eodem rege Romanorum, cum ejus mortem agnovit (Infra ep. 38).

f Belgium Germaniæ inferioris limes ultimus Leodiensem provinciæ recte penultimis imperii finis appellari ostendit: nostra autem ætate alia provinciarum ratio est, quod neminem latere arbitror.

g Patriæ significationem, ut arbitror, nemo melius exponit, quam Arnobius ap. Ducang. (Gloss. V. Patria). Ait enim: « In quibus linguis gentes sunt patriarum quadringentæ sex, non diversarum linguarum, sed ut dixi diversarum patriarum: verbi gratia, cum una lingua Latina sit, sub una lingua diversæ sunt patriæ Brutiorum, Lucanorum, Apulorum, etc. » Perinde Leodienses provinciæ cognominem appellant.

resedit, quod quia ejus est legem interpretari, vel emendare, cujus est condero ^a, ad vestrae majestatis audientiam, quam in hac parte calliditate impetrantium credidimus circumventam, sub certa forma duximus communiter et solemniter proclamandum. Sperantes, et in Altissimo confidentes, quod cum vobis patuerit inconvenientia et pericula ex tali privilegio proventura, vestra provida et benevola sapientia remediis fidelium subjectorum invigilans, a tantis nosurbationibus et totius patriae gravaminibus relevabit, et ad statum pacificum et antiquum, amputatis noxiis novitatibus, salubriter omnia reformabit.

EPISTOLA XI.

Rudolphus cives Maguntinos hortatur ad concordiam.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xi.)

ARGUMENTUM. — A legato Moguntinorum admonitus simultatum inter cives et ministeriales, qui rem armis decidere constituerant: simulque rogatus, ut regia obiecta auctoritate imminente conflagrationi occurrat, respondit prudentia et moderatione utendum, ut stricti enses ab armulis deponantur. Eadem fini se deputasse G. comitem, ut consiliis cum eo communicatis incendium extinguant.

Rudolphus, etc., civibus Maguntinis. Exortæ discordiæ odio a turbatio, quæ in finibus vestris seminaria suscipit simultatum ^b, 440 per industriam virum N. regis celsitudini nuper exposita, tanto duriori nos pungit compassionis aculeo, quanto graviora sentimus ex ea totius terræ discrimina suboriri, volentes ad extinctionem ipsius incendii studia nostra libenter et liberaliter applicare. Sane visum est nobis expediens, et consulimus bona fide, quod tantæ ruinæ dispendia præcaventes, qui estis animalia oculata ^c, in hujus casus articulo per modestiæ semitam incedatis. Jusjurandum, quod cum ministerialibus ^d inivistis, ea rectitudinis linea directuri, quod juramenti forma super communi pace præhabita, prorsus aliqua læsionis injuria non tangeretur, sed ministeriales eosdem ad pacis et concordiam unionem ferventer inducere satagatis. Sic enim salvus vobis et domibus vestris, poterit ignis vicinus parietibus applicari. Quia domus in conflagrationis medio constituta, etsi non consumatur incendio, infirmatur tamen, exhaustis compaginum viribus ad ruinam. Rogamus igitur et attentius exhortamur, quatenus mox prosilientes in medias externiis partes, tantæ scissuræ discrimina studeatis innatæ prudentiæ moderamine reparare ^e. Et ecce infra triduum post recessum nuntii vestri de nostra præsentia, nobilem

^a Non debet tamen legis auctor legem tollere, nisi probabili de causa, peccaturus alioqui in regulas justitiæ gubernatricis. Verba sunt Grotii (*De Jur. bell. et pac.* II, 20, 24.) qui alibi clarius (II, 14, 9) de rege: « Si eas revocet, nemini facit injuriam. Peccat tamen, si sine justa causa id faciat. » Quamobrem Leodienses dum petunt abrogationem novæ legis privatæ clericorum, quæ pugnat cum publica civitatis et patriæ, justam afferunt causam, cur eam revocet sine clericorum injuria.

^b Trithemius ap. Calvis. ad annum 1280: « Moguntinus, ait, et Joannes de Spanheim comes bello decertant; comes vincitur, et multi præstantes viri captivi abducuntur, qui sequenti anno die 12 Decembris captivitate liberantur, interponente se imperatore, qui Burgundum sibi rebellem invadit, et prælio superat, et ad dedicationem cogit, multas præterea urbes Rheni, quæ fœdus inter se fecerant, in rebellionem capit, et auctores rebellionis occidit, vel proscribit. » Apud auctorem sit fides ad chronologiam quod attinet; cætera his litteris convenire admodum mihi videntur.

^c Laudis genus! Sententia quidem est Joannis (*Apoc.* IV. 6, 8) adeoque sacrosancta: *Et in medio sedis, et in*

A virum G. comitem propter hoc ad vestram præsentiam destinare proponimus, ut ipsius cooperante consilio per vos stricti enses de altercantium manibus rapiantur.

441 EPISTOLA XII.

Rudolphus de eadem concordia clero Moguntino scribit.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. XII.)

ARGUMENTUM. — Cleri Moguntini futura damna prævidentis precibus exoratus in eadem causa reponit, quod lubens efficacem navabit operam incendio illi præfocando, ut exitus brevi palam faciet.

Rudolphus, etc., decano et capitulo Maguntino. Tribulationum et calamitatum crudeles angustias, quibus bellicus impetus fines vestros invadere formidatur, tanto compassiviori nimirum commiseramur affectu, quanto ex his perniciosiora sentimus discrimina pullulare. Propter quod ferventibus vestris alleccionibus excitati ad stabile bonum concordiam, et ad extirpanda totaliter germina simultatum libenter intendimus, efficaces et sedulas interponere partes nostras ^f, prout auctore Domino, operis evidentia vos docebit.

EPISTOLA XIII

Rudolphus providet cuidam domui regulari de ordine Penitentium.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. XIII.)

ARGUMENTUM. — Egre ferens domum religiosam mulierum penitentium in spiritualibus et temporalibus male admodum administrari, S. R. E. cardinalem enixe orat, ut provisos removeri obtineat a summo pontifice, eamque domum provinciali fratrum Minorum committi cum facultate ingrediendi claustrum pro Ecclesiæ sacramentis administrandis.

G Quia in civitate nostra N. quædam est domus regularis de ordine Penitentium, quæ pati dicitur tam in spiritualium quam in temporalium provisione defectam, nos ipsi domui eo compatientes instantius, quo illius sexus infirmitas propior est ad casum, 442 paternitatem vestram affectione qua possumus amplissima deprecimus et hortamur, quatenus cum personæ præfata domus ex provisorum suorum, qui sibi [ibi] nunc præsent, incuria, gravia possent suæ famæ suæque salutis incurrere nocuenta, apud dilectissimum patrem nostrum dominum summum pontificem ^g cum effectu dignemini procurare, quod ipsa domus ex provisorum hujusmodi inutitium

circuito sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro. Et in circuito et intus plena sunt oculis. At comparatio ista nostra ætate aliquantulum friget.

^d Ex charta ejusdem Rudolphi ap. Ludewig. (tom. IV. *Reliq. Ms.* p. 262) intelligimus, qui essent ministeriales. « Monetam quoque, ait, quæ singulis annis, avaritia exposcente, solebat renovari in præjudicium commune habitatorum ejusdem terræ, ex nunc volumus sine consilio communi ministerialium majorum Stirie per aliquem futurorum principum terræ vulgato renovari. » Multa suppetent ex Glossario Ducangii de ministerialibus Germanis varii generis. At ministeriales Moguntiacos Stirii non dissimiles fuisse harum litterarum historia læculenter demonstrat.

^e Huc refertur comparatio prædicta animalium oculatorum.

^f Epistola præcedens fida est hujus interpretis. In utraque perspicua est præclara Rudolphi indoles, qua constanti auctorem testimonio « vires ac fortunam bellicam querendæ tantummodo paci intendebat » (*Piet. Austr.* I. 1, c. 24, p. 139).

^g Ptolomæus Lucensis, ap. Raynaldum (1280, n. 27 seqq.) testatur Nicolaum III summopere dilexisse

vinculis absoluta, de cætero provisioni provincialis fratrum Minorum, ut circa eandem dexteræ fiat *Excelsi mutatio committatur*. Ita quod ipsis personis in ordine pristino permanentibus Pœnitentium, provincialis prædictus per se, vel fratres ordinis sui idoneos, visitationis, et correctionis officium in eandem valeat exercere, et liceat ipsis fratribus ad id provide deputandis ipsarum Pœnitentium claustrum intrare ad ministrandum ecclesiastica sacramenta, cum fuerit opportunum.

EPISTOLA XIV.

Quidam ex curia Romana commendat quemdam Rudolpho imperatori ^a.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xiv.)

ARGUMENTUM. — Procurator regis Romanorum in urbe illi commendat N. optime de eo meritum in negotio coronationis, ut præmio atque honoribus ab eodem affectus exemplo aliis sit, quod cum alacritate animi sequantur.

Serenissimo, etc. ^b Ad incrementum vestræ gloriæ pertinere dignoscitur, si apud vestram celsitudinem benemeriti commendati *443* recipiant suæ præmia probitatis, quo exemplo ceteri de bono in melius animentur. Unde quia vir discretus N. nobis in exaltationis vestræ negotio ^c fideliter astiuit, et commendabilem se ostendit, honorem vestrum pro suis viribus promovendo, eundem vestræ excellentiæ quamplurimum recommendo, vestræ magnificentiæ pro eodem supplicans studiose, quatenus ipsum, cum ad vos venerit, de regia clementia benigne recipere, et in omnibus gratiose dignemini pertractare, tam debitæ justitiæ quam gratiæ vestræ effectum eidem liberaliter impendentes, ut tam ipse quam reliqui exemplo simili provocati ad magnitudinis vestræ servitium studeant festinare.

EPISTOLA XV.

Episcopus quidam gravamina sui episcopatus Rudolpho exponit.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xv.)

ARGUMENTUM. — Episcopus multis a Rudolpho beneficiis affectus, adeoque maxime ei devinctus, ægre admodum ferens non posse eum prosequi ad solemnitatem coronationis, quod sua sedes alieno ære gravis ac finitimorum insidiis obnoxia erat, præterea ipse privatis personæ incommodis detinebatur; se excusat obsequio non defuturum post ejus reditum promittens.

Serenissimo domino N. episcopus salutem cum obedientiâ, omni reverentia et honore. De regalibus

fratres Minores, qui sanctimonia vitæ tantum sibi æstimationis collegerant, ut rei ecclesiasticæ reparandæ nulli iis utiliores putarentur: « Ipsos, ait, specialiter dilexit, et ipsorum protector semper fuit usque ad papatum. » Factusque pontifex, ut tradit ibidem Jordanus, Matthæo Rubeo diac. cardinali eos committens: « Damsus tibi, inquit, melius quod habemus; damsus tibi desiderium cordis nostri, et pupillam oculorum nostrorum. » Quamobrem nil opportunius Rudolpho potuit accidere; cætera per se patent.

^a Chorda semper aberrat eadem. Vide supra (l. II, ep. 13, in not.).

^b Magister Paulus de Interamna clericus et procurator Rudolpho apud sanctam sedem, de quo supra (ep. 9, in not.) commendatitias has litteras scribit pro N. in Germaniam proficiscentem.

^c En aliud argumentum controversiæ omnis compositionis, quæ Rudolpho intercedebat cum Carolo Siciliae rege (V. ep. 8, in not.); negotium scilicet exaltationis regis Romanorum aliud non erat, quam diadematis aliorumque insignium imperialium susceptio de pontificis Romani inanibus, unde imperatoris nomen et auctoritas in ipsa Urbe proveniebat. De qua

abundantia largitatis confiteor me quam plures gratias et concessionem datas liberaliter recepisse, quæ me adeo sui efficacia convicerunt, ut quanquam ex debito subjectionis de fidelitate majestati regis strictus tener, in hoc tamen dilatata voluntas debitum superat, et ejusdem respectu debitum ipsum, licet in se grande sit, pene nullius est momenti. Propter quod me, et mea, ac quidquid sum excellentiæ vestræ *444* totaliter offero; non desperans apud Deum reperire gratiam, apud quem largitionum atque gratiarum abyssus altissima sibi sedem aptissimam collocavit. Postulo igitur humiliter, ut patienter attendens regia serenitas quæ hic styli officio designantur, ex his me excusatum habeat, mihi parcat et deferat, suam mihi nihilominus gratiam conservando. Sane cum ad creditum mihi episcopatum de novo personaliter adventissem, in novo adventu novum debitorum ingressus labyrinthum, a furore creditorum adeo undequaque sum oppressus, importune lacessitus, ut vix sufficientia tempora consiliis, vix reditus suppetant, quibus fauces inhiantium compescere valeam, quibus possem clamores pestiferos reprimere creditorum. Hisque accedit infortunii, quod nobiles circumvicini episcopatus mei violenter jura certatim occupant, jurisdictionem meam non solum impediunt, sed quantum in ipsis est, ipsam enervare funditus moliantur. Qui mihi et Romano imperio quotidie multam possent generare molestiam, si non esset qui conatibus resisteret eorumdem. Quibus etiam cedit in mei adiutorium nocenti, quod, etc. Propter quæ et alia sic pecunia exhaustus sum, sic facultatibus deudatus, ut ad præsens reddar immobilis ad prosequenda promissa, cæteris insolubilibus alligatus, infirmitate corporis, quæ mihi licet odiosa, indefessa tamen comes efficitur, his importunitatibus scrupulosis perturbatiois et molestiæ cumulum adjungente. Propter quæ regia majestas in his mihi compatiens a via pro coronatione sua agenda ^d, me miser corditer eximat, et meæ discat impotentia misereri. Quoniam in felici regressu, cum assumpta triumphali corona ^e redierit, vos visitabo personaliter, et grati impensa servitii, præteriti temporis profecto non omitam redimere tarditatem.

445 EPISTOLA XVI.

Commendat comitibus et baronibus, etc., noviter electum episcopum.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xvi.)

ARGUMENTUM. — Siffridum Coloniensem archiepiscopum ^f Lugduno a Gregorio X sibi remissum com-

post mortem Gregorii X ineunte anno 1276, nequidquam actum semper erat: prædicta enim controversia absolvi nunquam potuerat, eaque propter Rudolphum in Italiam venire semper prohibitus fuit usque ad annum 1279 declinantem, cum Nicolaus III tantam rem terminavit. Quare et hujus et sequentium aliquot epistolarum, in quibus negotii ejusdem absoluti mentio est, ætatem certam habemus, annum 1280 ante Nicolai III mortem, quam occubuit xi Kal. Septemb.

^d Indicium minime dubium, imperii principes et ecclesias nuntios accepisse futuri Italici itinervis, pro consummando negotio imperii omnium maximo.

^e Recte triumphalem appellat coronam, quam Rudolphus vindicatis in libertatem tot ecclesiis, totque provinciis a tyrannide liberatis, suscepturus erat a summo pontifice coram sacratissimo Petri corpore.

^f In Catalogo archiepiscoporum. Coloniæ. Levoldi a Northof apud Meibomium (*Res Germanicar.* tom. II, p. 1) Siffridus de Westerburg electus fuisse dicitur post mortem Engelberti de Walckenborch a Gregorio X in concilio Lugdunensi. Sammarthani (*Gall. Christ.* tom. III, p. 694) tradunt Siffridum creatum archiepiscopum ex preposito Moguntino, et conse-

mendatumque, ut ad ecclesiam et diocesim illam maxime turbulenta id temporis, et in archiepiscopos suos injurias, non sine regia protectione transire permittat, comitibus ceterisque ita commendat, ut illum laedere perinde esse sciant, ac regiam majestatem offendere: obsequium fidelitatis tam sibi quam illi praestent, priscisque simultatibus in oblivionem amandatis tranquillam pacem deinceps colant.

Rudolphus, etc., universis comitibus, baronibus, etc. In finitæ misericordiae Deus tribulatam jam diutius civitatem et diocesim H. a compassionis et misericordiae contuens oculis, exclusis ac amotis bellorum ac aliarum adversitatum periculis b, de pastore sciente, volente et valente memoratas civitatem et diocesim depressas hactenus non absque culpis hominum, ut credimus, proinde relevare, et de honesto viro N. dignatus est misericorditer providere c. Hic siquidem sanctissimo patri domino nostro notissimus, et quanto notior tanto inde gratior, multæ commendationis ad nos beneficia reportavit d. Porro nos praedicti sanctissimi patris nostri 446 instructi monitis et mandatis, memoratum N. et ipsius ecclesiam cum omnibus sibi commissis, tum suæ prohibitæ merito, tum pro charissimi patris nostri gratiosissimo interventu e, specialis gratiae et favoris affectu prosequi cupientes, omnes injurias, si quas ipsum ex nunc sustinere contingeret, nobis volentes ascribere, ac dignantes ipsas prosequi tanquam nostras, quapropter vobis mandamus sub obtentu gratiae nostrae firmiter et districte, quatenus eidem N. electo principi nostro charissimo, membro sacri Romani imperii, tanquam vestro episcopo, intendatis in omnibus fideliter et devote, et sicque vestrae fidelitatis obsequium tam apud nostram majestatem quam apud ipsius paternam providentiam mereatur meritum reportare. Vosque cum

ipso patre vestro in amœnitate pacis et tranquillitate mentis, nova succrescente gaudiorum materia abs-tertis lacrymis consistere valeatis.

EPISTOLA XVII.

Privilegium civitatis Hallensis.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xvii.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus Hallensem Sueviae civitatem ob constans sibi et imperio praestitum obsequium regia munificentia libertate donat, ita ut cives utriusque sexus causas suas persequi, aut in iudicium vocari extra civitatem Hallensem non possint.

Ad hoc ad supremæ dignitatis apicem a supremo et primo regnorum omnium conditore cognoscimus nos vocatos, 447 quod cum cunctis sub tutela nostri regiminis constitutis in jure, sive exhibitione juris faciles debemus existere, et in gratia liberales, illis amplio rem gratiam et majoris gratiæ plenitudinem dignum ducimus impertiri, qui a nostris et imperii servitiis nullis adversitatum turbinationibus avelluntur. Cum itaque dilecti filii N. civitatis Hallensis tam devota fidelitatis servitia nobis impenderunt et impendant f, quod ipsorum preces apud nostram majestatem exauditionis gratiam et effectum ejus quem desiderant mereantur, nos ipsorum humilibus precibus inclinati, volumus, et pro speciali gratia hanc ipsam libertatem tradimus, traditam, et concessam auctoritatis regiae praesentis decreti munimine confirmamus, quod nemo civium civitatis Hallensis utriusque sexus extra civitatem Hallensem stare iudicio compellatur, sive realis, sive personalis, seu alia contra ipsum quaecunque actio attemptetur. Imo si quis contra quemquam civium praedictorum quidquam habuerit actionis, illam coram iudice civitatis ejusdem juris ordine prosequatur, etc. g Nulli ergo, etc.

eratum Donn. Palmarum anno 1275, nimirum Lugduni, ubi pontifex constitit usque ad Idus Maias ejusdem anni. Hinc patet harum litterarum aetas, quibus haud dubie praeferrî debent quae infra occurrunt (ep. 18); utraque autem retro trahendæ sunt ac praemittendæ litteris Innocentii V (lib. II, ep. 4) quæ et ipsæ citra suam sedem vagantur, ut suo loco diximus. Ad Siffredi autem historiam quod attinet, satis est tres istas epistolas ponere hoc ordine 18 et 16 hujus libri, anno 1275. Quartam vero libri alterius extremo loco oportet constituere. Sic res procedent.

a Legendum absque hæsitacione N. ut in reliquis, Coloniensis enim ecclesia designatur.

b Difficilia Engelerti tempora reputat. Ab eo sem contumeliis affecto anno 1265, Colonienses cives per vim et metum sacramentum extorserant, quo pollicebatur se nullo unquam tempore ulturum sacrilegum eorum scelus qui sacram ejus personam in carcerem detrudere ausi erant. Sequenti anno Urbanus IV eo sacramento injusto illum absolvit, ut videre est ap. Raynaldum (1264, n. 41). Post annos aliquot iidem cives seditiose comitis Juliacensis presidio freti archiepiscopum iterum capiunt, carcerique mancipant, nec seditio quiescit usque ad annum 1270, Alberto Magno intercedente. Nec tamen penitus extinctam esse concilii Lugdunensis tempore, cui aderat infelix archiepiscopus Engelbertus, ibidem vita functus, ex his Rudolphi litteris liquet. Imo in antecessum vidimus comitis Juliacensis auctoritate obnoxium fuisse Siffridum etiam anno 1276; incertum num civis regia auctoritate contempta illi adhaerent.

c Siffrido videlicet, de quo nuper (col. 808, not. f.)

d Gregorius igitur non eum elegerat; canonica enim electio violanda non erat, sed electum consecravit, pallioque ornatum, ut ferebat disciplina, Rudolphi patrocinio fovendum censuit. Rei fidem facit Rudolphi juramentum Lausanæ praestitum sub finem hujus anni: « Illum igitur, ait, abolere volentes abusum, quem interdum quidam abecessorum nostrorum

exercuisse noscuntur, et dicuntur in electionibus praetorum, concedimus et sancimus, ut electiones praetorum libere et canonice fiant, quatenus ille praeficiatur ecclesiae viduatae, quem totum capitulum, vel major et sanior pars ipsius duxerit eligendum, dummodo nihil desit de canonicis institutis; ut videre est apud Raynaldum (1275, n. 38). Quæ quidem verba non adhibuit omnium primus Rudolphus, sed confirmavit Gregorio X quæ ante eum Otto IV et Fridericus II sponderant.

e Nil in diplomatibus solemnibus, nil utique eruditus notius intervenit, pro intercessione, cum reges et principes ecclesiis, aliive aliqui concedebant *interventu* pontificis card. legati, episcopi, etc. Id magis magisque comprobatur disciplinam electionis canonice jam pridem instauratam Rudolphi tempore viguisse, quam postea anno 1448 Nicolaus V in concordatis perpetuavit. Atque hæc quidem ad electionis disciplinam quod attinet. Quod vero spectat ad sanctae sedis approbationem, improbationemve, animadverti debet, quod ex solæ cathedrales ac regulares ecclesiae accedebant ad sanctam aedem, quæ in variis mundi partibus immediate illi erant subjectæ, aut appellatione ad eam devolvebantur, ut docet Nicolaus III (Cap. Cupientes in 6, de Elect.). Quamobrem Gregorius X non eligens, neque approbans, sed intercedens et commendans recte dicitur in his litteris.

f Tres in Alemannia civitates hujus nominis celebrantur: una in Tirolensi comitatu ad Oenum fluvium ab Oeniponte vix duabus leucis distans; altera in Saxonia superiori ad Salam fluvium inter Torgam et Lipsiam, inde septem leucis distans; tertia demum in Suevia, urbs libera inter Nordlingam et Wimpinam, hinc quatuor, octo illinc leucis distans. De hac postrema rem esse servitia Rudolpho praestita in praecedentibus bellis, constansque in imperium fides videretur innuere.

g Inter liberas civitates Alemanniae, imperiales alias,

EPISTOLA XVIII.

Rudolphus commendat Coloniensem electum pontifici Romano.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xviii.)

ARGUMENTUM.—Siffridum canonicum electum Coloniensem archiepiscopum multis effert laudibus apud pontificem Lugduni commorantem, oratque ut consecratum et sacro pallio de more ornatum ad suam sedem ingentibus obnoxiam calamitatibus quantocius mittat, nisi forte sublimiori loco exaltandum deliberaverit.

Inter cætera quorum nos pervigil cura sollicitat, quorum desiderabilis expeditio mentem nostram exagitat incessanter, illud revera tranquillo sanctæ matris Ecclesiæ statui, reformationi **448** divulsioni imperii, ac subsidio Terræ sanctæ potissimum credimus expedire, quod ecclesiæ regni Germaniæ destitutæ pastoribus nova novorum sponsorum substitutione refloreat, et provisionis optatæ solatio recreentur. Inter quas utique quanto præsignius cunctis veneranda Coloniensis ecclesia renitet, quanto etiam graviorum persecutionum procellis impetitur, et immaniorum perturbationum calamitatibus impulsatur, tanto celerioribus indiget vestræ paternæ provisionis auxiliis sublevari ^a. Et quia N. ^b laudabili perhibente testimonio plurimorum, a juventutis suæ primitiis semper fuit cætera virtutum stipatus, honestæque conversationis et vitæ præconio insignis; pro eo beatitudinæ vestræ piissime supplicamus affectu quo possumus ampliori, quatenus cum ipsa ecclesia scienter exposulet suo salutari regimine dirigi, et amabili sua præsentia confoveri, eundem electum ad ipsam ecclesiam gubernandam quantocius desti-

aliasque Hanseaticas esse eruditorum neminem latet. Hallensis autem civitas ex hoc privilegio suæ libertatis initium sumit.

^a Per sacrum pallium archiepiscopos nomen et munus obtinere latet omnium eruditorum neminem. Huc spectat expedita provisio, quam petit Rudolphus. Nam, ut est in Pontif. Rom. « Quia pontificalis officii plenitudo confertur per pallium, antequam obtinuerit quis pallium, licet consecratus, non sortitur nomen patriarchæ, primatis, aut archiepiscopi; et non licet ei episcopos consecrare, nec convocare concilium, nec chrisma conficere, neque ecclesias dedicare, nec clericos ordinare, etiamsi pallium in alia ecclesia habuisset, cum oporteat petere novum pallium. »

^b Vide supra ep. 16, n. 1.

^c Ex decreto electionis in ordinibus apud Martene (*De Sac. Rit. l. 1, cap. 8, art. 2*) quod legi consuevit ante consecrationem electi suppetunt peculiariora, quæ hic indicantur in genere. Summa tamen est eadem, hoc tantum discrimine, quod Rudolphus exponit in litteris, quæ populus et clerus in decreto exarabat.

^d Trevirensis sedes pro sublimiori loco accipi nequaquam potest, namque hujus sedis, ut etiam Maguntinæ, quæ electorali pariter dignitate præstant, superstitēs erant archiepiscopi Henricus et Wernerus, qui una cum Engelberto Siffridi prædecessore interfuerant Lugdunensi concilio, et una simul cum Siffrido subscribunt diplomati, quo Rudolphum confirmant anno 1279. Patriarcha item Hierosolymitanus Thomas Agni de Lentino (*Infra ep. 27*) florebat in Syria, quæ æque pontifici ac regi Romanorum summo habebatur loco, et quidem jure, quippe quæ Salvatoris nostri sanguine illustrata fuerat. Num igitur de eo cooptando inter S. R. E. cardinales intelligit?

^e Auctor Piet. Austr. affert hanc epistolam (*lib. 1, c. 17, p. 103*) ex cod. Cæsareo, modico cum discrimine, ut patet ex var. lect. Sed eandem multo aliam, neque uno in loco mutilam reperire est apud Martene (*Anecd. tom. I, p. 4154*). Inscriptio ejusdem statim opportune ibidem occurrunt: nam datum

A nare digni mini ex innata paternæ clementiæ compassione celeriter expeditum ^e, nisi forsitan ipsum sublimioris loci regimini, ad quod procul dubio reputatur idoneus, vestra pia circumspectio, suæ multimodæ probitatis obtentu decreverit deputandum ^d. Speratur quippe certissime, quod per eum, velut per columnam immobilem fulcietur imperium, et in domo Domini idem electus nihilominus ut oliva fructifera germinabit.

449 EPISTOLA XIX.

Rudolphus commendat Philippo regi Francorum monasterium Aureæ vallis Cisterciensis ordinis ^e.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xix.)

ARGUMENTUM.—Rudolphus a Cisterciensibus cœnobii Aureæ vallis diocesis Trevirensis rogatus, ut quoniam in imperii ultimis finibus constituti graves patiebantur molestias ab iniquis hominibus, sub regis Franciæ patronico eos poneret, eidem regi petitiones monachorum exponit, eorumque votis plenissime obsecundat.

In regum thronis sublimibus, et quibuslibet aliarum tribunalibus potestatum, quæ catholice fidei fulgor illuminat, ubi præsertim locorum habilitate contigua vicinatur, ea præcipue debet votorum vigere conformitas, ea convalescere debet indissociabilitas animorum, ut alterutrum imminente despicio, effectivo compassionis alternæ solatio recreentur ^f. Quod utique, quia vestræ serenitati libenter offerimus vobis, et vestris [in] opportunitatibus profuturum, id ipsum a vobis sub firmæ spei fiducia non immerito vice reciproca præstolamur. Sane porrecta nobis religiosorum virorum N. et N. abbatis, et conventus Aureæ vallis Cisterciensis ordinis ^g peti-

ta:em litterarum certam suppeditat: inscriptio sic fluit: « Illustri et magnifico principi domino Dei gratia Francorum regi Rudolphus eadem gratia Romanorum rex semper Augustus salutem, et integræ dilectionis augmentum. » Datum vero sic: « Datum Nurembergi iv Nonas Februarii Ind. iv, regni nostri anno iii, anno vero ab Incarnatione Domini 1276, » videlicet antequam castra moveret in Austriam. Nolim equidem epistolam esse mutilam, ne Anecdotorum Thesauro fidem minueret: quare et de nota ista temporis suspicio subreperet. Sed aliæ litteræ, quæ infra occurrunt, ætatem harum confirmabant.

^f Nullum exstans contractæ affinitatis indicium, de qua supra (ep. 5), male dilatam tandiu esse hanc epistolam a collectore palam facit.

^g In prædicta editione Martene adjiciitur *Trevirensis diocesis*, qua videlicet additione imperii fines extremos luculenter designari compertum erit, spectato cœnobii Aureæ vallis siti. De eo Mabillonius (*An. B. l. LXIII, n. 69, et l. XLIX, n. 39*) ad originem quod spectat, videndus omnino, in comitatus Chiniensis loco peramœno silvæ Arduennæ feudatam docet anno 1070 a monachis quibusdam Calabris ad prædicandum missis in Lotharingiam. Anno autem 1131, « Adalbertus, inquit, Viridunensis episc. e Chiniensium comitum stirpe ortus, locum sancto Bernardo Clarevallensi abbati obtulit... Illic renovata nostro tempore Cisterciensium primigenia institutio insigni religiose vite exemplum toti provincie, imo et Galliæ præbet. » De eodem infra sermonem habens, ubi quatuor minimum locos in Gallia esse animadvertit. Aureæ vallis nomine insignes: « tertium, ait, in Luciliburgensi, in quo Aureæ vallis monasterium redi-vivo primitivi Cisterciensis instituti fervore celebrissimum. » Iterum de eodem agens (*lib. LXXIV, n. 100*) consecrationis ecclesiæ factæ septennio antequam ad Cistercienses transiret hoc monumentum exhibet: « Anno ab Incar. Dom. 1124, Ind. iii, pridie Kal. Octob. dedicata est ecclesia in honorem sanctæ et perpetuæ virg. Mariæ in Aurea valle a domino ven. episcopo Henrico Viridunensi, jussu et petitu domini archiepi. copi Trevirensis

tio continebat, ut cum ipsis a Romani imperii **450** A patrociniū et levamen exhibeat et impendat, nos ipsos abbatem et conventum magnopere cupientis ejusdem regis defensione perpetuo communiri, presentibus duximus statuendum, quod quidquid per falsi suggestionem et veri suppressionem a nobis contra hanc nostram gratiam per quoscunque jam impetratum existit, vel impetrari contigerit in futurum, omnino careat robore firmitatis, nos enim illud in irritum revocamus, etc.

452 EPISTOLA XXI.

Rudolphus ut concordia inter principem et cives fiat mittit legatum c.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. XXI.)

ARGUMENTUM. — Metuens Rudolphus ne discordia principis N. cum suis civibus graviora damna paraturiat, ei legatum mittit pacis interpretem, cui tanquam sibi faciles aures accommolet: obsequium isto majus atque acceptius sibi ab eo prestari nullum posse significat, ut lenocinio verborum iras ejus frangat.

De tua quiete statuque pacifico crebra meditatione revera solliciti, tanto amplius circa stabile bonum concordia inter te ac cives nostros in interioribus reoribus precordiis anxiamur assidue, quanto major promittitur ex ipsis votiva consolidatione securitas, quantoque gravioris jactura discrimina ex discordia preparari dissidio praevidemus. Sane quia inter alia votis nostris accommoda salutarem concordia unionem desiderabilis affectamus, ecce quod N. servitui tui honoris proculdubio zelatorem ad tuam presentiam propter hoc velut imaginarium nostrae praesentiae, fiducialissime destinamus, affectuosissime te rogantes, quatenus suis, quae tibi nomine nostro proponet, exhortationibus acquiescens pro nostra et imperii reverentia, imo etiam proprio tuae commoditatis instinctu ad pacem omnimodam tuum animum studeas efficaciter et finaliter inclinare vel applicare. C sciturus certissime quod in nullo casu, in nullo prorsus eventu tam gratum, tam placidum nobis obsequium poteris exhibere. Idcirco verbis ejusdem super omnibus fidem plenissimam adhibere te petimus, sicut nostris.

453 EPISTOLA XXII.

Rudolphus commendat quendam canonicum Leodiensium Ecclesiae d, et ut ipsum quamprimum in curiam remittant.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. XXII.)

ARGUMENTUM. — Ecclesiam Leodiensem praecleara

quatenus pro divina sacrae Rom. imperii reverentia, et pro vestra salute, nostram in hoc casu absentium supportantes, praedictis abbati et conventui vice nostra, et auctoritate praefati imperii juxta continentiam privilegiorum, quae ipsis concessisse dignoscimur in personis, et rebus quibuslibet, nec non super omnibus libertatibus sibi per quoscunque concessis, et juribus contra quoscunque cujuslibet conditionis, qui adversus eosdem violente aut injuriose proterviant, salvo jure ipsius imperii, vestrae, etc. Num Martene, an codex uterque Casareus, et Zwycyalensis potiori fide sint digni, non est expeditum decernere.

^b Hoc loquendi genus aliquam temporis intercapedinem importat. Idcirco epistolam, certa licet nulla de causa, minimum differendam puto ad sequentem annum.

^c Tempus, persona, locus, obscura omnia. Jactura levis. Ad annum autem 1279 litteras refero, quia scriptis jam belli turbinibus datas video, dum provinciis imperii ordinandis sedulam operam navabat.

^d Epistolam supra attulimus (ep. 10) civium Leodiensium privilegio clericorum subverti leges suas querentium. Illi vero hanc praeferi oportere non est improbabile. Is enim non erat Rudolphus, qui civium querimoniis iustitiam clerici honores se amplificaturum promitteret. Praeterquam quod si privilegium illud amplissimum iis contulisset, non aliunde

EPISTOLA XX.

Rudolphus revocat et irrita facit omnia contraria superioris epistolae privilegia concessa et concedenda.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. XX.)

ARGUMENTUM. — Cum subreptitia et obreptitia quaedam privilegia ostentarentur contraria praedictae subjectioni, Rudolphus tam prius concessa quam deinceps concedenda, quae cum eadem pugnent, irrita esse declarat nulliusque roboris.

Quia meminimus ^b nos illustrem et magnificum principem dominum Philippum Francorum regem interpellasse per litteras speciales nostra regali auctoritate munitas, ut religiosus viris abbati et conventui monasterii Aureae vallis Cisterciensis ordinis contra quorumlibet invasorum proterviam congruum

Henrici primo anno sae ordinationis, regnante Gedrico hujus nominis quarto anno secundo reconciliationis inter regnum et sacerdotium. Cujus dedicationi ecclesiae interfuit Otto comes de Chisnei cum sua uxore Adalade, et filius, domino scilicet Friderico Rhemensis ecclesiae praeposito, et Alberto post patrem comite, et aliis quamplurimis nobilibus et liberis hominibus. ^c Quo allato monumento historiam ejus monasterii prosequitur, deinde, « Canonicos, inquit, regulares illic post discessum Calabrorum monachorum primum quidem sub Fulberto, dein Herberto praepositis existisse plerique existimant. Sed tandem anno 1131 illuc inductos fuisse constat Cistercienses monachos, quos Albertus comes a sancto Bernardo expetiit. Hujus rei cura demandata Guidoni Trium fontium abbati, quae prima Clarevallis filia est, missaque ab eo Colonia duce Constantino, qui primus Aureae vallis abbas existit. Ibidem nostro tempore auctore Carolo religiosissimo abbate adhuc superstite refluere primigenia Cisterciensis instituti disciplina. »

^a Plura desiderantur apud Martene, praecipue illud et in extremis finibus ejusdem imperii constitutis; et quae sequuntur in fine post nominis incrementum. Plura item mutantur quemadmodum illa: *Celsitudinem vestram attente rogandam duximus, et hortandam,*

laude prosequitur, seque ad illam protegendam et honestandam paratum exhibet. Deinde A. suum aulicum in ejus canonicorum collegium cooptatum, quem mittit ad possessionem ineundam, ad se quantocius remitti orat, negotiis ecclesie utilis adfuturum in regia curia quam in choro Leodiensi.

Insigae speculum regni Germanie nobilis illa ecclesia, que in oculis nostrae benevole gratie et benevolentiae gratiosae continue collocatur, sic animum nostrum suo praeclearo candore gratificat, sic splendoris sui lumine intima nostrae mentis illustrat, quod nimirum in suae suavitatis fragrantia, velut in agri pleni odore, cui Dominus benedixit, potissime delectamur. Idcirco non immerito promptum in nobis est, commoditatibus suis libenter intendere, ac honoribus ampliandis in omni promptitudine spiritus aspirare. Sane licet honestus vir A. qui, praeclearis suis exigentibus meritis, in conspectu regio valde gratosus assurgit, de nostra licentia ad praesentiam vestram accedat, ad primae suae residentiae ministerium in ecclesia vestra, devotione qua convenit offerendum, quia tamen conditionis et status ejusdem ecclesiae circumstantiis provide trutinatis, et nobis utilis et ecclesiae vestrae longe consultius arbitramur, quod adhuc eidem ecclesiae vestrae in curia nostra deserviat quam in choro; prudentiam vestram rogamus affectu quo possumus ampliori, quatenus super eadem residentia pro nostra reverentia et utilitate propria, congrua ipsum gratia prosequentes, a eundem ad curiam nostram quantocius studeatis remittere, vestris et ecclesiae praenotatis servitiis, inibi fructuosius institutum, **454** scituri certissime, quod propter commodorum augmenta, quae vobis exinde provenient, nos in vestris agendis quibuslibet semper experiemini promptiores ^b.

EPISTOLA XXIII.

Rudolphus confirmat episcopi Leodiensis sententiam de terminis duellorum praefigendis.

(An. Dom. 1279, cod. Rud. xxiii.)

ARGUMENTUM. — Decretum Leodiensis episcopi de proroganda die ad singulare certamen praestituta, arbitrio principis imperii coram quo est conflegendum, ratum habet in tota Leodiensi provincia, ac regia auctoritate mandat ab omnibus observari.

Rudolphus, etc., egregiis viris nobilibus, ministris,

petitae ab eodem essent causae, cur novum canonicum ad regiam aulam remitti esslagitaret: quod patet ex aliis hujus generis litteris.

^a Puta pro perceptione fructuum: dispensatio enim a residendo canonicorum auctoritatem transcendit, tametsi obsequium principis, communi accedente causa, legitima dispensatio est.

^b Hinc patet privilegium cleri haud dum emersisse, canonicumque istum, qui apud Rudolphum permanere debebat, a collegis haud mora remissum cum onere, ni fallor, apud regem procurandi antiqui illius privilegii confirmationem, seu instaurationem.

^c Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur. Imperator, reges, duces, principes, marchiones, comites, et quocunque alio nomine domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati. Ita concilium Tridentinum (sess. 23, de refor., c. 19) pridie Nonas Decemb. anno 1563 privata piorum principum atque episcoporum decreta amplectens, decrevit contra monomachiam, poenas etiam graviores constituens, quae citato cap. legi possunt. Antea vero singularia ista certamina ubique erant usui: cumque hac de re scriptores plurimi diligenter egerint, quos fere omnes Ducangius laudat in Glossario, quae ejus leges essent, quive

A vasallis, et hominibus universis Leodiensi episcopatu subditis. Praesidentibus nobis nuper in civitate nostra N. pro tribunali solemniter die sabbati, etc., et procuratore venerabilis Leodiensis episcopi, principis nostri charissimi, inibi comparente, ad requisitionem et justitiam personae ejusdem, omnium circumstantium applaudente caetera et etiam approbante, sententialiter exstitit judicatum, quod quilibet princeps imperii jurisdictionem obtinens temporalem, cujuscunque conditionis existat, coram quo committi consueverunt certamina duellorum ^c, si die praefixo, sive statuto pugilibus ad conflictum ex causis necessariis et honestis, duelli hujus pugnae non valeat personaliter interesse, oportuna et utili mutabilitate **455** consilii, sine ulla injuria partium, idem princeps alium tacite possit diem pro sua commoditate praefigere pugnaturis, ipsiusque duelli conflictum usque in tempus habilis prorogare ^d. Hinc est quod nos auctoritate regia dictam sententiam, utpote rite latam, solemniter approbantes, universitati vestrae edicto districtius duximus injungendum, quatenus super hujusmodi prorogatione conflictum duellorum, quam per venerabilem A. praenotatum episcopum hactenus fieri contigerit aut contingeret in posterum, ei pareatis humiliter et devotionis qua convenit intendatis ^e.

EPISTOLA XXIV.

Rudolphus iterum regi Francorum commendat monasterium Aureae vallis.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. xxiv.)

ARGUMENTUM. — Coenobium Cisterciensium Aureae vallis Luxemburgensis Philippo III Francorum regi iterum commendat, juxta formam priorum litterarum: nondum enim patrocinium illorum suscepisse eum audierat.

Licet religiosi viri abbas, et conventus monasterii Aureae vallis sub imperatoriae potestatis umbraculo debeant respirare, quia tamen plerumque nobis in remoto agentibus, perversorum infesta tyrannide quatuntur, quorum calumniosos insultus poteritis [poterimus] facile refrenare, serenitatem vestram attentius duximus deprecandam, quatenus juxta nostrarum patentionum continentiam litterarum, quas regia celsitudini alias ^f super eorum tuitione direximus, **456** eis libenter et benigne dignemini vestrae protectionis vestrique praesidii beneficium et sola-

apud varias gentes ritus, inde peti oportet. Interim ex hoc loco percipimus, coram principibus imperii jurisdictionem habentibus duella Germanica fieri consuevisse.

^d Duello vadiato, ut aiunt, quadragesimus dies, praeter quam in causa homicidii, tum enim tertius a domino vel iudice indicebatur, ut Ass's. Hierosolym. c. 95, ap. Ducang. Quod sancte adeo custodiri consuevit, ut privilegium istud Leodiense singulare videatur.

^e Principem adeo pium de re tam detestabili serio decrevisse, pro Leodiensis episcopi decreto confirmando, nihil mirum. Sancti enim Ludovici stabimenta etiam exstant super singularibus huius certaminibus, qui caeteroqui ea fieri prohibuit in suis terris duntaxat, non autem in terris vassallorum. Nam usus, quantumvis damnabiles, cum invaluerunt ubique terrarum et gentium, tolerantur, sin probantur.

^f Auctor Piet. Austr. hanc epistolam subjicit superius allatae (ep. 19), quippe quae de eadem re agit, estque ejusdem sententiae. Cum autem Rudolphus fateatur, se alias regem rogasse, ut patrocinium monachorum susciperet, certe hanc dedit, postquam inutiles fuisse priores accepit. Ni fallor, impedimento fuerat, quin rex Francorum Rudolpho morem gereret, jactatio illa privilegiorum (ep. 20) quae rex idem Romanorum nullius roboris fore declaravit.

tium impertiri, ut gratiam apud Deum et homines A vobis exinde comparetis uberius, et nos in vestris agendis si se locus ingesserit experiamini merito promptiores.

EPISTOLA XXV.

Rudolphus Hospitalarios domus Teutonicæ in suam specialem protectionem accipit.
(An. Dom. 1285, cod. Rud. xxv.)

ARGUMENTUM. — Equites Hospitalarios, seu domum sanctæ Mariæ Theutonicorum a Rom. pontifice in spiritualibus, et in temporalibus ab imperatoribus excultam magnisque auctam incrementis, horum vestigiis insistens sub speciali protectione accipit, ejusque privilegia omnia, libertates atque immunitates confirmat, et renovat, diplomati suum sigillum apponens.

Multifariam variisque modis Christianus populus diversarum virtutum jubare radians, et præclarus sacrum ac felix Romanum imperium cunctis mundi B præferri principatibus, et quibuslibet barbaricis præpollere nationibus fecit in præterito, et disponente omnium Domino efficiet in futuro. Nempe publicæ rei tutio de stirpe gemina pullulans, vimque suam exinde muniens, cœlibi videlicet militia et terrestri regnum Juda Leviticæ tribui confederat, et utroque gladio se juvante, sacerdotium imperium, et vicis m regalis auctoritas b dignitatem sacerdotii solidat et confirmat, sicut alterutrum utriusque eminentia extollitur, et perversorum malitia extra mundi terminos profligatur. Ea propter non tantum in nostris armis, et armatis militibus, seu bellorum 457 ducibus, quam in religiosorum assidue Deo militantium

a Auctor Piet. Austr. (l. i, cap. 19, p. 112 seq.) hanc et sequentem epistolam ex suo cod. refert ad ann. 1285. Cumque nulla suppetat causa, cur illas inde amoveam, malo eidem adhærere quam incertam litterarum ætatem proprio arbitrato definire.

b Recta comparatio esset a sacerdotio imperium, et vicissim ab imperio sacerdotium solidari et confirmari. At Rudolphus ne sibi arroget majestatem, quam assequi vehementer cupiens nondum adeptus fuerat, minus recta comparatione utitur regem se esse, non imperatorem clamans, adversus collectorem litterarum, cujus audaciam suggillat.

c Constanti auctorum testimonio de summa ejus pietate cum militari virtute conjuncta, ingenua proprii oris confessio addenda est.

d Anno 1191 Crucesignatis Ptolemaidem seu Acconem obsidentibus, cives Bremenses ac Lubecenses hospitale in honorem B. M. Virginis ad opus infirmorum tempore obsidionis ex velis navium fecerunt, ut ait Naucerus ap. Pagium (1198, n. 2). Qui ex interpolatore chronici Aquicinctini ad prædictum annum 1191 hoc testimonium ibidem affert: « Ordo militum Teutonicorum inchoatur, quem anno 1191, Febr. die 22, Cælestinus papa confirmavit. Primus hujus ordinis magister creatus fuit Henricus Walpot. » Confirmatio autem Cælestini ad annum sequentem pertinet, ut recte idem Pag. Cui hospitali fuit titulus B. M. Virginis domus Teutonicorum in Jerusalem. Baronius tradit hos equites sancti Augustini regulæ subjectos fuisse, neque alios censitos esse sub eo ordine quam nobiles Germanos, datamque iis Henrici VI rogatu vestem albam cum cruce nigra, quod indumenti genus Templariorum insigne erat. Hujusmodi similitudinem iniquo animo ferebant Templarii, qui a rege Jerusalem Balduino instituti fuerant septuaginta annis antea, anno videlicet 1118 pro defensione peregrinorum. Quamobrem Innocentius III (lib. xiii, ep. 125 seq.) magistro et fratribus Hospitalis Teutonicorum Acconensi, et patriarchæ Jerosolymitano Templariorum querelas similitudinis indumenti similitudinem illam sustulit. Equitum Teutonicorum major est

devotis intercessionibus, ac aliis piis operibus nostræ spei anchora figitur, et coruscantis nostræ gloriæ solium sublimius et solidius in speculam elevatur c. Religiosam itaque vitam ducentibus serenitatem nostram convenit prospicere ipsorum commodis, et incommoda instantia propellere, futura pericula præcavere. Inter cæteros autem illi præcipue nostri gratiam beneficii et benevolentiam promerentur, quibus hospitalitatis piissimæ et defensionis reipublicæ, nec non alia pietatis opera suffragantur, qui, abjectis rebus suis, propriis voluntatibus abdicatis, spretoque suorum corporum cruciati, ascendentes ex adverso, pro Romano imperio et pro domo Israel se murum non formidant exponere, et in proprio sanguine pro fide catholica et paternis legibus animarum suarum pallia rubricare. Veluti venerabiles ac in Christo charissimi magister et fratres Hospitalis sanctæ Mariæ domus Teutonicæ in Jerusalem d, quorum sancta religio ab imperialibus beneficiis circa promerendam specialem gratiam, et impetratam multarum libertatum, ac privilegiorum indulgentiam, apostolicæ sedis in spiritualibus sumpsit initium, ac imperialis aulæ hortus floridus, imperatorum plantula et structura a nullo principum tantum, quantum ab imperatoribus in rebus temporalibus habuit incrementum, quippe 458 qui præter Romanum regem, nullum alium habent advocatum, seu defensorem. Divinæ itaque recordationis e N. imperatoris, aliorum prædecessorum f ejusdem vestigiis inhærentes dictam domum tam in capite quam in membris, fratres et confratres ipsius domus, nec non subditos eorum negotia gerentes, cum omnibus bonis mobilibus et immobilibus, quæ per universum

mitani, de quo ad seq. epistolam loquar, quam cum Templariis: uterque enim ordo simul est hospitalarius et militaris, cum Templarii militares tantum essent. Tres isti ordines Rudolphi tempore vigeant, Templarios autem, tametsi anno 1311, vicesimo post ejus mortem ob prave facta extingui oportuerit, nec patrocinio, nec privilegio ullo piissimum regem esse dignatum invenio. Neque id miror: namque eos reperio ab annis aliquot ausos esse apostolicæ sedi se subducere (Rayn. 1265, n. 5). Quales autem essent Rudolphi tempore, docet Clemens V in sententia de eorum extinctione in concilio Gener. Viennensi apud Labbeum (Conc. tom. xi, p. 1537 seqq.). Hæc præ cæteris ibidem legere est: « Variis et diversis, non tam nefandis quam infandis, proli dolor! errorum et scelerum obscentatibus, privatibus, maculis, et labe respersos, quæ propter tristitiam et spurcidam eorum memoriam præsentibus subticemus. » Quare toto approbante concilio ordinem illum extinxit, transtulitque in ordinem inclytum sancti Joannis Jerosolymitani c ipsam domum militæ Templi, cæterasque domos, ecclesias, capellas, oratoria, civitates, castra, villas, terras, grangias, et loca, possessiones, jurisdictiones, redditus, atque jura, omniaque alia bona immobilia et mobilia, vel se moventia cum omnibus membris, juribus, et pertinentiis suis ultra et citra mare, ac in universis et quibuslibet mundi partibus consistentia. » Quæ videlicet annis fere biscentum acquisierant, donec impinguati et incrassati recalitrarunt.

e Fridericus II ultimus imperator, ut in sequentibus litteris appellatur, evidenti modo in utroque cod. pro diva, divinæ mem. appellatur. Hic post diuturnam atque omnino damnablem procrastinationem, sacram expeditionem suscepit, cumque eo Rudolphus processisse dicitur. Inde redux Hospitalariis aliquot secum ductis Borussiae concessit, quo alii etiam se recepere post amissam Syriam anno Rudolphi emortuali 1291.

f Prædecessores Friderici duo tantum erant: Henricus VI cujus ævo Teutonicorum equitum ordo cœpit, et quartus Otto.

Romanum imperium rationabiliter possident in presenti, et iusto titulo in posterum poterunt adipisci, seu sint civitates, e.c., sub nostra speciali protectione suscipimus, et omnia privilegia, libertates, et immunitates, et scripta quælibet, quæ a dictis imperatoribus et regibus a iuste et rationabiliter sunt concessa et indulta, approbantes et confirmantes presentibus innovamus, et scriptis sigilli nostræ majestatis typario presentem paginam roborantes.

459 EPISTOLA XXVI

Rudolphus fratres Hospitalis sancti Joannis in Jerusalem recipit in tutelam et eorum privilegia confirmat.

(An. Dom. 1285, cod. Rud. xxvi.)

ARGUMENTUM.—Equites sancti Joannis Jerosolymitani pro Christianæ religionis fideique catholicæ defensione contra Saracenos intrepide dimicantes, exoratus sub speciali protectione suscipit una cum bonis eorum omnibus tam acquisitis quam deinceps acquirendis, confirmatque et instaurat privilegia, donationes, et jura omnia, quæ a Friderico II et prædecessoribus obtinuerant.

Etsi de regalis procedat benevolentia largitate, universos (universas) regularis observantia professores [professiones] sollicitæ protectionis et gratiæ patrocinio commuine, honorabiles tamen fratres sacri ordinis hospitalis sancti Joannis in Jerusalem^b, qui, spreta seculari militia, contra paganicæ pestilentiaæ agmina producentes intrepide vexilla victoriae Christianæ, suæque signa militiae rubricante in sanguine gloriosi martyrii, strenue dimicando cum barbaris nationibus pretiosæ morti se tradere non formidant, a regia celsitudinis brachio tanto debent attentius confoveri in omnibus, tantoque sublimius honorari, quanto ferventius pro defensione catholicæ fidei dignoscuntur in castris Dominicis militare. Noverit, etc. Quia igitur prælibatum ordinem fratrum Hospitalis sancti Joannis Jerosolymitani, cujus utique sanctitatis odor ut odor agri pleni, cui Dominus benedixit, suavitate oblectamento præcordialiter nos refecit, prærogativa favoris amplectimur singularis, et quia ordo dignoscitur titulis ab antiquo florere conspicuis, ac honorum et libertatum eximiiis dotibus insigniri, nos intimo desiderio cupientes, quod sui famosi nominis nequeat obnubilari serenitas,

^a Sub ipsa instituti ordinis initia Hungarorum rex Andreas, ut videre est ap. Rayn. (1224, num. 36) terram Bozæ amplissimam in Syria iis equitibus dono dedit, quam Honorius III eorum precibus sanctæ sedi subjecti. Alios etiam reges in ordinem liberales exstitisse hinc docemur.

^b Teutonicis equitibus Melitenses antiquioresque esse Jerosolymitanos, qui Melitenses hodie audiunt, utpote anno 1104 institutos, maximeque virtute et honoribus florentes, nemo nescit. Hos vero ingens fuisse semper propugnaculum catholicæ religioni adversus immanissimos Saracenos satis est memorasse. Qui plura cupit, adeat Wilhel. Tyrium (lib. xviii, c. 5), Vitricum (*Hist. Jer.* cap. 64), Jacobum Bosium, ac præcipue Sebastianum Pauli cong. matris Dei (*Cod. Dipl.*).

^c Serio animadverti velim a scriptoribus nuperis, qui veritatem suæ opinioni posthabent, genus loquendi quo Rudolphus utitur. Friderici scilicet diplomata, ante latam depositionis sententiam, laudat; si qua postea lata sunt, nullo loco habet. Itaque cum anno 1245 ab Innocentio IV in Luglunensi concil. I Fridericus II exauctoratus fuit, imperator esse desiit. Fidesque major adhibenda est Rudolpho testi integro et oculato, quam Dupinio (*de discipl. diss.* 7, p. 545) et jurisconsultis Germanicis veritati fucum ubique facientibus.

^d Fridericus II imperatores præcesserant quinque, Ricardus V, Lotharius II, Fridericus Oenobarbus,

nec status sui prosperitas laceretur in aliquo, vel dispendiose tangatur, devotis N. supplicationibus **460** inclinati, prædicti ordinis fratres et omnes possessiones eorum et bona quæ in presentia [presenti] nunc rationabiliter possident, aut in posterum justitia mediante poterunt adipisci, sub nostra speciali protectione ad imitationem divorum imperatorum prædecessorum nostrorum, et regum Romanorum prædicta privilegia, prout superius sunt notata, et universos et singulos suos articulos, omnes insuper donationes, indulgentias, gratias, libertates, et jura præfati ordinis fratribus a præclaræ memoriæ Friderico ultimo Romanorum imperatore prædecessore nostro ante latam in eum depositionis sententiam^e, et a suis antecessoribus imperatoribus, et regibus Romanorum^d rite ac provide tradita et concessa, ac si prædicta omnia de verbo ad verbum presentibus inseri [ingeri] contigisset, expresse de benignitate regia liberaliter innovantes, et auctoritate regalis culminis, et presentis scripti patrocinio confirmantes. Nulli ergo, etc.

461 EPISTOLA XXVII.

Patriarcha Jerosolymitanus Rudolphum hortatur ad passagium, expositis periculis Terræ sanctæ.

(An. Dom. 1285, cod. Rud. xxvii.)

ARGUMENTUM.—Patriarcha Jerosolymitanus, et officiales Terræ sanctæ præpropere indigentes auxilio adversus sultanium Babyloniam cum immenso exercitu usque ad ejus provinciam fines pervadentem, terrore omnia impleverant, machinasque innumeras pro expugnatione urbium parantem, ad Rudolphi potentiam supplices se vertunt, pericula imminentia exponunt, ac futuri discriminis metu auxilia peunt opportuna ante generale passagium.

Excellentissimo, etc. Frater Thomas^e etc.,^f cum devota Terræ sanctæ recommendatione se ipsos, et salutem in eo qui pro salute humani generis dignatus est Jerosolymis misericorditer crucifigi. Quanto divina potentia sublimavit vestram gloriosius majestatem, quantoque donis gratiarum uberius vos inter alios orbis terræ principes regis æterni Filii omnipotentia edotavit, tanto in his, quæ tangunt crucifixi negotium, recurritur fiducia ad vestræ serenitatis confugium, tantoque promptius opportuna subsidia vestri culminis, pro conservandis hujus modice Christianitatis reliquiis imploratur.

Henricus VI et Otto IV. Rex autem Romanorum unus Conradus III, qui cum imperiale diadema e manu pontificis non susceperit, majestatem imperatoriam non est adeptus. Quare igitur, inquires, plures Romanorum reges laudantur hoc loco? At quinque illi imperatores, antequam a pontifice coronarentur, annis pluribus diplomata sua dederunt, tanquam reges Romanorum.

^e Thomas Agni de Lentino, seu Leontino Siculus ord. Præd. primo Bethleemiti. episcopus et legatus apostol. Alex. IV, deinde Cusentinus archiep. creatus a Clem. IV, ac denuo anno 1272 patriarcha Jerosol. ac per totum Orientem legatus a Greg. X designatus. Quem Ughellus (Tom. VIII, par. II, p. 216) mortem obiisse ait anno 1276, alii, quos inter cl. Mansius (in Rayn. 1277, n. 18) vitam ejus produciunt ad sequentem annum. Vide Rayn. (1272, num. 17; Bremon. *Bullar.* tom. I, p. 505, 505; Le Quien *Or. Chr.* tom. III, p. 1261, n. 23).

^f Lau latus Mansius ut Thomam patriarcham fuisse superstitem anno 1277 mense Julio demonestret, documentum profert concordiaæ inter Venetos et Tyrios in campis in territorio Aconensi sub anno 1277, Ind. v, Kal. Jul. Cujus concordiaæ testes sunt Thomas ex ord. Præd. patriarcha Jerosolymitanus, Bonacursus Tyriensis archiep. Goffridus episc. Ebronensis, Guillelmus de Bellojoco, magister domus templi, Nicolaus magister Hospitalis, Conradus magister Theutonicorum. Digitized by Google

Et quoniam, prout omnium tenet firmiter indubitata A credulitas, de dirigendo negotio terræ hujus feliciter cogitatis, et anhelatis propterea de statu ejus frequentius informari, præsentia quedam tantum, et breviter, quæ terræ hujus indigenas continua quadam fluctuatione concutiunt, præteritis retentis silentio, ne forte narrationis prolixitas regium offendat auditum, magnificentiæ vestræ præsentii chirographo nuntiamus. Noverit **462** igitur regia celsitudo, quod hostis Ægyptius ^a cum ingenti exercitu suo exiit novissime de Babylonis finibus, et usque ad loca vicina nobis progrediens, ac sua solita calliditate nunc versus Armeniam, nunc versus Tripolim, sed et [sedet] nunc circa Tyrum, et Acon, et alia nostrorum loca discurrens, graves nobis et toti provinciæ machinatur insidias, et virum suarum experientiam celerem nobis pro paucitate nostrorum timentibus merito, comminatur apparatus necessarios ad expugnationem urbium, et alia quæ sui exercitus infinitati conveniunt, studiosius preparando ^b. Sed **B** quid futura dies parturial, in quos arcum suæ pravitatis intendat, quisve futurus sit rerum præmissarum exitus ignorantes, sub irruentium periculorum angustiis anxiamur, et quasi sub gladio positi hostili [soli], furoris impetum timore continuo formidamus. In dexteræ tamen potentis vestræ auxilio respirantes, pro qua totus populus cismarinus continuas fundit orationes ad Dominum, præminentiam vestram unanimiter exoramus, quatenus de magnificentia regia terræ prædictæ calcate Christi pedibus et suo sanctissimo sanguine rubricate negotium assumentes, dignemini pro ejus custodia interim, donec per generale passagium ^c eruatur de faucibus hostis Christi, de competenti et opportuno sibi tot fluctuanti periculis subsidio providere. Vivat et valeat vestra majestas regia per tempora longiora, cui nos et terræ prædictæ negotium devotissime commendamus.

463 EPISTOLA XXVIII.

Rudolphus scribit Tridentino episcopo de amicabili compositione cum comite Tyrolensi facienda.

(An. Dom. 1276, cod. Rud. xxviii.)

ARGUMENTUM. — Cum Rudolphus componendam recepisset controversiam inter Tridentinum episcopum et Meinhardum Tirolis et Goritiæ comitem super quibusdam castris et redditibus, Laudumque emisisset, cui episcopus non steterat gravatum se dictitans, atque interim obsequio uterque defuerat, cum maxime necessarium erat, nunc tandem illam omnino composituram incommoda Ecclesiæ suæ illi exaggerat, occasionemque valde utilem proponit, se ab æquo et recto non discessurum spondens.

Rudolphus, etc., venerabili Tridentine episcopo, etc. ^d Si attentis nostris laboribus, quos ad tuas et viri spectabilis Tyrolensis comitis quæstiones gessimus, amicabilem concordandam fructus gratior respondisset ^e, et si uterque vestrum serenius aspexisset, quod non nostris profectibus, sed vestris utilitatibus in eisdem tractatibus vacabamus, Romanum imperium hoc suæ necessitatis tempore nec vestris obsequiis caruisset ^f, nec sincera nostra intentio, quæ vestris utilitatibus serviebat, sinistrae vocis interpretes passa esset ^g. Et quamvis mentis nostræ iudicium discussionibus sedulis examinatum nil aliud nobis dicat, quam quod in omni parte, quantum per nos fieri potuit, cavimus et prospeximus juri tuo, tu tamen, ut dicitur, te a nobis gravatum conquereris, causaris offensum, innocentiam nostram non deferens, qui te aliquoties loco **464** nostri defensionis nostræ clypeum posuisti. Sane si te rei experientia et eventus difficiles docuerunt, quod ad tuum commolam et profectum nostra consilia te trahebant, adhuc nostro consilio acquiesce, et sustine eum profectum, ut ecclesia tua gravibus sau-

præveniri efflagitat.

^d Henricus II Eginomi successor, hæresque controversiarum inter Tridentinam ecclesiam et Meinhardum Tirolensem comitem. Vide Ughellam (*It. Sac.* tom. V, p. 605 et seqq.). Quamvis enim hanc historiam male admodum tractet, Coleti additiones ibi exstant optimis monumentis eandem illustrantes.

^e Nicolaus Colatus Benedicti Gentilotti præfecti biblioth. Cæsareæ Vindobonensis opera usus præclara multa documenta attonit ad hanc rem illustrandam, quibus hæc epistola, quæ Gentilotti diligentiam præterit, inserenda est. Ea locum sibi vindicat post Laudum ^e dat. ap. Augustum anno D. 1275, Ind. III, xv Kal. Junii, regni nostri anno v [leg. II], et ante amicabile fœlus, quod tandem illuxit A. D. 1276, Ind. IV, viii Kal. Junii.

^f Imperii necessitas cepit post Ottocarum imperii **D** hostem denuntiatum in comitiis Augustanis die 24 Junii hujus anni; cumque concordia per annum fere integrum inde distet, expeditum non est discernere, num anno 1275 an sequenti sit data hæc epistola; anno autem 1276 ad summum ineunte datam esse prædicta concordia demonstrat.

^g In diplomate quod dedit Rudolphus die 21 Julii: « In vigilia sanctæ Mariæ Magdalænæ apud Ulmam A. D. 1276, regni vero nostri anno tertio: » post concordiam, continuo sub initium: « Suborta, inquit, inter vener. Henricum episcopum Tridentinum principem nostrum dilectum ex una, et virum clarissimum Meinhardum comitem Tyrolensem super castris, munitionibus, possessionibus, injuriis, et aliis pluribus capitulis ex parte altera, odiosæ naturæ quæstionis. » Unde statum quæstionis novimus. Quid autem optimum princeps ob bene factum apud quosdam male audiret, rei monumenta non docent: hinc tamen ita esse non obscure discernimus.

^a Bendocdar, quem historici soldanum nunc Babylonis, nunc Ægypti appellant; fatisque cecidisse aiunt die 15 Apr. anno 1277. (Sanut. apud Rayn. 1277, n. 18).

^b Tyranni Babylonici primos motus enarrat, cum adhuc incerta res erat, quo evasurus esset illius furor. Id vero ætatem litterarum esse annum 1275 palam facit: nam Sanutus et Jordanus ap. Rayn. (1275, n. 51) non modo vastationem Armeniæ illigant cum eodem anno, sed auxilia etiam ex Occidente illic submissa esse tradunt. Longe autem errat a vero auctor Piet. Austr. (lib. I, c. 23, p. 132) qui has litteras refert ad annum 1291, cum patriarcha et tyrannus jam pridem abierant quisque in viam suam.

^c Quanquam sacram expeditionem in concil. Lugd. II decretam esse anno 1274 omnes norint, abs re tamen futurum non esse arbitror Gregorii verba ipsa proferre ex litteris ad archiep. et episcopos Eboracensis provinciæ datis c. Lugduni xv Kal. Octob. anno 2: quæ cum in regist. Vat. inscribantur Eboracen. et in cod. Vallicellano Rhemensibus, recte appellantur a Rayn. (1274, n. 40) encyclicæ ad universos catholicos orbis episcopos: « Post subsidium, inquit, pecuniarum communi consensu Terræ deputatum, eidem (concilio) convenit omnium sententia in idipsum, videlicet ut in generali passagio, cujus celeriter, auctore Domino, terminum præligemus, universis Christicolis contra blasphemos eosdem conflantibus vires suas, quanto erit Christianorum virtus unita potentior, tanto ad liberationem Terræ prædictæ sit via securior, sit opportunitas promptior, et de illa Deo auspice spes certior habeatur. » His autem litteris patriarcha, ut ceteri episcopi, quin etiam præ aliis episcopis, de generali hoc passagio edoctus, ac superveniente Babylonici tyranni prædicta irruptione, illud Rudolphi auxiliis opportune

ciata periculis, nobis intervenientibus restauraretur, si tamen tui arbitrii liberam potestatem voluntatibus alienis minime subiecisti. Adest quidem per Dei gratiam plena possibilitas et voluntas, ut utrique vestrum discordandi materiam amputemus, dummodo vobis placeat pari proposito acquiescere illi quam semper sequi proponimus veritati, nec ex eo segnius vestrae quieti et commodo intendemus quod ad aequalem injuriam nostram vestra contentio replicata resedit. ^a

EPISTOLA XXIX

Rudolphus scribit reginae Francie de homagio renovando.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xxix.)

ARGUMENTUM. — Cum Berengarius comes provincie accessisset absque prole mascula, nec licuisset interregni tempore comitatus provincie et Forkalquerii fiduciario jure a rege Romanorum obtinere, tanquam juris imperii, Margaritha Berengarii filia natu maxima per suum oratorem Rudolpho homagium præsiterat, se ejusdem oratori illud renovaturam pollicita, quem Rudolphus mittit cum plenipotencia homagium pactasque alias condiciones exigendi regio nomine.

Rudolphus, etc. Illustri reginae Francie, etc.

↳ Licet industrio viro N. quem pridem ad nostram presentiam pro recipiendis vestro, et procuratorio

^a Ex Rudolphi alio diploma dato Vienna 11 Nonas Novemb. Ind. vi, A. D. 1277, regni vero nostri anno v, patet non nihil discordiarum esse reliquum, quibus etiam Henrici successor frater Philippus Bonaccollus obnovius fuit, Nicolao IV pontifice episcopo causam contra Meinhardum protegente.

^b Margaritha reginae viduae Raymundi, Berengarii Provincie et Forkalquerii comitis filiae natu maxime, atque uxori sancti Ludovici IX, Francorum regis, qui eam duxerat anno 1254, et altera in sacra expeditione, quam suscepit anno 1270 sancto sine quiescens reliquerat. (Sur. ap. Rayn. 1270, n. 6). Tres aliae filiae fuerant Berengario, reginae omnes: Alienora Anglorum, Sanctia Richardi regis Romanorum electi uxor, et Beatrix Caroli Siciliae regis fratris sancti Ludovici, quam natu minimam duxerat anno 1246, dum erat comes Andegavensis, et, quasi jus regnandi causa violandum esset, paternos uxoris comitatus invasit, nulla sororum ejus reginarum, nullaque imperii ratione habita, quod discordiae seminarium fuit. Prae aliis Margarita jus suum tutata est quandiu vixit. Verum sancto Ludovico superstitite, accedente praesertim opera Romanorum pontificum, controversia sopita esse videbatur, quae vehementius exarsit post ejus mortem, Alienora Anglorum regina in consortium veniente adversus Carolum, Raynaldus (1272, n. 47) inutilem Gregorii sollicitudinem ex cod. Vallicellano nobis exhibet, controversiamque extractam monet ad tempora Nicolai III, quod certum est.

^c Quam inutilis deputatio pontificia fuerit, hinc liquet, episcopum scilicet Sylvanctensem, et abbatem sancti Dionysii Gregorius pro ea concordia tractanda delegerat. Sed regina cum primum audivit, regem Romanorum electum fuisse ante etiam quam confirmaretur ab eodem Gregorio, suum legatum ad eundem mittit, ut suo nomine investituram accipiat comitatum Provincie et Forkalquerii tunc vacantium, quasi res integra esset, quia illos Carolus nullo jure possidebat.

^d Cum Rudolphus Nicolai III opera hos comitatus Carolo Siciliae regi concessit, in diplomate, quod exstat apud Raynaldum (1280, n. 2) sic loquitur: « Licet igitur comitatum et marchionatum Provincie (intendentes haec duo nomina scilicet comitatum et marchionatum esse synonyma et unum, non diversa supponere) ac comitatum Folkalker cum omnibus jurisdictionibus, juribus et pertinentiis eorum-

A nomine tunc vacantibus nobis, et Romano imperio comitatibus N. et N. e principatibus cum solemnitate qua decessit destinatis ^a, principatus eosdem nomine vestro duxerimus concedendos, recepto ab ipso eodem nomine vestro homagii et fidelitatis debita juramento. Quia tamen concessionem et receptionem principatum eorundem pactiones hujusmodi praevenerunt, quod idem fidelitatis et homagii juramentum, quamprimum super hoc nostro nomine vos requiri contingeret, nuntio nostro solemniter teneremini personaliter innovare. Ecce quod honorabilem N. ad celsitudinis vestrae presentiam destinamus, fidei debito, quod nobis et imperio vos astringit, vos presentium serie requirentes, quatenus ei vice nostra nostroque nomine debitum nobis super praemissis fidelitatis et homagii juramentum solemniter innovetis ^e. Condiciones alias etiam dicto N. tunc temporis interfectas ^b nobis et eidem imperio Romano similiter in persona praedicti N. liberaliter adimplendum juxta quod idem praepositus eas duxerit exigendas. Nos enim in ipsum super praemissis omnibus, et spectantibus ad praemissa transfundimus plenitudinem potestatis, ratum habere per omnia pollicentes et gratum quicquid per sepe dictum praepositum in praemissis universis, et singulis fuerit ordinatum, seu etiam procuratum, ac si personae nostrae propriae id contingeret exhiberi.

dem, ac omnia, quae infra comitatus ipsos consistentia, Romanorum imperatores per eorum privilegia quondam domino Raymundo Berengario comiti et marchioni Provincie, ac comiti Folkalker, ipsiusque praecessoribus donaverunt, per speciale privilegium confirmemus, etc., promittentes, quod per nos, vel alium, seu alios, nullam donationem, confirmationem, investituram, concessionem, vel contractum, aut aliquid cum domina Margarita regina Francorum illustri, vel ejus procuratoribus, aut nuntiis, seu aliis quibuscunque personis ecclesiasticis, vel saecularibus fecimus, per quae hujusmodi confirmatio, etc, infirmetur. Ex quibus patet, praedictos comitatus minime erectos fuisse in principatus, ut Rudolphus destinaverat, titulumque marchionatus, quo Provinciam decoraverat, nil aliud valere quam comitatum. Propterea tam Carolus I rex Siciliae invasionis tempore, quam Carolus II post Rudolphi concessionem, non alio utuntur titulo quam comitatum, quemadmodum videre est in utriusque diplomatibus insertis bullae Clementis V. (Bull. Vat. tom. I, p. 242 seq.). Invasor siquidem anno 1266 hunc in modum orditur: « Nos Carolus Dei gratia rex Siciliae, ducatus Apuliae, et principatus Capuae, Andegaviae Provincie et Forkalquerii comes. » Carolus autem III legitimus possessor anno 1295: « Carolus II Dei gratia rex Jerusalem, Siciliae ducatus Apuliae et principatus Capuae, Provincie et Forkalquerii comes. »

^e Otho praepositus sancti Widonis Spirensis anno 1274 Lugduni in consistorio die 6 mensis Junii confirmavit Rudolphi nomine privilegia omnia et jura sanctae selis, ap. Rayn. (1274, n. 10). Loci vicinitas et similitudo nominis mihi persuadent ut credam Othoni eidem a Rudolpho istud etiam munus commissum fuisse. Caeterum concessionis praedictae, quam fecit Carolo, auctor fuerat Nicolaus III, qui leges regi Romanorum praescripsit foederis inveniendi cum Siculo, quas Raynaldus (1279, n. 41) in compendium redigit: « Ut Rudolphus Carolo ac posteris Provincie et Forkalquerii comitatus jure fiduciario traderet, profiteretur tamen sui esse consilii Margaritae Francorum reginae juribus non detrahere, nec ad nuncupandum, nisi oratoris opera fidei sacramentum obstringeret, vocaretve in iudicium, illatas praeteritis regibus Romanorum (puta in fluctuatione imperii tempore interregni) ob negata obsequia injurias remitteret. » Quidquid autem actum fuerat cum regina Francorum, suppetit ex his litteris.

EPISTOLA XXX

Rudolphus scribit ad archiepiscopum, ut iuste iudicet.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xxx.)

ARGUMENTUM. — Archiepiscopum N. cui tanquam sublimi imperii principi una cum cæteris privilegiis jus vite et necis in toto ejus principatu confirmaverat, admonet ut supremi æterni regis exemplo sine ulla personarum acceptione iudicet, pro certo habens regalem potentiam atque auctoritatem, si opus fuerit, justis ejus sententiis non defuturam.

Rudolphus, etc. N. archiepiscopo, etc. Ex concessione tuorum regalium, quibus te nostra serenitas jamdudum ^a apud N. locum investivit, plenam et liberam potestatem in tuis districtibus et territoriis iudicandi, more majorum nostrorum principum in causis civilibus et criminalibus accepisti. Cum enim te esse ex sublimibus principibus Romani imperii cognoscamus, dubitari a nemine volumus quin merum imperium tuo principatui sit annexum, ^b 467 per quod habes jus advertendi in facinorosos homines et gladii potestatem, per alium tamen, prout ordini et honori tuo congruit, exercendam ^b. Cæterum cum juxta legitimas sanctiones delictum omnem emunitatem ^c auferat et privilegium omne tollat, volumus et mandamus, quatenus omni privilegio, nobilitate, seu dignitate cessantibus justo etenim iudicio iudices, et iudicari facias pro qualitate criminum criminosos tam in facultatibus quam personis [puniendo]. Tu igitur formam boni præsidis induens, ad cuius sollicitudinem maxime pertinet, ut provincia sibi commissa malis hominibus expurgetur, ad iudicandum sine defectu et differentia personarum viriliter accingaris, æterni regis intuentis imperium, qui præcepit dicens: Ita iudicabitur magnum et parvum ^d, nec dubites quin propter tuas justas sententias quas protuleris exsequentibus regalem potentiam, si opus fuerit, adducamus. Illud enim nostro proposito et Romanis legitus est adversum, ut pro cujuslibet criminosis crimine puniendo, regalis auctoritas specialiter requiratur, cum juxta statuta divorum principum Romanorum non crimina, sed vindictæ criminum sint regis auribus inferendæ.

^a Annis 1274 et sequenti investituras feudorum factas esse compertum exploratumque est. Cum autem Rudolphus jamdudum se investisse dicat archiepiscopum, post annos aliquot scripsisse has litteras credibile est. Equidem non fortuito a. l. annum 1280 referendas censeo: nam Trithemius hoc anno Muguntinum archiep. cum comite Joanne de Spanheim feliciter decertasse tradit, neque ab eo multum abdundant adjuncta illa principis sublimis, et animaversio in facinorosos sine personarum acceptione.

^b Ita Romanum pontificem, cujus exemplum principes ecclesiastici sequi debent, per præfectum urbis consuevisse in facinorosos animadvertere, non semel est demonstratum in Cod. Car.

^c Emunitas pro immunitate rem novam creditit epistolarum exscriptor. Vide ap. Ducang. in Glossario exempla plura hujus vocis.

^d Acceptione personarum nihil indignius, nihilque injustius. Spiritus sancti præceptum optimus princeps habet præ oculis (Sap. vi, 8): *Non enim subtrahat personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam, quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et aequaliter cura est illi de omnibus.*

^e Hoc de jure principum variè occurrunt leges in utroque codice. Videsis Gothofr. (Cod. Th. tom. III. p. 517) de metallis et metallariis.

^f Est in Helvetia celeberrimum eremi monasterium ord. sancti Benedicti Einsidlense nuncupatum, cujus abbas erat princeps Rom. imperii, Rudolphi ævo, quem nonnulli ejus principatus auctorem putant, at falsi arguuntur diplomate Rudolphi, apud auct. Piet.

A

EPISTOLA XXXI.

Rudolphus cuidam concedit montes quosdam excolendos.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xxxi.)

ARGUMENTUM. — Alberto Lincke et sociis montes argenti fodinam habentes excolendos concedit cum onere solvendi ærario regio consueti jura.

Successu temporis ab humana recedit memoria quod non firmat auctoritas, et testimonia non roborant litterarum. Id attendens ^b 468 nostra serenitas, ea quæ de quibusdam argenti fodinis ^e facienda decrevimus, præsentibus litteris dignum duximus annotanda. Noverint igitur tam præsentium ætatum homines quam successio futurorum, quod nos Alberto dicto Lincke et suis sociis montes, etc., concessimus excolendos, et eorum usibus servituros. Ita quod de iisdem montibus jura, quæ et ab aliis similibus montium cultoribus, nobis exsolvantur, etc. In cujus, etc.

EPISTOLA XXXII.

Rudolphus episcopo cuidam quemdam abbatem commendat.

(An. Dom. 1274, cod. Rud. xxxii.)

ARGUMENTUM. — Vacante abbacia, cujus abbas erat princeps imperii, duobusque ad illam assequendam nitentibus, quæ res mortui principis desiderium et ecclesiæ illius discrimen Rudolpho suggererat, idem rex Romanorum episcopo Constantiensi etiam atque etiam commendat illum qui in ecclesiæ possessione erat, tanquam virum providum et probum atque ecclesiæ eidem solatio futurum.

Ut mea vos sicut et nos argute mentis oculata fide possitis agnoscere, quot et quantis ærumnarum pressuris sacrum Romanum concutitur imperium, concussis columnis quibus idem imperium vires recipere debuit subsistendi; hæc pressuræ in abbacia N. ^f duabus personis in contrarium laborantibus pro eadem, in tantum se sensibus ingerunt singulorum, quod non solum nos defectum ^b 469 tanti principis ^e sustinemus, verum etiam ipsa ecclesia, si veloci subventionem careat, recuperandæ salutis spe sit perpetuo caritura. Id ex compassione loquimur, et extrema

Austr. (lib. III, c. 13, p. 455), quo titulus confirmatur Udalrico II, A. D. 1274. ^c Rudolphus Dei gratia Romm. rex semper Aug. universis sacri imp. fidelibus, ad quos præsens scriptum pervenerit, gratiam suam et omne bonum. Stipari caterva multiplici inclytorum principum sacri exornat imperii principatum. In multitudine etenim splendescens cohortis refulget princeps principum titulis gloriæ coruscantis. Cum itaque ven. monasterium eremitarum ordinis sancti Benedicti Constantiensis diocesis per devotionem puritatis et sinceritatem fidei præsentium tantæ gratiæ tantique honoris a divi imperatoribus et regibus nostris prædecessoribus promeruerit incrementum, ut quicumque prædicti cœnobii debeat abbas existere, idem imperiali sceptro a Romanorum rege de administratione temporalium investitus principum consortio debeat refulgere, nos speculo circumspeditionis regiæ speculantes honorificentiam ven. abbatis Ulrici memorato monasterio abbatiæ titulo præsentis, eumdem collegio nostrorum principum aggregantes, sceptro regio principatus apicibus fecimus insignitum. Mandantes universis prædictæ abbatiæ ministerialibus, militibus, subditis, et subiectis, quatenus eidem tanquam suo principi, in omnibus ad administrationem temporalium pertinentibus devote ac fideliter pareant, et intendant. Datum Thuregi vii Kal. Febr. A. D. 1274. indictione II, regi nostri anno primo.

^e Alios in Germania abbates esse principes Romani imperii, eruditos non latet. Quare autem mihi videatur epistola de Einsidlensi loqui proindeque

veritatis conscientia dicimus, quod N. in possessione ipsius ecclesie nunc existens, ipsi præesse et prodesse scit et potest, ac per ipsius sollicitudinem memorata ecclesia ad statum felicitatis pristinae pervenire. Vos itaque, pater reverende, amicorum sincerissime, inspecta causa justitiæ supradicti N. ipsum nostri causa, quantum cum Deo et honestate poteritis, promovere precum nostrarum intuitu studeatis, sic quod prædicta ecclesia tam provide, tamque probe, sicut ipsum esse credimus, et ex certis signis cognoscimus, pastore gaudeat, et abjectis mœroribus, tandem consolationis beneficia per eundem et nos recipere mereatur.

EPISTOLA XXXIII.

Rudolphus cuidam computitur, et eundem consolatur.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. xxxiii.)

ARGUMENTUM. — Principem, aut comitem in angustiis positum ab æmulis imperii excusat, quod sibi auxilium ferre non possit exercitum comparanti, eumque solatur spe levamenti possibilis.

Exposuit nobis honorabilis vir N. dilectus notus noster fervidus tui zelator honoris, pressuras immensas et varias persecutionum angustias, quibus utique his diebus tempestuosi temporis procellosus te turbo turbavit. Super quibus internæ revera compassionis **470** incommoda non sentire nequivimus, utpote pacem tuam, et tranquillitatem votivis affectibus exspectantes. Ex his igitur quadam verisimili conjectura perpēdimus, quod non potes, ut cupis, hac vice te nostris habitare servitiis et necessitatibus commolare. * Sciat itaque tua sinceritas pro constanti, quod tuo disponimus aspirare levamini et inquietudini tuæ, prout poterimus, bono modo deferre.

EPISTOLA XXXIV.

Rudolphus concedit cuidam principi facultatem cudendi monetam.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xxxiv.)

ARGUMENTUM. — Diploma de facta potestate episcopo N. imperii principi cudendi monetam; quo eam admitti per totum imperium præcipitur, dummodo legalis fuerit.

Etsi ad omnes Romani imperii fideles munificentia

ad Constantiensem episcopum scripta esse plura capita effecerunt. Inter columnas queis fulcitur imperium recenseri, fealibus investiri more aliorum principum, ad comitia imperialia evocari, ut exemplis allatis idem auctor comprobat (*Ibid.*, p. 457), in patria seu regione Ru lo'phi existere, ac denique abbatibus Udalrici prædecessores elegisse pro advocatis seu defensoribus comites Rapersvillenses, tametsi jus supremum ad imperatores pertineret, ut animadverit abbas de Longuerue (*Descript. hist. et géogr. de la France*, lib. III, p. 273 seqq.) ex chron. monasterii: hæc omnia mihi persuaserunt, ut crederem has litteras Constantiensi episcopo scriptas esse ineunte anno 1274, cum successu, ut patet ex diplomate nuper allato.

* Ad annum 1277 declinantem spectare hanc epistolam conficio ex apparatu bellico, quem fieri oportuit adversus hostem imperii Otlocorum, qui rebellaverat.

† Super hoc et sequenti diplomate nihil aliud suppetit annotandum quam discrimen inter duo privilegia de eadem re hisdemque de causis a rege Romanorum concessa. Monetam siquidem principis episcopi ni fallor Pataviensis ubique locorum et gentium per totum Romanorum imperium vult admitti, quod privilegium singulare est: monetam vero nobili cuidam concessam ejus ditionis finibus circumscribit.

‡ Binas hæc litteras ad annum 1280 referre libuit, quia Rudolphus præmiis et honoribus præcipue affectit illos quorum fidem expertus erat in

nostræ dexteram debeamus extendere debitrice, principes tamen veluti bases egregias, quibus imperii celsitudo potenter innititur, speciali prærogativa nos decet atollere, et condignis beneficentiæ nostræ favoribus ampliare. Ea propter nosse volumus universos tam posteros quam præsentis, quod nos accepta et placida gratæ devotionis obsequia, qua per N. nobis impensa sunt hactenus et adhuc impendi poterunt, nobis et sacro imperio gratiora, benignius intuentes, et propter hoc magnopere cupientes, ut ipse ac episcopatus ipsius votivis congaudeant commodis, et augmentis continuis prospereantur, quod idem N. in civitate N. monetam legalis numismatis cudi libere faciat, sibi ex liberalitate regia liberaliter et libenter annuimus, et præsentium sicut duximus concedendum, universis et singulis sub districtu Romani imperii constitutis, dantes hoc edicto regali districtius in mandatis, ut ipsam monetam, quatenus legalis exstiterit, omni contradictione postposita, reverenter admittere non omittant.

471 EPISTOLA XXXV.

Rudolphus mandat ut moneta cujus cudendæ facultatem cuidam nobili concesserat, sine impedimento aliquo recipiatur.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xxxv.)

ARGUMENTUM. — Cuidam nobili facultatem facit cudendi monetam, quam admitti jubet, dummodo sit legalis, in omnibus civitatibus et locis ejusdem in jurisdictione existentibus.

Auguste magnificentia potentatus augendi honoris imperii sitibundus illorum augmentis et commodis se libenter habitat et inclinat, qui generositate spectabiles erga sacrum imperium fidei rutilant lumine clarioris. Sane cum nobilis N. suis præclaris obtinuerit meritis apud regiam majestatem, quod sibi perpetuo cadere liceat infra terræ suæ districtum monetam legalis numismatis de licentia nostra et regalis plenitudine potestatis, universitati vestræ auctoritate regali districte committimus et mandamus, quatenus ipsam monetam legali impressione formatam, quam cudi fecerit idem nobilis, ut superius est expressum, in locis vestris et civitatibus reverenter admittere studeatis, præcedentium annorum præliis contra hostes imperii.

‡ Tam hic quam in præcedenti diplomate monetam legalem vult fieri: *lega* enim ut vulgo dicitur quæ *lex* etiam audiebat alicubi, ut videre est in Glossario Cangiano, per sæculum decimum tertium, id est Rudolphi temporibus, monetæ valorem potius designat quam metallorum mixturam. Quicumque ab imperatore vel a rege cudendi monetam obtinuerat facultatem, non utique arbitrium obtinuerat ab imperatoria regiae lege recedendi. Quin etiam si quando imperatorem aut regem ærarum angustia ad villitatem monetæ effundendam impulere, apud illos etiam qui eam cudendi privilegium habebant, eandem villitatem reperiri necesse erat, commercii causa. Exemplum suppetit Friderici III ex chronographo apud Hansiz (*Germ. Sac.* tom. II, 494), quod licet duobus fere sæculis recentius, quia facit ad rem nostram, asserre non gravabor: « Fridericus imperator fabricari fecit monetam villem et despectam, quæ a populo vocabatur *schindeling*; quod intelligentes alii principes, videlicet Albertus dux Austriae, Joannes dux Monaci, Ludovicus dux Landshuettæ, Otto dux de Neumarkæ, comes de Otting, in Rhætia Udalricus episcopus Pataviensis etiam fabricaverunt talem monetam, ne ipsi exinde sentirent dampnum: inter quos etiam dominus Sigismundus archiepiscopus impulsus fuit monetam æqualis valoris fabricare, quia non potest recusare monetam imperatoris in terris suis. »

alternata commercia permittentes, et ea quovis impedimento cessante liberius exerceri.

472 EPISTOLA XXXVI.

Rudolphus confirmat cujusdam monasterii privilegium.^a

(An. Dom. 1281, cod. Rud. xxxvi.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus concedit monasterio Zweytalensi liberam deductionem duorum talentorum salis per Danubium: quod privilegium jam pridem concessum eidem fuerat a Friderico Austriae duce.

Imperialis thronus extollitur et Augustalis honoris titulus decoratur, cum ad loca religiosa consideratio benigna porrigitur, et eorum status et commoditates liberali munificentia promovuntur. Ea propter notum fieri volumus fidelibus nostris tam modernis quam posteris universis, quod nobis Viennæ presentibus, promoveante Domino feliciter nostri culminis incrementum, et ducatibus Austriae et Styriae dominio nostro prospera sorte subactis, abbas 473 et conventus N. privilegium ab A. dicto monasterio clementer indultum nostrae celsitudini praesentarunt, suppliciter postulantes, ut ipsum privilegium de verbo ad verbum transcriptum innovare, et quae continentur in eo confirmare de nostra gratia dignaremur. Cujus tenor, etc. Nos igitur, qui ad ampliandum ecclesiarum statum et locorum religiosorum commoditates augendas pio favore tenemur intendere, privilegium

^a Privilegium istud Rudolphi Romanorum regis non esse fidenter dico. Collector litterarum hujus codicis aliquando titulorum limites transgressus (lib. 1, ep. 39) sententias et stylum Gregorii pontificis aut imitatus fuit, aut interpolavit. E contrario hic neque stylum neque sententias Rudolphi, quantum diligentiae adhibeas, reperies. Privilegium ipsum confectum contra Rudolphi morem deprelendes. Nil autem melius remi ponet ob oculos quam duo privilegia certa eidem monasterio concessa, quae auctor Piet. Austr. (lib. 1, c. 16, p. 94, et lib. II, c. 1, p. 228) nobis exhibet; primum videlicet Rudolphi ex cod. Caesareo saepe laudato, alteram Alberti filii paternum inserentis. Tuis, erudite lector, oculis utrumque subjiciam: c Rudolphus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus. Universis Romani imperii fidelibus praesentes litteras inspecturis gratiam suam et omne bonum. Regalis serenitas libenter intendit commoditatibus subditorum, ut caeteri ex ea suscipiant purioris devotionis et fidei incentivum. Noverint igitur universi tam posteris quam praesentibus, quod nos honorabilibus et religiosis viris abbati et conventui de Zwetal Cisterciensis ordinis hanc gratiam de benignitate regia duximus faciendam, quod iidem duo talenta salis majoris ligaminis, prout ipsis illustris quondam Fridericus dux Austriae per suum privilegium dignoscitur indulsisse, singulis annis in Danubio libere possint tradere sine muta, concedentes ipsis has nostras litteras in testimonium super eo. Hujus rei testes sunt illustris Albertus dux Saxoniae princeps noster charissimus, nobiles viri Fridericus burgravius de Nuremberg, comes de Hardek, Letoldus et Henricus de Kunring fratres, Henricus, Conradus, et Syboto fratres de Pottendorff, et alii quamplures. Datum Viennæ quinto Kal. Maii anno Domini millesimo ducesimo octuagesimo primo, regni vero nostri anno octavo. Hoc vero privilegium confirmavit Albertus Rudolphi filius post annos decem: c Nos Albertus Dei gratia dux Austriae et Styriae, dominus Carniole, Marchiae, ac Portus Naonis, scire volumus universos, ad quos praesentes pervenerint, quod accedens ad nostram praesentiam religiosus vir Ebro monasterii Zwethalensis abbas Cisterciensis ordinis, quoddam nobis privilegium serenissimam domini et genitoris nostri charissimi Rudol-

phum de verbo ad verbum praesenti privilegio inseri jussimus, singula quae in eo continentur de imperiali gratia confirmantes, statuimus et imperiali sancimus edicto, ut nulla persona alta vel humilis, ecclesiastica vel secularis, praedictos abbatem et conventum monasterii nominati super praemissis contra praesentis privilegii nostri tenorem ausu temerario molestare praesumat, etc.^b

EPISTOLA XXXVII.

Rudolphus infamem restituit in pristinum gradum.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xxxvii.)

ARGUMENTUM. — Cuidam ob grave delictum proscriptionis sententia damnato non modo flagitii poenam remittit, sed ipsum flagitium delet. Quare illum omni ab infamiae nota liberum esse decernit restituitque in integrum, ac si nulli unquam crimini fuisset obnoxius.

Nobile opus sedentis in solio, clementia suadente, B prosequimur. Si per lubrica culpae deliramenta cadentibus, ad sublevandi 474 remedia cito se nostra manus habilitat, et indulgentius obnoxii veniam postulat, ut dum primi parentis in posterum derivata discrimina in naturalem transgressionis normam fluxisse cognoscimus, reparationis gratiosae suffragia libenter supplicibus largiamur. Ea propter nosse volumus universos, quod cum N. fuisset ob noxae cujusdam infamiam proscriptionis sententia, dictante justitia, condemnatus^c, nos ex innata nobis humanitatis

phi Romanorum regis exhibuit, petens illud sibi et suo conventui innovari de nostra gratia specialiter. Est autem ipsius privilegii per omnia talis tenor: *Rudolphus Dei gratia, etc. Datum Viennæ quinto Kal. Maii, indict. nona, A. D. 1281, regni vero nostri an. octavo.* Nos itaque dicti abbatis humilibus precibus favorabiliter inclinati praenominatum privilegium, et in eo contentas gratias innovamus, approbamus, et scripti praesentis patrociniis communimus, dantes has litteras sigillo nostro roboratas in testimonium evidens super eo. Nulli ergo liceat hanc nostrae innovationis et approbationis paginam violare; quod si secus fecerit, indignationem nostram se noverit incurrisse. Datum Viennæ xvii Kal. Maii, A. D. 1281.

^b Auctor idem Piet. Au-tr. I, c. 20, p. 119) istud privilegium assert, ingenue fatens se ignorare locum et personam, quae in ipso indicantur. Ego vero nullus dubito, quin spectet ad monasterium Zweytalense: at quale exstat in cod. Caesar. ab Alberto Rudolphi filio confirmatum, cui convenit argumentum a nobis praefixum huic diplomati quod Rudolpho supponitur. Quis enim non videt *imperialis thronus, imperiali gratia, imperiali edicto*, vocabula esse insueta Romanorum regi in toto isto codice? Quis non sentit structuram verborum a primo ad ultimum omnino aliam esse a Rudolphina? Quis demum non legit in littera illa initiali A. Albertum Rudolphi filium? Equidem Seyfrido Zweytalensi abbati hanc notam iniuri nolim, quod imperialis, ut dicitur, privilegii condendi licentiam sibi arrogaverit: credi potius malim, a Rudolpho II, ejus tempore florebat ireunte saeculo XVII, ipsius opera confirmatum esse privilegium Alberti, quo Rudolphinum continebatur, dataque opera hisce Rudolphi I epistolis insertum fuisse, ut nominis similitudo posteritatem deciperet, adeoque Rudolpho I tribueretur quod secundo debetur. At subjectio illa ducatum Austriae et Styriae, aliaque adjuncta Rudolphum primum indicantia meis votis adversantur. Uticunque autem se res habeat, Rudolpho I privilegium tribui nequaquam debet.

^c Maleficii et magiae criminis infamia plurimis senatorum laborantibus a Valentiniano Seniore indulgentiam totus Romanus senatus petiit. Cui Augustus A. D. 571 ita rescripsit. c Indulgentiam, patres conscripti, quos liberat, notat nec infamiam criminis tollit, sed poenae gratiam facit. In uno hoc, aut in

prærogativa ^a pensantes, quod si culpa non esset, locum venia non haberet, et cupientes misericordiæ condimento iustitiæ temperare rigorem, præsertim cum post injuriam fuerit satisfactum, prædictum N. de regalis mansuetudinis beneficio plene ac integre restitui- mus pristino ordini suo, mandantes tenore præsen- tium universis, ut sicut prius ad omnes actus civili- es et publicos admittatur.

475 EPISTOLA XXXVIII.

Rudolphus mortuo procuratore alium substituit in Romana curia.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xxxviii.)

ARGUMENTUM. — Deplorat mortem magistri Pauli de Interamna oratoris, seu procuratoris sui apud sanctam sedem, atque officiosissimis verbis cardina- lem amicum, illi substitutum maturo consilio, demeretur, eique sua negotia promovenda committit.

Propinatum nobis nuper ex lugubri obitu piæ re- cord. N. ^b diræ nimis amaritudinis calicem lacry- mosis singultibus haurientes, dum consideramus in intimis, nos ex amissione ipsius irrecuperabile dam- num passos, ad unicum recurrimus sedula medita- tione consilium, quod ex quo manus Altissimi tam gravi punctura nos pupugit, et tam vigili promotore privavit, in vos fiducialiter omnium agendorum no- strorum congeriem cong-ramus, utpote qui et nostis et vultis necessitatibus amicorum sincere consulere ^c, ac remediabiliter subvenire. In vobis igitur anchoram spei nostræ post Deum præcipue collocantes, paterni- tati vestræ ^d piissimæ supplicamus, quatenus nostris

duobus reis ratum sit: Qui indulgentiam senatui dat, damnat senatum. » (Cod. Th. tom. III p. 298). Qua super lege erudite, ut solet, Gothofredus disserit, indulgentiæ præferens commonitorium securitatis, aut evocatoriam cum illa siquidem infamia conjungit- ur. Rem comprobat exemplis, sancti Aug. etiam prolata sententia ex epist. 259 seu 151 ad Cæcilia- nianum: Nec indulgentia illis danda visa est, ne vel sic aliquo crimine notarentur, sed tantum com- monitorium, quo eos ab omni molestia liberos dimittere juberetur. » Ita scilicet priscis iis temporibus. At imperatores ab apostolica sede renovati in Occidente, quin etiam Romanorum reges, seu imperatores elec- ti per indulgentiam a poena simul, et ab infamia ex- imunt; ut patet ex hac epistola incertæ ætatis, quam nulla causa est cur removeam ex ordine quem habet in cod. -

^a « Nihil magno ac præclaro viro dignius placabi- litate atque clementia, » ut ait Cicero (*de Off.* 1, c. 25). Quibus verbis utitur Grotius (*Bell. ac pac.* 1. II, c. 24, § 3) omnino videndus hac super re. Ad Senecæ præsertim sententiam de clementia principis: « Mag- ni animi esse injurias in summa potentia pati, nec quidquam esse gloriosius principe impune lesio. » Sancti Joannis Chrysostomi præstantiorem hanc ad- jungit: « Omnem illa (clementia) hominem ornare insigniter potest, maxime vero eos qui in imperiis sunt constituti. Nam cum regia potestas omnia per- mittat, semet retinere, ac divinam legem actionibus suis ducem præficere, egregium est ad famam gloriæque. » Jure autem gloriatur Rudolphus, natura inditam sibi esse clementiam, qui Bernardo episcopo Seccoviensi (lib. II, ep. 24) et procacium libellorum auctori, quibus regia sua majestas lædebatur, inju- riam remisit. Clementiæ exempla cætera apud au- ctore obvia nihil moror, ea quippe uno isto absor- bentur.

^b Magistri Pauli de Interamna clerici, quem supra vidimus (ep. 9) oratoris seu procuratoris munere fungentem pro Rudolpho apud Nicolaum III anno 1278, virum scilicet summæ prudentiæ ac summæ fidei, qui regis animum sibi devinxerat.

^c Non alium hic alloquitur, quam S. R. E. car-

promovendis et expedientis negotiis, salutaribus ve- litis adesse consiliis et auxiliis opportunis.

476 EPISTOLA XXXIX.

Rudolpho scribit Cypri rex, ut sibi de suis successibus scribat.

(An. Dom. 1275 cod. Rud. xxxix.)

ARGUMENTUM. — Rex Cypri magnopere optans Ru- dolphi felicitatem nosse, solatio futuram infelici statui Terræ sanctæ, sibi ab eodem nuntiari cupit, quomodo procedat negotium subsidii pro Terra sancta. Seque, dum scribit, esse sospitem nun- tians, idem de eo audire desiderat. Innovationes aliquot factas in Syria, pariterque alia nonnulla arcana a legato, quem mittit, auditurum dicit.

Excellentissimo, etc. Cypri rex ^e, etc. Quoniam continuis desideriiis affectamus audire votivos succes- sus magnifici status vestri, cujus prosperitas ad ma- gnā indubitanter consolationem cederet lacryma- bilium eventuum Terræ sanctæ ^f, imperialem excel- lentiam vestram, affectu quo possumus, imploramus, quatenus prosperos rerum quæ circa nos aguntur eventus ^g, quos indesinentibus optamus proficere incre- mentis, nobis sæpius per dominabiles vestras liti- teras significare velitis, vestra beneplacita et man- data fiducialiter injungentes. Scientes quod in con- fectione præsentium plena vigeamus per Dei gratiam cordis sospitate, hoc idem affectuose de vestra ma- gnificentiâ desiderantes audire, et affectuosius, si possibile foret, cordialibus oculis intueri. Statum vero Terræ sanctæ præfatæ, et ea quæ nunc sunt innovata, per N. majestatis vestræ imperialis ^h ma-

dinalem, cum videlicet, ad quem superiori anno (ep. 8) de ineunda familiaritate dederat litteras, ut puto.

^d Ex superioribus epistolis liquet Rudolphum of- ficio isto prosequi aut episcopos, aut cardinales. Quamvis autem anno 1276 episcopus Basileensis procuratorio eodem munere functus fuerit (l. II, ep. 1 seqq.), de episcopo aliquo suspicari non possumus, nam litteræ indicant virum consilio et auctoritate præstantem, atque in Urbe degentem, qualis erat cardinalis prædictus.

^e Hugo Lisinianus, qui anno 1267 die natali Do- mini successerat Hugoni consanguineo, qui præce- denti mense fatis cesserat, ut tradunt auctores apud Rayn. (1267, n. 65). Cumque an. 1276, Maria Boe- mundi principis Antiocheni filia jus suum, seu titu- lum regis Jerusalem transfuderit in Carolum Siciliæ regem, unde maximæ illi cum rege Cypri controver- siæ intercesserunt, quarum nulla mentio hic occur- rit, idcirco ad præcedentem annum, aut saltem ad præcedentes eam tituli cessionem menses, referri debet hæc epistola.

^f Bendoclaris tyranni Ægyptii, de quo in seq. epistola, infelicia tempora indicantur. Vide supra (ep. 27, col. 820, not. ^l, et 821, not. ^a).

^g In Oriente compertum erat, auxilia undique comparari, Gregorio agente, qui una cum Rudolpho su- premo duce transfretare in Syriam statuerat, ac de- liberaverat post traditum eidem Rudolpho imperi- ale diadema. Quod cum fieret anno 1274 et sequenti, magis magisque comprobatur atalem litterarum regis Cyprii. Quanquam enim usque ab anno 1273 Grego- rius ei nuntiasset suis litteris auxilia quantocius in Syriam missum iri, tamen se regi Franciæ ea de re scribere, et in concilio (Lugdunensi II) de eadem de- liberaturum ait (Rayn. 1273, n. 36), necdum rex Romanorum electus fuerat. Tempora igitur electio- nem regiam et concilii celebrationem consecuta, cum imperialis tantum coronatio deerat sacræ expeditioni, et præcedentia Gregorii mortem, quæ illam suspen- dit, cogitanda sunt.

^h Supra dixerat excellentiam imperialem: hic ma- jestatis imperialis titulus auditur: incertum num lo-

gniscentia scire et intelligere poterit, et quædam a quæ sibi injunximus proponenda.

477 EPISTOLA XL.

Rudolpho patriarcha Jerosolymitanus pro subsidio Terræ sanctæ.

(An. Dom. 1275, cod. Rud. xl.)

ARGUMENTUM. — Patriarcha Jerosolymitanus et officia Terræ sanctæ iterum auxilia petunt a Rudolpho, quem utpote Syriæ rerum non inscium impensius rogant, ut necessitatis atque egestatis nobilium et plebis misereatur. Tyranni Babylonicum immanitatem in Christianos Armeniæ enarrant, in Antiochena regione castra metum pavorem late effundere aiunt, ita ut, infirmioribus locis relictis, ad munitionem omnes confugiant, quæ pro viribus ad furorem hostium repellendum aptabantur. Se non posse nisi lacrymis alienas angustias sublevare; multa munitionum genera sibi deesse ad resistendum hosti validissimo, perituros nisi opportuna veniant auxilia. Legatum mittunt, equitem ditissimè versatum in Syria, eumque Rudolpho etiam atque etiam commendant.

Excellentissimo et potentissimo principi, etc. Frater Thomas a humilis peregrinus in Jerusalem Balianus, comestabulus regni Jerosolymitarum, et vici-

nocinio verborum Rudolphum demereatur, an litteræ ad eum imperiali diademate jam coronatum perventuras existimans; tali eum honore consequatur. Alterutrum faciat nihil promovet contra constantem monumentorum omnium ac totius codicis testimonium.

Auctores synchroni historiam hujus temporis valde incertam, ad chronologiam quod spectat, reliquerunt. Vide quæ diximus supra (ep. 27). Profecto si binis hisce litteris patriarchæ et cæterorum, ac præcedentis regis Cypri nota temporis subjecta esset, nec Sanuti, nec Bernardi Thesaurarii, nec recentiorum opinionibus in varias sententias distraheremur de Boamundi principis Antiocheni, ac Bendoedaris impij tyranni immortalibus annis, a quibus pendent tam patriarchæ quam regis Cypri infaustæ narrationes. Magnam nihilominus lucem accipiunt res Syriacæ ex tribus his monumentis sinceritate plenis.

Hisce officiis præstitisse balianum, seu bailivum colligitur ex eo quod refert Sanutus de Rogerio comite sanctæ Severinæ, quem Siciliæ rex Carolus eo misit ad possessionem regni ineamdam (Rayn. 1277, n. 17). Cujus verba hic opportune audienda sunt: « Mittitur itaque ex parte regis Caroli Rogerius comes sanctæ Severinæ bailivus regni Jerusalem, et applicuit Ptolemaidem cum sex galcis 1277, septima die Junii. Statim autem in adventu ipsius balianus de Ybely dominus Arsus evacuato castro illi cessit. »

Pro rege igitur Jerosolymitani regni reliquias, Accone residens administrabat: quare nihil mirum si officiis cæteris præstat. Accone, inquam, in ea siquidem civitate, cui etiam nomen Ptolemaidis et patriarchæ et officia prædicta ab anno 1191 in speciem recuperandi Jerusalem, totamque Terram sanctam, per centum annos constituerunt. Etenim ex quo Saladinus anno 1187 expugnavit Jerusalem, res Christianorum accisæ erant, nisi virtute modicæ Christianitatis, quæ Ptolemaidem suadente desperatione obsedit, ex-cita Latina auxilia eo advolassent, illudque Barbarorum munimentum an. 1191, die 12 Julii per dedicationem acquisivissent, ubi, ut aiebam, per annos centum permanserunt, quoad anno 1290 capta a Barbaris illa urbe Christiani omnes aut cæsi, aut pulsati totam Syriam amiserunt. Infra diturnum istud spatium temporis, ab anno 1229 ad 1244, per annos quatuordecim, ex pactis Friderici II cum soldano Olegemel, Christiani Jerusalem et Nazareth possedere. At utinam non possedissent! namque iis expletis

carius regnorum Jerusalem et Cypri, etc. cum Terræ sanctæ supplicii recommendatione se ipsos b. Magnitudinem regiam latere non credimus, quantis oporteat cismarinæ Christianitatis residuum cautelis adversus hostiles insidias munitionibus 478 contra inenarrabilem tyranni potentiam c. remediis atque præsiidiis contra draconis virus, quo regio tota confunditur, præmuniri. Latere etiam vos non credimus quanta et patriarcha Jerosolymitanus humilis et religiosæ domus d, et cæteri tam nobiles quam plebei, cujus conditionis et gradus propter præterita guer-rarum discrimina, malitiam temporum, locorum excidia, et casus varios populorum paupertatis mole premuntur, quantisque afficiuntur miseriis et egestatis extremæ articulo, nulla eis data requie, nulloque illis in tantorum periculorum constitutis discrimine suffragante subsidio conteruntur. Latere postremo vos non cupimus, in quantam hostis Ægyptius ex insufficientia virium nostræ partis est elatus super-biam, quam immaniter idem manibus madescens, et gladio in sanguine Christi fidelium, miserabiliter regni Armeniæ per diem viginti spatium, circa stragem viventium, incendia villarum et urbium, et finalem depopulationem omnium, quæ potuit impetuose attingere, debacchatur e; ibidem immisericorditer rabiem ab olim concepti furoris explevit, et regno dissipato hujus et totaliter desolato, in regionem Antiochenam f pervenit, ibique,

cæsi fuerunt Christiani omnes ibi reperti, ad quinque millia, et sacra illa loca contaminata et excisa, ut est in Epitome Bellor. Sac. ap. Canis. (tom. IV, p. 438).

Jam vidimus ex patriarchæ hujus litteris (ep. 27) et ex aliis regis Cypri quantis angustiis premerentur id temporis, Bendoedaris potentia omnia circum vastante. Hinc autem vires tyranni ejusdem esse insuperabiles, nisi auxilia præsto essent, intelligimus.

Templarii videlicet, equites sancti Joannis Jerosolymitani, et domus Teutonicorum, de quibus supra (ep. 25 seq.).

Quæ Sanutus refert ad hunc annum apud Rayn. (1275, n. 51) ex hoc loco epist. admodum illustrantur: « Eodem anno, inquit, Bendoedar, qui vocabatur Malec Madavar, percurrit planum Armeniæ, et percussit in ore gladii ultra viginti millia hominum, captivos trahens secum pueros et puellas usque ad decem millia; equos vero et animalia majora et minora usque ad trecenta millia. »

Antiochenam regionem audis: nam usque ab anno 1268 patriarchalis illa civitas, in qua princeps apostolorum primum sedit, nomenque Christianorum primum auditum fuit, Christiano ultimo ejus patriarcha ab eodem tyranno excisa erat. Sanutus apud Raynald. (1268, n. 53) excidium illius sic narrat: « Soldanus venit Tripolim et destruxit Viridaria; deinde processit contra Antiochiam, et 29 Maii civitatem absque ullo belli tumultu cepit, et post captivum usque ad 17 millia personarum interfecta sunt, et ultra centum millia captivata sunt, et facta est civitas tam famosa quasi solitudo deserti. » Excidii tam deplorabilis causas Gregorius X in litteris ad Jerosolym. patriarcham Thomam harum auctorem (Rayn. 1272 n. 17) vitia hominum fuisse contendit: « Nec te latet, inquit, qualiter per voluptuosos vitiorum servos, et servituti carnis expositos, motus sequentes ipsius, sic inibi divinæ majestatis oculi offenduntur, quod variae terræ partium illarum, sicut Antiochiæ ac aliorum plurium locorum, testatur destructio, manibus inimicorum expositæ in eversionem, et ipsarum incolæ in excidium devenerunt. » Quibus adjiciendum esse arbitror Leandri Alberti apud Boschium (*Acta sanctorum Jul.*, tom. IV, p. 141) præclarum elogium Christiani ultimi patriarchæ prædicti. Hic siquidem « Sacris infulus ornatus cum quatuor fratribus ante aram procumbens cum lacrymis Deo suum et civium finem, quorum ploratus, horrendos

479 ut fertur, cum toto potenti suo exercitu immoratur, sed omnino ignoratur ab omnibus quo ejus efferatur intentio, vel in quod ejus effrena voluntas inebriata triumphis præteritis et spoliis fidelium humefacta frequentius impellatur. Ex his igitur et aliis infinitis periculis et timoribus per diversas litteras, et speciales nuntios intimatis fideliter tanto regi ^a, quibus usque ad cordium viscera et fundamenta concutimur, loca nostra, quæ sui situ et bellatorum auxilio furori hostis resistere posse confidimus, muniantur, juxta munientium facultates, et ab expugnabilibus eorum incolæ non absque gravibus detrimentis rerum et corporum angustiis, cum filiis, rebus, et familiaribus suis ad loca tutiora confugiunt, laribus propriis derelictis. Cæterum cura illorum miseris et ærumnis, a quibus et super quibus diversimode, et frequenter, importune ac importune requirimur, necessariis nequimus subvenire remediis, doloris acerbitate confodimur, et in defectum virium, compassionis vel affectuum exsolvimus et lacrymas charitatis ^b. Novit equidem excellentia vestra vires habitatorum Syriæ, ac statum flebilem provinciæ cismarinæ, novit insuper Ægyptiorum potentiam, novit præterea extremas patriarchæ Jerusalemitanæ prædicti, ac religiosorum omnium paupertates, novit ad hæc qualis munitionibus murrum, machinarum, garridarum, galearum, ac bellicorum instrumentorum copia sanctæ Terræ nostræ muniendæ indigeant, novit finaliter nos carere sufficientia defensorum, et ex nobis vel aliunde potentium pro stipendiis non habere, unde et nobis et lo-

cus debilibus possimus de munitionibus prædictis defensorum opportunitate, ac competenti subsidio providere ^c. Provideat ergo quæsumus tanti **480** regis clementia circa exposita filiorum pericula, succurrat dextera vestræ potentiæ festino remedio nobis lupi rapacis insidiis circumceptis, palpet beata manus regia plagas nostras et vulnera, unguenta salutifera illis misericordiæ, priusquam illorum sanies medullis infundendo. Dominum Eliam de Insat militem latorem præsentium et in terra diutius conversatum magnitudini vestræ propensius commendamus. Vivat et valeat majestas regia per tempora longiora, cui nos et Terram sanctam devotissime commendamus.

EPISTOLA XII.

Rudolphus recipit in tutelam pupillum quinquenarium.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. xli.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus pupillum, qui annum ætatis quintum nondum exegit, regia sub protectione accipit; ejusque bona omnia tam mobilia quam immobilia se regio patrocinio tuenda suscepisse hoc diplomate per totum imperium denuntiat ^d.

Ad hoc nostris humeris regiæ dignitatis est impositus principatus, armique nostri sacræ delibationis oleo sunt peruncti, ut manu fortitudinis, brachioque extento simus omnium sub Romano imperio degentium defensores ^e. Sed etsi teneamur ad hoc om-

lulatus, lamenta, vocesque ingentes mœrentium exaudiebat, ob direptiones, vulnera, stupra, et occisiones per barbaros factas commendabat. Cum sic oraret, ecce nefandissimi homines templum ingrediuntur, ipsumque cum dictis fratribus ante sacram aram procumbentem crudeliter peremere. Hac autem in regione ante annos octo in solitudinem versa, Christianorum sanguine satiari cupiens, sua castra fixerat Bencodlar.

• Duo hic animadvertenda. Primum anno eodem 1275 sæpius ad Rudolphum litteras, et nuntios missos esse, quo nil creditibilis rebus trepidis. Alterum Cyprii regis Hugonis liberalitatem, seu potius assentationem a patriarcha emendari, dum Rudolpho alium titulum quam regium non tribuit.

^b Jordanus ap. Raynald. (1275, n. 51) refert, octobri mense aliquot subsidiarias copias Ptolemaidem appulisse ex Occidente submissas, dum generalis apparatus fiebat. « Circa finem Octobris, ait, dominus Guillelmus de Rosceylon applicuit Ptolemaidem cum 40 militibus, et alijs 60 equitibus, et cum quadr.ingentis ballistariis ad stipendia Ecclesiæ. » Quare harum litterarum ætas ante id temporis consuitui debet: quæ enim sequuntur, nullum omnino subsidium eo pervenisse luculenter demonstrant.

^c Rudolphus in suis litteris ad Gregorium X (l. 1, ep. 12) testatur erat, se eo magis ad sacram expeditionem accendi, quo naturalis genitoris nostri ossa ob Crucifixi gloriam extra natale solum peregre ibi quiescebant. Idcirco usque ad extremos suæ vitæ dies illuc proficisci desideravit; et anno 1291 Francofurtum ad comitia properans, quæ ad eundem finem in fixerat, morbo tentatus interit. Quamobrem omnia ista, quæ probe nosse dicitur in his litteris, antequam rex Romanorum crearetur, perspecta illi erant, eademque litteræ fidem faciunt, recte affirmari a Gerardo aliisque scriptoribus, Rudolphum ante annum 1240, cum uxorem duxit, in Syria moratum esse cum patre, tametsi incredibile videatur, cum castra secutum fuisse Fridericum II, ut nonnulli affirmant; nam anno 1228, cum Fridericus transfretavit, Rudolphus puer erat decennis. Vide supra (l. 1, ep. 2, not. ^a, col. 705).

^d Singulare hoc diploma, cujus simile nusquam me reperisse ingenue fateor, principem piissimum

regis regum imitatore ostendit. De eodem et illud narratur, incipere aliquando satellites, qui humiles ac tenuioris fortunæ homines amovebant, conceptis his verbis: « Per Deum, sinite homines ad me venire. Non enim ideo ad imperium creatus sum, ut in arcula includar » (Lips. Mon. Pol. c. 7).

^e Qui nunquam nisi regis titulum usurpat tot in epistolarum numero, hic regiam inunctionem se accepisse gloriatur, eorum ingratis, qui imperatorum cum regia confundunt, regesque omnes Romanorum, imo etiam Germaniæ imperatores appellant, cujusmodi est collector harum litterarum, qui non semel Rudolphum ipsum, repugante eodem, imperatorem appellat. Verba orationis, quæ in regis inunctione proferuntur, audienda ex Pontif. Rom. « Constitue, Domine, principatum super humerum ejus, ut sit fortis, justus, fidelis, providus, et indefessus regni hujus, et populi tui gubernator, etc. » Nec mireris Rudolphum pro regno imperium proferre. Regi enim Romanorum gubernandum committebatur imperium, quo regnum etiam aliquod inter feudatarios principat. continebatur. Imperatoria vero inunctio non regnum imperiumve certis finibus circumscriptum designabat, sed quacunque Ecclesia Dei extendebatur, imperatoris potestatem effundebat: ita ut, jure proprio pontificis, regum, summorumque aliorum principum nullatenus imminuio, imperator ad catholicam religionem asserendam ubique terrarum et gentium temporaliter, quemadmodum pontifex spiritualiter, dominari diceretur. Nil melius comprobat hanc rem, quam orationes pro hujusmodi inunctione institutæ (Cærem. Sect. 5, cap. 3, p. 24) quas lubet opportune huc afferre: « Deus omnip. cujus est omnis potestas et dignitas, te supplici devotione atque humillima prece deposcimus ut huic famulo tuo N. prosperum imperatoris majestatis concedas effectum, ut in tua protectione constituto, ad regendum Ecclesiam tuam sanctam, nihil ei præsentia officiant, futura nihil obsistant: sed inspirante sancti Spiritus dono, populam sibi subditam æquo justitiæ libramine regere valeat, et in omnibus operibus suis te semper timeat, ubique jugiter placere contendat. Deus Dei filius J. C. D. noster, qui a Patre oleo participationis unctus est præ participibus suis, ipse per præsentem sacri unguenti infusionem Spiritus

nibus **481** ex cura suscepti regiminis obligati, illos tamen præcipue volumus, et debemus protegere, quos divinum oraculum nostræ protectioni commisit specialius, cum præcepto clamans: *Pupillo et orphano tu eris adjutor* ^a. Sane dilectas noster N. paterno solatio destitutus non tantum propter pupillarem statum, verum etiam propter infantiam teneritatem, cum nondum sit quinquennis, se ipsum non potest defendere vel juvare. Ea propter eundem nostram recipimus in tutelam, omnia bona sua mobilia et immobilia sub nostri muniminis, præsidii, et protectionis clypeo asserentes. Quapropter omnibus Romani imperii fidelibus præcipimus nostræ gratiæ sub obtentu, ne quis dictum infantem, seu bona sua audeat invadere, seu aliquid perturbare. Si quis autem hoc præsumpserit, sciat se taliter puniendum, quod ipsius poena erit cæteris in terrorem.

482 EPISTOLA XLII.

Rudolphus expostulat cum quodam.

(An. Dom. 1277, cod. Rud. XLII.)

ARGUMENTUM. — Rudolphus acceptis litteris N. rebellis ^b perfidiæ culpam ab se amovens inani obtentu suspitionis et convicia in eum inferentis, rescribit se alias gravioribus injuriis ab eodem affectum ista cum patientia tolerare: at quoniam

paracleti super caput tuum infundat benedictionem, eandemque usque ad interiora cordis tui penetrare faciat, quatenus hoc visibili et tractabili dono invisibilia percipere, et temporalis regno justis moderationibus exsecuto æternaliter conregnare ei merearis, qui sine peccato rex regum vivit cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus. Per. » Itaque Rudolphi certo testimonio errat quicumque aut Rudolphum ipsum, aut aliquem ex suis prædecessoribus successoribusque coronatum regem Romanorum pro imperatore accipiendum contendit, nisi in unctione, ac proinde coronatione imperatoria a Romano pontifice imperator fuerit constitutus. Illud negare non ausim, post Carolum V, qui omnium ultimus a Rom. pontifice est corona imperiali redimitus anno 1550, ut dictum fuit suo loco, regem Romanorum, seu imperatorem electum in missali tantum Romano legi fer. vi in Parasceve; nihilonimius summis efferre laudibus cogor Augustam Mariam Theresiam Caroli VI primogenitam, germenque gloriosissimum Rudolphi piissimi principis, quæ quia imperiali diademate non est exornata a Romano pontifice, magni sui progenitoris magna imitatrix, quæ imperatricis sunt, ad perpetuum posterorum memoriam miram in modum exercet, nullo zutem alio nomine appellari vult quam reginæ, tametsi oribus, obsequiis, studiisque omnium pia, felix, invicta Augusta imperatrix prædicetur.

^a Qua lege moveatur, ut pupillo patrociniū regium exhibeat, non est longe petendum: ipsemet divino præcepto se moveri testatur: *Pupillo, inquit, et orphano tu eris adjutor* (Psal. ix, 35). Quamvis enim in eodd. omnibus inveniatur aut *pupillo* aut *orphano*, nullibi vox utraque, ut legitur hoc loco ignota nobis ex causa, quam exquirere nihil attinet: sententia tamen est eadem, quam ven. card. Thomasius in aureo Commentariolo explicat: *Et tu pupillo humana ope destituto aderis adjutor*: Deus scilicet, quem propheta deprecatur, Rudolphus autem quasi regibus, sibi que præsertim regi Romanorum id præciperetur, sibi divinitus præceptum esse luculenter affirmat.

^b Nisi mea me fallit opinio, regi Bohemæ Ottocaro hæ litteræ scriptæ sunt, sententia enim earundem unum illum designare videtur, idemque vobis posteris persuadet octodecim eorum mensium, qui inter juramentum fidelitatis Ottocari, et apertam ejus rebellionem intercedunt, compendiaria chroui-

legatione nihil profecit, alio modo cum illo agendum deliberasse.

Si vestra littera de pectoris integri puteo processisset, super odibili negotio perfidiæ, manus non arguisset innocuas, nec necasset pungitivæ suspitionis aculeo cor fidele. Sed quia frequenter fit, quod tamen in vobis locum habere non arbitror, ut quod quis se sentit, de alio suspicetur, contra tam hostilis injectionis insultus patientiæ scuto me protego, temperantiæ armatura præcinctus ac munitus. Revera non credebam, hæc pati de æmulo, nec convicia tam enormia præstolari ab hoste, præsertim cum multo graviores injurias, si recollitis, ante hæc tempora tolerarim a vobis ^d. Ut autem irreprehensibilis innocentia meæ in publicum prodeat integritas, per N. vobis credidi satisfactum. Quod utique cum effectu careat optato, vobis aliter fieri demandavi.

483 EPISTOLA XLIII.

B *Rudolphus scribit contra indebite exigentes telonium.* (An. Dom. 1280, cod. Rud. XLIII.)

ARGUMENTUM. — Telonearios ac tributorum exactores ab adventu telonium indebite exigentes, illosque inique angariantes, desistere jubet ab illicitis, ne pax ubique stabilita turbetur.

Exsurgit adversum vos terra clamoribus, et ad aures regiæ celsitudinis prurperum gemitus introivit, et ex eo quod generalis pacis ^f observationi rebellio-

rum et historiarum narratio.

^c Ottocarum natura sua furentem, quia cessionem provinciarum die 19 Novembris factam Rudolpho, cum fidelitatis juramento præstito coram tot principibus in tentorio congregatis, concoquere non poterat, a regina Kunegunde uxore sua indignissime exceptum, habitumque pessime, Dubravium historicique alii consensu tradunt. Quamobrem creditu proclive est, eum pacta pacis continuo rescilisse, ac propalam dictitasse, dolo sibi ereptas provincias, cæpisseque inire fœdera, novumque exercitum comparare: Quod Siero et annalista Altahensis una cum conductu extremo conjungunt: « Tandem, aiunt, per tres vel duos annos prædicto scisso arbitrio præfatus rex Bohemie de terris suis, scilicet Bohemia et Moravia, et etiam de aliis terris, scilicet Polonia, Pomerania, Saxonia, Michsna fortem exercitum congregans, castrametatus est super flumine March in campo qui dicitur Marchveldt, prope Cistesdarff. » Quæ utique molimina Rudolphus per nuntios suos legatos conati: ab æmulo siquidem et rebelle supervenere felleæ illæ litteræ, quibus respondet. Nec potes diffidatorias quæ tunc temporis mihi etiam solite erant sultanis, ut notat Ducangius (*Glossar. Verb. Diffidare*). Nam docet chron. Austral. ad an. 1278 eum in Austriam ingressum esse, « quamvis, quod dictu nefas est, nunquam litteras diffidentia regi Romanorum præmisisset. » Iisdem scilicet rebellionis crimen excusans Rudolphum fraudis insimulabat, bellum vero eidem non indicabat.

^d Hic reputa orationem audacissimam Bernardi Seccoviensis episcopi ejus legatione fungentis in comitiis Augustanis die 24 Junii 1275, ac libellos probrosos, quos rex Romanorum traducebatur, aliaque Bohemi facta vel dicta in eundem, ac mirare principem inavictum ac fortunatum exprobrando immorari.

^e In incium certum Rudolpho visum esse iratum æmuli animum posse tractatu aliquo compesci, antequam extremum ad armorum remedium recurretur: quod postmodum fieri oportuit.

^f Tranquillis jam rebus hanc epistolam scriptam esse intelligi, adeoque post annum 1279 illam constituo. At utrum provinciæ, an civitati scripta sit, divinandum alii relinquo: cætera per se patent.

nis calcaneo renitentes pro vestrae libitu voluntatis a trans-untibus presumitis extorquere telonium, et indebitum non cessatis eos angariis onerare. Quocirca prudentiam vestram affectuose requirimus et hortamur, regia vobis nihilominus auctoritate mandantes, quatenus manus illicite colibeatis ab opere, et ad licita reflectatis. Alioquin scire vos volumus pro constanti, quod ad hujusmodi pacis pulchritudinem, ut pristino decore reflorat, omnes vires, curas et animos acuemus.

484 EPISTOLA XLIV.

Rudolphus commendat quemdam pro beneficio quodam ecclesiastico.

(An. Dom. 1280, cod. Rud. XLIV.)

ARGUMENTUM. — Ob præbendam N. notario suo, imo sibi promissam ultro, gratias agit episcopo forsan Leodiensi; remque sibi gratissimam factum iri profitetur, qua collator sibi et ecclesie sue regium patrocinium demereatur, si spontanea promissa fecerit. Annuitque, ut præbendam assecutus, aut residendo in ecclesia, eidem laudabiliter serviat, aut jussu collatoris in regia curia permanendo illius et ecclesie negotia procuret.

In tua^a devotionis exhibitione gratuita plurimum delectati, pro eo quod nos et Romanum imperium pura fidei stabilitate reveritis, provido viro N. dilecto notario nostro, imo potius nobis in ecclesia tua provisionis sue tam laudabiliter spem dedisti, tanto fecundius tibi ad grates assurgimus, quanto per amplius et perfectius te in nostri cultura domini per hoc excitari perpendifimus, quantoque votivius ad ipsius profectum, in cuius utique fructuosus obsequiis nobis bene complacuit, anhelamus^b. Et certe sic gratum, sic placidum pro promotionem ipsius serenitati nostrae servitium exhibebis, quod tibi et eidem ecclesie tue in cunctis opportunitatibus incessanter adesse concepimus, et favorabilibus desideriis aspirare. Ut igitur quæ circa promissa tua laudabilis præconcepit intentio, animo studii promptioris adimpleas et habilitiori benevolentia prosequaris, sinceritati tue libenter annuimus, quod cum dictus N. præbendam divina favente clementia fuerit assecutus, in ecclesie prænotate plantario, velut fructifera plantula residentie fructum faciat exoptatum, nisi fortassis quoque contingat eundem pro tuis

^a Cuinam scribatur epistola incertum: certe episcopo. Quamvis enim Rudolphus episcoporum paternitatem soleat revereri, adeoque non tua sed vestra fere semper pronuntiet, Tridentinum tamen episcopum, ut supra vidimus (epistol. 28), et archiepiscopum ignotum (ep. 39) pari officio prosequitur, quo hunc pariter ignotum. Num igitur Leodiensi episcopo scripta erit? Capitulo siquidem illius ecclesie canonicum commendat (ep. 22), qui ex regia curia ad eandem possessionem canonicatus proficiscitur, ad eandem reversurus, juxta Rudolphi desiderium.

^b His multa convenientia est cum prædicta epistola, tamen in illa notarii nomine familiarem suum non appellat, quo dubium omne amoveretur.

^c Henricum Tridentinum episcopum Lausane existisse apud Rudolphum anno 1275, die 20 Octobris, et sequenti, comprobant ejus subscriptiones duobus diplomatibus regiis in Ap. Actor. veter. de summo apostolice sedis dominio in Comaculum; quæ cum aliis a Gentilto exhibitis laudantur a Coletto (Ughell. It. Sac., tom. V, p. 608). Quare nulli magis convenire videtur, quam huic episcopo Rudolphi collocutio de veteri ea discordia componenda.

^d Diximus ad ep. 28 quæ huc referri posse videntur. Eam adesis (not. 6). Quibus adde quæ leguntur in tabulis concordie an. 1276, viii Kal. Jun. apud eundem Ughell. (Ibid., p. 610), dum Henricus et

et ecclesie tue negotiis procurandis in nostra curia te jubente utilius occupari.

485 EPISTOLA XLV.

Rudolphus scribit de rebellionem cujusdam.

(An. Dom. 776, cod. Rud. XLV.)

ARGUMENTUM. — Meinhardo, ut videtur, comiti Tyrolensi scribit super veteri discordia, quæ illi cum episcopo Tridentino intercedebat, cui amice componenda se ait deputasse pacis interpretem; at postmodum mutasse consilium, ubi accepit discordiam invalescere. Eundem orat ut statum questionis, et consilium suum pandat, ut opportunum remedium valeat afferri.

In discessu N. a nostra presentia inter te ac ipsum taliter ordinasse credidimus, quod vix poterat unquam in cor nostrum ascendere, quod rebellionis contra te calcaneum esset aliquid erecturus^c. Sed ex quo, sicut vehementius admirantes, imo stupentes audivimus, in contrarium res est versa, super exorta turbationis inopinata discordia non potuimus non turbati, concipientes in animo N. propter hoc ad partes illas in continenti dirigere, qui scissuræ dispendio reparato, in amicabili fœdere te ac ipsum N. indissociabiliter colligaret. Verum quidam rumor infestus auribus nostris insonnit, per quem dicti N. fuit emissio retardata. Quocirca exhibito rem presentium tibi remittimus, postulantes affectu quo possumus ampliori, quatenus statum et condiciones negotii statim nobis annunties, et consilium tuum pandas, qualiter suscitati rancoris ineptiam valeamus opportuno remedio penitus conspire^d.

486 EPISTOLA XLVI.

Rudolphus commendat quendam litteratum.

(An. Dom. 1283, cod. Rud. XLVI.)

ARGUMENTUM. — Aulicum suum litteris moribusque præstantem honorare pro meritis cupiens, ideoque de promotione ejus ad episcopalem selem sollicitus; quia plurimis negotiis impeditus, per se non potest, in suæ sollicitudinis partem vocat N. remque ei committit integram.

Regalis munificentie consueta benignitas merita personarum sic provida dispensatione discernit, ut eos, qui litterarum scientia^e, morum et conversa-

Meinhardus et compromiserunt in ven. viros Rudolphum imp. aulæ cancellarium, et dominum Henricum illustrem comitem de Wirstemberg tanquam in arbitros, et arbitratores, et amicales compositores communiter electos, etc.) quibus rege ipso Romanorum accedente pax demum stabilita esse videbatur.

^e Non possum quin huc afferam locum auctoris Piet. Austr. (l. 1, c. 4, p. 32) ad perpetuam augustissimæ domus Austriacæ memoriam: « Occupatus licet, inquit, rebus bellicis ante Basileam civi Argentinensi historico librum sibi de bellis Germanorum cum Romanis, et proprietates belli ducis describentem dedicatum, aurea catena, quam collo pendulam gestabat, una adjuncta portione æris, regradificatus est. Cumque eam ob rem a burgravio Norimbergensi Friderico Zollerensi, ex sorore nepote, reprehenderetur, quod id non potius in militum remunerationem impendisset, ita respondit: *Sine etiam doctos homines nostra facta laudare, et per hos ad bella animosiores reddere. Utinam plus temporis ad legendum nancisceretur, et impensas, quas sæpius in inutiles milites expendo, in doctos homines transferre possem!* Qua in re nactus est imitatores Rudolphus omnes ex sua augustissima domo Austriaca oriundos, et vel maxime imperatres usque ad nostram ætatem, quos ingenerata quadam benignitate maximos fuisse eruditionis et eruditorum amatores constat, eorumque ex numero Maximilianum, non tantum g'ssise

tionis splendidiore nitore refulgent, favoris gratia A
 efferat amplioris, et uberioribus studeat beneficiis
 honorare. Sane licet vir providus et honestus N. in
 domo regia amabiliter ambulans cum consensu,
 circa nos et nostros suæ diffuso thesauro peritiæ,
 tam eximie exercuerit, et adhuc indesinenter exer-
 ceat opera probitatis, quod ipsum teneamur benefi-
 centia gratiæ specialis attollere, et honoribus con-
 gruis exaltare^a; quia tamen influentium agendorum,
 quæ latera nostra plerumque circumstilit, frequens
 et negotiosa congeries de promotione sua nos cogi-
 tare non patitur, **487** juxta desideria mentis no-
 stræ, dum temporis ad hoc se habilitat aptitudo^b,
 nos de prudentia tua fiduciam obtinentes, quod per
 te redimi valeat negligentia jam commissæ defectus,
 discretioni tuæ committimus^c, etc.

EPISTOLA XLVII.

Rudolphus capitula quædam contra hæreses edita a
 Friderico imperatore approbat^d.

(Ann. Dom. 1280, cod. Rud. XLVII.)

ARGUMENTUM. — Regia auctoritate confirmat consti-

tuas magnas, verum etiam ad imitationem primi Ro-
 manorum imperatoris Julii Cæsaris, rerum a se ge-
 starum commentarios conscripsisse. Hic scilicet
 erat genius Augustorum prisca ætatis, quos alii
 hodie principes imitantur. Valentiniani Senioris
 celebratur lex (Cod. Th., l. XIV, t. IX; l. 1; t. V,
 p. 220) de studiis liberalibus urbis Romæ, in duo-
 decim capita distributa, quorum extremum ad rem
 facit: « Similes autem breves etiam ad scrinia man-
 suetudinis nostræ annis singulis dirigantur: quo
 meritis singulorum, institutionibusque compertis,
 utrum quandoque nobis sint necessarii judicemus. »
 Litterati igitur principibus, nisi semper, quandoque
 sunt necessarii.

^a Mentiar, nisi Godefridus præpositus Soliensis,
 protonotarius Rudolphi, de quo sæpius in disserta-
 tione præced. commendatur a Rudolpho eodem pro
 sede Pataviensi vacante. Auctores Hansiz. (Germ.
 sac., tom. I, p. 426) perquam similia horum de
 illo narrant. Præ aliis Bruschius: « Virum, ait,
 doctrina et prudentia clarum præfuisse, ut episco-
 pum decet, pie ac fideliter: commendatione Rudolphi
 regis, ut fidei suæ ac laborum pro regno ac rege
 toleratum haberet justam remunerationem, a sena-
 tu Pataviensium canonicorum unanimi suffragia-
 tione electum anno 1283. »

Sedis Pataviensis vacatio designari videtur, quæ
 per Wicardi obitum die natalis Domini anno 1282
 vidua erat.

Rudolphus anno præcedenti Austria relicta ad
 Rhenum profectus erat. Quamobrem improbabile
 non esset Alberto filio Austriæ duci negotium istud
 commissum esse, tametsi nullum in litteris indicium
 suppetat; proindeque minus tutum sit certi quidpiam
 affirmare.

^d Hujus diplomatis ætatem nusquam reperire po-
 tui. Auctor quidem Piet. Austr. qui cod. Cæsareum
 inspexit ejusque meminisse omnino debuit, utpote
 cum sui operis argumento maxime conjuncti, sub
 mortem Gregorii X illud profert (l. I, c. 7, p. 50).
 Mihi vero inde removendum videtur. Quare autem
 illud constituerim anno 1280 genus aliud negotio-
 rum, quod ante eum annum sollicitasse Rudolphum,
 compertum exploratumque est, atque ingenium æta-
 tis Nicolai III fuerunt in causa. Hoc scilicet ponti-
 ficis per suum legatum jubente, Ladislaus rex Hungariae:
 « Mandavit in regno suo servari per officiales
 suos omnes constitutiones, et statuta ecclesiastica
 contra hæreticos facta, in quibus obligavit se, ac
 successores suos », ut ex Baronii schedis edidit
 Raynaldus (1280, n. 9); et ut idem loquitur in ipsa
 constitutione Baronii observata subjecta ex codd.
 Vat. et aliis: « Statuentes, quod hujusmodi statuta,

constitutiones adversus hæreses a Friderico II editam
 die coronationis suæ, hortante et approbante Ho-
 norio III summo pontifice; et ad ejus observantiam
 se, omnesque in Romano imperio constitutos
 obligat.

Rudolphus Dei gratia Romanorum rex semper
 Augustus. Universis Christi fidelibus præsentem paginam
 inspecturis salutem cum notitia subscripto-
 rum^e. Quoniam pestilentes hæreticæ calliditatis
488 argutias Deo abominabiles et hominibus odio-
 sas, quæ sua contagione commaculant oves gregis
 Domini, tanquam amaritudinis felle hajulas dete-
 standas indesinenter prosequimur, et propter hoc ad
 extirpationem earum omnimodam libet extendere
 crediti nobis divinitus gladii potestatem^f, quædam
 capitula constitutionum per dominum Fridericum
 quondam Romanorum imperatorem, prædecessorem
 nostrum contra hæreticos editarum^g, quæ integra,
 non cancellata, non abolita, nec in aliqua sui parte
 vitata, sigillo suo vidimus consignata, præsentibus
 duximus annotanda, statuentes ea ab omnibus, qui
 Christiana professione censentur, fideliter observari.
 Est autem constitutionum hujusmodi tenor talis:

constitutiones, leges, et jura, atque decreta in
 regno et omnibus terris nobis subjectis tam per nos,
 nostrosque successores, quam per duces, comites,
 barones, nobiles, judices, officiales, ac populos uni-
 versos regni nostri, et terræ nostræ jurisdictioni
 subjectæ perpetuis temporibus inviolabiliter obser-
 ventur. Elisabeth quoque regina ejus mater pro
 suis ducatibus in eandem sententiam peculiari sanc-
 tione decrevit. Ab his non abluunt quæ infra le-
 guntur in diplomate hoc Rudolphi. Quamobrem aut
 Rudolphus Nicolai monitu, aut Ladislai exemplo
 motus diploma dederit, ante hunc annum illud dedisse
 non videtur.

^e Nisi pontificis hortatio aut præceptio prævisset,
 is non erat Rudolphus. Qui autem susceptum in pe-
 riale diadema imperii fines transcenderet. At fortasse
 infra ejusdem limites se contulit: nam suæ consti-
 tutionis observantiam imperio soli demandat. Itaque
 universi Christi fideles imperii, non autem orbis ter-
 rarum putandi erunt.

^f Priscos Orientales Augustos una cum Romanis
 pontificibus catholicæ fidei puritatem suis constitu-
 tionibus asseruisse uterque codex testatur. Quamvis
 enim causæ hujusmodi ad Rom. pontificem et ad
 concilia spectent, nisi tamen accedat externum Ec-
 clesiæ brachium, seu potestas principis, qui tempo-
 ralibus pœnis pro supræma potestate adjunctis, pra-
 vitates istas eliminet, pontificis et conciliorum sanctis-
 simæ leges aligent. Eapropter Rudolphus in collo-
 quio Lausanensi Gregorio X est pollicitus, se omnem
 operam daturum, ut ea pestis extirparet, quod
 regio edicto ad perpetuum rei memoriam confirma-
 vit: « Super eradicando autem hæreticæ pravitate
 errore auxilium dabimus, et operam efficacem. »

^g Servatur id monumentum cum ceteris in archivo
 molis Adrianæ, estque editum a Raynaldo (1275,
 n. 38). Ætas ejus certa notatur in fine (1275, Ind. IV,
 XI Kal. Novemb.) At Gregorii mors præpropera,
 brevique trium successorum pontificatus, regia vota
 ad Nicolai III tempora distulerunt. Nec tamen putes
 Nicolai III, vel successorum ejus Martini IV, Ho-
 norii IV, et Nicolai IV litteras ullas exstare, quæ facti
 hujus testes sint. Sed Rudolphus, ut arbitror, pol-
 litationis suæ Lausanensis memor, et mulierem
 quoque adversus hæreticam pravitatem exsurgere
 intelligens, Friderici prædecessoris sui constitutio-
 nem renovavit.

^h Ista etiam, ut aiebam præcedenti nota, pro
 Christianis totius imperii accipienda sunt. Nec tamen
 omni procul admiratione formula illa pensanda est,
 integra, non cancellata, etc. Etenim Rudolphinum
 morem non sapit.

Incipient, etc. ^a. Nos itaque, qui pro tuitione fidei catholicae **489** principaliter, teste Altissimo, regie dignitatis honorem et onus assumpsimus, præmissa universa et singula in eradicationem huiusmodi sectæ nefariæ, et corroborationem fidei Christianæ pie ac provide instituta solemniter approbamus, et

^a Exstat in Autenticorum calce constitutio Friderici II cui titulus *Constitutiones Friderici II imperatoris incipiunt*. Nam plures constitutiones sunt, Ecclesiasticæ omnes, at non omnes contra hæresim. Earum principium et finis animadverti debent. Fridericus igitur sic orditur : « In die qua de manu sacratissimi patris nostri summi pontificis recepimus imperii diademata, curavimus ad Dei et Ecclesiæ suæ honorem edere quasdam leges, quas in præsentī pagina jussimus annotari per totum nostrum imperium publicandas. Per imperialia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus eas quisque litterarum in suo districtu irrefragabiliter, et inconcusse servet, et sunt hæc leges. » Imperialium huiusmodi constitutionum robur in parte earum extrema consistit, quæ sic fluit : « Nos vero Honorius episcopus servus servorum Dei has leges a Friderico Romanorum imperatore filio nostro charissimo pro utilitate omnium Christianorum editas laudamus, approbamus, et confirmamus, tanquam in æternum valituras ; et si quis ausu temerario, inimico humani generis suadente, quocumque modo has infringere tentaverit, indignationem Dei omnipotentis, et beatorum Petri et Pauli apostolorum se noverit incursum. » Ex his patet, Fridericum ut coronam imperiali redimitum, ultra imperii Romani limites non transire, quos inter Roma ipsa comprehendebatur, cuius supremus dominus erat Romanus pontifex : quia videlicet per coronationem communicata illi fuerat suprema eadem potestas pontificia, ut late demonstravimus in superioribus. Regna enim erant potentissima, eaque amplissima Galliarum, Hispaniarum, Angliæ, Hungariæ, Poloniæ, alique principatus, ad quos imperatorum jus minime perveniebat.

A ad observantias eorumdem nos testificatione præsentium obligamus, volentes pariter et mandantes hæc eadem ab omnibus, ad quos Romanæ ditionis imperium se extendit ^b, firmiter et inviolabiliter observari. In quorum testimonium, etc.

Romani autem ex pontificis auctoritate, quæ nullis limitibus circumscripta, quacunq; Christi nomen, seu Ecclesia Dei extenditur, Salvatoris nostri regum regis immutabili ordinatione porrigitur, Friderici constitutioni maximum incrementum accedit : non enim Christiani, per totum nostrum imperium, sed quicumque Christiano nomine censentur, toto quam longo lateque patet terrarum orbe ea constitutione imperialia obligati declarantur. Exstant præterea Friderici ejusdem constitutiones aliæ adversus hæreses in comitiis Patavinis latæ anno 1224, die 23 Februarii, ut cl. Mansius ad Rayn. (1225, n. 47) observat, proferens ex Annalibus contractis hæc verba : « Permovit etiam Honorius Fridericum imp. qui tum Patavii principum Malorum solemnes cætus cogeat, ut sanctissimas leges ad excindendam hæreticam impietatem ferret : quæ postea ab Innocentio IV confirmatæ fuerunt. » Utriusque Rudolphus hoc diplomate confirmat, incertum. Id vero est minime dubium, eum scilicet ratas habere constitutiones pontificis auctoritate nitentes, adeoque nil aliud agere, quam exsequi quod regio edicto promiserat Gregorio X, ut est dictum (col. 842, n. 1).

^b Dum se ait regie dignitatis honorem suscepisse, et Romanæ ditionis imperium ad suæ constitutionis observantiam astringere, æquum suimet agit interpretem, ut animadverti (col. 842, n. e, ⁵), et unde libet error fluxerit, omnino emendandus, legendumque Romanæ ditionis imperii. Etenim Romanæ ditionis imperio dominatus tantum pontificius designatur ; ad eam vero ditionem, præter quamquod rex Romanorum jus nullum habebat, Rudolphi constitutionem extendi ne cogitandum quidem.

491 DISSERTATIO

DE RUDOLPHI REGIS ROMANORUM DIPLOMATE

A SACRI ROMANI IMPERII ELECTORIBUS CONFIRMATO

§ 1. — Jura omnia sanctæ sedis confirmantur.

I. Romanæ Ecclesiæ ditionem ab ipsa origine angustis admodum finibus circumscriptam, maximis deinde auctam incrementis a Francorum regibus Pippino et Carolo cui cognomen Magno, Pippini filio, ac demum ab Ottone I et sancto Henrico Augustis ampliatam, cui Mathildiana hæreditas seu donatio accessit, prolatis diplomatibus laudatorum principum demonstravi. Quamquam enim nullum diploma exstat Pippini, cui sancta sedes exarchatum et Pentapolim, nullumque Caroli, cui Tusciam atque alias provincias et civitates refert acceptas, Pii tamen Ludovici diploma exstat, quo nihil exactius desiderari posse planum feci. In eo siquidem Roma et eius ducatus a regum Francorum largitionibus secernuntur, et præter Pippini et Caroli donationes, patrimonialia quælibet antiqui juris sanctæ sedis et privilegia omnia enumerantur, quæ postea successores Otto et Henricus omnino confirmantes suo uterque diplomate, atque adjectis nova jura, exemplum, quod futuri omnes imperatores sequerentur, ediderunt. Atque utinam secuti essent ! at plerique, Suevicæ præsertim stirpis Augusti, pessimo Henrici IV regis Germaniæ exemplo illecti, apostolicæ sedis ditionem provinciis ac civitatibus ablatiis coarctare, quam novis largitionibus ampliolem efficere maluerunt.

Ea propter in eorum diplomatibus, quæ necessaria omnino erant ad imperialia insignia per manum pontificis accipienda, insolens illud audiri cœpit : « Possessiones etiam quas Ecclesia Romana recuperavit ab antecessoribus nostris, seu quibuslibet aliis ante detentas, liberat, et quietas sibi dimittimus, et ipsam ad eas retinendas bona fide promittimus adjuvare. Quas vero nondum recuperavit, ad recuperandum pro viribus erimus adjuvatores, et quæcumque ad manus nostras devenient, sine difficultate ei restituere satagemus : » ut legitur in sacramento Ottonis IV apud Baluzium. **492** (*Regest. Innoc. III*, tom. I, pag. 765). Quamvis enim invasiones longe ante annum 1209 cum Otto IV coronabatur, inceperint, formula iis verbis concipi serius cœpit. Haud ita multo post novi etiam aliud excogitatum invenitur, diploma scilicet imperiale ad imperii principibus confirmari. Quod factum constat Honorio pontifice anno 1220 in Francofordiensi conventibus (Rayn. 1275, n. 41). Etenim quæ Fridericus II Innocentio III sponderat de Sicilia regno : « ita quod imperium nihil cum ipso regno habeat unionis, vel alicujus jurisdictionis in ipso, » ea principes illi suis appositis sigillis ad majorem validitatem confirmarunt.

II. In Rudolphi diplomate aliud etiam novum ani-